

Izhaja ob 4. zjutraj.

Stane mesečno Din 25.—, za ino-
goststvo Din 40.— neobvezno.

Oglas po tarifu.

Uredništvo:

Ljubljana, Knafova ulica šte. 5/L
Telefon šte. 72, ponoči tudi
šte. 24.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Opravništvo: Ljubljana, Prešernova
ulica št. 54. — Telefon št. 35.

Inzeratni oddelek: Ljubljana, Prešer-
nova ulica št. 4. — Telefon št. 499

Podružnici: Maribor, Baravska ulica
št. 1. — Celje, Aleksandrova cesta.

Račun pri poštnem čez. zavodu: Ljub-
jana št. 11.829 - Praha číslo 78.180.
Wien, Nr. 105.241.

Svetozar Pribičev č:

Narodno edinstvo ali narodni sporazum

«Jutro» je nedavno priobčilo članek o besedilu sporazuma med radikali in radičevci, ki ga je radikalski tisk uporabil kot neki dokaz, kako v SDS ne vlada enako misljenje o tem sporazumu. V stvari ne obstaja v SDS nikakoli dvojenost v misljenju, temveč se je radikalski tisk poslužuje sofizmov, da izkonstruira to podvojenost v korist radikalov.

Kadar se govori o kakem političnem aktu, čestokrat besedilo akta ni tako važno in značilno, kakor duh akta in politika, ki se vodi na podlagi tega akta. Tembolj pa je, kadar je govora o besedilu sporazuma med radikali in radičevci, odločilna politika, ki se vodi na podlagi tega sporazuma, ne pa tekst sporazuma sam.

Ideja sporazuma, to ni bila ideja srbsko-hrvatske koalicije, niti ideja predvojnega napredništva, to ni bila ideja Narodnega veča, to ni ideja akta o Ujedinjenju od 1. decembra 1918., to ni bila ideja Ustavotvorne skupščine. Srbsko-hrvatska koalicija, kakor tudi slovensko predvojno napredništvo, Narodno veče, akt ujednjenja in Ustavotvorna skupščina od leta 1921. so hoteli narodno edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev, a ne narodni sporazum. V Vidovdanskij ustavi so prišla vsa ta stremjenja do končnega formiranja in preciziranja izraza. Ustavotvorna skupščina je tako močno in globoko razumevala narodno edinstvo, da je postavila s členom 58 ustave kralju dolžnost, da stopajoč na prestol kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev prišede, da bo čuval edinstvo naroda (ne pa sporazum plemen). Besedilo kraljeve prisege se glasi: «Jaz (ime) stopajoč na prestol kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in sprejemajoč kraljevsko oblast, prisegam pri vsemogočnem Bogu, da bom čuval edinstvo naroda, nezavisnost države in celino državne oblasti in da bom vladal po njej in po zakonih in da bom imel v vseh svojih težnjah pred oči dobrobit naroda. Tako mi Gospod Bog pomaga! Amen!»

Kakor se vidi iz besedila kraljeve prisege, prihaja edinstvo naroda pred nezavisnost države in celino državne oblasti. Tako visoko je celina Ustavotvorna skupščina edinstvo naroda, da ga je postavila na prvo mesto v kralji pripravi. Medtem pa kraljevske vlade, ki se vrstijo po zlonim Narodnega bloka do danes, ne omenjajo nikdar politiko narodnega edinstva kot svojo, temveč neprestano povdarjajo sporazum plemen, kakor da se prisege ne polaga na edinstvo, nego na plemenski sporazum. Čemu je postavila Ustavotvorna skupščina v besedilo kraljeve zakletve edinstvo naroda? V ustavi kraljevine Srbije od 5. junija 1903. ne najdemo edinstva naroda v besedilu kraljeve zakletve. Kraljeva prisega po tej ustavi (čl. 60.) se glasi: Jaz (ime) stopajoč na prestol kraljevine Srbije in prevzemajoč kraljevsko oblast prisegam pri Vsemogočnem Bogu in vsem kar mi je najsvetejše in najmilnejše na tem svetu, da bom čuval nezavisnost Srbije in celno državne oblasti, da bom čuval državno ustavo neokrnjeno, da bom vladal po njej in po zakonih in da bom imel v vseh svojih težnjah in delih pred oči dobrobit naroda. Izrekačju svečano to svojo zakletvo pred Bogom in narodom. Kličem za pričo Gospoda Boga kateremu bom dal odgovor ob strašni njegovi sodbi. Tako mi Gospod Bog pomaga! Amen.

Da ni v ustavi kraljevine Srbije edinstva naroda v prisezi kraljevi, ni nič čudnega. V bivši kraljevini Srbiji sploh nikdo ni sumil, da ne bi bil narod kraljevine Srbije eden in nerazdeljiv. Edinstvo naroda se je smatralo kakor samoposebni razumljivo in ga ni bilo treba ščititi z nikakimi posebnimi garancijami ustavne značaja.

V naši državi pa, v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, so se pojavile cele stranke proti edinstvu naroda. Radičeva stranka izven Ustavotvorne skupščine, Hrvatska zajednica ter stranka g. Korošca v skupščini so zastopale stališče, da so Srbi, Hrvati in Slovenci trije posebni narodi in so na podlagi tega zahtevale avtonomistično, federalistično in celo konfederativno ureditev države. Radičeva stranka je proglasila edinstvo naroda za obično prevaro, Koroščeva stranka za ničevni humbug, kar je prilično eno in isto. Pri takem položaju je smatrala Ustavotvorna skupščina stoječ neomajno na stališču edinstva naroda, da je treba to edinstvo zaščititi s svečanimi in trdnimi garancijami v ustavi sami. Jaz sem vztrajal na tem, da pride edinstvo naroda v samo besedilo kraljeve zakletve, ker bo to najtrdnjša in najbolj svečana garancija. In ta predlog je bil brez velikih težko sprejet in ideja narodnega edinstva je bila potrjena z ustavo.

Toda ne samo v kraljevi prisezi. Ideja narodnega edinstva je ustava utrdila tudi kot temelj naše prosvetne politike. To se jasno vidi iz čl. 16. alineja 5 ustave. Ta alineja se glasi: «Vse šole morajo podajati moralno izobrazbo in razvijati državljansko zavest v duhu narodnega edinstva in verske strpnosti.»

Kakor se jasno vidi iz citiranih določb ustave, bi morala biti politika edinstva fundamentalna politika naše države, ne pa politika sporazuma, kakor je rekel g. Uzunović. Politika državnega edinstva, to je po ustavi naša državna politika. Dočim je politika sporazuma protustavna politika, nasprotna kraljevi prisezi. Kaj je to drugega nego protustavna politika, ako del učiteljsva poučuje deca, da so Srbi, Hrvati in Slovenci trije narodi? Kaj je to drugega nego protustavna politika, če se proglašajo sporazuma večine Srbov, večine Hrvatov in večine Slovencev za fundamentalno državno politiko!

Ko se je ustvarjala ustava l. 1921., ko se je trebalo odločiti med eno in drugo idejo, med idejo edinstva ali «sporazuma», takrat sta bila g. Nikola Pašić in Ljuba Davidović skupno z menoj za edinstvo. «Sporazum» je zahtevala Hrvatska zajednica Koroševca Slovenska ljudska stranka in neke dr. ge. skupine v skupščini. In res je bil takrat trenutek, da provedejo oni, ki so za sporazum, politiko sporazuma. Sporazum je mogel, ako je sploh imel smisla, obstajati odnole pred ustavo. Sporazum po ustavi, to je akcija post festum, po dokončanem delu, to znači lomiti kontinuiteto državne politike. Toda nikdo od vodij srbskih strank ni hotel sesti pred ustavo ničesar o sporazumu. Oni so idejo sporazuma sprejeli šele takrat, ko so z ustavo utrdili drugo popolnoma protivno idejo kot državno idejo. Sporazum ni ideja g. Davidovića, niti g. Pašića. Sporazum je pravzaprav ideja Hrvatske zajednice Koroševca SLS in Radičeve stranke, ki je id lo sporazuma prevzela naknadno od prvih dveh strank, ko je videla, da je brezplodna vsaka zunanja akcija proti integriteti naše države.

Radičeva stranka je sprejela idejo sporazuma od ostalih separatističnih strank, da bi se na ta način, ko že ni šlo z zunanjo akcijo, pokolebala, omajala in oborila ideje edinstva, potreba z ustavo. Na prvi mah zastopuje naceln, ideološki uspeh, zmaga ideje sporazuma nad idejo edinstva. Praktične posledice te učelne zmage se bodo pokazale v kratkem, ko se bo pričela ideja sporazuma uvajati v življenje. Ko je Radić sprejel idejo sporazuma, je vedel zakaj to stori. Ta ideja odgovarja njegovemu osnovnemu stališču k srbsko-hrvatskim odnosom. Ta ideja je antipodna ideji narodnega edinstva. Se več, ena drugo izključuje. Zato kadić stalno in dosledno nagaja, da more značiti «narodni sporazum» samo sporazum večine Srbov, z večino Hrvatov in večino Slovencev. On ima v tem prav s stališča doktrine in s ta stiča praktične politike. Radikalni bi nasprotno hoteli, da bi se mogla politika narodnega sporazuma voditi tudi z manjši Hrvati in tudi brez vsakega Hrvata. To pa je s stališča doktrine absurdno, s stališča praktične politike pa enostavno nemogoče.

Radić je sprejel politiko sporazuma, ker znači inauguriranje te politike po svoji vsebini začeti akcije za revizije Vidovdanske ustave. Ustava edinstva se ne more vzdržati z doktrino sporazuma. Iz istega razloga sprejemajo idio in politiko sporazuma vs. separatisti brez razlike strank. Radikalna in Davidovičeva demokratska stranka sta sprejeli to politiko sporazuma prvič zato, ker njenega značaja in vsebine ne razumeta globlje, drugič pa radi tega, da bi mogli s pomočjo Radića vladati. Za njih ne znači doktrina ničesar in so danes n. pr. pripravljene predati šolo v roke kulturnemu liberalcu, jutri pa ultramontanemu klerikalcu, danes bodo dajale podporo jugoslovenskemu, unitarističnemu in ju hrvatskemu, separatističnemu Sokolu, danes so za narodno edinstvo, jutri pa za plemenski sporazum.

A nas so obtožili, da smo za bratomorno borbo in proti sporazumu. Jaz pa sem medtem vse svoje življenje delal sporazume med strankami, da bi se izvedlo edinstvo naroda. Ne plemenski sporazum Srbov, Hrvatov in Slovencev, temveč sporazum strank, da bi se čimprej in čim efektneje provedlo edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev. V tem sporazumu, strankarskem sporazumu, morejo pa naravno biti tudi ene samo stranke, ki stoje na stališču edin-

Mir pred novim viharjem

Vlada in njena večina se ne more sporazumeti v nobenem važnem vprašanju. — Izigravanje načrta o davčnem izenačenju. — Pašićeva taktika. — Načelni sporazum s klerikalci dosežen na podlagi julijskega sporazuma. — SLS dobi dva portfelja: saobračaj ter šume in rudnike.

Beograd, 23. oktobra. p. Koncem tedna in zlasti danes se je politično razburjenje vsaj na zunaj popolnoma pogleglo. Vse pa kaže, da je to mir pred novim viharjem. Vlada in zadevni odbori se bavijo z dvema vprašanjema najtežje vrste: vprašanjem izenačenja neposrednih davkov in ureditve agrarnih odnosov v Dalmaciji. Kakor grozeče strašilo pa trkajo vsak dan na vrata nettunske konvencije.

Dopolodne je imela vladna večina davčnega odbora svojo sejo, ki sta se je udeležila tudi finančni minister dr. Perić in generalni direktor neposrednih davkov dr. Letica. Na seji so bili vzeti v pretres svojčas rezervirani člani davčnega zakona. S posebnim trikom so se radikalni in radičevci zopet izognili meritorni odločitvi. Sporni člani so bili sprejeti v načelu, odložena pa je bila razprava o stopi poedinih davkov na donos in dohodarino! To vprašanje so obšli na ta način, da so sklenili, da ima vlada tekem 14 dni donesti o tem odločitev. Radikalni člani davčnega odbora privatno izjavljajo, da je naivno misliti, da bi radikalna stranka glasovala za ta zakon. Oni smatrajo za izključno, da bi mogel ministrski svet najti kompromisno rešitev. Že snodi so radikali začeli pasivno resistenco tudi proti zakonu o likvidaciji agrarnih odnosov v Dalmaciji. Radikalni člani odbora so se namreč odstranili od seje in tako onemogočili kvorum. Nasprotno so radičevci, ki so v glavnem avtorji nove stilizacije tega zakonskega načrta, pristiskali na to, da se odbor konstitira in začne meritorno razpravo, čeprav so v naprej vedeli, da je zakon v tej obliki nemogoč. Odkup zemljišč v Dalmaciji naj bi se izvedel na korist kakih 50.000 interesentov, a na škodo 25.000 lastnikov. To samo na sebi d kazuje, da ta zadeva ni isto kot agrarno vprašanje n. pr. v Vojvodini, kjer gre za velepo-

sestnike, dočim gre v Dalmaciji le za lastnike par pedij zemlje. Radičevci želijo, da dobe s tem zakonom ugodno podlago za uvrstitev svojih omajanih pozicij. Vprašanje je, ali bodo radikali dopustili, da se ukine koalicija zaradi davčnega ali agrarnega vprašanja ali pa nettunskih konvencij, ali pa bodo sami poprej izžvali razkol.

V tem pogledu čakajo radikali na odločitev g. Pašića, ki kakor kažejo razni znaki, želi zbrati okrog sebe čim večje število poslancev, da bi mogel v resnem trenutku več ali manj izolirati gg. Uzunovića in Maksimovića. Pred povratkom g. Pašića v domovino so smatrali, da ima Pašić v radikalskem klubu 80 pristašev. g. Uzunović z Ljubo Jovanovićem pa 60. S tem, da Anelira sedaj Pašić na strankarsko disciplino in opozarja na skupno opasnost, bi se moglo število njegovih pristašev povečati. Uzunović se skuša ojačiti proti Pašiću s tem, da dela sporazumno s Stjepanom Radićem za vstop klerikalcev v vlado. V tej zadevi pričakujejo definitivne odločitve že za prihodnje dni, ker je vprašanje vstopa SLS v kabinet v načelu sklenjena stvar. Klerikalci so pristali na to, da podpisajo julijski sporazum in izvršijo svoj avtonomistični program. Ker se klerikalci sedaj resno porajajo za vstop v vlado, na drugi strani pa se še vedno udeležujejo sej opozicijskega bloka, je razmerje med njimi in demokratsko začetnico postalo zadnje dni zelo napeto. Kolikor je znano, bi klerikalci v slučaju njihovega vstopa v vlado dobili resort saobračaja in portfelj za šume in rudnike. Njihova zahteva po resortu prosvete je bila odbita. Potegujejo se tudi za to, da bi mesta velikih županov v Mariboru in v Ljubljani zasedli s svojimi strankarji. Dr. Korošec je imel tekem dneva več zapornih sestankov.

Narodna skupščina brez dela

Vlada nima nič pripravljenega. — Pošte med Uzunovićem in Pašićem. — Radić o «apoteozi» g. Pašića. — Ožji opozicijski blok izprašuje dr. J. Korošcu vest.

Beograd, 23. oktobra. p. Z ozirom na zasedanje Narodne skupščine se nahaja vlada v silno mučnem položaju, ker nima ničesar, kar bi predložila parlamentu. Po informacijah iz vladnih krogov naj bi obsegal delovni program jesenskega zasedanja po vrsti: zakon o centralni upravi, nettunske konvencije, zakon o agrarnih odnosih v Dalmaciji, izenačenje davkov, ter proračun. Toda niti eden teh zakonov še ni pripravljen za parlamentarno razpravo. Edino zakon o centralni upravi je bil v odboru že sprejet, pa ga je vlada potegnila nazaj, ker ga namerava baje nanovo predelati. Predsedništvo skupščine je danes urgiralo pri vladi, da naj pove, kako si misli nadaljnje seje Narodne skupščine, a ni dobilo uobenega zadovoljivega odgovora. Vse kaže, da bodo seje parlamenta zopet odložene.

Beograd, 23. oktobra. p. Pri g. Uzunoviću, ki je bil ves dan doma, so se vršile danes živahne konference. Ministra Srskić in Trifunović sta poročala o svojih včerajšnjih razgovorih z Nikolo Pašićem. Zatrjuje se, da jima je Pašić kot šef stranke izrazil svoje skrajno nezadovoljstvo, da so ga ministri NRS pri njegovem prihodu v Beograd tako osemstajno prezrli. Izgovor, da vlada pozdravlja pri prihodu le poglavarja države, je Pašić odklonil, češ da je to samoposebni umevno. On ni pričakoval vlade, temveč gg. ministre, ki so člani njegove stranke in imajo kot taki dolžnost, da izkazujejo svoje spoštovanje šefu stranke. V ostalem je gosp. Pašić baje izjavil, da smatra sicer sedanjo politiko vlade za pogrešno, vendar prepričana kluba, da v primernem trenutku sam predsednik Radikalne centralne širijo vesti, da so se odnosi med Uzunovićem in Pašićem izboljšali, toda dogodki kažejo, da to ni res. Gosp. Uzunović je samo zato bolan, da mu ni treba obiskati Pašića.

Z originalno izjavo je danes presenetil politično javnost Radić. «Vreme» objavlja razgovor z njim, v katerem Radić Pašića povzdiguje v nebesa, proslavlja ga kot prvega zaščitnika «sporazuma» ter poziva vse stranke, naj vendar uvažujejo njegovo modrost in neprecenljivo vrednost njegovega

stva naroda. Ne morejo izvajati edinstva one stranke, ki so ideološko in programsko proti edinstvu. Toda biti proti edinstvu, znači biti proti ustavi, proti fundamentalnemu zakonu naše države. Naša ustava je postavila edinstvo pod najtrdnjši in najbolj svečano garancijo kraljeve zakletve. O tem morajo malo razmiseliti oni, ki proglašajo politiko sporazuma ne na edinstva za fundamentalno politiko naše države in ki hočejo na ta način prekiniti kontinuiteto naše državne politike

vih misli. «Od vseh aktualnih vprašanj je najaktualnejše vprašanje Pašićeve apoteoze, dokler je še živ.» Vendar smatra Radić, da se ta apoteoza ne sme znamenjati z ministrskim portfeljem. Končno aludira na podobnost Pašićeve usode z Bismarckovo ter poziva, naj se zdrži vse, da Pašić ne doživi tega, kar je doživel Bismarck...

Beograd, 23. oktobra. p. Načelniki ožje opozicije so imeli dopoldne sestanek, ki se ga pa vodja SLS dr. Korošec ni udeležil. Njegova nenavzočnost je vzbudila precejšnjo pozornost. Na seji so sklenili predložiti poljedelskemu ministruv protest zoper postopanje generalne direkcije voda. Interpelacija bo navajala, da je ta direkcija od l. 1919 potrosila 500 milijonov dinarjev za osebne izdatke in le 120 milijonov za poplavljenje in preprečenje poplav.

Nocoj se je vršil v predsedniški sobi demokratskega kluba kratek sestanek dr. Korošca, Davidovića in dr. Spahca. Gz. Davidović in Spahca sta vprašala g. Korošca, koliko je resnice na tem, da se namerava pridružiti RR. Dr. Korošec ni dal točnega odgovora, kar sta oba gospoda smatrala za potrdilo, da so poznanja med RR in SLS imela uspeh. Razgovori bodo končani, čim se povrne min. predsednik, ki je obelod, na svoje mesto. Kakor se čuje, vstopi Koroščeva stranka v vlado že sredi prihodnjega tedna.

Kam gredo uradniški odtegljaji

Beograd, 23. oktobra. p. Klub SDS je sklenil zahtevati od vlade pojasnilo, kako se uporabljajo odtegljaji od uradnihskih doklad, katere je vlada odredila z motivacijo, da bo na ta način prištedene zneske, ki se računajo na 40 milijonov uporabila za podporo poplavljenim krajem. Klub SDS bo zahteval natančen obračun o uporabi teh vsot, zlasti v kateri višini in v katerih krajih so bile izdane. Po verodostojnih virih je vlada dosedaj vsega skupaj izdala za poplavljenec le 12 milijonov, in sicer v glavnem v Vojvodini, to pa še ni niti tretina od tega, kar prištedi samo pri uradnihskih.

Švedska kraljica v Rimu

Rim, 23. oktobra. s. Snodi je v strogem incognito dospela semkaj švedska kraljica.

Nove policijske odredbe v Italiji

Rim, 23. oktobra. k. Kakor poroča «Tribuna», se bo prihodnje dni objavil nov policijski zakon. Ta zakon predvideva med drugim tudi prisilno hivanje v gotovem kraju za politične delikte kot policijsko odredbo.

Pomen konkordata med Vatikanom in Nemčijo

Rim, 23. oktobra. l. V kratkem se sklene konkordat med Nemčijo in Vatikanom. Po vestih iz vatikanskih krogov pa se to ne bo zgodilo še tako kmalu, čeprav je na obeh straneh želja, da se razmerje čimprej uredi v obojestransko zadovoljnost. Prvi načrt konkordata je bil izdelan že marca meseca 1925., naletel pa je na razne težave. Najbolj so se mu upirali protestantje, ki stoje na stališču, da po sprejetju weimarske ustave ni več potrebe za sporazum s katoliško cerkvijo, ker daje ustava sama vsem veroizpovedim popolno avtonomijo.

Čeprav se je upor precej polegel, vendar niso izginila vsa nasprotstva. V splošnem priznava nemško javno mnenje dobre strani, ki bi jih imela končna ureditev razmerja do Vatikana za Nemčijo, zlasti ker so zadnje čase sklenile slične pogodbe tudi nekatere druge države, ali pa se še vrše zadevna pogajanja, posebno Bavarska. Nadalje menijo, da bi sklenitev konkordata z Vatikanom tudi pospešilo ureditev vprašanja dotiranja katoliške cerkve s strani države s pogojem, da potem država nima nikakih bremen več iz tega naslova. S sklenitvijo konkordata bi se tudi preprečilo, da bi cerkev imenovala enega ali drugega svojega dostojanstvenika brez sporazuma z nemško vlado.

Italija in bivše nemške kolonije

Berlin, 23. oktobra. d. Z oficijelne rimske strani se sicer demantirajo govorice o pogajanjih med Italijo in Nemčijo in o skorajšnjem sestanku med Mussolinijem in dr. Stresemannom, vendar zadeva s tem še vedno ni končana, ker se govorice še nadalje uporno vzdržujejo. Pravijo, da zanika demanti le skorajšnji sestanek med obema državnikoma, nikakor pa ne bistvene strani zadeve. Bistveno je namreč, da se jasno opazi v stališču Italije in njene časopisja, velika sprememba do Nemčije.

Vsakdo ve, da stremi Italija za mandatom v kolonijah, v Zenevi pa sedaj razpravljajo baš o mandatih Društva narodov nad bivšimi nemškimi kolonijami. Ker pa ni izključeno, da prizna Društvo narodov prednost pri dodeljevanju mandatov nad temi kolonijami Nemčiji, dela rimska vlada na to, da se vsaj hkrati podeli mandat tudi Italiji. To je pa mogoče le, ako se Italija sporazume z Nemčijo, ki je sedaj članica Sveta Društva narodov. V tem tiči jedro spremenjenega stališča Italije do Nemčije.

Nove smrtnne obsodbe v Bolgariji

Kralj v težavnem položaju.

Sofija, 23. oktobra. ar. Vrhovno sodišče je potrdilo razsodbo prvega sodišča, s katerim se bivši sofijski prefekt iz dobe Stambolijskega, Prudkin, obsodje na smrt. Da je obsodba izvršna, jo mora potrditi še kralj. Splošno se pa računa, da kralj Boris tega ne bo hotel storiti, ker se boji odgovornosti.

Socialistični «Narod» je začel kampanjo za pomilosočenje političnih obsojencev. Z vladne strani je dobil odgovor, da v Bolgariji skoraj ni političnih obsojencev. «Narod» je nato v podkrepitev svojih trditvev navedel podatke iz ene same letišnice, plovdivske. Po teh podatkih je bilo v njej pred desetimi dnevi 538 jetnikov, med njimi 19 žensk. Političnih jetnikov je bilo 78. Od teh je bilo 38 obsojenih na smrt ali takih, ki jim je bila smrtna kazen spremenjena v dosmrtno, nadalje je bilo 32 jetnikov obsojenih na 15 let ječe, 8 pa jih je bilo v preiskavi. Iz tega števila se vidi, da je bilo od vseh jetnikov v tej kaznilnici 15 odst. političnih. Pomembni pa je, da je njihova skupna kazen večja kot vseh ostalih jetnikov.

Sanacija belgijskega franka

Newyork, 23. oktobra. d. Banka Morgan & Co. potrjuje, da se pogajanja za sklenitev belgijskega posojila v Ameriki blizajo koncu in da se razpiše posojilo v Londonu in Newyorku najbrže že v ponedeljek. Razen tega posojila dobi Narodna banka še od evropskih emisijskih bank posojilo 50 milijonov dolarjev. Zato se tu splošno pričakuje, da Belgija že v par tednih naznani, da se je povrnila k zlati valuti. Z druge strani še ni jasno, v kakem razmerju do papirnatega franka bo Francija stabilizirala svojo valuto.

Smrtna kazen za Mussolinijeve nasprotnike

Rim, 23. oktobra. o. Z ozirom na predstojajočo kazensko razpravo proti Zaniboniju in tovaršem izpoveda glasilo «Milizia Fascista» v članku izpod peresa fašistovskega podtajnika Melchiorija smrtno kazen za obtožence. Članek veli, naj vedo tudi onstran meje, da se bo moral, kdor se dotakne Mussolinija, seznaniti s svinčeno.

Kapitulacijska pogodba radikalov s slovenskimi klerikalci

SLS je v polnem obsegu sprejela tkzv. julijski sporazum kot pogoj za njen pristop h koaliciji RR. — Formalno se je odrekla teoriji, da smo Slovenci poseben narod, zahtevi po »združenju Sloveniji« in pa svojemu avtonomističnemu programu.

Po avtentični izjavi iz vodilnih radikalnih vrst, je načelni sporazum s klerikalci za vstop v vlado dosežen na temelju tkzv. julijskega sporazuma med NRS in HSS. Slovenska ljudstva stranka je v polnem obsegu sprejela načela, ki jih vsebuje ta pogodba in tako ustvarila možnost, da se sedaj vršijo ž njo razgovori o pridelitvi portfeljev in drugih podrobnostih. Pridružitve SLS juliskemu sporazumu znači formalno odhoda klerikalne stranke glede glavnih točk njenega dosedanjega programa. S priznanjem julijskega protokola se SLS formalno odrekla svoji dosedajni teoriji, da smo Slovenci poseben narod, zahtevi po »združenju Sloveniji« ter avtonomističnemu programu.

V bolj razumevanju pomena in obsega tega programatičnega preobrata navajamo v naslednjem glavni del besedila julijskega sporazuma, sklenjenega med NRS in HSS dne 16. julija 1920. To besedilo se glasi:

»Delegati narodne radikalne stranke in hrvatske seljaške stranke so na svojih sestankih začeli s 2. julijem t. l. stalno delati na to, da ugotovijo, da se obe stranki nahajata na popolnoma istem stališču glede podlage naše kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, in da je izjava vodstva HSS v Narodni skupščini dne 27. julija t. l. rezultat evolucije v politiki HSS, ki je priznala enotnost države, dinastijsko karagiorgijevstvo toliko zaslužen za osvoboditev in ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev in obstoje enega samega parlamenta za vso državo. Za HRS ima ta evolucija v HSS odločilen pomen, ker predstavlja HSS ogromno večino Hrvatov, ki jih nazirajo glede države, se bo tekom časa, kar upamo, postavilo na edino možno zdravo podlago in ravno tako tudi drugih političnih krogov na Hrvatskem. Na ta način so odstranile vse težkoče, ki so ovirale razvoj naše države.

Politične beležke

Strankin dan SDS

Kakor smo poročali, je izvrševalni odbor SDS v Beogradu sklenil, da se vrši v decembru »strankin dan«. Ta dan vsi vse organizacije SDS v državi priredijo družabne sestanke, na katerih naj se pripravljajo o programu in o delu SDS Strankin dan se bo vršil dne 5. decembra in ne 12. decembra, kakor je bilo prvotno pogrešno objavljeno.

Poslanci SLS odločijo mandate?

Na shodu v Domžalah je dr. Korošec 25. julija t. l. tudi dokazoval, da se z RR vlado ne da delati. Izjavil je: »Če bi hoteli sedaj v vlado, bi morali iti pod istimi pogoji, kot je šel Stjepan Radić. Tega pa ne moremo storiti, ker ne moremo prelomiti poštenih besed, ki smo jo dali svojim volilcem. Če bi pa vi zahtevali od nas, na gremo v vlado pod takim pogojem, bi storili svojo dolžnost, toda ne s tem, da gremo v vlado, nego bi odložili svoje mandate. V tej vladi se ne da delati za narod.« Pričakovati je torej, da bodo na dan vstopa SLS v vlado, vsi njeni poslanci odložili mandate!

Kdo je to govoril?

»Najbolji nasprotniki slovenske samostojnosti so radikali. In žalostno je, da se vedno dobe nekateri Slovenci, ki se vedejo z njimi. Tako tudi Pucelj, ki se je zapisal Radiću in z njim vred pomaga radikalom. On je, kakor vstopniški Lazar, ki pobira drobne izpodbogaševne mize. Mi tega ne moremo...« »Kmetijska stranka« je hrvatska stranka, Pucelj je član Hrvatskega seljaškega kluba. Radikali so srbska stranka. Če gre kdo s Puceljem ali z radikali, pomeni to slabljenje slovenskega naroda... Če bodo (Srbi) videli, da se slovenski narod ne da zlomiti, bodo odnehati. Hočemo vztrajati v tej borbi do zmagat! Mi, vaši poslanci, vztrajamo. Mi se ne damo podkupiti!« (Izredno burno pritrdjevanje). — Kdo je to govoril? Bil je to isti dr. Korošec, ki sedaj baranta z radikali in radićevci za vstop SLS v isto vlado RR! Za avtentičnost teksta jamči poročilo o dr. Koroševem shodu v Trebnjem, ki je objavljeno v št. 179. »Slovenec« z dne 10. avgusta 1920.

Dr. Korošec o Radiću ter o njegovi kapitulaciji

Na shodu v Domžalah je dr. Korošec dne 27. julija t. l. med drugim govoril tudi to-le: »Kdor je z Radićem delal dve leti, kakor jaz, ta bo vedel, da Radić ni normalen in ne dosleden, Radić sicer mnogo misli, toda danes tako, jutri pa že drugače. Na veter pa ne bo nihče zidal... Radić je takoli, ko se mu je začel približevati Pašić, zavrgel svoj program republikanstva, pacifizma in agitacije proti volsti in davkom in postal čez noč monarhist, militarist in centralist. Izdal je do tedaj z njim združeno opozicijo in vstopil v vlado. Avtonomistična stranka je ostala samo SLS. Sedaj imamo RR vlado, ki ni zdrava, ker je zakonska zveza brez medsebojne ljubezni in brez medsebojnih poštenih namenov. Na te svoje besede je baje g. Korošec posebno »fihav« mislil, ko je te dni radikalom izjavljal, da se z dušo in srcem odrekla vsemu, čemur se je Radić odrekel ter da postaja »čez noč monarhist, militarist«, kakor se glasi njegova precizacija julijskega sporazuma in v svetnem Radićem« irči sedaj proti oblakom. Ubogi g. Korošec!

Gospodarski problemi Velike Britanije

Nadaljevanje konference britanskega imperija. — Zastopniki vseh dominijonov za ožje medsebojno gospodarsko sodelovanje. — Povzdiga trgovine dominijonov z Anglijo.

London, 23. oktobra. (lo.) Včerajšnje debate o gospodarskih razmerah britanskega imperija so se udeležili vsi zastopniki dominijonov. Kanadski ministrski predsednik Mackenzie King je odobravalo poročilo trgovskega ministra in naglašal veliki delež, ki ga imajo dominijoni na britanskem izvozu. V zadnjih štirih letih je narasel izvoz v Kanado iz Anglije od 117 milijonov dolarjev na 163. Anglija je bila zadnje leto najboljši odjemalec Kanade. Zadnja štiri leta je izvozila Kanada v Anglijo za 500 milijonov dolarjev blaga. Ravno tako se je trgovina Kanade lepo razvila tudi z drugimi deli britanskega imperija.

Nato je povzel besedo avstralski ministrski predsednik Bruce, ki je poudarjal v svojem govoru važnost podpiranja razvoja trgovine med posameznimi deli imperija. Poudarjal je predstaviteljsko imperija v svetu sta odvisna od pravilnega reševanja gospodarskih vprašanj in razvoja trgovine in ne od oboževane sile. Na tej podlagi naj se rešijo vprašanja obrambe in glede brodovja za varstvo trgovinskih poti. V tesni zvezi z vprašanjem trgovinskega razvoja je zadeva naseljevanja dominijonov. Najboljša garancija za ohranitev edinstva britanskega imperija je medsebojna omoč. Treba je vedeti, v kakšni meri lahko pomagajo dominijoni Angliji in obratno. Vsa gospodarska moč imperija je odvisna od pozicije Anglije, ki šteje 65 % belokozojev britanskega imperija in ki nosi glavno breme za njegovo obrambo. Avstralska obdružba velikanski napori Anglije za vzpostavitev gospodarskega blagostanja in priznava pogum, s katerim je Anglija nosila strahovita bremena, da priporoči zavestni štiri v svetovni vojni do zmage. Neprecenljiva pomena je, da je izpolnila Anglija vse svoje finančne obveze in poravnala vse svoje dolge, akoravno mnogi njene dolžniki tega niso storili. Isto tako obdružuje svet pogum, s katerim je uvedla Anglija zlato valuto. Veliki problem britanskega imperija se lahko označi s samo tremi besedami: ljudje, denar in trgovina.

Italijanska sodba o naši vojski

Milanska »Corriere della Sera« priobčuje na uvodnem mestu članek »L' esercito jugoslavo«, ki ga je napisal Aldo Valori. »Razumljivo je samo po sebi, da je premočevanje vojske pripravljeno Jugoslavije velikega interesa za nas, ne samo glede na naše specifične odnose z njo, ki so danes nad vse pomirljivi, marveč tudi glede na posebno funkcijo nove kraljevine SHS v kompleksu balkanske in srednjeevropske politike. Ekspanzionistične, da ne rečemo imperialistične tendence jugoslovske kraljevine, njena brezdvomna vojaška pretežnost nad malimi sosednimi državami, skoro fatalistična vera njenih političnih moči v usodo sedenja in bodočega Panslavia, vedno nestalno vreme z ene strani Evrope, razrezanje mej, mešanica plemen in končno posledice številnih in nasprotnih intrig večjih diplomacij; vsi ti faktorji in še drugi, ki jih radi kratkosti ne navajamo, prispevajo k stvoritvi prepričanja, da bo vojaška sila Jugoslavije v več ali manj bližnji dobi pozvana na lastno preizkušnjo. ne vemo pa, v katero smer in ne na kak način, vedno pa z obsežnimi odboji in z znatnimi zgodovinskimi uspehi.

Problem, ki se je postavil urediteljem nove jugoslovske armade, je obstojal in še obstoji v potrebi, da se harmonizirajo elementi, zelo različni po stopnji izobrazbe, po tradicijah in po življenjskih običajih, čeprav so skupnega etničnega izvora na eni strani Srbi, surovi in bojeviti po instinktu, na drugi Hrvati in Slovenci, bolj razviti, toda sklonjeni vsled dolgega habsburškega gospodstva k bolj suženjski in pasivni mentaliteti. Problem je bil in je postal toliko težavnejši vsled dejstva, ker je bila funkcija za asimilacijo tako različnijučih se elementov iz dobro znanih političnih in moralnih razlogov poverjena baš manj razvitemu in manj izobraženemu, to je srbskemu. Naloga bi bila morda višja nego najslabnejša volja vlade in srbskih vojaških načelnikov, ako bi jim ne bili priskočili na pomoč nasveti francoskih strokovnjakov, ki so ostali v deželi po miru ali so bili tja nujno povabljeni, kakor tudi činitelji pod vplivom francoskih vojaških šol, ki so na široko odprte srbskim oficirjem.

Radićev Danec — aretiran

Kakor znano, ni pozvala g. Radića, da pride na Dansko, niti vlada, niti kaka stranka, pač pa neka novlaarska agencija (Bögholm). Šel je agenciji s Petersenom sodeluje pri polkomunističnem radikalnoseljaškem pokretu na Danskem. Pozval je g. Radića iz reklamnih virov za svoje podjetje, ki ima zveze z našo državo radi izvosa sira in mleka. Sedaj pa javljajo iz Danske, da je bil pretekli dni Petersen aretiran radi pripravljanja kmečkega upora izglede torej, da bodo morale biti priprave za spremem g. Radića na Dansko za nekaj časa odložene, kar je, kakor čujemo, bilo sprejeto med našimi »Danci« v Beogradu z velikim obžalovanjem. Vlada sedaj išče drugo deželo, ki bi pozvala g. Radića na obisk.

Vabilo

Javen železničarski shod

ki se vrši v nedeljo, dne 24. oktobra 1920 ob 11. uri dopoldne v steklenem salonu Kolodvorske restavracije ljubljanskega glavnega kolodvora.

Dnevni red:

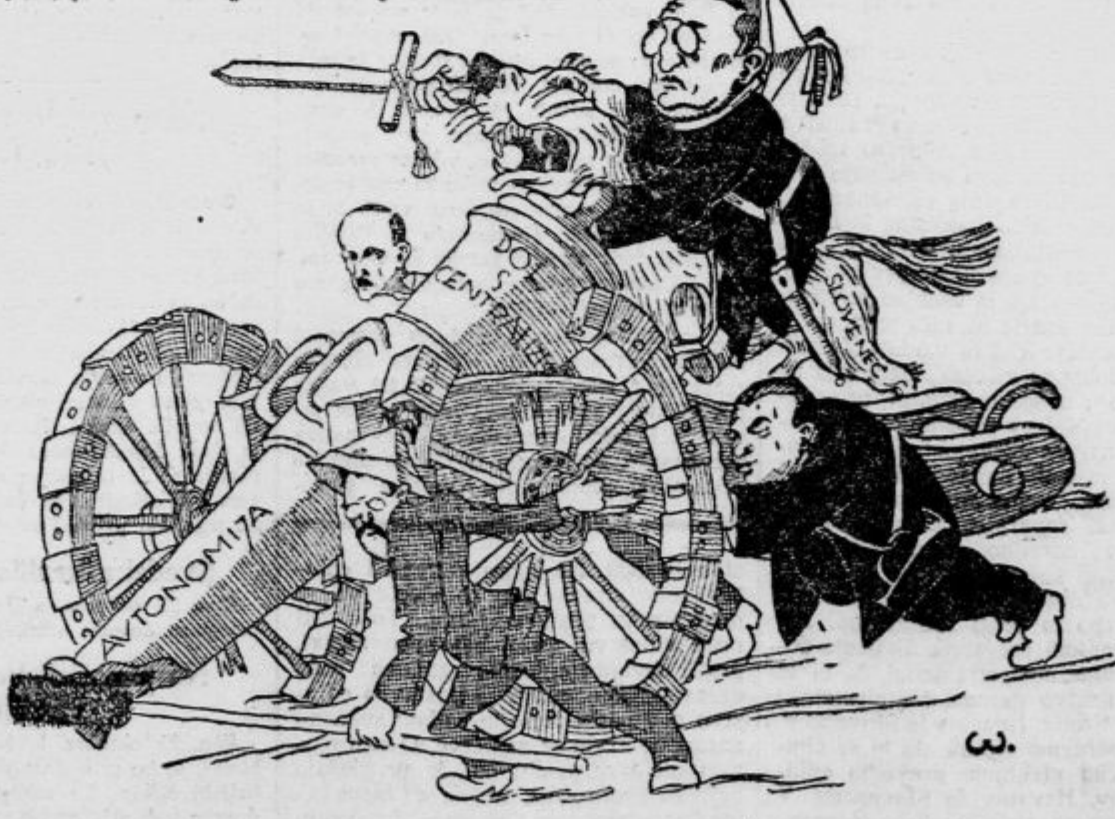
1. Protest proti spremembi čl. 205 Zakona o sodelovanju osebju, t. j. proti nameravanemu podaljšanju nestalnosti železničarskega osebja za nadaljna 3 leta. Štiri dni pred dosego stalnosti se hoče spremeniti zakon v škodo osebja.

2. Protest proti nameravanemu zmanjšanju staleža delavcev profesionalistov in uslužbencev pri vseh strokovnih in drugih odločitvah osebja na progi, v delavnicah in postajah (D. 1. aprila 1927 se namerava zmanjšati stalež pri direkciji Ljubljana za ca. 800 oseb.)

Vabilo vse službe proste železničarje, da se shoda udeležijo brez izgovora udeležijo.

Oblasni odbor UJNZB. Ljubljana.

Nazaiforikanje v ropotarnico

Komendant: »Avtonomija«... »Polomija«... »Avtonomija«... »Polomija«... Napreji! Napreji!

Kupčijsko potovanje bišega habsburškega nadvojvode, — jugoslovskega državljan

Dunaj, 23. oktobra. s. Bivš nadvojvoda Leopold, sin bivšega nadvojvode Leopolda Salvatorja, se mudi na svojem potovanju v Ameriko za nekaj dni na Dunaju. Leopold Habsburg je jugoslovskega državljan ter živi stalno v Zagrebu, kjer se je pred šestimi meseci poročil s hčerko bivšega kralja Vladimirja Nikolića. Sedaj odpočuje v Ameriko, da bo proti honorarju osebnostno vodil javno dražbo od njega prodanih umetnostnih predmetov, antikvit in orožja.

Zakaj je bil odgojen podvojs grško-italijanske trgovinske pogodbe

Rim, 23. oktobra. o. Italijansko-grška trgovinska pogajanja, ki se vrše že delj časa v Rimu, se nadaljujejo, kakor pišejo italijanski listi, precej ugodno. Največja težava je v medsebojni obrežni plovi, na katero noče pristati Grčija. Doslej so namreč vršili obalno plovo parniki Tržaškega Lloydja in Lloyd Sabauda, s katerimi grške ladje ne morejo konkurirati. Grški zastopniki ne morejo pristati na medsebojno pravico do obrežne plovi. Kljub temu pa je upati, pišejo listi, da bo tudi ta težava prej ali slej premagana.

Sovjetski pouk Poljski

Moskva, 23. oktobra. l. »Izvestija« se bavijo v uvodniku z izjavo poljskega zunanjega ministra Zaleskega, ki je izjavil dopisniku »Daily Herald«, da Poljska noče kakega drugega Rapalla, temveč vzhodni Locarno. List pravi nato, da pomeni Rapallo pričetek resničnega prijateljskega razmerja med Nemčijo in sovjeti, dočim je locarnski pakt naperjen proti sovjetski Rusiji. Zato podobne izjave poljskega zunanjega ministra ne bodo pripomogle k medsebojnemu sporazumu in ne bodo dovedle do sovjetsko-poljskega dogovora.

Angleška rudarska stavka

London, 23. oktobra. s. Včeraj je lord Derby izjavil, da je pripravljen prevzeti vlogo posredovalca v rudarskem sporu.

London, 23. oktobra. (lo.) Ponudba lorda Derbyja, da je pripravljen posredovati v premogovni krizi, je vzbudila veliko pozornost. V svojem govoru v Leighu v Lancashireju je Derby izjavil, da je mogoče najti izhod, ki bi uzgodil obe stranki. Davi je imel udarčni tajnik Cook razgovor z zastopniki časopisa, v katerem je izjavil, da sprejema posredovanje lorda Derbyja, kakor tudi vsake druge osebe, ki bi delovala za sporazum na nacionalni podlagi.

Iz Poljske

Vařava, 23. oktobra. s. Izdana je bila na redna, ki prepušča poslanecem in senatorjem članstvo v upravnih, nadzorstvenih in revizijskih svetih akcijskih družb, ne glede na to, ali je država udeležena s svojim kapitalom ali ne. Poslanci in senatorji, ki 14 dni po tej naredbi ne bodo odložili teh mest, bodo izgubili svoje mandate.

Ameriške vojne ladje v Sanghaju

Sanghai, 23. oktobra. (be.) Semkaj je priplulo več ameriških oklopnih križark in torpednih rušilcev.

Katastrofalen potres v ruski Armeniji

Newyork, 23. oktobra. s. Generalno tejništvo ameriškega pomožnega komiteja za bližnji vzhod je dobilo brzojavko, ki velja, da je potres opustošil ozemlje Ruske Armenije. Potres v Erivanu je trajal 20 sekund, v Aleksandropolu pa 23 sekund. V obeh mestih so dosežali ugotovili več sto mrtvih, ranjenih pa je več tisoč oseb. Skoraj vsa poslopja so več ali manj poškodovana. Več tisoč prebivalcev je brez strehe.

Požar v carigradskem predmestju

Carigrad, 23. oktobra. s. Velikanski požar je uničil predmestje Carigrada Mal tepe. Uničenih je bilo mnogo trgovin, 102 hiš in ena mošeja. Požarna bramba ni mogla ugasiti ognja.

Madžarsko »plemstvo« tujega izvora

Stara resnica

Budimpešta, 23. oktobra. d. Na včerajšnji seji poslanske zbornice je bilo pri razpravi o zgoraj zbornici precej burno. Poslanec neodvisne kmetijske stranke Denes je ljuto napadel Habsburžane in protestiral proti nameri vlade, imenovati člane odstavljene dinastije za člane gornje zbornice. Govoril je tudi o madžarski aristokraciji in dejal, da o taki pravzaprav sploh ni moglo govoriti, ker so Habsburžani izbrali pristno madžarsko plemstvo in so dandanašnji magnati dobili svoje naslove in posestva od njih kot plačilo za svojo veroizdajo. Povedal je, da je od 279 madžarskih plemiških rodbin 113 tujega porekla. Poslanec Denes je potem predlaga dolga vrsto grofovskih in vojvodskih rodbin, ki so dobili svoja posestva od Habsburžanov kot plačilo zato, da so izdali vse osvobodilne boje naroda. Ministrski predsednik grof Bethlen je protestiral ob velikem hrupu proti govorniku, vendar brez posebnega uspeha. Vse kaže, da se vladi z ustanovitvijo gornje zbornice zelo mudi, ker je odredila seje Narodne skupščine za danes in za ponedeljek.

ZA POPLAVLJENCE!
Kdor takoj da, dvakrat da!

Naši kraji in ljudje

Naša propaganda med Angleži

Prvi in edini pionir na polju slovensko-angleškega zblizanja je gospa Fanny S. Copeland, lektorica angleškega jezika na Hlubljanskem vseučilišču. Med vojno je izšel v Londonu njen prevod Vošnjakove knjige o Slovincih pod naslovom »Branik proti Nemčiji« (A bulwark against Germany, by Bogumil Vošnjak. The fight of the Slovenes, the western branch of the Jugoslavs, for national existence. London: George Allen & Unwin Ltd. 270 str. in 1 zemljevid). Za prevod tega dela ji moramo biti Slovenci posebno hvaležni, kajti to je prva knjiga, ki je o nas izšla v angleškem jeziku. Razen tega je sodelovala pri prevodu druge Vošnjakove knjige, ki je tudi med vojno izšla v Londonu, in sicer »A dying empire« (Umirajoče cesarstvo), ki je bila namenovljena, da seznanja angleško občinstvo z vso gnolobno stare Avstro-Ogrske. Odkar se je gospa Copeland nastanila v Ljubljani, je napisala celo vrsto zanimivih člankov v različne angleške časopise in revije z namenom, da seznanja angleško občinstvo z našo domovino. S tem je privabila marsikatero tučja, da si ogleda naše kraje, predvsem slovenske Alpe, o katerih prej še nikoli ni slišala.

Mrs. Fanny S. Copeland

L. 1922 je gospa Copeland napisala v londonskem tedniku Time and Tide dva članka o vsestojanskem sokolskem zletu v Ljubljani: »A Yugoslav athletic festival« (v št. od 8. sept.) in »The first great Sokol gathering in Yugoslavia« (v št. od 15. sept.). V isto revijo je napisala dve ljubki izvirni povesti iz Slovenije: »For a stick of chocolate. A winter study of the Julian Alps« (v št. od 27. marca in 3. aprila 1925), v kateri popisuje svojo novoletno hojo na Triglav — mimogrede omenjeno je pisateljica navdušena turistinja in plezalka — in »A hardheaded people. Not a cantionary tale« (v št. od 11. septembra 1925), v kateri na prav lep, humorističen način karakterizira Slovence.

Za ljubljanski sokolski zlet je tudi napisala članek v veliki londonski ilustrirani list »The Graphic« (št. od 5. avgusta 1922). Članek krasilo reprodukcije treh umetniških plakatov, ki jih je bil izdal Sokolski Savez za ta zlet.

V istem listu je neumorna pisateljica objavila tudi članek o naših Alpah »Amid the yugo-slavian Alps« (The Graphic, 27. sept. 1924) s sedmimi lepimi fotografijami Triglava, Stole, Jalovca in Golice. Sledove njene navdušene propagande, vzbuditi zanimanje Angležev za naše Alpe, nahajamo tudi po angleškem dnevnem časopisu. Tako sem našel v londonskem dnevniku Observerju članek te vrste (The Midland problem, št. od 12. aprila 1925, str. 3.).

Ako vzamete v roke politično-gospodarsko revijo »The Near East and India«, boste istotako našli v njej popise izletov v naše slovenske planine izpod peresa gospo Copelandove, tako n. pr. v št. od 13. avg. 1925: »The Summer Season in alpine Yugoslavia« in 17. sept. 1925 »The Julian Alps«; ali pa o Hlubljanskem vseučilišču (17. sept. 1925).

O zimskem sportu v Sloveniji je napisala dva članka, ki sta gotovo najboljša, kar jih je prišlo izpod njenega peresa: prvi je izšel decembra 1925 v reviji Near East, drugi pa januarja 1926 v Graphicu.

Tudi o slovenskih slovstvenih pojavih počenja gospa Copeland v Anglijo: tako imamo n. pr. v I. letniku Slavonic Review (str. 261) njeno kritiko Otom Župančičevih prevodov Shakespearejevih dram.

Kakor pa skuša ga. Copeland razširiti in propagirati med Angleži znanje o Sloveniji, tako dela neumorno na tem, da nas čim bližje seznanja z Angleži. Ona je bila soustanoviteljica »Jugoslovenskega društva za proučevanje angleškega jezika« (Jugoslav Society for the study of English) v Ljubljani. Le malokomu je znano, kako veliko kulturno delo vrši to društvo pod vodstvom gospe Copelandove že več let s prirejanjem tečajev angleškega jezika, konverzacijskih večerov in izposojevanjem angleških knjig iz lepe knjižnice.

Tudi na tem polju je bila gospa Copeland pionir in Slovenci ji moramo biti za vse njeno delovanje iz srca hvaležni.

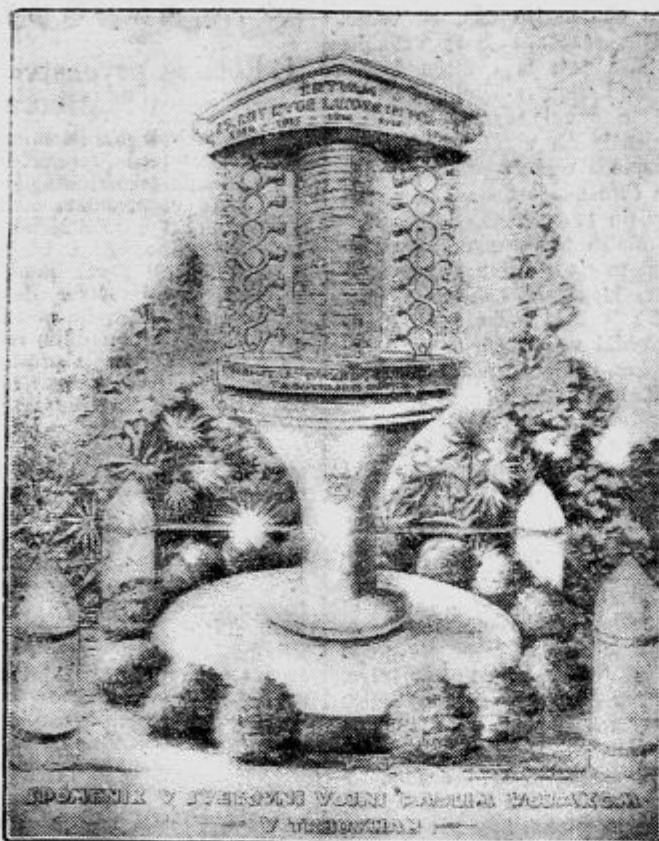
P. V. B.

V četrtek zvečer se je vršil v restavraciji »Ljubljanski dvor« na čast gospe Fanny S. Copeland banket, katerega so ji priredili udeleženci potovanja v Anglijo, ki se je vršilo letos poleti. Na banketu je govo-

ril med številnimi drugimi govorniki tudi g. dr. Bartol, ki je v svojem, lepo zasnovanem govoru orisal zasluge, ki jih je imela g. Copeland pri tem potovanju, pa tudi zasluge, ki si jih je stekla za celokupni naš narod. Med napitnicami ji je g. N. Marjono izročil lepo darilo, katerega so ji v

znak hvaležnosti podarili vsi udeleženci, gđ. Medica Divica pa šopek nagelnov. Ga. Copeland se je vidno ginjena vsem najiskrenejše zahvalila in tako je ta večer znovič pokazal, da tudi Slovenci znamo biti za usluge globoko hvaležni.

Spomenik padlim vojakom v Trbovljah

V nedeljo, 31. t. m. bodo odkrili v Trbovljah spomenik v svetovni vojni padlim Trboveljčanom. Za to slavnost so v teku velike priprave, pri katerih sodelujejo vsa trboveljska društva. Računati je, da se bo zbrala v Trbovljah poleg drugega ljudstva večina bivših vojakov iz svetovne vojne iz vse Slovenije. Prometno ministrstvo je že dovolilo polovično vožnjo na vseh progah državne železnice v Jugoslaviji od 28. t. m. do 3. novembra.

O podrobnostih smo že poročali v »Jutru« 17. in 19. t. m. Naša slika nam kaže spomenik, izdelan po načrtu prof. Vurnika iz Ljubljane. Podstavek je betonski, na njem sloni mramornata plošča, na njej stebri iz istega materiala, v katerem so vklesana imena 110 padlih, in nato streha. Ob straneh je bronasto ogrodje s svetilkami. Spomenik vzbuja radi originalnega zamisla ka splošno zanimanje.

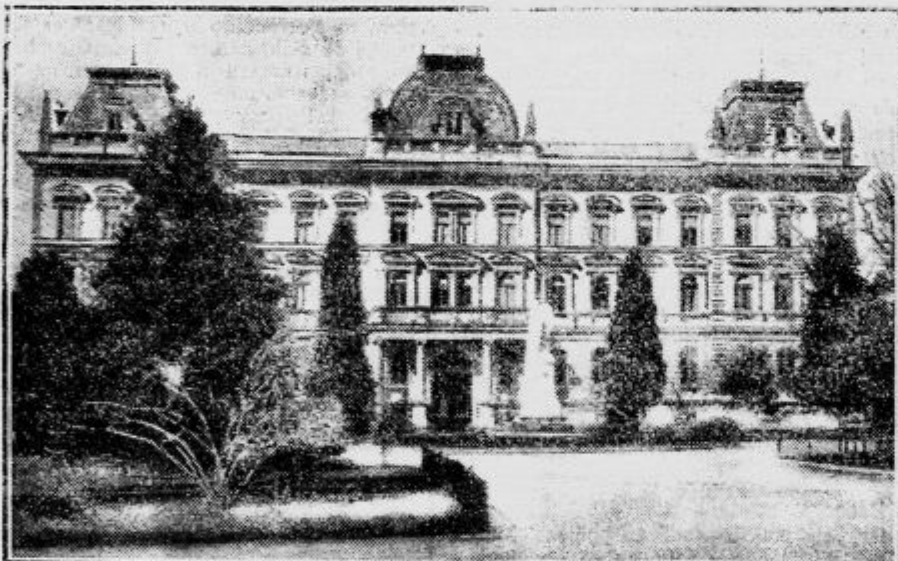
Mestna hranilnica v Mariboru

Maribor, v oktobru. Zadnje mesece je precej pozornosti med mariborskim občinstvom vzbudila gonja proti Mestni hranilnici, ki je imela, kakor je pri nas že žalilob navada, svoje početke v osebni strankarsko-politični borbi in ki je bila sposobna v velikem obsegu škodovati temu staremu mariborskemu denarnemu zavodu.

Hranilnica je bila ustanovljena meseca januarja 1862 ter si je pridobila s svojim smotrenim in realnim gospodarstvom za

vpliv v ravnanju in upravnem svetu. predalec pa gre njena zahteva, da naj bi politične stranke vsakokratne večine občinskega zastopa odločevale v tako imenitno gospodarskem zavodu kakor je hranilnica, kateri dnevna politika samo škoduje in ki bi čutila prav po nepotrebnem pretresljaje ob vsaki občinski volitvi in še ob morebitnih krizah večine občinskega zastopa. V gospodarska podjetja spadajo dobri gospodarji, ne pa politiki.

V zadnjem času se je lansiralo tudi vpra-

razvoj Maribora velikih zaslug. Razvijala se je krasno, kar priča lepa njena palača na Slomškovem trgu; kakor jo vidimo na sliki. Razvoj hranilnice je prekinila šele vojna s svojimi prisilnimi vojnimi posojili, katerih je hranilnično vodstvo podpisalo za težke milijone in ki so novemu vodstvu po prevratu delala največje skrbi in pozla ves čisti dobiček. Razen tega so Nemci v prvih mesecih po prevratu dvignili velike zneske in jih naložili v Gradcu, v večjo škodo samim sebi, ker je postal ves ta denar v Avstriji vsled denarnega poloma brez vrednosti.

Vse to pa je hranilnica vzdržala in tudi vprašanje vojnih posojil je pravzaprav že likvidirano. Zato pa se je iz slovenskih krogov začela gonja z neresničnimi ali pretranimi trditvami, ki so bile celo predmet političnih shodov s prozornim namenom, povzročiti nezaupanje napram zavodu in pridobiti tudi osebne koristi za posameznike.

Umevno je, da si skuša mestna občina, ki ni samo dolžnica hranilnice, ampak participira tudi na njenem čistem dobičku in jamči za njene obveznosti, pridobiti gotov

šanje gerenta, ki naj bi nadomestil ravnanje in upravnemu svetu. Brez ozira na to, da osebne želje posameznih politikov pri tako važnem zavodu ne bi smele odločevati, je že davno minil čas, ko so bili gerenti res na mestu, a gospodarski razvoj jih je že davno zavrgel. Ako posamezni uradniki morda niso kos svoji nalogi, naj se nadomestijo z boljšimi, ki jih je dovolj na razpolago; ako so potrebne tehnične izpremembe pri knjigovodstvu, naj se izvedejo, niso pa stvarno potrebne kake izjemne mere, ki bi prej škodovala nego koristile zavodu in posredno tudi mestu.

Prekrasna je bližnja okolica palače Mestne hranilnice, ki stoji na enem najlepših mestnih trgov. Pred njo je majhen park, zanimivost za botanika, na katerem stoji mramornat spomenik bivšega zasluznega mariborskega župana, ustanovitelja hranilnice in poslanca Andreja Tappeinerja z nemškim napisom. Obdajajo ga gledališče, finančno ravnanje ter poštno poslopje, pred njim pa stoji mogočna stolnica.

Noben tujec, ki obišče Maribor, ne sme zamuditi ogleda tega lepega dela mesta pred Mestno hranilnico.

Henny Porten TRAGEDIJA
Henny Porten TRAGEDIJA
Henny Porten TRAGEDIJA

Trajeva pot matere — mučenice

pride v kino »DVOR«

Danes ob pol 11., 3., pol 5., 6., pol 8. in 9. uri
Vaš dragi Harry Liedtke, kapetan in priljubljena ruska umetnica
Olga Čehova v prekrasnem modernem vefilmu

Manever ljubavi

(Feldherrnhugel). Krasni posnetki iz Dunaja in Prata. Umetniška režija. Lepi igralci.

KINO »LJUBLJANSKI DVOR« Telefon 730.

Pride vefilm s 1 svetovno nagrado »Danse macabre« (Ples smrti)
(THE BIG PARADE).

Bena Serajnika zadnja pot

Celje, 23. oktobra

Danes dopoldne je nastopil naš prijatelj Beno svojo zadnjo pot. S furgonom so prepejali njegovo truplo iz Ljubljane skozi Zalec in Celje v Konjice, kjer so ga položili k večnemu početku. V Zalcu, kjer je bil naš Beno prvi ravnatelj meščanske šole, ga je pričakovala šolska mladina in vzela od njega slovo.

Nadse prisrčen in globok je bil sprejem in slovo v Celju, kjer je deloval pokojnik kot ravnatelj deške meščanske šole in kot prosvetni delavec dolgo vrsto let. Kako priljubljen je bil Serajnik v Celju, je pokazala udeležba mnogobrojnega občinstva. Ob 10 dopoldne se je zbrala vsa šolska mladina, od gimnazije pa dol do obeh osnovnih šol s proforskimi in učiteljskimi zborom na čelu. Navzoči so bili sreški poglavar vladni svetnik dr. Žužek, predstojnik okrožnega sodišča dvorni svetnik dr. Kotnik, celjski župan in predsednik mestnega šolskega sveta dr. Hrašovec ter zastopniki vojaških in drugih oblasti. Okrožno in krajevno organizacijo SDS, čije član je bil pokojni, je zastopal predsednik dr. Ernest Kalan, sreški organizacijo SDS pa predsednik Prekoršek. Zastopana so bila nadalje Ljudsko vseučilišče, Glasbena Matica, Obrtne zadruge v Celju, različna prosvetna društva ter prijatelji in znanci pokojnega.

Globedne molitve je opravil celjski opat Jurak ob asistenci dveh duhovnikov. Mladinski zbor deške meščanske šole je zapel turobno »Vigredo«, nakar se je poslovil od rajnega šolskega nadzornika Ljudevit Černeč. Marsikatero oko se je zasolžilo ob njegovi

vih globoko k srcu segajočih besedah.

Združeni pevski zbor je zapel pod vodstvom g. Mihelčiča žalostinko »Blagor mu«. V imenu Lovskega in ribarskega društva je izrekel zadnji pozdrav g. Rafko Salmič. Njegove besede so pretresle vse navzoče. Med streljanjem lovcev in turobnim odmevanjem lovskih rogov je odšel naš Beno in nam zapustil le spomin nase in na svojo blago dušo.

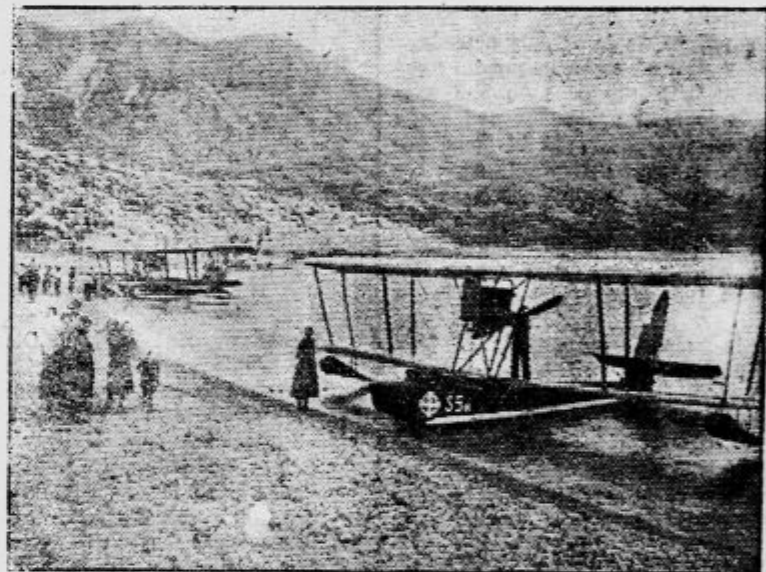
V Konjicah je prispel pogrebni voz opoldne. Ob 3. popoldne se je vršil pogreb od hiše žalosti na konjiško pokopališče. Konjiški pevci in prijatelji pokojnika so zapeli »Vigredo«. Sprevod je vodil infurirani arhidijakon Hrastelj. Tudi tu so bili zastopani uradi in šole iz Konjic in Celja, mestna občina po magistratnem svetniku Šubiču, mestni šolski svet po g. Prekoršku, šolsko vodstvo, Ljudsko vseučilišče, Lovsko društvo in obrtne zadruge iz Celja. Prosvetni oddelek v Mariboru pa je zastopal šolski nadzornik Gselman.

Na pokopališču so govorili zadnje pozdrave arhidijakon Hrastelj, ravnatelj deške meščanske šole v Mariboru Dragotin Humek in zastopnik slovenskih slušateljev višje pedagoške šole v Zagrebu Slavko Strmšek ter njegov nekdanji učitelj profesor Eran.

Po govorih so pevci zapeli pod vodstvom vladnega tajnika dr. Mahničja še žalostinko »Blagor mu«.

Dragi Beno! Spremili smo Te na Tvoji zadnji poti. Sel si od nas in nas zapustil. Ostavil si nam svoja dobra dela in ono mladino, ki si jo vzgojil s svojim dobrim in čistim srcem. Naj Ti bo zemlja lahka!

—r.

Jugoslovenski hidroplani v Koparih v Boki Kotorski

V Zeleniki imajo svojo postajo naši hidroplani. Od tu delajo poletne na vse strani, največje pa se vezbajo v Boki Kotorski. Poleti so zlasti večkrat prileteli pred znano morskopalnišče Kopari, kjer so vzbujali med ondnotnimi gosti, ki so bili večinoma Čehi veliko pozornost.

Organiziranje Savezne streljaške družine v Ljubljani

V petek 23. t. m. se je vršila II. seja ljubljanske streljaške družine v prostorih Udrženja rezervnih oficirjev in ratnikov, kjer se je pod predsedstvom brigadnega generala g. Živkovića razpravljalo o delu v družini sami in izven nje.

Novo članstvo (strelci) se sprejemajo potom prijavnici, ki se dbe vsak delavnik med poslovnimi časi: 1) pri predsedniku družine g. generalu Živkoviću, v pisarni v vojvode Mišiča vojašnici, I. nadstropje levo (komanda brigade) dnevno od 8. do 13. in od 16. do 18.; 2) v pisarni Udrženja rezervnih oficirjev i ratnika, Kazino, II. nadst. dnevno (razun nedelje) od pol 18. do pol 20.; 3) v Tourist-Officeu, palača Ljubljanske kreditne banke, med poslovnimi časi; 4) pri Slov. lovskem društvu (pisarna g. dr. Lovrenčiča, Tavčarjeva ulica), med uradnimi urami.

Kdor želi pristopiti v streljaško družino, naj izpolni pristopnico, ki jo dobi na označenih mestih. Prijavnice pobere potem družinski sekretar, ter jih predloži na prvi prihodnji seji odboru. Vsaka prijavnica mora biti soppodpisana od 2 članov, ki priporočata novo pristopivšega za sprejem v streljaško družino.

Vsakemu novosprejetemu članu se bo izstavila legitimacija in izročil ček za plačanje članarine, ki znaša 12 Din polletno in jo mora najdalje 15 dni po sprejemu brez-pojno poravnati.

Glede na ogromno delo, ki ga bo imela streljaška družina, je odbor sklenil razdeliti članstvo po mestnih okrajih v vodove, katerim bo prednjačil po en vodnik, čegar naloga bo, da vse članstvo dotičnega okraja pravočasno in polnoštevilno privede na strelišče, ali pa k vežbi odnosno k šoli v orožju.

Za pouk v ravnanju z orožjem pri strelskih vežbah in o ponašanju na strelišču bo dal predsednik družine brigadni general g. Živković na razpolago aktivne vz. oficirje, ki bodo na željo posameznih vodnikov poučevali članstvo dotičnega okraja. Glede šole v ravnanju z orožjem pri streljanju in vežbi vobče bi bilo želeli, da se priključi tudi članstvo, ki še ni odslužilo ka-

drskega roka v aktivni vojski, ker se bodo na lep način izvežbali v orožju, kar jim bo pozneje vsakokrat koristilo.

Ako se bo članstvo zanimalo za vezbe in streljanje tako, da se bo stvar povoljno obnesla, se namerava izposlovati pri g. ministru za vojno in mornarico za člane novince, ki še niso služili v vojski, skrajšan kadriški rok, onim pa, ki so že odslužili kadriški rok, se bo poskušala izposlovati oprostitvev od orožnih vaj.

S streljanjem se prične v najkrajšem času, o čemer bo vse članstvo pravočasno obveščeno.

Wilhelm von Tegetthoff najnovejši slovenski vele-mož

Maribor, 23. oktobra.

Včeraj smo samo majhno odgrnili ozadje Tegetthoffovih »zaslug za slovensko stvar«, o kateri je vedel poročati »Slovenec«. Zadostvovalo pa je, da se je vsa narodno-zavedna javnost z ogorčenjem obrnila proti načrtu gotovih krogov, ki ne morejo živeti brez spominov avstrijskega suženjstva. Ker pa poznamo klerikalne metode, ki posebno po prevratu potiskajo v ospredje ogrožene interese »slovenske stvari«, če se borijo za kake posebne, izključno klerikalne namene, je treba še malo odkriti junaka Tegetthoffa. Drugače bo res postal Tegetthoff še slovenski junak, »slovenska narodna svetinja«, pri »Slovencu« že radi tega, ker ga je »Jutro« zavrnilo. Popolnoma v skladu s klerikalno narodno moralo je, da proglašajo von Tegetthoffa za nekakega »slovenskega vele-moža«.

V Hausmannovi knjigi »Süddeutsche Mark« je objavljen nekaj korespondence admiral Tegetthoffa, ki kaže, da se je avstrijski admiral tudi intenzivno pečal z notranjo in zunanjo politiko. Njegovi nazori so v tem oziru povsem skladni s takratno politiko Bismarcka. V pismu z dne 15. septembra 1870. Tegetthoff ironizira vlado »firme Beust-Potocki«, ki je baže tudi Nence pri-vedla do tega, da morajo premišljevat

o štrajku. In dne 28. septembra 1870. vzklikal nesrečni Wilhelm pl. Tegethoff: »Kaj pravite k nepretrganemu kaosu v notranjosti in to v času, ko se bliža sen naše mladine, ujedinjena Nemčija (žal ne pod vodstvom Avstrije)?»

Ta velezaslužni mož za »slovensko stvar« je bil torej pristen Bismarckov nemški nacionalalec z dušo in telesom. In mi mu naj ravno ob devetletnici osvobodjenja izpod avstrijskega nemško-nacionalnega jarma vzpostavimo spomenik, ki bi ne bil nič drugega, kakor oznanjevalce nemškega »Dranga« na jug, pohoda nemške armade čez jugo-slovensko zemljo!

In še nekaj: Pravi, da je bil Tegethoff ponosen na svoje vojake, ki so bili po večini Jugoslovenci, Slovenci in Dalmatinci, ko je zmagal nad Italijani pri Visu. Sicer ne vemo, koliko je na tem »ponosu« zgodovinske resnice. Vsekakor pa ponos g. admiralja, da so se Kranjci in Dalmatinci dobro tolkli, se ni zasluga za slovensko stvar. Po isti logiki bi morali postaviti spomenik rajnemu avstrijskemu Hoferju, ki je tudi v svojih znamenitih poročilih med svetovno vojno ponovno hvalil hrabrost slovenskih regimentov. Kot »Kanonenfutter« smo bili Slovenci avstrijskim generalom vedno dobrodošli. Če že torej smatramo v sedanjih časih za potrebno, demonstrirati z bitko pri Visu, ovekovečimo raje spomin onih resničnih junakov naše krvi, ne pa velenemškega admiralja, ki z našim narodom našo domovino ni imel drugih zvez. Kakor da se je slučajno narodil mesto v Grazu ali Innsbrucku v Mariboru.

Smrtna nesreča — posledica viharja

Maribor, 23. oktobra

V noči od petka na soboto je divjal po Mariboru vihar, ki je grozil povzročiti marsikatero škodo. Trgal je telefonske in brzojavne žice, raz kovanec po alejah pa je lomil vejice, da ga je bilo danes jutraj polno po tleh. Vendar se tega ne more šteti k večjim škodam.

V Studenih, predmestju Maribora, je bil neki brzojavni drog radi viharjev v zadnjih časih precej razmajan ter nekoliko nasnjen na cesto. Ker pa se ni nič pripetilo, se zato ni nikdo brigal, čeprav bi bila dolžnost občine, da da drog takoj popravijo, da se ne bi zgodila kakšna nesreča. Toda popravila ni bilo, pač pa se je zgodila nesreča.

Vihar je v noči od petka na soboto namreč omenjeni brzojavni drog še bolj nagmil tako, da je visel popolnoma nad cesto, vendar ne tako, da ljudje ne bi mogli hoditi po cesti. Jutraj se je podala žena kovača v delavnici državnih železnic na koroskem kolodvoru, kakor običajno, s škafom k vodnjaku po vodo. Ko si je nadela škaf na glavo, je odšla proti domu. Pot jo je peljala tudi mimo omenjenega brzojavnega droga. Ko je dospela na dotično mesto, se je naenkrat zgrudila na tla. Prihiti ljudje si najprej niso mogli razlagati tako hitre smrti nesrečne ženske, ki je obležala mrtva na tleh. Šele pozneje se je dognalo, da se je Završnikova, ko je nesla na glavi škaf z vodo, dotaknila žic brzojavnega droga. In 10.000 volkov je gotovo zadostovalo, da je žena obležala mrtva.

Kdo nosi krivdo na tej nesreči? Če je bil drog že prej nagmil, pač ni treba še povdarjati. Kdo je v tem slučaju krivec. Žalostno pa je, da se merodajne oblasti ne brigajo zadosti za javni blagor. Gornja nesreča naj bo resen opomin!

Klemen straši...

Ljubljana, 23. oktobra

Ko je bila objavljena Klemenova slika, je po Ljubljani, posebno pa v predmestju, zavrsalo. Hu, tega pa poznam, tega smo pa že nekdaj videli! Tako je šlo vse naokrog po ljubljanski periferiji. In sedaj te mu, sedaj onemu se je kar sredi belega dne zadelo, da je na ulici zagledal briganta Klemena. Ljubljanska policija je dobila iz vseh ljubljanskih koncev in krajev celo vrsto prijav, da so Klemen videli sedaj tu, sedaj tam, in končno je gospod dežurni začel že kar nejevoljno majati z glavjo: »Ta preklicani Klemen!»

Zgodilo pa se je tudi, da so ga v nekaterih predelih mesta že tudi lovili. Seveda kar tako na slepo prijavo, ko se je kakemu fantastično razglednemu dedcu zadelo, da mu je Klemen tik pred nosom — hop, in je tekel po policajih! Vsi ti lovi so se že parkrat zaključili izredno komično. Skratka, Klemen dela Ljubljancem precej preglavice. Posebno pa, še tistim, ki so mu malo podobni. Tudi to se je namreč zgodilo z angleškim visokorastlim gospodom z angleškimi brčicami pod nosom, da so čevljarški vajenci skrivnostno šepetali za njimi: »Fiks laundon, ta je pa gluh tak, k't Klemen!«

Vsa znamenja pa kažejo, da se je Klemen umaknil iz Ljubljane. Toda straši še vseeno. V noči na 20. t. m. je bilo vlomljeno v hišo posestnika in gostilničarja Alojzija Obersnela v Podutiku št. 26. Vlomilec je s pomočjo dolgega droga vrzel rešetko s kuhinjskega okna in zlezal v notranjost. Iz kuhinje se je nato vlihotatil v sobe ter nakradel razne obleke, med drugim: sivo perlatno, sive hlače, dvoje spodnjih hlač, par čevljev ter denarnico z vsebino 50 Din.

Kdo drugi bi bil ta predrzljivi in opretni vlomilec, kakor Klemen! Pod bližnjim kozolcem so namreč številski orožniki naslednje jutro našli dva odrezka oboje s črnim robom in zakrpane hlače. Odrezki pričajo, da je to tista odeva, ki jo je ubežni vlomilec odnesel iz umobolnice na Studenc. S tem je podan tudi neoporečen dokaz, da je bil vlom Klemenovo delo.

Bržčas je Klemen ubral svojo nadaljno pot v polhovogradske hribe. In končno ni izključeno, da bo Klemen skušal najti prikljo, da se prethitopi preko meje v Italijo.

Roparski umor v Dobličah pri Črnomlju

Črnomelj, 23. oktobra

Bejo Krajino je pretresel zopet nov zločin, ki se je zgodil predsončnim. V Dobličah, nedaleč od Črnomlja je v četrtek zvečer okrog 19. začela nenadoma goriti samotna hiša med Dobličami in Maverleonom. Hiša je bila last posestnika Matije Kobetiča, rodom iz Kočevja. Ljudje so hitro prihiti na pomoč. Toda ko so dospeli do hiše, so opazili, da v hiši leži stari posestnik. Izvlekli so ga in uvideli, da je mrtev in da je bil umorjen.

O dogodku je bilo takoj obveščeno orožništvo, ki vodi sedaj preiskavo. 82letni Kobetič je bil dobro stoječ posestnik in je baje imel pri sebi doma okrog 50.000 Din. Kakor se govori, je ta denar izginil. Sum je padel na nekoga pastirja, ki je v kritičnem času bežal od samotne hiše in ki je sedaj neznano kam izginil. Včeraj je bila na licu mesta sodna komisija, danes pa je bila izvršena obdukcija starčevega trupla. Pri obdukciji se je ugotovilo, da je dobil Kobetič smrtni udarec s sekirjo v tihnik. Udarca je pridrlo do hrbteničnega mozga. Razen tega je Kobetič dobil še pet drugih smrtonosnih udarcev s sekirjo. Poizvedbe o izginulem pastirju se nadaljujejo.

Pogreb umorjenega Kobetiča bo danes dopoldne.

Senzacionalna aretacija

Dne 11. oktobra 1921 ponoči je bil zavratno umorjen Lovro Sever, logar v Sotenskem, ob cesti med Žitami in Spitalščem pri Slov. Konjicah. Tamkaj je bil uslužben kot logar tudi neki Stefan M. iz Zirov. Neposredno po umoru preiskava ni mogla dognati, kje se nahajajo morilci. Včeraj pa je poslalo državno pravdnštvo iz Celja mariborski policiji poročilo, da se nahaja v službi nekega samostana pri Mariboru neki logar Stefan M. Ob 9. je to poročilo prispelo v Maribor, ob 10. pa je policija že ugotovila, da je ta logar uslužben na posestvu St. pavelskega samostana Hrastje pri Limbušu nad Mariborom. Zandarmerija v Studencih pri Mariboru je bila takoj obveščena, da izvrši aretacijo. Opoldne je bil logar Stefan M. že aretiran in popoldne oddan sodišču v Celju. Aretirani je ta bil, da bi bil z zgoraj navedenim umorom v kakršnikoli zvezi in je bil baje že l. 1921 v preiskavi, ki pa je bila negativna.

Skrivnostni vlomilci v šolska poslonja aretirani

Svoječasno smo poročali o drznih vlomih, ki so jih vršili neznanji lopovi po številnih šolah ter raznih uradih po Sloveniji in Avstriji. Tako je bilo med drugim vlomljeno l. marca t. l. na sodišču in davčnem uradu v Ptuj, pri čemer so vlomilci prvtali eno blaginjo, drugi dve pa le poskusili ter so odnesli 22.000 Din. Prejšnji dan pa je bilo vlomljeno v meščansko šolo in osnovno šolo na Cankarjevi ulici v Mariboru, kjer se je tudi posrečilo zločincem odnesti precejšen plen. V Ptuj so pustili vlomilci na licu mesta vse svoje orodje — popolnoma nove instrumente, ki jih je naslednjega dne zasledila mariborska policija ter začela s preiskavo.

Vodja mariborske policije nadsvetnik g. Kerševan je takoj sumil, da je moralo biti vlomilsko orodje izdelano in kupljeno v Zagrebu ter ga je zato poslal zagrebški policiji v nadaljnje zasledovanje. Kmalu nato se je zagrebški policiji posrečilo ugotoviti, da je orodje res naročeno in izdelano v Zagrebu, kjer sta ga naročila neka Ernest Heffer in Geza Farkaš, prvi doma iz Novega Sada, drugi pa iz Novega Bečja. Nadalnja preiskava je še ugotovila, da sta ti dve imeni zabeleženi v zgluševalnih uradih vseh mest, kjer so bili izvršeni vloni: tako pri Osterbergerju v Ptuj, baš ono noč, ko je bilo vlomljeno in prejšnji večer prav tako v hotelu Meran v Mariboru. Tudi v Ljubljani so zasledili ti imeni v prenočiščih one noči, ko je bilo vlomljeno na gimnaziji.

Zatem pa je policija dognala, da biva Farkaš in Heffer v Novem Sadu. Toda oba sta bila neprekinjeno, zlasti tudi ob dnevnih številnih vlonov doma. Končno pa je preiskava dognala, da je posodil imenovan Farkaš en svoj dokument nekemu Jiringu. Po tej sledi so prišli storilec na sled. Ob storila sta torej nastopala pod napučenim imenom. Kot Farkaš se je izdal Jorj Istvan Szabo, kot Heffer pa istimi Josip Jiring, rojen l. 1898 v Budimpešti. Zadnji si je nadeval tudi druga imena, kakor

Zgovina F. MERSOL nasi.

se nahaja sedaj Wolfova ulica 5.

Priporoča veliko zalogo rokavic, nogavic za dame, gospode in otroke. Cipke, vezene, naramnice, svilene trakove, ženska ročna dela, volna, svilna, bombaž. Predtiskarija. Ustanovljeno 1887.

Aspirinove tablete
"Bayer"

se mnogokrat ponarejajo. Da se obvarujete pred ponarejenimi izdelki, zahtevajte vedno le originalni zavoji "Bayer" (ploščati kartoni s 6 ali 20 tabletami) z modro-belo-rdečo varstveno znamko. Odklanjajte vse druge zavojke.

n. pr. Stefan ali Nikola Ling. Včerajšnji »Morgenblatt« pa je poročal, da sta bila v Novem Sadu končno aretirana Jirin in Szabo, ki sta priznala, da sta izvršila najrazličnejše vlonne po sodiških, solah itd. Pri tem svojem poslu sta nagrabila okrog pol milijona dinarjev. Ne priznata pa baje vlonna na zagrebški tehnik. Mariborska policija je takoj brzojavno obvestila ono v Novem Sadu o vlonih, ki sta jih izvršila v Mariboru, da se preiskava usmeri tudi v tem smislu.

Aaah! Kako je to bilo...

Ljubljana, 23. oktobra

Bil je skoro gotovo lep dan, ali večer, ko sta se našla, seznanila in se vzljubila gospodična Maika tam iz cvetoče Rožne doline ter gospod Šime s široke Tržaške ceste. In biti je moral zapeljiv trenutek, ko sta si pogledala oč v oči, vsa blažena v objemu, zasanjana v srečo prihodnjih dni, v sladkosti in čare mlade ljubavi in v vse, kar lahko skrlije temne noči.

Gospodična Maika je vsekakor bila srečna in nikoli ni mogla pozabiti tistega globokega vzdihla, ki ga je izdihnil gospod Šime. Ta vzdih je imel toliko vsebine, da je skratka povedal vse v enem, a je držal tem bolj, ker ga je gospod Šime tolikokrat ponovil. In ta vzdih se je glasil: »A—ah!«

Vzdih, ki bi ga ne znala analizirati niti najbolj rafinirana dama iz dobe rokokaja. In ker že govorimo o tistih starh časih, povejmo še to, da se tudi gospodična Maika zna prav tako nalepotiti z moko in barvo, kakor takratne muhaste damice. Maika je srčan metuljček, ki naslovi nasmešek svojih lepih ličic sedaj na tega, sedaj na onega kavalirja. V koketnosti ji ni para, ona ljubi spremembo. Edino to pa je bilo krivo, da je gospodična Maika v zadnjih tednih postala napram gospodu Šimetu hladna in je ves čas njenih oči in njenega srca že grel novega kavalirja, gospoda Žaneta. Ta gospod Žane pa tudi ni od muh in je dobro razumel njeno vabilo: »Pridi!«

In gospod Žane je res prišel. Ni dognano, kje sta se našla in kje se je zgodilo ono, kar je že pred njim doživel gospod Šime onega lepega dne ali večera... V naslednjih dneh je Šime uvidel, da je odžagan in da ostaja njegovo hrepenenje neizpolnjeno. V sobici gospodične Maik se je ob večerih še vedno zasvetilala luč. Vselej je za kratek hip. Zasvetila se je in nato ugasnila, minuto nato pa se je pojavila izza bližnjega vogala črna senca, okno se je odprlo in skozenj se je v sobico kakor polnočni duh v jamo zmuznila skrivnostna senca. Gospod Šime je to romantično idilo opazoval več noči. Na nebu se je smehljala luna, a Šimet je — nikar ne vprašajte — bridko bolelo srce. Kakor roza med trnjem je rastle bolečina v njegovem srcu in je končno rodila tisti plod, ki se mu pravi: Masčevanje!

Snoči je v sobici gospodične Maik zopet vztrepetala lučka. Za hip! Odnekod iz za ogla se je zopet vrvavala ona skrivnostna senca, se splazila do malega okna, odskočila od tal in se hotela skrivoma vlihotati med stene malega Malkinega domovanja. Hip nato pa se je jela pojavljati svitu električne žarnice druga temna prikazen, ki je hitela v velikanskih skokih ob hiši do okna. Prva senca ni mogla prodreti v temačnost sobe. Nekaj ni bilo v redu. Morda se je senca s hlačami zataknila v žebelj na oknu, morda je bilo okno preozko. Ni šlo ne naprej, ne nazaj. Tem bolj elastična pa je bila druga senca in ob lahkem vztriku gospodične Maik se je dogodilo nekaj čudnega. Ves dogodek je trajal samo minuto, nato pa zopet — vse tiho je bilo.

Ali že razumete, kako se je stvar godila? Ne? Pa povejmo še to: Dobro uro po tem dogodku precej pozno ponoči se je na ljubljanski stražnici prijavil gospod Žane — bos, kakor ob krstu. Natančno je opisal učni dogodek in vse tisto, kakor je spjel skozi okno, kako je bil zadržan in kako mu je neki nebodigatreba sezul in odnesel čevlje...

Danes v zgodnjih dopoldanskih urah je prišla na policijo tudi gospodična Maika. Komaj je stopila v sobo, je že razodevala: — Na, samo on je mogel biti! Poznam ga! Tak poznam ga, samo če vzdihne! — Le potrpljenje gospodična! pravi komisar.

— Ah, če pa pravim, da ga poznam kako vzdihne! — Kihne...

— Kihne.

— Ne, vzdihne! Aaaa!

Pol ure za tem je bil povabljen na policijo tudi gospod Šime. Prišel je in komaj je ugledal gospodično Maiko, ni mogel kal, da ne bi vzdihnil prav od srca: »Aaaa!« Morda ga je prišlo zopet tisto čudno hrepenenje po tej zagonetni oboževanki. Iz njegovih prs se je pač brez nadaljnjega izvil tisti čudoviti vzdih, ki ga je Maika tako dobro poznala in ki ga je čula tudi snoči, ko je razočaraj Šime sezuval Žanetu čevlje.

Rezultat zgodbe je ta, da se je odpravila na pot skoro cela komisija in je gospod Šime v navzočnosti cele skupine ljudi potegnil Žanetove čevlje iz kupa kopriv ter se pri tem še pošteno opekel na roki. Zato pa je menda iz njegovega srca izginila stara pekoča bolečina, kajti na njegovo rano se je pocedil hladni balzam: smeh Rožne doline in polovice ljubljanskega mesta...

Z blagom za damske plašče in moške suknje Vas najso-lidneje postreže

Oblačilnica za Slovenijo

Dopisi

STARI TRG. Godbeni odsek prost. gas. društva Cerkljica in prost. gasilno društvo Stari trg priredita skupno s krajevnim odborom Rdečega križa iz Cerkljice v nedeljo, dne 24. t. m. veliko javno veselico v Delavskem domu v Ktarem trgu (Marof) v korist poplavljenec občine Ziri. Začetek ob 4. popoldne. Na sporedu so godbene točke, petje in ples. 1393

Sport

Odločilna prvenstvena tekma v Mariboru

Danes se vrši mariborski nogometni derbi, in sicer med Mariborom in Rapidom. V doseženi tekmi sta oba kluba premagala svoje nasprotnike, edino Maribor je igral proti Ptuj neodločeno, kar mu je odvezlo odločilno točko. Če bo torej hotel postati letošnji prvak mariborske oblasti, bo moral napeti vse sile, da premaga Rapida, kajti le na ta način postane prvak. Kdo bo zmagal? Po poslednjih rezultatih, ki sta jih oba kluba dosegla proti istim nasprotnikom, bi se dalo sklepati na zmago Rapida. Na drugi strani pa so tekme Maribora pokazale visoko tehniko njegovega moštva ter lepo, toda nekoristno kombinacijsko igranje. In baš poslednja je bila vedno vzrok nezadovoljivim rezultatom, ki jih je moštvo doseglo. Vsakega svojega nasprotnika oblega do skrajnosti, vedno je pred njegovimi vratmi, toda ne doseže ničesar. Ako bi moštvo uvedlo bolj koristno igranje, bi se skoraj gotovo dalo sklepati na njegovo zmago proti Rapidu. Rapid je poizkuševal do skrajnosti igrati dado v tekmah vse iz sebe ter morejo po tekmi šteti tudi lepe uspehe. Moštvo je dobro vigrano, vendar pa nimajo mnogo tehnike. Med sportniki vladajo napetost za nedeljsko tekmo, ki bo gotovo ena najzanimivejših v jesenski sezoni.

ASK Primorje : ŽSK Hermes

Danes se odigra zadnja prvenstvena tekma l. razreda letošnje sezone. Ostaneta ne odigrani še dve tekmi rezervnih moštev, na kar se tekmovalje zaključijo.

Oba današnja protivnika sta znana po svoji poizkušavni igri. Hermes kot zelo vztrajno in defenzivno moštvo. Moštvi bo sta dal brezdomno vse iz sebe, da si izvojujeta čim častnejši rezultat.

Tekma prične ob 13.45 ter se odigra na igrišču ASK Primorje. Po tej tekmi nastopa ljubljanska in trboveljska Svoboda.

Primorje : Ilirija

Danes ob 10. dopoldne se vrši na igrišču Atene v Tivoliju prvenstvena tekma rezervnih hazenskih družin Primorja in Ilirije. Tekma med tema dvema družinama, v kateri je Primorje porazilo svojega nasprotnika, se je enkrat že vršila, a je bila radi predolge igre anulirana in ponovno odredjena za danes. Družina Primorja, ki je do danes porazila vse svoje nasprotnike, bo tudi v današnji tekmi skušala dokazati svojo moč in si zagotoviti prvenstvo rezervnih družin.

Odgovor ASK Primorje

Po ASK Primorju včeraj javno pozvani na prijateljsko tekmo dne 7. novembra odgovarjamo v pojasnilo javnosti istim p. m. in sicer edino iz razloga, ker je Primorje objavilo namen prepustiti prebitek v dobrodelen namen in bi z ozirom na to naš klub — absolutno vzeto — poziv moral akceptirati. Pripomnimo, da smo nekoliko dni prej prejeli od ASK Primorje še drugo pismo vabilo za prijateljsko tekmo začetkom novembra, toda s predlogom, da bi se prebitek razdelil na polovico med oba kluba.

Poziva ASK Primorja ne moremo sprejeti in z njim ne odigrati prijateljske tekme iz razlogov:

Termin 7. novembra imamo zaseden s tekmi za Gosposvetski pokal z obletnicjo Koroskega plebiscita, katerih dohodek je namenjen Jugoslovanski Matici, torej v izrazito kulturno-nacionalen namen. (Da se vrše ta dan navedene tekme, je pozitivno.)

Vremensko poročilo

Meteorološki zavod : Ljubljana 23. oktobra 1926

Višina barometra 808,8

Kraj	Cas	Barom.	Temper.	Rel. vlažn.	Smer vetra in brzina v m	Oblačnos.	Vrsta padavine
opazovanja				%		0-10	opazovanja v mm od ure
Ljubljana (dvorec)	1. 743,6	12,6	94	mirno	10	megleno dež	33,1
	8. 744,7	13,5	93	SW 0,5	10		
	14. 746,8	15,0	90	NNE 1	9		
	21. 746,7	13,8	86	NE 2	10		
Maribor	8. 742,9	13,0	99	NW 5	10		11,0
Zagreb	8. 744,4	15,1	96	W 5	10		19,0
Beograd	8. 746,0	20,0	95	SSW 7	7		3,0
Sarajevo	8. 747,8	19,0	90	S 3	6	nevihta	8,0
Skoplje	8. 751,9	20,0	58	SE 0,5	8		
Dubrovnik	7. 77,0	22,0	93	S 5	8		29,0
Split	7. 745,1	20,0	91	E 1,5	6	morje lahko	2,0
Praga	7. 748,2	1,0	—	NNW 3	10	sneg	1,0

Solnce vzhaja ob 6:25 zahaja ob 17:03. — Vzhaja ob 18:49 zahaja ob 08:43. Povprečni barometer je danes nižji kot včeraj za 0,6 mm.

Najvišja temperatura danes v Ljubljani 16,5, najnižja 12,2 C.

V preteklem tednu je dobila Evropa prvi pozdrav bližajoče se zime. Za odhajajočo veliko depresijo, ki je v poprejšnjem tednu obvladovala vreme domala cele Evrope, je udaril na jug mrzli severni zrak, in sicer v širokem pasu med Irsko in Skandinavijo. Mrzle zračne plasti, ki so dospole iz predelov Severnega Ledenege morja, so preplavile srednjo Evropo, malo pozneje pa tudi vzhodno Evropo, ter se razširile na jug do Sredozemskega morja. Temperatura se je v vsej Evropi izdatno znižala: v vseh deželah severno od Danske in vzhodno od Baltijskega morja je termometer kazal že nekaj stopinj pod ničlo. V teh krajih je tudi že snežilo. Prvi sneg pa so dobili tudi ponekod na Poljskem, n. pr. v Varšavi, kjer je snežilo v tork in sredo: celo na Češkoslovaškem se je n. pr. v Olomucu že pokazal prvi sneg. Pri nas se je temperatura znižala najbolj v četrtek in sneg je v planinah egel zelo nizko navzdol.

Na naše vreme pa ni vplival samo naval mraza s severa; z Atlantskega oceana se je približala nova depresija, ter jo mahnila proti vzhodu po poti, kjer potujejo depresije bolj poredkem, to je preko Španije na

Najboljše obleke

inozemskih tovarov se dobijo tudi na obroke brez povišanja cen

O. Bernatovič — Ljubljana

no znano tudi Primorju iz službenih objav LNP in našega kluba. Pokal smo razpisali ob proslavi naše petnajstletnice meseca maja in pripomniti moramo, da se Akademski sportni klub Primorje temu razpisu ni odzval.

Medsebojnih klubskih odnosov, ki so nam nadaljni vzrok za odklonitev, ne povnavljamo, ker je javnosti še v spominu nastop akademikov ob proslavi naše petnajstletnice.

Dalje je odbor SK Ilirije iz lastne inicijative že 12. t. m. sklenil prispevati v fond za poplavljenec v Sloveniji 50 odst. prebitka obeh mednarodnih tekem z grški Atletiki (GAK) dne 31. t. m. in l. XI SK Ilirija je torej že ukrenila potrebno, da se po svojih močeh oddolži splošni akciji humanitarnih društev v korist poplavljenec v Sloveniji. Odbor SK Ilirije.

Prvenstvena tekma v Ptuj. Danes v nedeljo odigrata moštvi SK Ptuj in TSK Merkur iz Maribora prvenstveno tekmo. Zmagovalno moštvo zasede tretje mesto prvenstva v mariborskem okrožju.

Včerajšnji nogomet na Dunaju. Včeraj v soboto so Amateurji v prvenstveni tekmi porazili Rudolphshügel z 2 : 0 (0 : 0).

Znani srednji napadalec Haška Mika Babič, ki je, odkar se udeležuje v sportu, nastopal za Haško, je zapustil svoj matični klub ter se prijavil za Gradjanskega. Pred prvenstveno tekmo Hašk : Gradjanski posmeniti ta izstop vsekakor veliko izgubo za Haško.

SK Ilirija (Službeno). Seja plenuma v ponedeljek 25. t. m. ob 20. uri v kavarni »Evropa«. Prosi se točno in polnoštevilno udeležbo. — Predsednik.

SK Ilirija (Nogom. sekcija). Danes ob 16.30 tekma rezerve z SK Reka. Postava: Krečl : Dolinar, Jenko : Volkar, Zitnik, Košenina : Vrhnovnik, Šiška, Tomažič, Vrtačnik, Jereb : Rezerve: Neli, Rihar, Kavčič. Načelnik.

Reka : Ilirija rez. Danes ob 16.30 igra SK Reka in rezerva Ilirije prijateljsko tekmo na prostoru Ilirije.

Poraz Simmeringa v Zagrebu. Gradjanski je včeraj premagal moštvo Simmeringa (Dunaj) z 2 : 1 (1 : 0).

Svedska in prihodnja Olimpijada. Svedski nogometni savez je sklenil, da se ne udeležijo Olimpijade v Amsterdamu, ker niso imeli nobenega stika z psevdomaterji.

Službene objave LNP. (Seja k. o. dne 22. X. 1926.) Na podlagi § 15. k. p. JNS sta kaznovana z enomesecno zabranjo igr. Ban (SK Svoboda) od 13. IV. do 13. V. 1927 in Perko (SK Jadran) od 22. X. do 22. XI. 1926. Izreka se ukor na podlagi § 25 k. p. upostevajoč § 9 k. p. JNS; igr. Znidarski (SK Jadran) in Soher (SK Red Star). Izreka se zabrana igranja na podl. § 34 k. p. igr. Jurkas (ASK Primorje) in Okrupa (SK Jadran). — Tajnik IL

ASK Primorje (Lahkotletseka sekcija). Danes startajo pri juniorskem mitingu SK Ilirije, ki prične ob 9.30 uri sledeči juniorji: Albert Luschan, Corradini, Petkovšek, Medica, Zorja, Pinterič, Stupica, Kandus. Prireditelji morajo seboj kompletno opremo in biti morajo na igrišču najpozneje ob 9.15 uri. — Načelnik.

Hazena tekma Ljubljana : Zagreb od povedana. Zagrebški hazena podsvetev je brzojavno odpovedal medmestno tekmo Zagreb : Ljubljana, ki se odgodi na poznejši termin.

Izjava

Opozarjam javnost, da sem plačnik le osebnih naročil, pisemnim potom pa le z mojim lastnim podpisom.

Domače vesti

SLS kot nevesta

«Tko si hitna, če se m' kar sijn' zdi»

dai trpeti nedežni. Govori se celo, da so te torlatve »zastarele«, kar bi bila pač največja krivica. Nekatera ministrstva so te razlike takoj izplačala, druga zopet ne, zlasti pri ministrstvu za šume in rube je vse zaostalo. V Slovenci čaka precej uslužbencev tega ministrstva že dalj časa na izplačilo teh razlik.

Občinski odbor občine Lukovica je imenoval za svoja častna občana g. dr. Vladimira Katičiča, inspektorja min. nar. zdravja v Zagrebu (prej v Ljubljani) in dr. Ivana Pirca, šefa drž. hig. zavoda v Ljubljani, v zahvalo za zasluge, ki sta jih pridobila za sanacijo Lukovice in zgradbo Zdravstvenega doma v Lukovici, ki bo za povzdigo javnega zdravstva v brdskem okraju neprecenljive vrednosti. Izročili sta se jima prav lično izdelani diplomi, delo g. akad. slikarja J. Pungartnika, prof. na kočevski gimnaziji.

Himen. Na Brezjah sta se poročila g. Josip Loos, uradnik mariborske podružnice Kreditne banke, in gđ. Sonja Jančeva, hčerka odvetnika g. dr. Iga Janca v Kranju. Istotako na Brezjah sta se pretekli teden poročila g. Joško Kač, trgovec v Kresnicah pri Ljubljani in gđ. Ivanka Beranič hčerka ogleadskega posestnika v Cirkovcih na Dravskem polju. — V Trebnjem sta se v ponedeljek poročila g. Vilče Godnjavec, sin tamonjskega posestnika in gostilničar, ter gđ. Tončka Zormanova iz Zagreba. — Na lova na Gorjancih se je v ponedeljek pred otarjem sv. Miklavža poročil g. Joško Bruč, posestnik in strojar iz St. Jerneja, z gđ. Slavom Mičličovo, poselnico v Mariboru. Poroka se je vršila v pravem lovskem stilu. Okrog 30 lovcev je streljalo salve. — V Ljubljani se poročil danes g. Viktor Poznič in gđ. Kristina Kavčič, marljiva Sokolka. Bilo srečno!

Smrtna kosa. Po daljšem bolehanju je včeraj v najlepši moški dobi 51 let umrl v Ljubljani poštni uradnik g. Jakob Šegula. Njegova prerana smrt je posledica velikega trpljenja, ki ga je pokoljni prestal med svetovno vojno, kot politični preganjanec. Bil je vselej odločen narodnjak in zato je moral kot »srbofil« obživet avstrijsko persekucijo: bil je po dva meseca interniran v Celju in v Gradcu. S pokojnim g. Šegulo izgubljamo kremenito značajnega naprednega moža, ki mu nobena težava ni mogla zmanjšati idealizma in ljubezni do domovine. Globoko sočustvujemo z go. soprogo in sinovi. — Nadalje se je včeraj v Ljubljani preselila v večnost gospa Franca Černetova, soproga upokojenega sodnega poduradnika, našega zvestega pristaša g. Ivana Černeta. Pokojnica je bila po svojem poklicu in obenem po svoji prijetni družabnosti znana v vseh ljubljanskih krogih. — Na Zaloški cesti št. 37. je včeraj po kratki mučni bolezni umrl g. Matija Erklavec, v svojem okraju dobro znana osebnost, zaveden narodnjak in vedno napredno misleč mož, ki je tudi svojo rodnobo vzgojil v narodnem duhu. — Iz Celja nam sporočajo, da je včeraj umrla ga Režika Stres, soproga mag. sluge g. Stresa. Dosegla je častljivo starost 70 let. — Pokojnim blag spomin, preostali naše sožalje!

Pokojnega načelnika g. Frana Vidica, o čigar nenadni smrti smo včeraj poročali, prepeljejo jutri iz Subotice v Ljubljano, kjer se bo ob 2 popoldne vršil pogreb z glavnega kolodvora G. Vidice je podlegel operaciji, kateri se je moral podvreči radi abscesa v želodcu.

Anketa o zidanju stanovanjskih hiš se bo vršila v kratkem v okolišju Zvezne stavbnih zadrug v Ljubljani. Kdor se zanima in želi prisostvovati, naj laži z dopisnico Zvezni stanovanjski zadrugi v Ljubljani. Aleksandrova c. 5. Anketa ima namen pomagati razbistri ti težavno vprašanje Zvezne stavbnih zadrug, želi, da bi bila udeležba čim večja, ker prevažna doba, ki nastopa sedaj za naseljevanje, zahteva imperativno prav naglo akcijo.

Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani vabi vse člane na prihodnji tedenski seminar v sredo, dne 27. oktobra ob 17.30 na kirurški oddelki javne bolnice. Spored: 1.) Demonstracija carcinoma laryngis, abscessus cerebelli, demonstrira primarij dr. Pogacnik 2.) Asistenti dr. Debevec z Golnika demonstrira novo pneumothorax iglo. Odbor prosi za nastoj.

Usoda akad. slikarja Josipa M. Gorupa, ki se je zgrbil v triglavskem pogorju, se tu di tekom večeršinskega dne ni mogla pojasniti z nobeno novo podrobnostjo. Expedicija, ki je jutri jutri krenila na pot, se je morala popoldne radi skrajno slabega vremena vrniti nazaj v Moistrano — pripravljena da se zvečer v slučaju izpremembe vremena na bolike zopet poda v Vrata.

ZIMSKE SUKNJE

in druga oblačila nudi v največji izbiri in ceneje

I. Maček, Ljubljana

Aleksandrova cesta 12.

Likvidacija osrednjega poveljništva varnostne straže v Ljubljani. Kakor razglasa »Uradni list«, se na osnovi navedbe o razdelitvi države na oblasti z dnem 1. januarja 1927 ukine osrednje poveljništvo državne varnostne straže v Ljubljani, ter preidejo posli na oblastno poveljništvo državne varnostne straže v Ljubljani ozi-

Opozarjamo cenj. dame da radi di bitkov shranijo ševilke od

CREME MOUSON

zoma v Mariboru. Se norečni spisi se z omenjenim dnem odstopijo teritorialno pristojnemu poveljništvu državne varnostne straže.

Nerečno postopanje. Pod tem naslovom nam pišejo iz privrednih krogov: L. 1923. je neki v Ljubljani precej znani gošpod nabiral tudi pri nas inserate za »Ilustrovani pregled privrednih in kulturnih institucij kraljevine SHS«, ki ga je fneil izdati za L. 1924 »Klub jugoslovenskih pomoraca«. Mnogi izmed nas so inserate naročili in jih deloma tudi že plačali. A do danes, po več nego 3 letih, »Ilustrovani pregled« in sveda z njim tudi naši inserati niso zagledali belega dne. Na pritožbe in urgence se nam je nekaj časa odgovarjalo z raznimi izgovori in obljubami, a tega smo že davno sili. Zahtevamo demar nazaj in pričakujemo, da bodo izdajatelj »Ilustrovanega pregleda« in interesu svojega izgleda nemudoma izpolnili našo zahtevo. Gospoda nabiralca inseratov pa prosimo, da tudi s svoje strani stori primerne korake, predno se stvar razvije v javen škandal.

Opasen nedostatek. Pišejo nam: Te dni popravljajo most čez Bohinjsko Savo pred Bledom. Promet je tu na cesti s kolodvora na Lescan vedno živahen in je že po dnevu treba dobro paziti, ker je mostišče sedaj tako zoženo, da se dva voza ne moreta srečati. Ponoči pa je pasaja naravnost opasna, ker nikdo ni preskrbel, da bi na mostu visela svetilka ter se tudi sicer voznikom dalo znamenje za največjo pozornost. Na širokih cestah danes preganjajo vsak avtomobil ki ne vozi ob skrajnem desnem robu in ba je bilo samo v kranjskem okraju letos naloženih na stotine glob »ker ste vozili po sredi ceste«, mimogrede rečeno motivacija, kakršne bodete zamenjati skali po Evropi, za res opasno pasajo na blejskem mostu pa se očividno nikdo ne zmeni, akoravno imamo tu opraviti z eklatantnim primerom ogrožanja javne varnosti. Kdo je odgovoren za red in varnost na mostu ne bomo preiskovali, vsekakor vlagamo ovadbo radi preiskovalnega ogroženja javne varnosti proti neznanim krivcem. Prosimo vse oblasti, ki se sli tiče, za takojšnje ukrepe!

Nova lekarna v Radečah. Mag. pharm. Josip Vladovč, provizor lekarne v Krškem je vložil prošnjo za podelitev koncesije in otvoritev nove javne lekarne v Radečah pri Zdravem mostu.

Delavčanti Frano Pelc — aretiran. V noči od petka na soboto je bil poštni uradnik Frano Pelc, ki je poneveril pri zagrebški pošti nad pol milijona dinarjev aretiran v sušaskem vlaku, vozečem proti Zagrebu. Pelc je vstopil v Plesah, kjer ga je v kupeju spoznal uradnik zagrebške poštne direkcije Nikola Čanič, ki je tekom vožnje poskrbel, da je Pelc na postaji v Ozulnu prestrelo orožništvo ter ga vklejenega po polnoči pripeljal v Zagreb.

Dražba ribolova v Litli. V ponedeljek torej in sredo (25. 26. in 27. oktobra) se vršijo pri srezkem poglavarstvu v Litli ribolovne dražbe; oddajo se bo osem revirjev v zakup. Podrobnosti so razglase v »Uradnem listu« št. 77.

Odbor za pomoč poplavlencem v Kapelavi pri Brezicah vabi na prireditev, ki se vrši v nedeljo dne 24. oktobra v vseh prostorih g. Zorčiča. Za obilno udeležbo se priporoča odhod.

ENA za svilo in volno

Zlatnike so našli v Zlatorog-terpeninovem mlinu: Ari Wagner; Moste pri Ljubljani; Franciška Pesjak. Kovor. Gorenjsko: Kosta Humek, Ljubreg; Marja Postružnik. Sv. Primož na Pohorju; Jožica Stok. Rakke; Dorica Perčič. Pobrezje pri Mariboru; Kukman, soproga nadspredovnika, Maribor; T. Vimpolšek. Pohorje pri Brezicah; Stefanla Rems, Laško; Anica Košak Tržič; Ana Pekavec, Ljubljana. Dolenjska cesta 56: Krur Tereza. Kizdobljanja; Neža Čemažar, Železniki; Angela Kos, Kasovce. Lokke pri Zagorju; Tereza Kramar Zagreb. Tuskanc 4: Josip Janušič, gostilničar. Sisk: kapetan Kutner. Brod: Marita Aladrovič soproga poročnika Tuzla; Gizela Tompič, Josip. dol: Vlekoslava Medenti, Omiš. Odlikovanje. Na Mednarodni razstavi v Rimu so bile odlikovane naslednje tordke: Kunčič Simon iz Ljubljane, izdelovalec sodavice in pokalce, — z zlato kolajno in naimo velike časti: Rado Pregrad iz Podčetrčka, izdelovalec umetnih cvetic, — z zlato kolajno in palmo velike časti; Kos Franc iz Ljubljane, glejarski na stroje, — z zlato kolajno in z erhom velike časti; Kolar Andrej, pekarna, Grosuplje, — z zlato kolajno in s križem velike nagrade; Pišter Fran iz Ljubljane, izdelovalec pristinskih kranjskih klobas, — z zlato kolajno in s križem velike nagrade; Terček Jakob, par. pekarna, Ljubljana, — z zlato kolajno in s križem velike nagrade; Viktor Bogataj »Planina«, Jesenice, izdelovalec čajnega peciva, — z zlato kolajno. Čestitamo!

KOLO SRECE KOLO LJUBEZNI KOLO TRPLJENJA KOLO USODE KOLO STRASTI se vrtili danes ob 3. 5. 7. 9. v ELITNI KINO MATICA

Danes za Polnočno solnce predsiave po 2 uri. Dopoldne ob: pol 11. Popoldne ob: 3., 5., 7. in 9. uri. KINO IDEAL.

Arberin, priznano sredstvo za jesensko zatiranje sadnih škodljivcev, izdeluje Chemotechna, družba z o. z., Ljubljana, Mostni trg 10 (na dvorišču tvrde A. & E. Skaberne).

Pri pokvarjenem zelodu, slabem okusu v ustih, bolečini v čelu, mrzlici, zapeki ali driski očinkuje že ena čaša »Franc« — Jožefova, grenčice sigurno, hitro in prijetno. Znameniti zdravnik — strokovnjaki svedoči, da se izkazuje »Franc« — Jožefova voda za prehranjevalno pot, preobloženo z jedjo in pijačo, kot prava dobrota. Dobi se v lekarnah in drogerijah.

Volno in bombaž za strojno pletenje in vsakovrstna ročna dela dobite po najnižjih cenah v veliki izbiri pri Karlu Prelogu, Ljubljana, Stari trg 12 in Zidovska ulica 4.

Ljubex» prepečenec izborna novost, prav posebno primeren za kavarno, gostilne, delikatesne trgovine. Prav priporočljiv za bolnike in želodčnobolne. Dobi se prav poceni v trgovini V. Šober in Bergant, Sv. Jakoba trg.

Največjo izbiro klasičnih in modernih skladb za vse instrumente in petje ima vedno v zalogi le Matična knjigarna, Ljubljana, Kongresni trg.

Tkanina »Eternum«, glavna zaloga iz Jugoslavije pri L. Medved, manufaktura, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 7.

Ali veš, da so samo ene »PEKATETE« na svetu? Te slovi vso veslo okusnosti, tečnosti in redilnosti.

Naholite ševlje »Karo« dobite v Mariboru, Koroška cesta 19, od 1. oktobra tudi Aleksandrova cesta 23 v trgovini St. Čurčič.

Iz Ljubljane

Večerni komercialni tečaj trgovske akademije. V letošnjem zimskem semestru se otvorijo večerni komercialni tečaj početkom meseca novembra. Predavanja se bodo vršila vsak dan od 6. do 8 ure zvečer. Predavajo profesorji trgovske akademije. Tečaj obsega nastopne predmete: 1.) Knjižgovodstvo. 2.) Trgovinstvo v praktično uporabljeni zvezi s trgovinskim, obrtnim, meničnim in stečajnim pravom. 3.) Slovenska trgovska korespondenca. 4.) Slovenska ali nemška stenografija (po prosti izbiri). 5.) Nemški jezik (s posebnim ozirom na trgovsko strokovno terminologijo in frazeologijo ter tehniko sloga in korespondenca ali italijanski jezik (s posebnim ozirom na trgovsko strokovno terminologijo in frazeologijo ter tehniko sloga in korespondenca po izbiri). Vpisovanje se vrši na državni trgovski akademiji (Aškerčeva ulica 9, II. levo) v ravnateljski pisarni ali uradnih urah.

Otvoritev predavanja v VI. sezoni društva »Sofa«, v Ljubljani. V društvu »Sofa« se vrši v soboto 30. t. m. v salonu pri Levu ob pol 21. otvoritev predavanja v tej sezoni. Ta večer nastopi društveni predsednik gosp. dr. Dinko Puc z zelo lepo in aktualno temo, ki se glasi: »Ljubezno do domovine in Slovenije«. Člani, prijatelji in vsi Vi, ki se za naša predavanja zanimate, vabimo Vas, da se tudi v tej sezoni v obilnem številu udeležite naših lepih predavanj. Vstop prost. Vsi dobrodošli!

Predavanje Miljenka Vidovića se vsled njegove bolezni prelaga na poznejši čas.

Poroka. Danes se poroči gospodična Myra Mikšič, hčerka imeteljece ugledne ljubljanske trvdke O. Bernatovića na Mestnem trgu z g. dr. Viktor Golobcem, zdravnikom v Kuli Poroka, ki jo bo opravil nevestni stari stric velečasti g. Pavel Uršič, župnik iz Moravice na Hrvaškem, se bo vršila v škofski kapelici. Kot pričel se bosta udeleževala predsednik upravnega sodišča v Zagrebu gosp. Samuel Kocjan, zastopnik po gospodu dr. Levinu Polcu finanč. svetniku ter g. Matko Jevak, svak g. ženina. K številnim čestitkam pridružujemo tudi našo ter kličemo. Mnogo let sreče in veselja!

Življenje in umiranje v Ljubljani. Gila som zdravstvenega izkaza mestnega fizikata se je v dobi od 15. do 21. oktobra rodilo v Ljubljani 27 otrok (14 moškega, 13 ženskega spola), umrlo pa je 15 moških in 8 žensk, skupaj 23 oseb (10 domačinov in 13 tujcev) med temi 18 oseb v raznih zavodih. Umrlo so tri osebe za pljučnico, 3 za ostarelostjo, 2 pa za jetiko, 2 za boleznijo na srcu, 1 za rakom, 11 oseb pa vsled drugih naravnih smrtnih vzrokov. Izmed umrlih je 5 oseb doseglo starost nad 70 let, 4 pa so umrle v prvem letu starosti. Na nalezljivih boleznih so obbolele 4 osebe: 2 na škrlatinko, 1 na legarju in 1 na davici.

Mesni magistrat razglasa, da je most čez Mali Grahen na koncu Opekarske ceste (»Pr. Kosca«) vsled zadnjih visokih voda, v nevarnem stanju. Dovoljena je le previdna in počasna vožnja preko mostu vozovom, ki imajo pod 1400 kg celotne teže avtomobilom sploh in vozovom nad 1400 kg teže pa je prevoz pod kaznijo strogo prepovedan.

Sokol I. v Ljubljani otvori v novembra t. l. svojo veliko dvorano v novem domu na Taboru s slavnostno telovadbo in koncertno akademijo s posebnimi izbranimi točkami. Vso napredujo Ljubljano vabimo, da prisostvuje temu velikemu sokolskemu prazniku.

Samo še en teden imas priliko, da zadeneš na žrebanju loterije Društva za zgradbo Sokolskega doma v Šiški, ki se vrši neprekinjeno dne 1. novembra t. l. pod državnim in saveznim nadzorom za malenkostni riziko od Din 10 ali nov avto, ali hrastovo izdelnico, spalnico, pisalni stroj, vagon premoza, šivalni stroj, kuhinjsko opremo, možko kolo ali 100 metrov platna ali enega od mnogih denarnih dobikov od Din 15.000 navzdol. Ne zamudite ugodne prilike, ki se vam mogoče ne bo nudila nikdar več! Vseh dobikov je 3140 v skupni vrednosti od Din 200.000. Srečke se dobijo

Voika Din 1.9. nasproti Mestnemu domu.

v vseh trafikah v Ljubljani, Mariboru in Celju, pri gori imenovanemu društvu in pri poplaščenih razpečevalcih, ki bodo zadnji teden pridno prodajali po mestu in okolici. Razpečevalce srečuj na opozarjamo, da nam najkasneje do 30. t. m. pošljijo protivrednost prodanih srečk, oziroma nam vrnejo neprodane srečke, ker bi bili v nasprotnem slučaju sicer prisiljeni iste razveljaviti.

Sentjakobčani ponovijo danes popoldne ob 15. ter zvečer ob 20 Drinklerjevo štirideljansko pravilico s petjem, godbo in baletom »Pogumni krojaček«. Igra je doseglja pri sročnih premieri popoln uspeh. — Predprodaja vstopnic v kavarni Zalaznik na Starem trgu.

Cajanke v sredo in petek ob pol 10. v nedeljo ob 16. se vrše v spretnem aranžmaju v Odeonu. Moderni pieši: fokstrot, blues, tango, boston, charleston. Družabne igre. Godba. Specijalni danski duet. Cene kavarniške. Cenjeno občinstvo opozarjamo na elitno otvorenico čajanko v sredo ob pol 10. v Odeonu, Poljanska cesta. 1394

Pevski zbor Sokolov bo imel redne vaje vsak ponedeljek ob 20. v Glasbeni Matici. Prva vaja v ponedeljek, 25. t. m. Vsi in točno!

Prva mladinska predstava ZKD. Opozarjamo občinstvo ponovno na današnjo mladinsko akademijo s poučnimi in lepimi filmi. Za prvo predstavo, ki se vrši v prostori kina Matice ob 9. dopoldne je še dovolj sedežev na razpolago ter vabimo šolsko mladino, da si nabavi vstopnice pri blagajni. Druga predstava ob 11. je večinoma že razprodana.

Drama »Golgota« na Sokolskem odru na Viču nocoj ob 8. uri. V odmorih orkester. Ne zamudite!

Vsakdanji dogodek. Krznar Peter Semko, ki ima svojo trgovino na Turjaškem trgu št. 1., je spravil v petek popoldne za hip svoje kolo v veži hiše. Kolo pa je opazil oprežujoči kolearski tat, ga zapeljal na cesto in »odjuril« z njim neznanokam. Ukradeno kolo, je znanke »Blancnik« črno pleksano, vredno 1400 Din.

Ubegel slabomnež. Iz opazovalnega oddelka umobolnice v bivši prisilni delavnici je pobegnil 25 letni Martin Zupan iz Ljub na v Savinjski dolini. Ubežnik je oblečen v belo plateno obleko, pa brez pokrivala.

Avtomobilni promet o Vseh svetih med Ljubljano in Sv. Križem. Radi večje frekvence bo vozil en avtobus o Vseh svetih, in sicer v soboto popoldne, dne 30. oktobra, v nedeljo, dne 31. oktobra in v ponedeljek 1. novembra vsake pol ure iz Ljubljane od Figovega k Sv. Križu. Cena za osebo je 5 Din. Venci brezplačno.

Dobro črno vino liter Din 9.—, belo 11, mošt 11, vsak petek domače in morske ribe, vsako soboto in nedeljo domače kolone priporoča gostilna Vidmar, Sv. Jakoba trg št. 5. 1386

Izredni občni zbor Kluba trgovskih akademikov v Ljubljani se vrši dne 7. nov. t. l. točno ob pol 9. uri dopoldne v društvenih prostorih. Dunajska cesta 40. 1397

Za poplavlence v Zireh daruje litografski zavod Čemažar & drug v Ljubljani Din 500.

Prof. dr. Ambrožič se je vrnil v Ljubljano ter sprejema svoje paciente še do konca meseca. 1395

Izobil se je v petek ob 9. zvečer pri dolenskem vlaku na glavnem kolodvoru zavolek s perilom. Pošten najditelj se namprova, da ga odda proti primerni nagradi v pisarni Tiskarne »Merkur«. 1396

Plesni odsek »Atena« naznanja, da se vrši naknadno vpisovanje in otroški plesni tečaj še 25., 26. in 27. t. m. vsak dan od 4 do 5 ure popoldne v mali dvorani Narodnega doma. — Načelnica. 1401

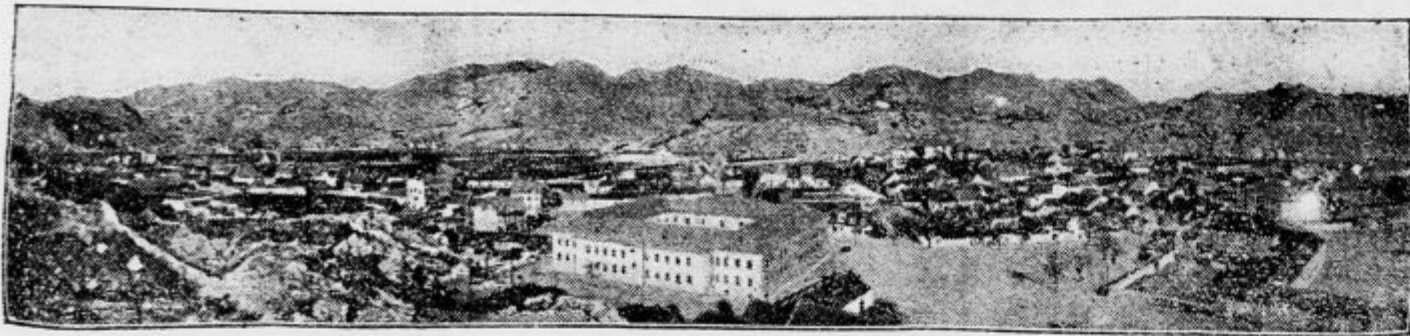
Iz Maribora

Iz sodne službe. Za avskultanta pri okrožnem sodišču v Mariboru sta imenovana gg. dr. Miroslav Dev in Fran Logar. Avskultant g. Branko Goslar pa je premeščen k delovnemu sodišču v Ljubljano.

Gozdarska šola v Mariboru. Iz Beograda se doznava, da je finančni minister v načrtu prihodnjega proračuna črtal postavko za šumarsko šolo v Mariboru. S tem je zopet odložena za nedoločen čas ustanovitev važne šole, katero jo željno pričakovalo prebivalstvo v mariborski oblasti, predvsem pa v Mariboru, ki ima itak veliko pomanjkanje strokovnih šol. Pozivamo poslanke, naj se pravočasno pobrigajo, da se postavka za ta važen učni zavod vendarle postavi v proračun.

Epidemčne bolezni v Mariboru. Včeraj so pripeljali v bolnico na izolirni oddelki dve gojenki zavoda Vesne, ki sta zboleli na škrlatici. Mesni fizikat je zavod zavrnil za 10 dni, da ga desinficira. — Iz okolice so pripeljali v bolnico dve osebi, ki sta zboleli na grizli. Letos v Mariboru klub dobri sadni letini ni bilo ob času nezrelega sadja grize, temveč je nastopila šele sedaj na jesen. — Pred par dnevi so poročali listi, da je zbolel neki bogoslovec na legarju izkazalo pa se je, da je imel le parafitus, ki ga je nalezel od pokvarjenega mesa. — Soproga trgovca P. iz Gosposke ulice je te dni po zaužitju pokvarjenega mesa v Gradcu zbolela na legarju in leži sedaj v bolnici v Gradcu.

Slike izpod Lovčena

Pogled na Cetinje

Kdo ne pozna Lovčena? V srbski narodni in umetni poeziji je Lovčen poleg Šar planine najbolj opevana gora. Prav za prav ni to ena sama gora, marveč gorska skupina, ki kipi v nebo nad Kotorskim zalivom med Cetinjem in Kotorom. Goro, ki je znana pod imenom Lovčena, imenuje ljudstvo Jezerski vrh. Spomenik, trajnejši kot bron, je postavil Lovčenu vladika Rade — knez Peter Petrović-Njegoš — v svoji pesnitvi »Gorski venec«. Ta biser srbske literature je znan tudi Slovincem. Pokojni profesor Rajko Perušek je prevedel »Gorski venec« na slovensko, izdala pa ga je »Slovenska

govo telo na Lovčenu, so na državne stroške zgradili na Jezerskem hribu mavzolej in tjakaj lani z velikimi svečanostmi, ki se jih je udeležil sam vladar, prenesli pesnikove kosti. V marmornatem sarkofagu, na katerem je samo skromen napis »Petar II. Petrović-Njegoš«, spi pevec »Gorskega venca« svoj smrtni sen, njegov duh pa plava nad Lovčenu, blagoslovljajoč svoboden in ujedinjen narod, ki prebiva med Triglavom in Balkanom. Ironična usoda pa je, da je vstajenje velike Jugoslavije in ujedinjenje srbohrvatskoslovenskega naroda moral najdražje plačati baš pesnikov rod. Vladarske

na Ivanovih koritih zgraditi planinski dom po vzoru sličnih slovenskih zgradb. In čim se to zgodi, bodo turisti iz vseh zemljah romali na Lovčena vrh visoki in mistični, toli opevani, a od toka moderne turisticke še skoraj nedotaknjeni Lovčen bo lahko z uspehom tekmoval z našim očakom Triglavom.

Sarkofag s kostmi Petra II. Petrovića Njegoša na Lovčenu.

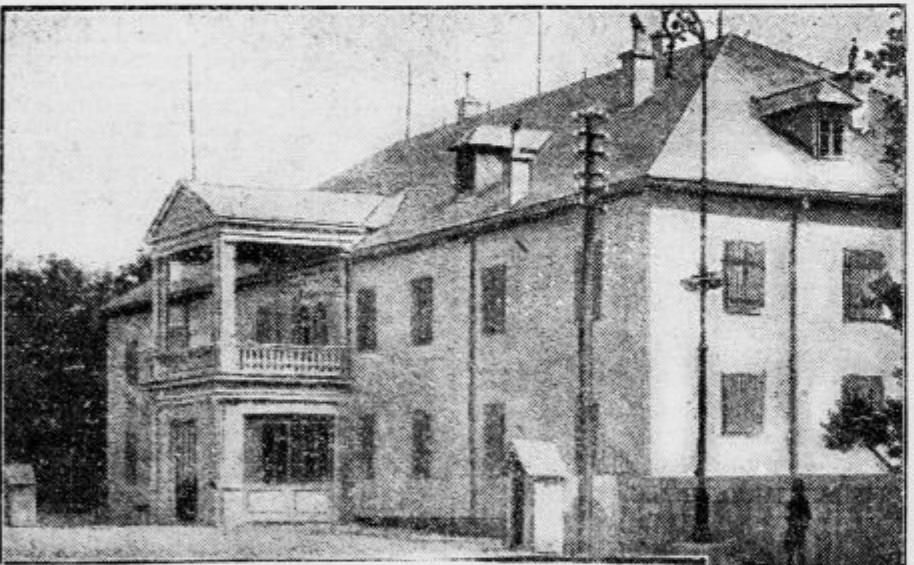
Matica. Vsa naša inteligent bi moral poznati ta umotvor vsaj v prevodu. Seve prevod daleč zaostaja za izvirnikom, za to naj bi vsakdo segel raje po originalu, ki se dobi v cirilici in latinici.

Petar Petrović-Njegoš je bil eden izmed tistih naših duševnih velikanih, ki so v najtežjih dneh, ko še vsi Jugoslovenci razen junaških Črnogorcev ječali pod tujim jarmom, zrl z duševnim svojim očesom v bodočnost in prosi napovedoval Golgota našega naroda, a končno naše vstajenje — osvoboditev in ujedinjenje:

»Krst nositi vama je sudjeno;

obitelji Petrovićev-Njegošev ni več na Cetinju, samo osamel rodni njih dom, spremenjen v narodni muzej, še hrani spomine na prejšnjo slavo. Cetinje, preje prestolnica svobodnega kraljestva, posečajo — ne, kakor nekdanj, potentati in diplomati, marveč skromni turisti iz Kotora in Dubrovnika in bodočnost tega nekoč tako slovečega mesteca je samo še v živahnem razvoju tujkega in turistickega prometa.

Podoba je, da niso neutemeljene nade o mogočem razmahu tujkega in turistickega prometa v tem divnem kotu naše domovine, kjer si divjeromantični gorski svet in bujnost pri-

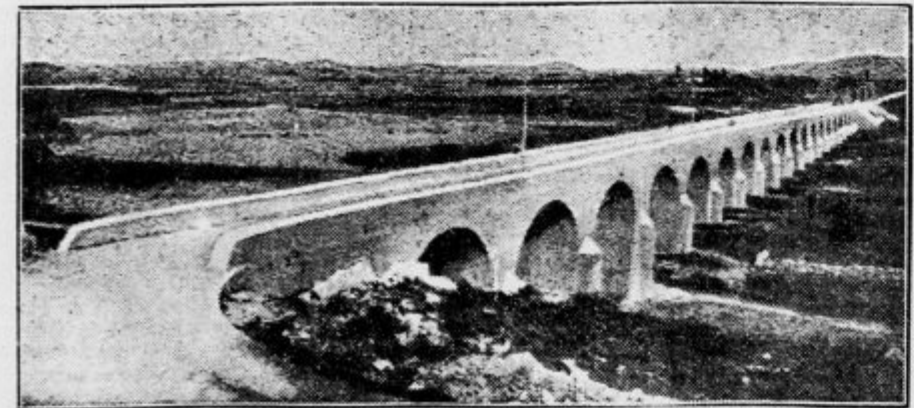

Bivši kraljevski дворец na Cetinju

strašne borbe s svojim i s tudinoim! Težak venec, al' je voće sladko: vaskresenja ne biva bez smrti. Več vas vidju pod sjajnim pokrovom, čest, narodnost gdje je vaskresnula, i gdje oltar na istok okrenut, gdje u njemu čisti tamjan dimi.

Uverjen, da pride veliki dan, ko se njegov narod otrese robskih spon in se ujedinjen zbere pod enim »sijajnim krovom«, je pred svojo smrtno izrazil željo, da bi njegov pepel prenesli na Lovčena vrh visoki in ga tamkaj položili k večnemu počitku. Njegova želja se je izpolnila. Bil je pokopan na Jezerskem vrhu. Ko so Avstrijci med svetovno vojno zavzeli Lovčen in zasedli Črnogoro, so iz neznanih razlogov prenesli pesnikove kosti z Lovčena na Cetinje. Ker pa je bil takorekoč pesnikov testament, da naj počiva nje-

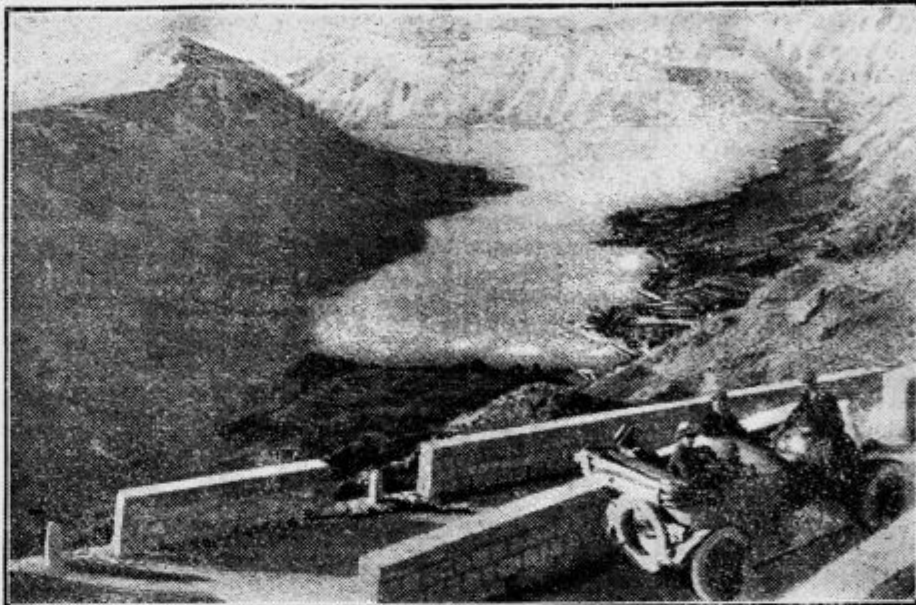
rode pospešujoče južno podnebje podajata roke. Divni Kotorski zaliv, ki v svoj, danes še deviški nedotaknjenosti in krasoti nima primere v Evropi, privablja vedno več navdušenih obudovalcev v ta nebeški kot ček jugoslovenske zemlje. Ze danes brze dan na dan številni avtomobili in se vpenjajo po drznih serpentinah nad Kotorom proti Lovčenu, da se navžijejo nebeskega razsveda na Boko Kotorsko in prodor v osrčje Črnih gor. In ko se otvori spomladi na južni obali Kotorskega zaliva v Prčanju Dom jugoslovenskih novinarjev, bo to splošni interes za kraje takisto mogočno dvignilo. Novinarska reklama učini svoje in morda ni daleč čas, ko bosta Boka in Lovčen turistično najvažnejšega tujkega in turistickega prometa. Takrat pa bo treba pod Lovčenu

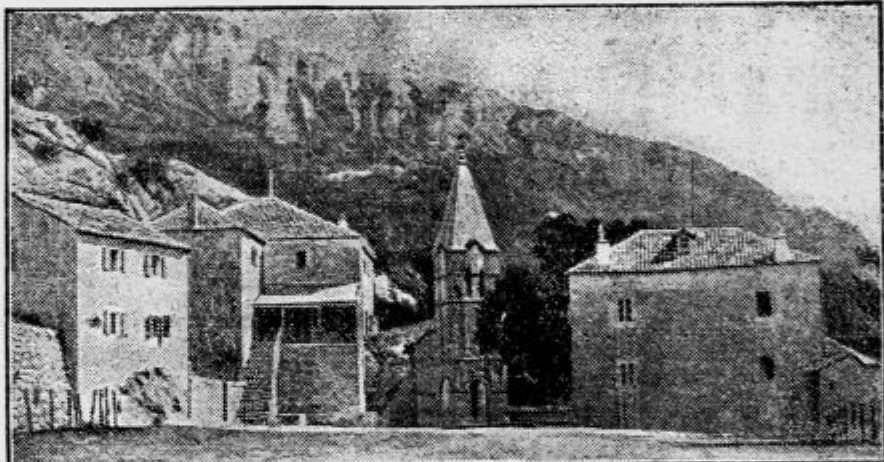
Most carja Aleksandra III. preko Zete

trenotku, ko se je vsa Črna gora s svojim vladarjem pripravljala, da na naj-slovesnejši način izroči javnemu prometu ta spomenik carske naklonjenosti in dobrote

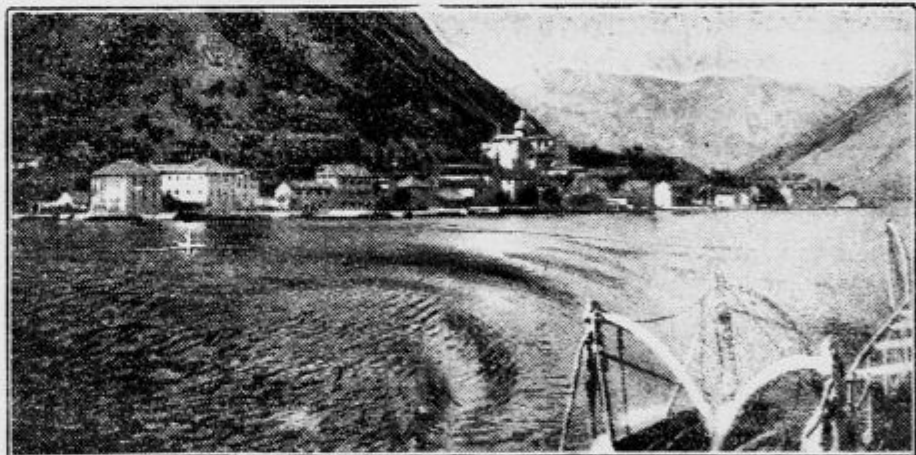
Nekaj sto metrov nad izvorom reke Zete, azurno modre kakor naša Soča, ki teče proti Podgorici in se izliva, ko je sprejela vase Moračo, v Skadrsko jezero, samuje na ozki gorski planoti spodnji manastir Ostrog. Dobro uro hoda nad njim pa čepi kot orle gnezdo v nedostopni navpični skali zgornji manastir Ostroški. Tu je najbolj sloveča božja pot v Črni gori. Hercegovini in Novem Pazariu. V zgornjem Ostroškem manastiru čuva jo telo (mošči) sv. Vasilija, katerega ne samo vse ondoto pravoslavno, marveč tudi vse katoliško in muslimansko prebivalstvo časti kot posebnega čudotvorca. Za to roma že od nekdaj na njegov grob narod brez razlike vere od blizu in daleč. V najtežjih časih turškega gospodstva, ko se je celo v Nikšiću in Podgorici bleščal z minaretov polumeseč, se je tu zbiral narod s svojimi voditelji ter snoval načrte, kako bi se otresel turškega jar-

Kotorski zaliv s ceto na Cetinje

Dolnji manastir Ostrog

Dom jugoslov. novinarjev v Prčanju v Boki Kotorski (Največje poslopje na levi.)

Ko so svoječasno radovedni tujci na Cetinju spraševali Črnogorce, koliko jih je, so dobivali običajno samozvestni odgovor: »Nas in Rusov je 120 milijonov!« In res so se Črnogorci sami vedno smatrali z Rusi kot eno, ves svet pa je vedel, da je Črna gora samo predstraža matuške Rusije na jugu in na obali Jadranskega morja. Seve, siromašna Črna gora je imela od tega stanja svoje koristi. Ako je zavladal glad v deželi, ako je požrešno Skadrsko jezero poplavlilo redke plodne črnogorske oranice, se je takoj pojavil ruski stric, ki je priskočil na pomoč trpečemu bratu. Vsako leto so se pred Barom pojavljale ruske ladje, nato-vorjene z žitom, vozeče v svojih blagajnah zlate rublje. Bede v zemlji je bilo konec in virpazarska železnica je dovažala v deželo vagoni, natrpano polne zlate ruske pšenice. Največji prijatelj in dobrotnik Črna gore je bil car Aleksander III. Pravijo, da je bil to prvi izmed ruskih carjev, ki je bil izrazito slovanskega mišljenja in čustvo-vanja. Za to so ga neprijatelji Slovanstva proglasili za carja panslavista. Car Aleksander je pošiljal svojim zvestim Črnogorcem, kakor jih je imeno-val, ne samo živila in denar, kadar so gladovali, marveč jim je gradil tudi ceste in zidal mostove. Tako je dal zgraditi preko Zete pred Nikšićem prekrasen železobetonski most, ki bo še poznim rodovom pričal o ljubavi in naklonjenosti velikega carja napram vernim njegovim Črnogorcem. Trazčena usoda na je hotela, da je došla vest o carjevi smrti na Krimu baš v

Gornji manastir Ostrog

ma. Številne ustaje proti Turkom so bile tu zasnovane, za to igra manastir Ostrog tako veliko ulogo v zgodovini osvobodilnega pokreta črnogorskega ljudstva. Manastir hrani mnoge dragocenosti in starine, zato za tudi inteligenca rada poseča. Bivša črnogorska kraljevska obitelj je bila tu reden gost, lani na jesen pa sta tu sloveči samostan posetila tudi kralj Aleksander in kraljica Marija ter se vpisala v knjigo samostanskih gostov, na kar so kuli-dieri posebno ponosni. Spodnji samostan ima celo vrsto lepih, sončnih sob na razpolago za goste. Od tu je nepopisno lep razgled na dolino reke Zete, na sosedne gore in doli na selo Boga-tič, kjer se kopije v solncu krasno novo šolsko poslopje, ki je bilo zgrajeno večinoma z novcem kralja Aleksandra. Ostrog bi bil najboljšo zračno in vt-šinsko zdravilišče. Kdor si hoče umiriti živce in se okrepiti telesno in duševno, naj pride semkaj. Gostoljubni menihi radi sprejmo pod svojo streho vsakogar, jugoslovenskim novinarjem in pisateljem pa radi dajo hrano in stan na več tednov.

Esperanto

Esperanto in šola

Na novo ustanovljeni trgovski fakulteti zagrebske univerze je uveden svetovni pomožni jezik esperanto kot neobvezen predmet; za docenta je bil imenovan predsednik Lige jugoslovenskih esperantistov dr. Maruzzi. S tem, da je uvrščen esperanto med predmete najvišjega znanstvenega zavo-da, je prebit tudi v naši državi led, ki je oviral svoboden razmah modernega mednarodnega pripomočka in zato si oglejmo danes, kje in v kolikem obsegu si je že priboril esperanto dostop v šole.

Prva je uvedla esperanto kot neobvezen predmet v svoje šole država Maryland v Zedinjenih državah leta 1909. Če pomisli-mo, da od takrat še ni poteklo niti 20 let in da je vmes še divjala svetovna vojna, se moramo čuditi, v kako veliki meri se je razširil svetovni pomožni jezik na svo-jem najvažnejšem področju — v šoli. Leta 1910 je bil uveden esperanto kot obvezen predmet v vse osnovne šole na otoku Sa-mos. Leto pozneje je dovolila španska vla-da fakultativni pouk v vseh srednjih in visokih šolah. Nato je sledila Finska in raz-lične avtonomne pokrajine Brazilije.

Med svetovno vojno je zadeva seveda počivala, toda t-koj po sklenjenem miru so z dekreti razne države Nemčije prizna-le esperanto kot neobvezen predmet na ljudskih, ponekod tudi na srednjih šolah. Češkoslovaško prosvetno ministrstvo je do-volilo l. 1921. pouk esperanta na šolah, kjer se nahaja učitelj zmožen tega jezika. Leto kasneje je bil uveden esperanto kot neobvezen predmet na gimnazijah in real-ka-h. Isto sta dekretirali Avstrija in Madžar-ska, kjer je dovoljen pouk na trgovskih, srednjih in višjih razredih ljudskih šol.

Na Bolgarskem se poučuje esperanto na pedagogiji in v vojski akademiji v Sofiji. Po novem zakonu iz leta 1922/23 je espe-ranto neobvezen predmet na realnih gim-nazijah.

Ze pred vojno je bil esperanto izpraševalni predmet na univerzi v Oxfordu. Da-nes poučujejo esperanto na univerzah v Ro-logni, Budimpešti, Moskvi, Rotterdamu, Li-saboni, Valenciji, Kovnu, Iovi, Minneapolisu, Pekingu, Bruslju, v Parizu (visoka šola za politiko), v Zagrebu in drugod.

Ker je svetovni pomožni jezik posebno velike važnosti za trgovino, je uveden i na trgovskih visokih šolah v Lipskem, Nürn-bergu, Rotterdamu, na trgovskih akademi-jah v Liberchi, Berounu, na Sorbonni v Parizu in v mnogih drugih trgovskih šo-lah.

Zelo priljubljen predmet je postal espe-ranto na ljudskih visokih šolah. Naj na-vedem samo: Draždane, Auerbach, Hanno-ver, Berlin, Genova, Amsterdam, mnogo španskih mest itd.

Citirati vse gimnazije realke, učiteljska, srednje strokovne in tehnične šole, kjer se poučuje esperanto, je seveda nemogoče. Naj zadostuje dejstvo, da imamo ta pouk v precej znanih mestih, n. pr. v Chemnitzu, Hamburgu, Altoni, v Pragi, na Dunaju, v

Glede uvedbe esperanta na ljudskih šo-lah moramo navesti predvsem Sasko v Nemčiji. Tam je skorajda postal esperanto drugi jezik. V tej deželi je tudi kader me-dnarodnega združenja učiteljev — esperanti-stov. Kdor se hoče obširneje seznaniti s stanjem esperantskega pouka na ljudskih šolah vsega sveta temu priporočamo objek-tivno pisano poročilo komisije Društva na-s rodov, ki izerpno referira o tem vprašanju. Posebno je omembe vredno, da so izredno vroči zagovorniki uvedbe esperanta v višje razrede ljudskih šol angleški učitelji.

V celoti se danes poučuje esperanto v 330 mestih sveta, raztresenih po 17 drža-vah. Ne smemo pa pozabiti, da so take sta-tistike zelo pomanjkljive, in da moramo v resnici seči vedno nekoliko navzgor. Saj nismo niti upoštevali šol za slepe, v kate-rih je tudi uveden esperanto.

Da ne bo nesporazumljenja, moramo se-veda povdarjati, da je vse dosedaj nave-deno le pouk na državnih šolah, torej pouk zraven drugih predmetov. Glavni kader esperantistov pa se izobrazuje po vsem svetu v esperantskih kurzih, ki so ali splošni, ali pa specijalni (za postarje, železničarje, policijo, učitelstvo, bančne uradni-ke itd.) ali delavski. Da dobimo majhen vpogled v te kurze, naj navedemo, da je n. pr. lansko leto samo v Nemčiji priosto-vovalo esperantskim tečajem nad 40.000 začetnikov od katerih je polovica bila de-slavcev.

Vodnikova družba na potu v svoje drugo leto

Članom Vodnikove družbe

Pretekli teden je začela Vodnikova družba razpošiljati svojim članom potom poverjenikov književni dar, ki jim ga je namenila za prvo leto. Knjige so take, da delajo tako po opremi kot po vsebini čast družbi in da bodo z njimi zadovoljni tudi člani. Vsak član dobi 4 knjige in sicer Veliko pratiko za leto 1927, Levstikov roman Pravica kladiva, Kozakovo povest Beli mecesen in poučno knjigo: Iz tajnosti prirode. Prvo leto je bilo treba premagati ogromno težav tako glede organizacije družbe kot glede izdaje knjig. Vse te težave bodo sedaj kmalu za nami. 13.825 članov se je zbralo okoli družbe in ugotovilo, da je bila družba nujno potrebna in da bo tvorila odsej močno postojanko v izobraževalni in kulturni organizaciji slovenskega dela našega naroda. Z prvo leto si je družba postavila trden temelj. Za prihodnje leto je treba njen razmah in njen razvoj čim bolj pospešiti. Število njenih članov se mora podvojiti in njene publikacije morajo biti še lepše in še obsejnejše kot so letošnje. Mnogo je še krajev, kjer družba še nima poverjenikov. Letos jih morajo dobiti tudi ti. Če obstoječa poverjenikstva morajo pritegniti v svoj delokrog tudi one, ki so bili ob ustanovitvi družbe še črnogledi ter so ostali ob strani. Kdor je družbine knjige videl, jih ne more prebraviti in je vesel, da se je prvo leto prigrabil za člana. Ob razdelitvi letošnjih knjig naj začno vsi poverjeniki in prijatelji Vodnikove družbe z najživahnejšo agitacijo za pristop k družbi. Majhna članarina in letošnje knjige so pri tem najboljše agitacijsko sredstvo.

Navodila za razdelitev knjig za l. 1926.

Knjige se razpošiljajo po istem redu, kakor so posamezni poverjeniki vračali izpolnjene vprašalne pole. Vsak član Vodnikove družbe dobi knjige pri tistem poverjeniku, pri katerem je plačal članarino. Na spremembe bivališča se je moglo ozirati le v nekaterih slučajih. Za one, ki so se naročili naravnost pri Vodnikovi družbi v Ljubljani, so priložene knjige najbližnjim poverjenikom njihovega bivališča. Vsi poverjeniki izven Ljubljane in Maribora so natisnjeni, razdeljeni na obe oblasti po srezih in krajih v današnji številki »Jutra«. Kjer ni poverjenikov, se odposljuje knjige po pošti radi poštnine po

poštnem povzetju na posameznike. Ljubljanski člani, ki so se naročili naravnost pri vodstvu družbe, dobijo knjige v knjižarni Tiskovne zadruge, Prešernova ulica 54.

Ob prejemu knjig naj vsakdo predloži potrdilo, ki ga je prejel ob vplačilu članarine. Vse stroške za razpošiljanje knjig nosijo po pravilih Vodnikove družbe člani sami. Gg. poverjeniki naj jih enakomerno razdelijo na vse člane. Na reklamacije se more družba ozirati le 8 dni. Ako kak poverjenik ni poslal članarine, mu družba ne more poslati knjig, dokler ista ni poravnana.

Vpisovanje za leto 1927.

Istočasno s razdelitvijo knjig začno g. poverjeniki z vpisovanjem za leto 1927. Letošnji člani naj ob prejemu knjig plačajo takoj članarino za 1927. Drugega lahko pozabijo, ali imajo dvojno pot in poverjeniki dvojno delo. Istočasno se sprejemajo novi člani.

Članarina za 1927 znaša v naši državi pri poverjeniku Din 20, v inozemstvu Din 34 in v Ameriki 1 dolar. Pri inozemski naročnini je že vračunljiva poštnina. Kdor se naroči na knjige naravnost pri družbi v Ljubljani, mora poleg članarine Din 20 plačati še 7 dinarjev za poštnino in odpravnino. Na naročila brez denarja se družba ne more ozirati. Vpisovanje se vrši potem nabitih blokov in nabitih pol, ki jih oddaja družbena pisarna. Lanske tiskovine so nerabne!

Vpisovanje naj se vrši čim hitreje in naj bo v glavnem končano do Božiča. Brezpogojno se zaključijo (v smislu družbenih pravil) koncem marca. Na poznejše prijave se ne bo moglo več ozirati.

Vsak poverjenik naj nabira člane le v svojem okoliščju, ker nastanejo sicer težave pri razdeljevanju knjig.

Nabirajte tudi ustanovnike! Ustanovna znaša za osebo Din 500, za družbo, družbo, družine, občine itd. pa Din 1000. Ustanovna se lahko plača v 5. obrokih tekom enega leta. Ustanovniki dobijo do smrti vse redne izdaje brezplačno.

Knjige za leto 1927

Za prihodnje leto pokloni družba svojim članom najmanj štiri knjige, in sicer Vodnikovo pratiko za leto 1928, dve pripovedni in eno poučno knjigo. Dobile se bodo tudi vezane knjige. Veznina za vsako knjigo znaša Din 8 in se lahko vplača obenem s članarino.

Srez Kočevje.
Dobropolje - Videm: Kavčič Miloš, trgovec.
Dolenja vas pri Ribnici: Gorše Josip, posestnik in čevljar.
Kočevje: Betriani Božidar, šolski nadzornik; dr. Stefan Reich, odvjetnik.
Loški potok: Wigele Ferdo, šol. upravitelj.
Ortnik: Cvar Andrej, učitelj v p. Ribnici; Završnik Alfonz, učitelj.
Sodražica: Ivan Evgen, trgovec.
Stari kot - Čabar: Turk Antica, učiteljica.
Velike Lašče: Pirkovič Anton, posestnik.

Srez Kranj.
Cerkije pri Kranju: Julij Lapajne, šolski upravitelj.
Dražgoše pri Zelencih: Resman Ivan, učitelj.
Gorenja vas: Osredkar Fr. pismonoša.
Kranj: Narodna štaltarica; Ivan Kolar, profesor.
Mavčice: Tomič Avg., šolski upravitelj.
Poljane nad Skofjo Loko: Kokalj Janko, šol. upravitelj.
Predvor: Jočič Peter, šolski upravitelj.
Naklo: Novak Josip v Strahinju.
Senčur: Čebašek Ivan.
Škofja Loka: Berčič Ivo, sodni uradnik.
Stražišče: Rant Franc, učitelj.
Trilj: Zabkar Drago, davčni oficijal.
Zallog: Weber Tončka, trgovka.
Zelenci: Thaler Marjan.

Srez Krško.
Boštanj ob Savi: Dobovšek Franc, posestnik.
Bregana: Kalin F., učitelj.
Bučja: Jan Fran, občinski tajnik in posestnik.
Krmelj - St. Janž: Anders Fr., rud. uradnik.
Kriška vas: Kovačič Anton, posestnik in mlinar.
Kriško: Simončič Josip, hran. knjigovodja.
Kostanjevica: Jurček Ivan, učitelj.
Mokronog: Grahek Ivan, lekarnar.
Raka pri Krškem: Peršič Zinka, učiteljica.
Šmarjeta pri Krškem: Spencko, šolski upravitelj.
St. Jernej: Sokol.
St. Rupert pri Mokronogu: Slavko Schott, učitelj.
Vrhovo pri Radečah: Burkelje Leopold, Vrhovo p. Radeče.
Škocijan pri Mokronogu: Zupet Ljode, poštar.

Srez Laško.
Dol pri Hranstniku: Ferenčič Edo, učitelj.
Gračina pri Rimskih Toplicah: Kuhar Zdravko, kantorist.
Hranstnik: Groznik Josip, učitelj, Gruđen Leopold, žel. uradnik, Logar Drago, rud. namestnik.
Laško: Cilensek Josip, kleparski mojster.
Loka pri Zid. mostu: Gerbec Jos., post. namestnik.
Rečica pri Laškem: Horjak Josip, kanclist.
Rečica Gor: Nemec Franc, lesni trgovec; Solič Jakob posest.
Rimske Toplice: Korošec Drago, nadučitelj.
Dvorak Lasl, progov. mojster.
P. Lenart nad Laškem: Jančič Martin, cestar.
Sv. Marjeta pri Rimskih Toplicah: Tičar Ferdo, višji davč. uprav.
Trbovlje I: Bučar Alojz, šol. upravitelj.
Trbovlje II: Plavšak Robert, šol. upravitelj.
Trnov na Laškem, Kapla Josip, posestnik.
Zidani most: Truš Rupko, pošl. uradnik.
Tevče p. Laško: Golob Karol, rud. urad.

Srez Litija.

Kotredež: Pirnat Karel, rud. paznik.
Kresnice: Plevelj Poldi, učitelj.
Litija: Lajovic Franc, trgovec.
Stična: Vrbič Jožef, učitelj.
Smartno pri Litiji: Finciger Ognj., kovač.
St. Vid pri Stični: dr. Andrej Jenko, zdravnik.
Vače: Zarnik Anton.
Višnja gora: Kvas Fran, financar v p. Zagorje ob Savi: Sulina Matija, učitelj.

Srez Ljubljanska okolica.

Borovnica: Engelsberger Viktor, učitelj.
Brezovica: Petrič Rudolf, postajenačelnik.
Cikava pri Grosuplju: Zrine Anton, krojač.
Devica Marija v Polju: Kuhar Belj, učiteljica.
Dol pri Ljubljani: Turk Anton, šol. uprav.
Fazine: Pavčič Pavel, tesarski mojster.
Grosuplje: Kompare Alojz, prog. mojster.
Jevnica p. Kresnice: Plevelj Poldi, učitelj.
Ježica: Germek Anton, šol. upravitelj.
Medvede: Novljan Julij.
Moste pri Ljubljani: Klemenc Franc, vrož. v p. Koritova 25, Stari Vodmat.
Preserje pri Ljubljani: Kosir Franc, čevljar in gostilničar.
Podpeč-Prešerje: A. Novak, lesni trgovec.
Rudnik: Černe Rož, učiteljica.
Studenec-Ig: Knez Rudolf, šol. upravitelj.
Smarje-Sap: Pompe Rudolf, žel. uradnik.
St. Vid nad Ljubljano: Smajek Ivan, šol. upravitelj.
Smartno pod Smarno goro: Kovič Pavel, posestnik, sodar.
Vel. Račna: Mehle Anton, mizar.
Vič-Glince: Borštnik Pavel, uradnik pošt. hranil.
Vrhnika: Jelovšek Gabriel, posestnik.
Zalog: Požar Ciril, gostilničar.
Zgor. Siska: Tomaž Jože, pošl. uradnik.

Srez Logatec.

Begunje pri Cerknici: Peterlin Alojz, učitelj.
Cerknica-Martinjak: Sežun Janko, ključavničar.
Logatec Dol.: Smuc Roman, trgovec.
Logatec Gor.: Lenarčič Anton, učitelj.
Planina pri Rakeku: Jurca Josip, podporoč. v pokolu.
Rakek: Tavčar Franjo.
Stari trg pri Rakeku: Benčina Ivan, gostilničar in trgovec.
Rovte: Reven Alojz.
Ziri: Oblak Ivan, privat. uradnik.

Srez Novo mesto.

Bela Cerkev: Zorko Jože, gostilničar.
Dvor pri Žužemberku: Pequal Ciril, šol. upravitelj.
Mirna: Benedičič Ivan, šol. upr.
Mirna Peč: Sokol.
Novo mesto: Seidl Ferdo, profesor v p. Lenarčič Iva, šol. upr. v p. Soban Jos., viš. pis. predstoj.
Prečna: Zupančič Jos., šol. uprav.
Radeha: Blaha Josip, šumarnik.
Soteska pri Novem mestu: Zen Ivan, šol. upravitelj.
Toplice pri Nov. mestu: Lavrič Jože, trgovec.
Trebnje: Bavdek Slavko, žel. uradnik.
Uršna sela: Semida Ivan, posestnika sin.
Žužemberk: Pehani Albin.

Srez Radovljica.

Begunje pri Leseah: Bulovec Alojz, šol. upravitelj.
Bled I: Dr. Jože de Gleria, zdravnik.
Humer Lovro, uradnik.
Boh. Bela: Mlekuz Vlado, šol. upravitelj.
Boh. Bistrica: Grobotek Mijo, trgovec.
Dobrova pri Jesenicah: Slesič Marica, uradnica.
Dorje-Mojstrana: Serajnik Joško, šol. upr.
Gorje pri Bledu: Kocijančič Jak, posestnik.
Jesenice: Kerstenc Anton, tovar. uradnik.
Schönwetter Iv., uradnik kranj. ind. dr. Ivan Potrato, obč. tajnik.
Koroška Bela: Svetlin Joža, uradnik.
Kranjska gora: Knap Anton, šol. uprav.
Lese: Pirkmayer Gabriel, načelnik žel. postaje.
Leše: Bohinec Franc, posestnik.
Podbrezje-Ljubno pri Podnartu: Ankerst Franc. — Napredno društvo.
Moste-Zirovnica: Možina Ivan.
Ovčje-Podnart: Blažič Drag., šol. upr.
Radovljica: Spicar Jakob, ravnatelj Posojilnice.
Radeče: Pečar Fr. šol. upr.
Srednja vas v Boh.: Arh Franc, posestnik.

V mariborski oblasti:

Maribor: Javno poverjenikstvo Ljudska knjižnica (g. Doležal A.) Narodni dom.

Srez Celje.

Braslovče: Lušin Ljode, šol. uprav.
Celje: Mravljak Fr., profesor.
Letuš: Zdobšek Bogomir, šol. uprav.
Liboje: Jelovšek Fortunat, šol. upr.
Motnik: Hribovšek Zdravko, usnjar.
Petrovec: Wudler Rudolf, šol. uprav.
Sv. Jurij ob j. ž.: Verce Ivan, računovodja kmet. šol.
Sv. Pavel pri Preboldu: Drnovšek Drago, priv. uradnik.
Ivan Kotnik, mizar.
Sv. Peter v Sav. dolini: Sribar Edo, stroj. tehnik.
Store: Herman Jos., mod. delovodja.
Vojnik: Narod. štaltarica.
Vransko: Dr. E. Serko, zdravnik.
Zalec: Senica Robert, šol. uprav. v Gotovljah.

Srez Dravograd - Prevalje.
Dravograd: Govejšek Anton, nadpaznik.
Zveržar: Kaiser Gvidon, trgovec.
Josip dol pri Ribnici na Poh.: Levce Franjo, delovodja.

Lokovica pri Prevaljah: Mencej Franc, uč. Marek: Kolšek Avgust, notar.
Mežica: Feinzig Ivo, šol. uprav.
Prevalje: Dr. Senar Dušan, notar.
Ribnica na Poh.: Puhr Drago, uč. St. Anton na Pohorju: Stibler Ivan, šol. upravitelj.
Vuhred: Mravljak Ivan, trgovec.
Vuzenica: Jos. Mravljak, zasebnik.

Srez Gornji grad.

Gornji grad: Kocbek Fr., šol. upr. v p. Kropa pri Gor. gradu, Hren Janko.
Ljubno: Reiner Milko, šol. upr.
Luče: Boljin Jos., trgovec.
Mozirje: Krumpalnik Jože, vodja elektrarne.
Rečica ob Paki: Petrič Josip, posest.
Rečica ob Savinji: Kogoj Nina, učiteljica.

Srez Konjice.

Konjice Slov.: Režabek Marjana, uč. Lofe pri Poljanah: Kržiž Janko, šol. upr.
Oplotnica: Petelinšek Fran, posestnik.

Srez Ljutomer.

Apače: Zel Janko, šol. uprav.
Cven: Wunderl Matej, šol. uprav.
Kapela: Mihelič Ivan, uč. Križevci: Prelog Franc, boreci.
Ljutomer: Bauhart Jan, ravn. mešč. šol.
Mala Nedelja: Lupša Ferdo inž.
Negova: Vreča Maks, ključ. mojster.
Sv. Jurij ob Štavnici: Korošak Drago, uč. Radgona Gor.: Rus Josip, sodnik.

Srez Maribor, desni breg.

Cinžat: Korman Jos., posestnik.
Črešnjevec: Tomažič Božidar, uč. Fram: Skrbinek Ljudmila, uč. Limbuš: Robič Jožef, šol. uprav.
Podbrežje: Klemenčič Jožef, šol. uprav.
Podvelka: Zapečnik Ivan, šol. postaje.
Poljane: Menhart Berta, učiteljica.
Poljskava Zgor.: Hranstnik Alojzja, učitelj.
Pragersko: Senčar Fran, postajni nabornik.
Rače: Mosen Ljudevit, ekonom.
Polskava Sp.: Čufuta Ivan, posestnik.
Rogoza: Jare Ivan, železničar.
Ruše: Seiko Ivo, učitelj.
Slivnica: Čiček Franjo, uč. Studence: Kohl Jože, naduč. v p. Sv. Marjeta na Dr. polju: Finžgar Zvonko, posest.
Slov. Bistrica: Kristan Zmago, uč. Smartno pri Slov. Bistrici: Čvetko Ivan, učitelj.

Terno pri Mar.: Luknar Fr., šol. uprav.
Mulec Miha, žel. uradnik.

Srez Maribor, levi breg.

Fala: Jožič Matej, žel. postaje.
Jarenina: Črko Draže, uč. Kamnica pri Mar.: Verško Josipina, uč. Krčevina pri Mar.: Tušak Radivoj, učitelj.
Kungota Spodnja: From Vekosl., upr. šol.
Pescina: Likavec Ernest.
Svetina: Mohor Anton, uduč.
Sv. Ana v Sl. Gor.: Seyfried Jos., posestnik.
Sv. Anton v Sl. Gor.: Tušak Josip, trgovec.
Sv. Barbara pri Mar.: Kranjc Franjo, naduč. v pok.
Sv. Benedikt v Sl. Gor.: Majhen Ivan, šol. upravitelj.
Sv. Duh na Ostrem vrhu: Krampf Ivan, župan in posestnik.
Sv. Ilj v Sl. Gor.: Sardoč Adam, učitelj.
Sv. Jakob v Sl. Gor.: Čaharja Božidar, učitelj.
Sv. Jurij v Sl. Gor.: Čujnik Mirko, uč. Sv. Lenart v Sl. Gor.: Polič Davorin, pisar. ravnatelj.
Sv. Martin p. Vurberg: Lazar Tone, šol. upravitelj.
Sv. Rupert v Sl. Gor.: Soršak Marica, uč. Sv. Trojica v Sl. Gor.: Golež Fr., šol. upr.

Srez Ptuj.

Cirkovec: Križaj Ivan, uč. Hajdin: Fras J., učitelj.
Hum: Porekar Anton, naduč. v p. Ivanjkovec: Petovar Danica.
Leskovec: Smigoc Alojz, posestnikov sin.
Moskanje: Miklavc Fr., žel. uradnik.
Mala Varnica: Smigovec Alojz, pos. sin.
Nova vas pri Sv. Marku: Pivko Pavel, pos. Nedelja Velika: Belšak Ljudevit, uč. Ormož: Grivec Janko, ravn. okr. posojilnice.
Osluševci: Lah Josip, trgovec.
Prenci: Strelec Janez, trgovec.
Ptuj: Segula Fran, strok. uč. A. Mazlu.
Susa Skaza, bančni uradnik.
Ptujška gora: Kerber Simon, šol. upr.
Središče ob Dr.: Robič Fr., trgovec.
Sv. Andraž v Sl. Gor.: Predan Zvonko, šol. uprav.
Sv. Barbara v Halorah: Klemenc Fr., uč. Sv. Bolek na Kogu: Klajnšek Mirko, šol. uprav.
Sv. Lovren na Dr. polju: Zunkovič Franc, kmetovalec v Župejci vasi.
Sv. Marko vize Ptuja: Pivko Pavel, pos. Sv. Miklavj pri Ormožu: Pinterič Drago, šol. uprav.
Sv. Tomaž pri Ormožu: Poplatnik Fr., šol. uprav.
Sv. Vid pri Ptuj: Musek Ljudevit, šol. uprav.

Srez Slovenjgradec.

Razbor: Rataj Stefan, šol. upr.
Slovenjgradec: Karel Sovrč, strok. učitelj.
Smilavci: Blatnik Andrej, kmet sin.
Sostanj: Janežič Gusta, učiteljica.
Tajnik Miloš, učitelj.
St. Ilj pri Velenju: Gradšnik Stanko, šol. uprav.
Podgorje p. Slov. gradec: Rogina Anton, uč. Sv. Šmarje pri Jelšah.
Kozje: Stadler Milka, učiteljica.
Pikstaj: Stauffer Fr., šol. uprav.
Predsedra: Potočnik Ant., šol. uprav.
Penkva ob j. ž.: Šolska Kocenova ljud. knjižnica.
Rogaška Slatina: Predan Rudolf, uč. Rogatec: Čenčič Jos., šol. uprav.
Sadka gora: Pucelj Ljode, šol. upravitelj.
Starčevica pri Zibiki: Magaj O., ekonom.
Šmarje pri Jelšah: Dr. Jos. Sasel, sodni predstojnik.
St. Vid-Grobelno: Pogačnik Fr., šol. uprav.
Zibika: Kos Makso, uč.

Srez Murska Sobota.

Domanjševci: Tomažič Joško, učitelj.
Gedercevi: Založnik Fr., podpregled. fin. kontr.
Grilinci: Rupnik Janko, zvanilnik fin. kontrole.
Murska Sobota: Novak Anton, višji sod. oficijal.
Stubl Miroslav, uč.

Srez Dolnja Lendava.

Beltine: Sokolsko društvo.
Dokletojce: Košenina Vlado, šol. upravitelj.
Dol. Lendava: Grča Josip.
Izven Slovenije.
Beograd: Dr. Lenard Leopold, Nevošnjaka ul. 13.
Beograd: Zlatnar Franjo: Kolonija Ministrstva saobraćaja.
Gjenov-Boka Kotorska: Kristan Ivanka.
Kastav: Havliček Ciril, poštar v p. Novo Sarajevo: Juvaneč Vlado, tehn. činov. Maršala 1/II.
Sušak: Jereb Jakob, upravitelj ured. grad. dafa.
Zagreb: Dr. Zalokar Robert, tajnik žel. direkcije.
Legat Fran, inžen. Tvornička ul. 2/III.
Zaječar: Tomšič Ivan, prof. Zmajeva ul. 28.

Oplenjeni muzeji

Priznati je treba, da je sovjetska vlada zelo skrbela za muzeje. Izročila jim je mnogo zaplenjenih zasebnih zbirk. Drugi lastniki slik so storili isto prostovoljno, ker so se bali ječe in preiskav. Če se je kljub temu našlo o prodaji muzejskih relikvij v inozemstvo, ni bilo posebnih verjet tem govorcem. Žal prinaša zdaj »Večerna Moskva« uradne podatke v zadevi muzejske panuje.

Zadeva se je pričela povsem slučajno. Historični muzej, ki varuje dragocene rokopise in tkanine iz XI. — XIII. stoletja, je zahteval kredit za desinfekcijski aparat, ker so se v muzeju razpasli drobni žužki, ki uničujejo svilo in pergament. Oblasti so zahtevale seznam poškodovanih stvari. Prišlo je do revizije vseh muzejev in komisija je ugotovila gorastne zlorabe. Muzejski oddelek Glavnauke (urad za varstvo spomenikov) je prodajal od l. 1924 naprej v inozemstvo dragocene slike za smešno ceno 2 do 3 červoncev (1000 Din) za okvirji vred! To se je zgodilo največkrat potom nemškega transportnega podjetja Junkers. Odbor za kontrolo izvoza umetnin je vedno dovolil prodajo, ker so bili tatovi njegovi člani. V posameznih slučajih je izginilo kar po 15 do 20 slik nametnat, med njimi dragoceni originali Rafaela, Tintoretta ter ruskih umetnikov Vasecova, Kerošina, Ajazovskega, Semiradskaja in drugih. V oktobru bo glavna sodnica sodila krivce. Na zatožno klop pride 10 ravnateljev in konzervatorjev moskovskih muzejev. Med njimi je tudi direktor urada za varstvo spomenikov Maskovcev, ravnatelj historičnega muzeja Ščokotova itd. Večina prodanih slik se menda nahaja v Ameriki in je izgubljena za vedno, ker se je udeleževala prodaje cela vrsta meštarjev ter starinarjev v Amsterdamu, Berlinu, Parizu in Londonu.

Nova ruska slikarska umetnost

Iz Stockholma je prišel v Berlin znani umetnik V. Falilejev, »kralj ruske grafike«, znan po predlaskih razstavi ex-librisov v Pragi, kjer je tako silovito učinkoval njegovo »moskovski ex-libris« iz izmaganim starinarjem, ki izgraja knjigo debeli podgani. Umetniku se je posrežilo prineseti s seboj več del, katere je razstavil v Berlinu in Parizu. Zadnje čase je živel v Stockholmu. Falilejev zelo hvali jako razvito švedsko grafiko ter slikovito okolico švedske prestolice, kjer je napravil več akvarelov in bakrorezov. Vendar je bil k temu bivanju na švedskem primoran. Čakal je namreč na ameriški vizum, da bi obiskal rusko razstavo v New-Yorku, kamor je pozvan na slikanje. Vizuma pa ni bilo. Falilejev je radi tega razstavil svoje slike v Stockholmu in kmalu je bil odškodovan za narokli portretov uglednih švedskih osebnosti.

V Rusiji je bil Falilejev od leta 1916. naprej profesor na višji moskovski šoli za umetno in tehniško risanje. Živel je samo za naraščaj. Potem pa so se razmere izpremenile in umetnik je moral emigrirati. Danes je položaj v Rusiji bešen. Slik ne kupuje nihče, ker so mecenji izumrli. Država nabavlja samo revolucionarne prizore ali portrete sovjetskih mož. Novo obdobje se ne zanima za umetnostne naloge in vprašuje venomer le po novi, aktualni vsebini. Vselej tega se bavi največ umetnikov z gledališčem, kjer posebno cvete modernizem. Razstav je malo in novi slikarji se vračajo k realizmu, k velikim osnutkom, katere lahko reproducirajo v slikah ali knjigah ter v časopisih. Tisk je postal glavno tržišče slikarjev. Izmed novih zvez deluje največ Asociacija hudožnikov revolucionarne Rusije (AHR), kjer so zedinjeni vsi, ki slikajo sodanost. Njih razstave v Moskvi in Leningradu so središče nove umetnosti. Drugi slikarji so ustanovili zadruge »Makovec« in »Zar cveta, a te kažejo malo življenja. Tudi ilustrirana knjiga preživlja krizo. Založništva izdajajo le otroške slikanice. Zbog tega deluje mnogo umetnikov v plakatni propagandi: to delo je plačano razmeroma dobro in nudi večkrat edini zdej možni zaslužek v Rusiji.

Ruski balet

Soproga Vera in Mihajlo Fokin, utemeljitelj modernega ruskega balmeta, sta zapustila Rusijo leta 1919. Po uspešnem gostovanju v skandinavskih državah sta odšla v Ameriko. Fokin je nastopal v New-Yorku, kjer ga je gledalo v gledališčih Metro politan in Hipodroma po 6 do 7 tisoč ljudi. Poleg tega na je obiskal Fokin kot baletni mojster več gledališč. Odgovor je celo pokolenje naraščaja. Baletni v slogu Fokina so uprizarjajo »edaj v vse« večjih gledališčih novega in starega sveta: »Egiptovski noč« so na sporedu v Kodanju. »Zlati petelin« se izvaja v New-Yorku. »Petruska« (Gašperček) v Bostonu in drugod. Balet »Veseli bogovje« je dosegel v Ameriki rekordno število uprizoritev; vršili sta se po dve predstavi dnevno skozi cel dve leti. Od l. 1923 pa sta zakonca Fokina v Parizu in nastopata v Veliki operi, kjer žanje velikianske uspehe novi balet na godbo Mozarta »Markizine sanje«.

Fokin je postal zastopnik pariškega tiska sledeče izjave: »Poudarjam, da sem ustvaril poleg velikih skupinskih baletov tudi mnogo plesov za soliste. Moja reforma balmeta noče vzeti solistu njegove samostojnosti. Nastopal sem le proti balerini, ki jim ni mar splošen vtis umetniškega plesa. Jaz hočem napraviti prostemu gledalniku iz vsakega koraka. Toda široko obdobje ne zna ceniti tega boja zoper navadnost in mehanično lesonost. Ne razločuje pogosto te fine umetnosti, ker ga osupnejo že množinske, bogate dekoracije in virne obleke. Radi tega dajem prednost solo-plesu, kretanjem enega umetnika pred zastorom brez dekoracij. Hočem pa prestiti spon tudi delovanje baletnih kompozitov in mojih stare preživele pogojnosti; od njih zahtevam, da izhajajo iz lastne domišljije in navdihovanja, ne pa od okolišnih oblik. Tozadevno pa sem naletel na malo umevanja. Če je hotel prej kak mojster »uprizoriti« balet kakor vsi drugi, hoče zdaj storiti čisto drugače kakor ostale. Obe ti stališči pa ne prijata prostemu ustvarjanju vsled svoje nasilnosti. Meni je do take balne oblike ki ne bo na poti ne umetniku ne komponistu. To pa ne pomeni, da se mora umetnik niti ples oblekam in godbi. Imamo balmeta s kratko godbo, lepimi nošami in dekoracijami, toda — hal — samega ni zraven. Stara šola je ovirala umetnika in komponista, zdaj pa degradirajo plesalci sami balet, ker ga nadomeščajo v nekakimi živili slikami.

Iz življenja in sveta

Kraljica Marija rumunska
z dragocenim, več milijonov vrednim
diademom.

Epochalna iznajdba

Francoz Audibert je iznašel način za pridobivanje umetnega petroleja.

Kakor smo že pred dnevi kratko za-
beležili, se je posrečilo Francozu Audi-
bertu epochalna iznajdba, ki utegne zre-
volucionirati vso moderne tehnike.
Audibert je namreč umetnim potom na-
pravil petrolej. Dalekosežnost te iz-
najdbe za enkrat niti ne moremo prece-
niti, vendar je gotovo, da ne bo nič
manjšega pomena za človeštvo kakor
iznajdba parnega stroja in dinamita.

Poročevalec pariškega »Matina« je
želel zvedeti od iznajditelja samega,
kako mu je uspela velika iznajdba. Na-
potal se je torej k Audibertu, ravnatelju
instituta »Société Nationale des re-
cherches«, ki ima svoj sedež v mestecu
Senlis, kakih 45 km od Pariza. Audi-
bert, še mlad človek z osivelimi senc-
ga je prijazno sprejel in ga je vedel v
svoji laboratoriji.

»Vidite,« mu je dejal in pokazal na
nekak pralni kotel, »sem noter nape-
ljam dva plina: ogljikovo kislino in vo-
dik. Skozi to-le cev dospe zmes v oni-
le aparat, kjer vlada pritisk 200 atmo-
sfer. Tako prepariran plin pride v dru-
go cev, ki pa je ne vidite. Sredi nje se
nahaja ovira, rečimo filter, skozi kate-
ro ga potisne velikanski pritisk. Sled-
njič se nabere snov na dnu cevi.«

S temi besedami odpre Audibert pi-
po, ki se je nahajala v cevi. Začel se je
smi, kakor da bi vihal para, in iz
cevi se je vili zelenkast curek tekočine,
ki jo je asistent prestregel v recipient.
»Poduhajte!« je pomolil Audibert
posodo novinarju pod nos.

»Diši po petroleju... Ali duh ni
baš prijeten.«

»Verjamem,« odvrne Audibert, »ta
petrolej je še surov, neočističen, povsem
sličen onemu, ki ga dobivajo iz vrelcev.
Toda stopite z menoj, boste videli, iz
česa je sestavljen.«

Audibert je odvedel novinarja v so-
sednji laboratorij in mu pokazal sed-
miero epruvet, ki so bile na mizi. Ena
od njih je vsebovala isto zelenkasto
tekočino, kakršno je kemik prej pre-
stregel iz aparata.

»V teh šestih epruvetah se nahajajo
sestavine zelenkaste tekočine,« je po-
jasnjeval Audibert.

Odmašil je steklenice. V eni je bil
eter, v drugi jedva dišeč zelo lahek
bencin, kakor ga uporabljajo za letala;
v tretji bencin za avtomobile, v četrti
petrolej za razsvetljavo, v peti mine-
ralno olje, v šesti neka trdna rumena
snov: parafin.

»Vidite,« je dejal iznajditelj, »cela
lestevica destilator kakor v petroleju,
ki ga vrtajo v Perziji, Rumuniji ali
kjerkoli drugod!«

»Ali kako vam je uspelo,« se je za-
čudil novinar, »da ste v nekaterih urah
opravili isto skrivnostno delo, za kate-
ro potrebuje narava tisoč- in tisoč-
letja?«

»Prav pravite: skrivnostno delo. Ta
pojav je tudi zame še skrivnost. Od-
kod vpliv določene snovi, določene ko-
vine — v mislih imam filter, ki je bist-
ven del moje iznajdbe — ne vem! Pri-
znati vam moram, da ne vem.«

»Ali to pa veste, kako snov ste deli
v filter?«

»Seveda. Če hočem dobiti metilov
alkohol, dodam zmes cinkovega in ba-
krenega oksida...«

»In pa petrolej?«

»Evo!«

In Audibert pokaže novinarju lon-
ček nekega praška, ki je spominjal na
sveže zmleto kavo.

»Kaj je to?«

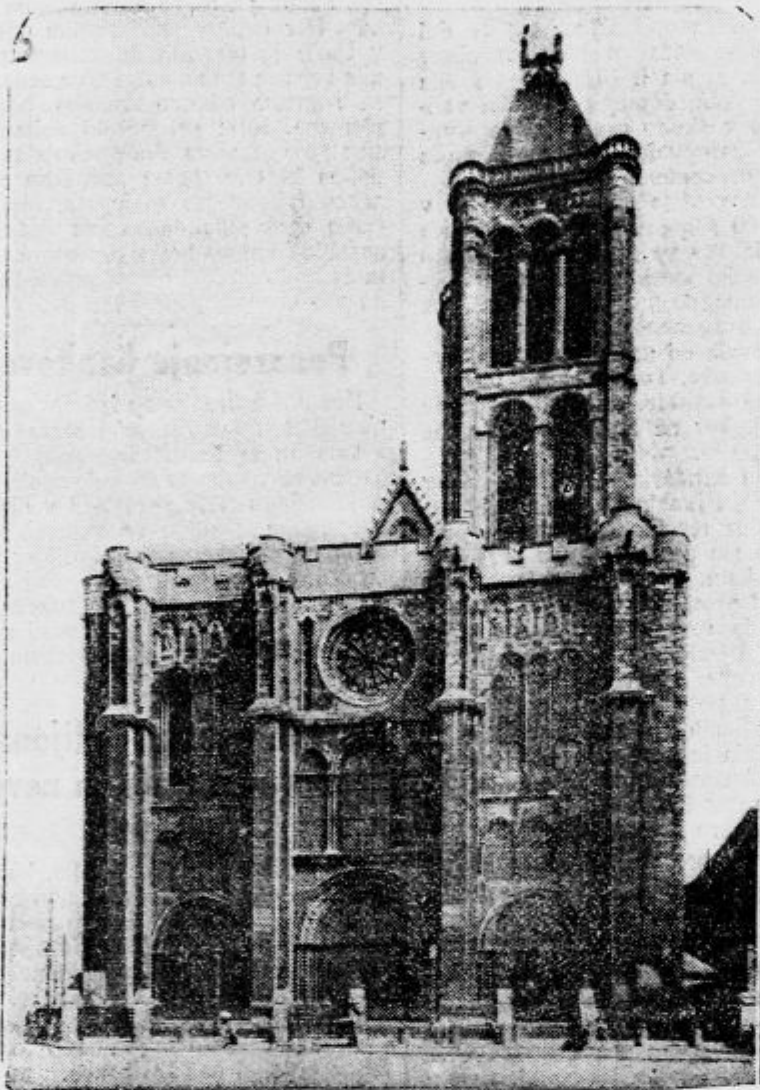
Audibert se nasmehne. »Dovolite,
da zaenkrat še ne izdam svoje skriv-
nosti.«

Novinar ni bil indiskreten in ni silil.
Toda iznajditelj je obljubil, da bo v
kratkem predložil strokovnjakom
znanstveno študijo o svoji iznajdbi.
Dno takrat pa mu moramo verjeti na
besedo.

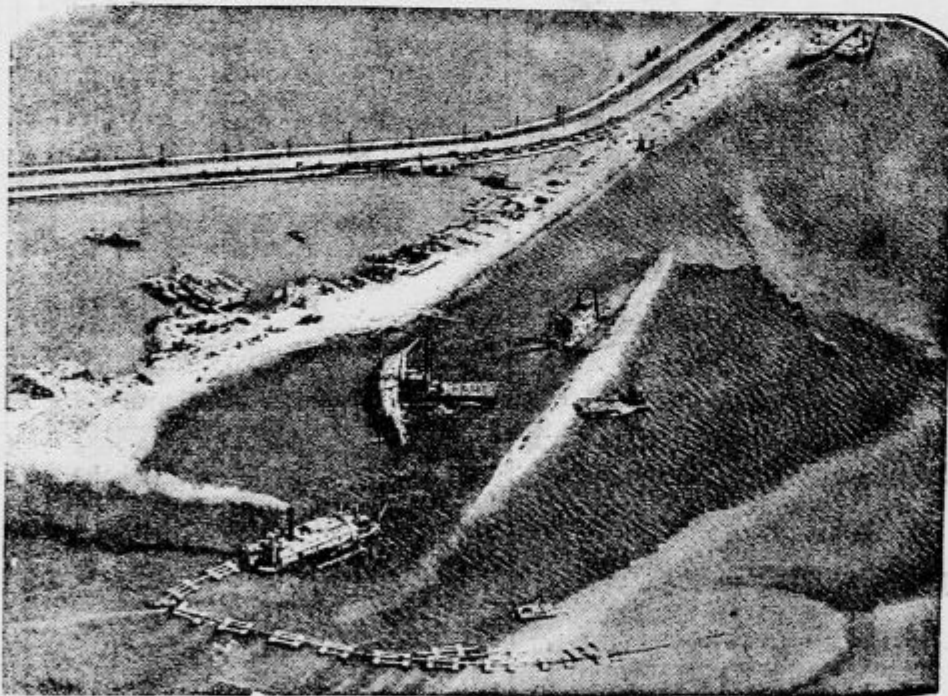
Želodec in njegova notranjost

V Berlinu se je posrečilo zdravniku
dr. Elsnerju odkriti metodo, ki omogoča
fotografiranje želodca in njegove no-
tranjosti. Doslej so se morali zdravniki
omejevati le na röntgenizacijo želodca,
s katero so dobili samo konture tega
važnega organa. Dr. Elsner je dolgo
časa študiral način fotografiranja me-
hurja. Slednjič je skušal poriniti v žel-
odec 75 cm dolgo cev, na njen konec pa
je nasadil fotografsko kamero. Kamera
je bila opremljena s filmom, ki proizva-
ja 7 krat 15 cm velike slike.

Predno fotografira zdravnik želodec,
ga mora napihiti z zrakom. Potem
vtakne vanj cev in v par sekundah so
posnetki narejeni. Ta procedura baje
ne povzroča pacientu nobenih bole-
čin. Če je vse to res in zdravniška av-
toriteta dr. Elsnerja pač jamči za res-
nico, je z njegovo prakso storila medi-
cina nov korak naprej.

Opatijska cerkev v Saint-Denisu pri Parizu
je slavila pred kratkim 1300-letnico.

Slika opustošenja na floridski ozali
ki jih je povzročil nedavni ciklon.

Slikoviti poulični tipi iz Orijenta

1. Proroki in vedečevalci na malajskih otočjih.
2. Turški nosač pomaga pri selitvi.
3. Carigradski pisatelj, ki kar na ulici opravlja svoj posel.
4. Arabski nosač v Me-
zopotamiji.

Nova legenda o Johannu Orthu

Berlinski »Lokalanzeiger« pripovedu-
je malo verjetno storilo, o kateri pravi,
da so mu jo sporočili naravnost iz Lon-
dona. Stvar se tiče izginolega nekda-
njega avstrijskega nadvojvode Salva-
torja, imenovanega Johanna Ortha.

V Southamptonu živi namreč Irka
Katarina Tuppein, ki pravi, da ji je leta
1916, umrl mož, ki je bil avstrijski mor-
nar. Ta mož ni bil baje nihče drugi ka-
kor nadvojvoda Salvator. Starka od-
ločno zavrača trditve, da je Orth uto-
nil, in pravi, da se je poročil z njo v
Liverpoolu ter je imel 14 otrok.

Na izrecno željo pokojnika je Tuppe-
nova, kateri je sedaj 70 let, čuvala taj-
nost, sedaj pa je stopila iz rezerve ra-
di tega, da bi ji sodišče priznalo Salva-
torjevo posestev v Gmundnu na Avstrij-
skem. Johann Salvator je bil baje zelo
delikaten in takten mož, ter ni nikoli
nikomur povedal, kako imenitnega rodu
je. Pač pa je večkrat pisal cesarju Fran-
cu Jožetu ter mu razložil, kakšna tra-
gedija ga je zadela. Leta 1916, ko je
režal Orth na smrtni postelji, je velel
svoji ženi, naj piše španski kraljici ter ji
naznani smrt s kratkimi besedami »Jo-
hann je mrtev«. Španska kraljica, je re-
kel umirajoči, bo že pomagala njegovim
potomcem do pravice. Toda iz Španije
ni bilo ne besede ne dejanja.

Tuppeinova pobija tudi splošno raz-
širjeno mnenje, da je Salvator utonil.
Ko se je odpravil s svojo jadrnico »Sve-
ta Margareta« v Kronstadt, je hotel na
poti pisati Jou, — tako je namreč ime-
noval cesarja Franca Jožefa. Ladja se
je res potopila, toda Salvator, potniki
in posadka so se rešili. Pismo, ki je
prišlo na dunajski dvor, je bilo res datir-
ano z ladje, in baš radi tega je nastala
legenda, da je nadvojvoda utonil.

Tuppeinova in Salvator sta se sreča-
la prvič v Dungarvanu na ozemlju
waterfordske grofije. Njeni starši so
imeli malo pekarijo, v katero so zaha-
jali tudi mornarji. Tu se je ona sezna-
nila z nadvojvodo, kateremu je pozneje
postala žena. Johann Salvator je nosil
tedaj črno brado in je bil zelo lepega
obrazu. Nihče ni vedel pojasniti, odkod
izhaja, a že na prvi pogled je kazal, da
ni običajnega pokoljenja.

Kmalu je prosil mož za njeno roko.
Roditelja sta se temu upirala, kajti so-
cijalna razlika med obema je bila očitno
nepremostljiva. Toda Salvator se ni
brigal za to in se je poročil v neki liver-
poolski katoliški cerkvi.

Na koncu Tuppeinova še pripominja,
da je bil njen pokojni soprog skoro ved-

no na potovanju. Malokdaj je bil doma,
najraje se je vozil po svetu. Leta 1916,
je dobil pljučnico, kateri je podlegel.
Slike, ki so ostale za njim, kažejo pre-
senetljivo sličnost z izginolim Johan-
nom Salvatorjem, ki živi še danes v
spominu starejše generacije.

Ljubezen je močnejša od dolarjev

Ameriška klavirska virtuosinja Mary
Krylova ni oklevala niti trenutka, ko je
morala voliti med denarjem in glasom
svojega srca. Njen oče, znan ameriški
goslač in skladatelj, ki si je tekom let
nakopičil težke milijone, je skušal hčer
pregovoriti, naj bi počakala z mojitvijo
do svojega 30 leta. Hči je obljubila in
oče ji je obetal v tem primeru 100.000
dolarjev dote.

Kmalu pa se je dekle seznanilo z ne-
kim siromašnim glasbenikom. Oče je
skušal znanje onemogočiti in ljubezen
vdušiti. Toda vsi njegovi naporji so bili
zaman. Kljub zaprekam in oviram je
Mary dala slovo samskemu stanu in se
omogućila neglede na to, da je sedaj vje-
na dota, ki znaša 100.000 dolarjev, v
opasnosti.

Denar, kakor vidimo, ni vedno glav-
na stvar! Srce ga časih premaga.

Princezinja Astrid švedska,
nevesta belgijskega prestolonaslednika, ko
jejo sliko smo včeraj priobčili.

Fr. Ž:

S taborenja

V naši družini gojimo tri skavte, vsi
trije so letos taborili v Bohinju, dva
osebno, eden pa, najmlajši, v duhu.

Najmlajšega sva bila pridržala doma,
da niso ostali najini vzgajalni nagoni
brez predmeta. Lahko bi se zgodilo:
kar na mah se ti zbude vzgajalni nagoni
in začutiš kot skrbni oče, kot ljubeča
majka notranjo potrebo, da se nad kom
zakregaš — pa nimaš pri roki otroka;
mar naj kanarčka kregaš neobglenega
ali mutasti likalnik? In je naš najmlajši
izmed vseh treh najpripravljenši za kre-
ganje, ker ne odgovarja kakor ona
dva, nego molči in zraven natrepava
svoj kruh in bere v novinah »To in
ono« in »Iz življenja in sveta«.

Najmlajši se tedaj telesno ni udeležil
taborenja. Toda je tako preinjen s
skravskim duhom, da vendarle jako
prepričano in prepričevalno pripovedu-
je: »Letos smo taborili v Bohinju
(namreč naša četa); letos nas je pra-
lo« (namreč našo četo); »letos smo bili
na Črni prsti« (namreč naša četa).
Skratka, kakor se reče: jako solidarno
čuti s skavtsko družino. Tak se mi zdi,
kakor kadar se Slovenci ponašamo, da

smo v svetovni vojni zmagali (namreč
mi SHS v družbi z antanto) in je tak
ponos silno razveseljiv pojav in priča o
zavednosti in zrelosti naroda.

Telesno sta tedaj taborila dva, in si-
cer štiri tedne in ko sta se vračala, ju
je žena pričakala na kolodvoru. Pa ju
skoraj ni spoznala. Sedela sta v prtljaž-
nem vagonu na tleh in noge sta jima vi-
sele venkaj! Le izkušeni železniški de-
lavci s proge imajo pravico, da se vo-
zijo tako, in pa včasih vojak iz Mace-
donije!

Zavedla sta se važnosti svojega polo-
žaja, gotovo sta se zavedala in kakršna
ju poznata, sta med vožnjo silno resno
pljuvala pred se ter gledala za pljunki.
kako so leteli nazaj. Nemara je bila ta
vožnja najslabše točka vsega tabo-
renja; na tleh sta sedela in noge so jima
visele venkaj iz vagona in koder so
mimo privozili, vse ju je gledalo in za-
vidalo! Mislim, samo Amundsena so še
gledali tako, ko je privozil z letalom.
Že sem preudarjal, ali ne bi bilo v prid
njuni vzgoji, da jima čestitam.

Njuna teta, ki je že trideset let uč-
teljica in za vzgojo dece jako zaslužna,
je izjavila, da take vožnje ne bi tvegala,
— ona ne! Zoper tako vožnjo da so
kaj resni pomisleki tudi s stališča na-
rodne higijene. — Pa sem preudarjal,

ali ne bi bilo za vzgojo fantov bolje, da
ju oklofutam.

Toda teta je bila ogorčena, kaj da
mislim. Nato sem odnehal od obojih na-
klepov in nisem ukrenil ne vzgojalne
čestitke ne vzgojalnih klofut.

Pa da pripovedujem po vrsti — ko je
žena šla na kolodvor po fante, nisem
utegnil, da stopim z njo. Z mano je tako,
da sploh redko kdaj utegnem. Pravila
pa je potem žena, kako sta se privozila
z nogami izven vagona, črna da sta bila
kakor zamorca in sta rekla, da ju je
bohinjsko solnce tako ožgalo; in na
čudne načine sta dehtela — rekla sta,
da je tak bohinjski zrak.

Ko sem utegnil in sem prihajal do-
mov, že zunaj na stopnicah sem ju udu-
hal. V Bohinju me že par let ni bilo —
ne vem, ali se je od tedaj resnično
tako zelo in ne v svoj prid izprevergel
bohinjski zrak.

Notri v stanovanju je bilavelika zehta.
V žetji so imeli oba skavta in so ju z
milom in gorko vodo drgnili od nog do
glave. Se v treh vodah so ju izplaknili
in je bil uspeh jako zadovoljiv tako gle-
de bohinjskega zraka kakor glede bo-
hinjskega solnca.

Mlajši je bil črn celo za ušesi, nema-
ra je bilo nanj imelo bohinjsko solnce
posebno piko. Še z bencinom so ga či-

stili sledeče dni in s sidolom in so
pravili, da se je par v štrklah valilo
od njega tisto, kar sta imenovala bo-
hinjsko solnce in bohinjski zrak.

Ni jima bilo všeč in sta žalovala, da
se bosta prehitro iznebila mukotrpnih in
dragocenih pridobitev s taborenja. Ugo-
varjala sta pretemeljitemu čiščenju, češ:
Ne izplača se, ko da bosta itak kmalu
zopet umazana.

In se je starejši, ko je zvečer legel v
posteljo, skrbno zavijal v odejo in s
pernico zadeval čez glavo. Vprašali
smo ga, mar se boji, da bo zmrznil.
Rekel je, da tega ne — toda da bi rad
zopet ogorel. Zato da bo poizkusil, ali
se ne da doseči omenjeni namen tudi s
toploti v postelji in da misli, da učenja-
ki temu pravijo: ultravioletni žarki.

Pred taborenjem ni bil fant ne pol to-
liko moder.

Pri skavtih — se sploh urijo v najraz-
ličnejših modrostih — te modrosti ime-
nujejo »veščastva«. Ob zadnjem tabo-
renju, se mi zdi, da so se najbolj urili
v jelu. V tem »veščastvu« sta oba že
mojstra in se zanašam, da bosta iz tega
predmeta napravila veščaki izpit z
veliko rimsko odliko. Neznanske zalo-
ge zmagujeta in jima niti ni treba, da si
odrgneta pas; kuhinja pa strmi in se
križa.

Za želodcem se jima je polagoma raz-
vezal jezik in sta pričela razodevati
znamenite prigode s taborenja. Bilo ju
je bolj težko razumeti, ker sta govorila
vse križem, tako kakor sedaj slikajo
nekateri slikarji, da ne veš, kje je glava
in kje je — ne vem, kako bi rekli.

Vendar se je dala njunim besedam
posneti približno sledeča vsebina:

Da so bili ves čas vsi zdravi, le eden
da je bil par dni bolan od zdravlja, ki so
mu jih dali;

da so bili silno do skavtskega opravila,
najbolj palno da je bilo to, da je mor-
al po menažj vsak sam osnažiti svojo
skodelico;

da je v Bohinju sir po petintrideset,
dve leti je star in prav dober, v Ljub-
ljani da stane petinpetdeset in da so ga
zadnji dan taborenja dobili vsak dvajset
dek in zraven devet žemelj;

da so zmagovalno se borili z gozdno
zevjo, ki seji pravi klop;
enega da je jedlo po glavi; ostrigli so
ga »na balin« pa so mu našli v grivi
mladega polha;

da so enkrat jedli pljučke, ki so se
bile kuhinji ponesrečile, pa se je enemu
od teli pljučk pokvarila menažna sko-
delica — želodec se ni bil pokvaril no-
benemu;

da je enemu vrh Triglava spodrnilo

Spomini bivšega cesarja Viljema

Berlinski »Lokalanzeiger« poroča na podlagi gradiva, objavljenega v londonskih listih, zanimive spomine bivšega cesarja Viljema, tičeče se Habsburžanov.

Viljem se je sestal na dunajski svetovni razstavi s prestolonaslednikom Rudolfom. To je bil, pravi Viljem, zelo živahen, temperamenten mož, ki mu ni nikoli zmanjkalo humora. Bil je tudi izvrsten zoolog in je zelo ljubil sport. Z žalostjo pa, pristavlja Viljem, je bila vera Rudolfa deveta briga. Kadar je pozovor nanesel na cerkev, tedaj je postal Rudolf zbavitelj in ni zabavjal samo na vero in duhovščino, temveč sploh na vse, ki so se podirali vplivom religioznosti. Rudolf tudi ni bil prijatelj avstrijsko-nemške dvojeve in baš to je dalo povod, da se je prijateljstvo med Viljemom in njima kmalu ohladilo.

Nasprotno pa sodi Viljem o cesarju Francu Jozežu. Ta je imel na sebi nekaj očetoškega, kar je silno navezalo Viljema na njegovo osebo. Prijateljstvo med obema vladarjema je trajalo do Franc Jozežove smrti.

Viljem se dotika razmerja z Rusijo in pravi, da je vladalo tradicionalno prijateljstvo med ruskim in nemškim vladarskim domom od osvobodilnih vojn pa do svetovnega požara. On, Viljem, je skušal večkrat pridobiti carja za trojevo, v kateri bi bile Nemčija, Rusija in Avstrija. Toda car je bil neprijazno razpoložen napram Avstro-Ogrski in nihče ga ni mogel prepričati o potrebi take politične formacije.

Stroga kazen za dva poljuba

Newyorško sodišče je te dni obsodilo neko mladenko, ker je pritisnila policijskemu častniku na lice dva vroča poljuba. Stvar se je zgodila proti častnikovi volji. Oficir je baš povečeval svojemu oddelku stražnikov, ko ga je dama hotela prvič naskočiti. Toda tega obema se je uhranilo in je dal policajmenom navodilo, naj žensko ne puste v njegovo bližino.

Radi poskušene predrznosti je vložil tožbo, o kateri je razpravljalo sodišče. Dekle je moralo na zatožno klop. Obraznava je bila silno zabavna. Publika je uživala in se smejala, dekle pa je čakalo samo na trenutek, ko bo poklican v dvorano za pričo oficir. Ko se je pojavil ter je stal pred sodnikom, je obtoženka naglo skočila pokonci, mu zakrila oči z obema rokama ter dvakrat hlesnila po njem. Občinstvo je začelo ploskati, toda na poziv sodnika je kmalu utihnilo. Sodišče je namreč obsodilo mladenko za ta dovtip v sodni dvorani na 30 dni prisilnega dela.

Prebivalstvo Newyorka

po narodnosti in po poklicih.

Statistični urad mesta Newyork je objavil o največjem mestu sveta nekaj zelo zanimivih podatkov.

Pet glavnih osrednjih distriktov mesta Manhattan, Bronx, Queens, Brooklyn in Richmond šteje 6 milijonov ljudi, t. j. polovico celotnega prebivalstva Jugoslavije. Ves Newyork s predmestji vred pa meri po površini 3125 hektarov in ima nad 8 milijonov prebivalcev. Tretjina tega števila tvori priselenci, med katerimi so zastopana domala vsa plemena in vse kulture novega in starega sveta.

Med Neameričani imajo relativno večino Židje, ki jih je v Newyorku 516.000. Za njimi se vrste Angleži (325.000), Italijani (322.000), Nemci (250.000), Črnci (150.000), Kitajci (145.000) itd.

Zanimiva je razdelitev priseljencev po njihovih poklicih. Tako so našli med njimi 10.000 gledaliških igralcev in igralak, 8000 slikarjev in kiparjev, 14.800 bančnikov, 19.000 brivcev, 30.000 šoferjev, 11.500 sodnikov in odvetnikov, 11.700 stražnikov, 10.000 natakarjev, 10.000 zdravnikov, 15.000 godbenikov, 119.000 trgovcev, 33.000 profesorjev in učiteljev, 4000 duhovnikov, pastirjev in rabinov, 80.000 strojeplisk itd.

Do malih izjem imajo vse večje ameriške revije in dnevniki svoj glavni sedež v Newyorku, ki šteje 6000 založnikov in 40.000 tipografov. Samo pagur,

ki ga letno porabijo tiskarne v Manhattanu, je vreden 200 milijonov dolarjev (11 milijard Din).

Naposled še eno zanimivo število o Newyorku: leta 1925, je dosegel promet na newyorški borzi astronomsko število 214 milijard dolarjev ali 12 bilijonov Din!

Ponarejevalci akcij v Varšavi

Varšavska kriminalna policija je spravila pod ključ lastnika grafičnega podjetja »Merkur« in 12 njegovih uslužbencev. Tiskarna je namreč ponaređila v zadnjem času za 600.000 dolarjev različnih delnic, katere je izvršno imitirala.

Ponarejevalska družba je vršila svoj posel zelo spretno. Nabavila si je papir v neki češki tovarni ter je imela svoje ekspoziture v mnogih evropskih prestolnicah. V Berlinu je vodil tako ekspozituro sin bogatega kijevskega trgovca Emdina. To je bil znan pustolovec, ki je svojčas zabil mnogo denarja s plesalko Cleo de Merode. Emdinova pomočnica je bila tudi žena nekega barskega dirigenta, po imenu Melzakova. Ponarejevalci so posebno oškodovali delniško družbo za pridobivanje nafte v Bakui ter delniško družbo Lena, ki ima svoj sedež takisto v inozemstvu.

Zdravniški kongres o ženski emancipaciji

Izjave prof. Steinacha o hermafroditizmu.

Peti dan je referiral na kongresu za seksualne probleme v Berlinu profesor Wieth-Knudsen iz Dortheima o »Ženski emancipaciji«. Citiral je uvodna znanja izrek Victorja Hugoja, da je »Osemnajsto stoletje proklamiralo človeške pravice, devetnajsto pa bo proklamiralo pravo žene«. Knudsen vidi v ženski emancipaciji poslednjo konsekvenco nazora, da so vsi ljudje že po rojstvu enaki med seboj, kakor so to proklamirali francoski revolucionarji leta 1789. Toda moderna biologija in psihološka znanost sta že davno dognali, da teorija o enakosti vseh ljudi in obeh spolov ne drži, niti v fizičnem, niti v psihičnem pogledu. Vseled tega mora težnja za žensko emancipacijo preiti ali slej roditelj usodne posledice, ki se deloma že javljajo, n. pr. pri zakonu, ki očitno propada. Poslednja konsekvence ženske emancipacije se opaža pri materah, ki si svobodno volijo število svojih otrok.

Žensko vprašanje torej z izpolnitvijo zahtev po emancipaciji še nikakor ni rešeno. Nasprotno je postalo v zadnjem času še bolj pereče. Kajti če se bodo sedanjne razmere vzdržale ali se celo v tej smeri še nadalje razvijale, bo sociološka osnovna celica naše družbe, t. j. roditelj, v kratkem uničena v največjo škodo žene same, ki bo ostala poslej le karkatura svoje nekdanje ženskosti.

Naslednji, to je šesti dan kongresa, je govoril o svoji teoriji profesor Steinach z Dunaja. Poročal je o študijah in prak-

tičnih poskusih s pretvarjanjem spola in hermafroditiziranjem pri živalih. Njegovi poskusi na podganah so pokazali, da obstoja tesna zveza med delovanjem spolnih žlez in konstitucijo, zlasti, v kolikor prihajajo v poštev sekundarni spolni momenti. Vsekakor se je na podlagi Steinachovih poskusov s poženskenim samcem in pomoškenjem samice pri živalih dognalo, da oboje spolne žleze izločujejo specifične spolne snovi; t. j. izločeni produkt moških spolnih žlez pripravi do razvoja samo moške spolne znake in podobno velja za ženske spolne žleze. Pri eksperimentalnem hermafroditizmu je antagonizem notranjih izločilnih snovi deloma oslabljen; do veljave prihajajo le pospešujoči momenti notranje sekrecije in tako se razvijejo le znaki, ki so lastni odgovarjajočemu spolu, dočim ovirajoči vplivi več ali manj odpadejo.

Steinach je svojo metodiko ponazoril še s sklopičnimi in kinematografskimi slikami, ki so marsikatero manj razumljivo mesto nazorno ilustrirali. Za svoje predavanje je žel velikansko aplavz, kakršnega na kongresu še ni doživel nihče pred njim.

Orožniki in premije za vlomilce

Avstrijsko časopisje se bavi te dni z neobičajnim slučajem dveh orožnikov iz Celovca, ki sta l. 1923., ko sta bila na bolezenskem dopustu, izsledila velik tatvino v škodo grofa Ulrika Kynskega ter zahtevala potem od grofa razpisane procente in nagrado.

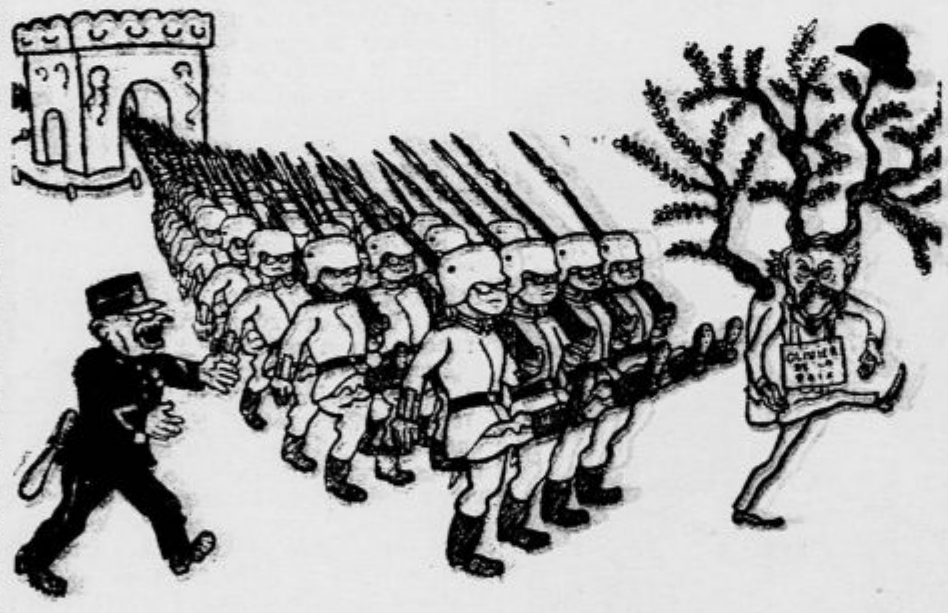
Okradeni grof je razpisal premijo v znesku 1000 šilingov. Orožnika sta šla na delo, in res se jima je v kratkem času posrečilo najti storilce, ki so odnesli za približno 5 milijard (4 milijone dinarjev) dragocenosti. Orožnika sta nato zahtevala od grofa razpisano premijo in odstotke. Toda plemenitaš se je postavil na stališče, da jima nagrada ne pristoi, ker se ne sklada z njuno službeno častjo.

Prizadeta žandarja sta vložila zoper grofa tožbo. Prva instanca je njuni zahtevi ugodila ter jima je priznala premijo. Nato sta moža objavila razsodbo v nekem listu, a radi tega koraka je grof vložil proti njima novo tožbo ter zahteval, da se orožnika disciplinarno kaznujeta. Disciplinarna komisija je to tožbo zavrnila, avstrijski kancelar pa zavrnitve ni potrdil in je podelil potem predpostavljene oblasti orožnikom ukor. Nastala je nova pravda, ki je šla pred višjo instanco in ta je te dni izrekla čudno razsodbo, da v tej zadevi ni kompetentna za razsojanje.

Pravijo, da pojdetta moža sedaj iskati novega Salomona. Če ga bosta našla, je seveda vprašanje.

Za glavo

se je prejel že mnogo in obupaval, ker je slabo in drago kušil. »Kdo krivi sijanje ali raglane pri trdki Drago Schwab Ljubljana je nadse zadovoljen.

Francoska karikatura na Locarno Thoiry

Pariski stražnik: Kaj pa to pomeni?

Beland (ki mu iz glave poganja oljka miru): Kaj? Treba jo da smo pravičniki... Leta 1919. smo pozabili nanjo (Nemce), ko smo pripravljali spravo zmagoslavja skozi Slavolok...

več mi kako povest! Pa je drugi ubogal in začel:

»Petek je bil in polnoči in tako dalje in tako dalje.

Ali ni ta povest resnično zanimiva? Prvič je lepa in uapeta in sploh, drugič pa je jako praktična, ker jo lahko nadaljuje tudi vsaka manj izobražena oseba. In prošim slavno uredništvo, da jo kar samo nadaljuje do tja, da bo ta listek dovolj dolg.

Tod je Dunaj, kakor ga je pisal Gorkar. Mali, ubogi ljudje, ki nimajo grošev za travmaj in hodijo, hodijo po tlaču uro, dve, tri, beže pred avtomobili na križiščih in so vse bolj in bolj upognjeni in majhni, kakor so vse bolj in bolj nizke hiše v Ottakringu.

Frigid: Listi s poti Ottakring.

Meidting, Ottakring.

Tod gram na Dunaj. Tod ni Dunaj, kakor sem ga otrok sanjal cesarskega. Res so vse križem spravi ljudi in vozov, res je vsega za deset Ljubljani, ampak je čutim, kako je vse to komaj truden odmev, zgubjen iz srea volčmesta v tihe ulice na periferiji.

Tod je Dunaj, kakor ga je pisal Gorkar. Mali, ubogi ljudje, ki nimajo grošev za travmaj in hodijo, hodijo po tlaču uro, dve, tri, beže pred avtomobili na križiščih in so vse bolj in bolj upognjeni in majhni, kakor so vse bolj in bolj nizke hiše v Ottakringu.

Marokanska svatba

V ponedeljek, dne 25. oktobra, se poroči v Maroku sultanov sin s hčerko uglednega paše Marakeše. Priprave za to svatbo so velikanske. Pariški »Excelsior« poroča, da bo svatba po svojem aranžmanu spominjala naravnost na čudovite zgodbe iz 1001 noči.

Stroški za razsvetljavo pri teh svečanostih so preračunani na 3 milijone frankov. Stroški za slavnostno povorko bodo znašali nekaj manj kakor 1 milijon, pecivo, čaj in sladoled pa po drugi milijon frankov. 100.000 frankov je predvidenih za umetniški ogenj ter za razsvetljavo fontan, 200.000 frankov za baklje in lojce sveče, 600 tisoč frankov pa za miloščno revežem. Neprecenljivi bodo tudi darovi, katere bodo poklonili poglavarji afriških plemen svojemu paši.

Zenin in nevesta se ne bosta videla do poročnega dne. Šele ta dan se bosta prvič srečala in ceremonije bodo velikanske. Mlada poročenca ne bosta prisostvovala nobenemu delu zabave in o polnoči, ko odideta v svoje prostore, dosežejo svečanosti višek. Rajanje bo trajalo potem do ranega jutra.

Ta poroka pa je samo priprava na nadaljni dve poroki. Maroški sultan, ženinov oče, in njegov kum, bosta namreč kmalu za tem i sama stopila v zakon. Par tednov pred svojim odhodom v Pariz je maroškem sultanu pobegnila žena in sultan namerava sedaj vzeti za soprogo odlično žensko bogatega plemena. Kum pri poroki sultanovega sina pa vzame za ženo neko slavno lepoto in tako bosta združena v treh zakonih bogastvo in lepota. Menda ni treba dostavljati, da bosta zadnji dve poroki še mnogo bolj slavnostni kot prva in da bodo stroški ob tej priliki še mnogo večji.

Ponarejanje bankovcev

Hanavska družba za izdelovanje kremenjakovih svetilk je iznašla aparat, s katerim se trenutoma spozna izvor bankovcev, tako da se bodo poslej ponarejki mnogo težje spravljali v obtok. S svetlečim trakom se namreč obseja papir na projekcijsko desko, kjer vsaka struktura papirja drugače žari. Tudi črnilo se sijajno razloži od drugega. Prvi poskus so se imenito obnesli pri falsifikatih, ki jih s prostim očesom ni bilo možno razpoznati.

Zgodba o botri-milijonarki, ženinu-nemaniču in nevesti-puritanki

Malo pred polnočjo je bilo, ko se je poročila Marta Marcusson, ljubko dekletce iz Chicaga, z jedva dvajsetletnim mladeničem Paton P. O'Hara ter mu prinesla v zakon težke milijone dolarjev. Ali zakaj se je vršila poroka baš o polnoči?

Tistega dne, ko se je mladi par poročil, je potekal baš šesti mesec po smrti gospe Maude King, Patove krstne botre. Ta je pred smrtjo napisala oporoko, v kateri je določila svojega krščencega za edinega dediča ogromnega posestva v Kingsvillu (Texas) — ali pod pogojem, da se Pat najkasneje 6 mesecev po njeni smrti zveže pred oltarjem. Posestvo je bilo vredno tri milijone dolarjev.

Tak poročiti se je moral! No Patu ta botrina zahteva ni bila baš nevspešna, saj je imel dekletka že izbranega. Že dolgo je bilo, kar je vrzel oko na lepo Marto, prijateljico še iz otroških let, ki je z njo hodil v ljudsko šolo. A k neresi ni Marta hotela čuti ni besede o poroki. Ne da bi ga ne ljubila, tisto že ne; ali kaj hočete, Marta je imela svoje principe! Bila je puritanka najstrožje sorte, in puritanstvo prepoveduje močitev v prežgodni mladosti, pa makar da so od nje odvisni milijoni.

Napočil je poslednji dan šestmesečnega odloga, ki ga je določila botra v oporoki. Pat je povabil svojo neboželeno Marto na večerjo in ko je bila prijateljica že nekoliko dobre volje — o nikar ne mislite na kaj hudega, v Ameriki je prohibicija še vedno v veljavi! — je začel govoriti na uho sladke besede in ji prigovarjati k poroki. Pokazal ji je lesketaloča se zlata prstana in ženitno dovoljenje, ki si ga je bil

priskrbel na magistratu, za vsak slučaj kakor je dejal. Njegove besede so bile tako sladke, da so se vlekle, njegov glas pa tako prepričevalen, da se je Marta slednjič le vdala prošnjam in pristala na poroko. Četa policistov na motornih kolesih je že čakala zunaj — Pat je bil preskrbel vse potrebno! — in srečna zaročenca sta se v njihovem spremstvu žurno podala na magistrat, kamor sta dospela baš še dovolj rano, da se je zveza zapečatila še pred polnočjo.

Natančno tako kakor v filmu »Priskrbite mi ženo, naj stane kar hoče«, le da je bil Buster Keaton malo bolj, recimo — nezoren, in je moral prestati še mnogo več kakor naš Pat...

Hiše iz slame

Na Francoskem so pričeli izdelovati stavbeno gradivo, čigar sirovina je slama, poleg nebstevne množine drugih tvarin. S silnim tlakom se doseže, da se slama zaradi svojega obsega rudniških soli spaja v deski, ki so lahke, ne prepuščajo zvoka niti ne pregore. Za stavbe se rabijo deske 7 cm debele v razmerju 3 krat 2 m. Pripravne so zlasti za strop in prečne stene, ker izborno drže sadro in štukature okraske. Prvi poskusi so se sijajno obnesli lani na pariški razstavi dekorativne umetnosti. Slamnatu stavbo je tako po ceni, da se zelo priporoča za rodbinske domove, letna bivališča in pod. Uradni patent se imenuje »solomit«, torej po ruski besedi soloma-slama.

Opasen papir

Kakor čudno zveni, je vendarle res, da ne šteje polja papirja nič manj prebivalcev, kakor kakšno srednjeveliko mesto. Seveda s to razliko, da živijo v mestu ljudje, na polju papirja pa bakterije, ki so mnogokrat še opasnejše od ljudi.

Bakteriologi so že večkrat skušali statistično dognati, koliko »prebivalcev« se nahaja na eni polji. Povprečno vzeto sošli našli zdravnik 150.000. Najbolj čist papir, katerega so preiskali, je imel 13.000 bakterij. Ta »nedolžna polja« je bila seveda nepopisana in je prišla iz razkuženega skladišča.

Največjo nevarnost predstavlja glede bakterij papirnat denar, ki gre iz roke v roke in je vselej izpostavljen mnogostanskemu okuženju. Bankovci, bodisi novi ali stari, so vsi približno enako nevarni. Veliko razliko v bakterijah zaznamuje posebno pisalni papir z ogrom na to, če je hrapav ali gladek. Če vzamemo v roke večjo poljo papirja, lahko z mirno vestjo računamo, da se nahaja na nji okoli pol milijona bakterij, med njimi tudi take, ki so zdravju zelo nevarne. Papir torej ni tako nedolžen kakor izgleda, zato ni mogoče dovolj priporočati desinficiranja rok vsem tistim, ki imajo opraviti s čistimi ali umazanimi listinami.

Originalne tekme

Ne mine skoraj dan, da ne bi čuli o kakih novih tekmovalnih, ki postajajo že kar naravnost absurdna. Tako citamo v angleških listih, da so prošle nedeljo priredili v Ponty-Warthu v Angliji nekaj natečaj gospodinske spretnosti. Neka mis Ellen Daires se je posebno izkazala v uredanju šivank. Udela jih je v eni uri nič več kakor 72 tucatov in si pridobila prvo nagrado za uspešno uredjanje šivank. (72 tucatov na uro odgovarja 1,2 tucata na minuto ali vsakih 5 sekund en udevek!)

Se bolje se je izkazal neki Trevor John. Uspaval je neko jokajočo dete v 17 minutah, pri čemer velja pripomniti, da je gospod John samec in se mu mora njegov uspeh tembolj šteti v čast. Dobil je prvo nagrado za uspavanje otrok. Drugo nagrado tega v resnici nevsakdanjega natečaja je dobil neki oče štirih otrok. Potreboval je za svoj posel tri minute več kakor John.

Tekmovalnjem je prisostvovalo dokaj številno občinstvo, ki je z napetostjo sledilo posameznim tekmovalnim »disciplinam«. Posebno navdušenja ovacij je bil deležen Trevor John, recordman za uspavanje otrok. Številne devojke so ga kar na licu mesta zaprosile, naj jih vzame za ženo. Pa menda se jih je otrešel.

je iz obupa storil hogvekej. Piše: »Rada bi šla v Pariz, tam je kraj po mojem srcu. Mi razrednozavedni delavci jo preziramo... Noben pameten delavec ne bo ženil dekleta, ki so pri njem sinovi nam sovražne kaste opravičili svoj seksualni training... Kaj se bo v nekaj letih zgodilo to so sladko deklica? Vrnila se bo k nam, k svojim razrednim tovarišem, k nam delavcem, zagrenjena in razočarana. Brez srca, pa z ostrejšim razumom. S svojo predizobrazbo bo osvojila norca v siwi delovni obleki. Oguljeno, obrabljeno jo bo za ženo povedel domov in bo kakor hiena večerjal na ostankih njene cvetne mladosti.

Težak je Ottakring. Tam neke v l. okraja se vrta od življenja, tam vse bolj intenzivno dihajo pljuča in polje kri, tam se vse bolj intenzivno umira, ne umira se od teže kakor tu, ampak od presilnega življenja. Ottakring pa je težak, iz src njegovih ljudi gre po skrivnih vodih kri tja k prvemu okraju in goni os.

Koroška cesta

Pod vročim solčnim nebom hodim kraj visokih, čistih hiš sredi tisočev ljudi. Mnogo sem ulic prehodil na Dunaju, ki so bile kakor velike, orjane nebeže, s tleh, štrlih strani od jake za-

Kardinal v filmskem ateljeju

V nekem filmskem studiu pariškega predmestja Neuilly so snimali film. Energični režiser je baš ukazoval že deseto ponovitev neke scene, ko plane nenkrat pomožni režiser na pozornico in zavihti: Kardinal!

Bil je v resnici — Njegova Eminenca pariski kardinal Dubois, ki se je pojavil v ateljeju. Spremljala sta ga njegov privatni tajnik kanonik Delabar in občinski svetnik Bucaille. Kardinal je, kakor znano, eden izmed redkih svobodoljubnih cerkvenih knezov, ki se zanima za sleherni pojav sedanje moderne dobe, in tako si je želel ogledati tudi zakulisno življenje filma. Ne morda posnetek katerega verskega prizora, nego sceno iz mondene drame znanega pariškega dramatika Hervieuja. Filmski igralci, ki so bili zbog nenapovedanega visokega obiska v precejšnji zadregi, so se globoko priklonili pred kardinalom. Med njimi je bila lepa Claude France, dalje elegantni ljubavnik Maurice Jacquet, dami Alix in Castillo ter čudežni otrok Robert Conche, ki se je prvi zavedel situacije ter poljubil prstan na kardinalovi roki.

Prizor, ki so ga snimali, je bil dokaj patetičen: Mladi Conche bi se bil baš moral vreči v objem svojega očeta (Jacqueta), od katerega ga je nemila usoda ločila že pred meseci.

«Steči lepo k očetu in ga pogumno poljubiti!» mu ukaže režiser «Zdaj: ena, dve, tri!»

Dečko steče v očetov objem in začuje se dva krepka poljuba.

Novinar Geo London, ki se je takrat nahajal v kardinalovi bližini in je o njegovem obisku napisal v «Journalu» zanimivo poročilo, je čul, kako je kardinal vzkliknil:

«Krasna, ganljiva scena!»

Toda režiserja Marcela Dumonta ni tako lahko zadovoljiti.

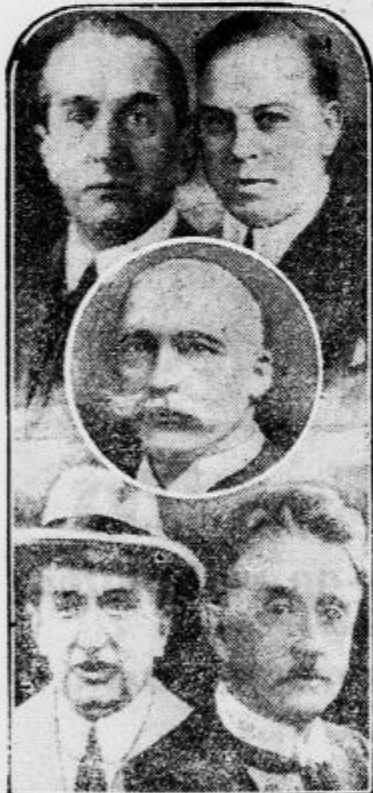
«Se vedno ne gre!» je dejal.

Kardinal je z očitnim zadovoljstvom opazoval snimanje. Ostal je celo uro v ateljeju, nakar je vstal in izjavil:

«Saj to je čudovito! Nikdar bi ne bil mislil, da zahteva kino toliko iznajdlivosti in tolikih naporov!»

Nato je cerkveni knez stopil na oder, ki je bil predstavljal meščanski salon. Čestital je vsem umetnikom po vrsti, ki so pod svojo šminko zardevali od počestčenja. Z elegantno gesto je vrnil ljubki Claudi France očala s počrnelim steklom, ki jih je posodila visokemu gostu, da niso njegove oči preveč trpele od jarke svetlobe električnih svetilk in žarometov.

Predno se je poslovil, je kardinal ustregel prošnjam navzočih igralcev in igral ter je dovolil, da ga je operater fotografiral in filmal.

Či konfiteriji angleških domini-jonov v Londonu,

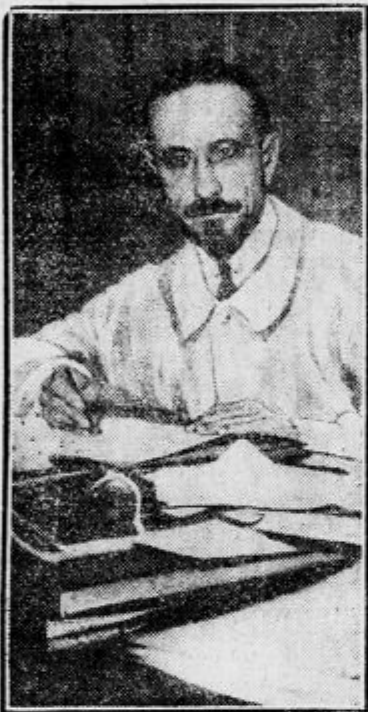
ki je bila otvorjena v torek, 19. t. m. Zgoraj, z leve na desno: Bruce (Avstralija) in Mackenzie King (Kanada), spodaj: general Herzog (Južna Afrika) in Cosgrave (Irska); v sredi: Coates (Nova Zelandija).

196.000 novih hiš v devetih mesecih

Na Angleškem seveda — kje drugje bi bila stanovanjska politika tako zelo aktivna! Ministrstvo za narodno zdravje v Londonu pravkar objavlja statistiko, v kateri je rečeno, da je vstalo iz tal od 1. januarja do 1. septembra, letošnjega leta 195.895 novih hiš. Kako živo interesira stanovanjski problem britansko vlado, o tem priča tudi dejstvo, da je vlada podprla akcijo za zidanje novih domov v 131.895 primerih.

Od konca svetovne vojne do danes je dobila Anglija 753.000 novih zgradb, od katerih je bilo 555.000 hiš zgrajenih v zadnjih letih. S tem pa še ni rešena stanovanjska beda. Angleži bodo zidali še naprej, in kakor pišejo listi, računa vlada, da bo zgrajenih prihodnje leto novih 200.000 hiš. Po sodbi ministra za narodno zdravje mora narasti število hiš vsako leto vsaj za 75.000. V tem razmerju se namreč množi angleško prebivalstvo. Seveda niso v tem številu vštete zgradbe, katere je treba postaviti mesto starih, ki se rušijo in razpadajo; popravila in rekonstrukcije so izven proračuna.

Angleška vlada se tudi trudi, da nastani delavce v cenjenih, prostornih in zdravih stanovanjih. V Birminghamu so baš zadnje tedne dogotovili nov tip delavske hiše, ki nudi prebivalcem dve spalnici, kuhinjo, ojednico in pritlikline za 8 šilingov in 6 penc (prilčno 117 Din) tedensko. Kdor pa reflektira na tri spalnice in na eno sobo poleg postranskih prostorov, plača 9 šilingov in 6 penc na teden (130 Din). Tudi drugod se ukvarjajo podjetniki s projekti stanovanj in hiš, ki bi nudile stanovalcem vse mogoče udobnosti za male stroške.

Profesor Roussy, znani francoski specialista za raka in zastopnik francoskih kancerologov na kongresu za rak, ki se vrši v Lake Mohonk pri New Yorku.

Kaznovana radovednost

Neki policijski uradnik v Kölnu je kupil skupno s svojo nevesto srečko državne razredne loterije. Usoda je hotela, da je bila srečka izrečena in srečna zaročenca sta dobila vsak po 120.000 mark (11 milijon 600 tisoč Din).

Galantni uradnik je izjavil svoji nevesti, da ji prepušča tudi svojo polovico dobitka. Čemu, je menil, bi delila denar, ko se pa v kratkem poročiva in bova potem takorekoč eno?

Toda ni trajalo dolgo in zaroka se je razdrla; po čigavi krivdi, se ne ve. Zaročencem je zahteval od svoje bivše neveste, naj mu izplača njegov delež 60.000 mark, to je polovico dobitka.

Ali nevesta se je zahtevi uprla in noče dati denarja iz rok, čeprav je povsod na svetu v veljavi običaj, da se medsebojna darila vrnejo, če se zaroka razdere.

Tako je prišlo do tožbe. Nekdanja ljubimca napadala sedaj drug drugega in si očitata vse mogoče. Ljudje pa se jima smejejo. Ali bi ne bilo bolje, če bi se pobotala?

Waleski princ

(angleški prestolonaslednik) prisostvuje v Londonu svečanemu odkritju spomenika vojni padlim gardistom.

Irci izumirajo?

V Zedinjenih državah beležijo že dlje časa stalno padanje števila irskih naselencev. Vzrok padanju leži predvsem v dveh faktorjih: Irci se namreč ženijo zelo pozno, poleg tega pa je med njimi izredno veliko število samcev. Med ameriškimimi Irci so družine s štirimi in več otroci prava izjema.

Toda nič bolje se ne godi Ircem v njihovi domovini. Glasom zadnjega ljudskega štetja se na Irskem narodi dosledno vsako leto več moških otrok kakor ženskih, število samcev narašča od leta do leta, poroke pa padajo. Če primerjamo irske razmere z razmerami na Škotskem in v Angliji, stopi to dejstvo še bolj na dan. Leta 1920. je prišlo na 1000 prebivalcev 5,4 porok med Irci, med Angleži 8,4, med Škoti pa 7,8.

Nazadovanje Ircem je posledica gospodarskih nepravil, ki vladajo v deželi. Te razmere so ostavile tako globoke sledove v Ircih, da se jih niti v Ameriki, kjer se jim ne godi baš slabo, ne morejo otresti. Le tako si moremo razlagati, da irski element v Ameriki tako hitro razpada.

Dr. Fric Adler,

ki je pred desetimi leti ustrelil min. predsednika grofa Stürgkha.

„Povejte mi, kako se pišem?“

Med grozne in, žal, resnične zgodbe iz svetovne vojne spada tudi nastopen dogodek, ki se je pripetil te dni na kongresu ameriških legionarjev v Fia-delfiji.

Na zborovanju se je zbralo okoli 10 tisoč bivših borcev. Ko je bil kongres v najlepšem teku, je skočil na govorniško tribuno mlad mož in je zastavil prisotnim zborovalcem pretresljivo vprašanje: «Tovariši, ali mi more kdo od Vas povedati, kdo sem? Zovejo me «Jerry Tarbot», toda tako se ne pišem. Pred tremi leti sem izgubil spomin. Zelenel bi najti mater in očeta ter svoj dom. Ali mi more kdo povedati, v kateri četni sem služil in kakšen je moj naslov? Prosim, odgovorite mi na ta vprašanja.»

V zborovalnici je nastala grobna tišina. Vsi kongresisti so uprli svoje poglede v nesrečnega bojovnika, ki je stal na govorniškem odru in se obupno oziral na okoli. Vsak je vrtal po svojem spominu, primerjal, iskal, toda posvetilo se je samo enemu. Benjamin Sprany je bil tisti, ki je naposled odgovoril: «Mislim, da poznam tega tovariša!» Potem je pojasnil, da je po njegovi sodbi nesrečni bojovnik služil v 16. četni mornarjev. Toda tudi on se ni več spominjal tovarišev imena.

Predsednik kongresa je takoj zaključil zborovanje in se telegrafično obrnil na generalnega adjutanta mornariškega korpusa, da mu nemudoma pošlje seznam mornarjev 16. četi. Tako bo nesrečna žrtev svetovne vojne Jerry Tarbot nemara doznal svoje pravo ime in našel iskano obitelj.

Suzana Lenglen v New Yorku

Suzanina gesta, fotografirana tekom njene drugega boja z ameriško profesionalko mis Browne, ki jo je porazila 6 : 0, 6 : 2.

Primite tatu!

V Barceloni so imeli pred kratkim banket, katerega je priredil general Primo de Rivera in povabil nanj celo vrsto pristašev svojega režima. Gospoda je jedla in se zabavala, strežaji so natakali najboljšo pijačo, in ko so bili gostje v najlepšem razpoloženju, je prišlo do nepričakovane incidenta. Ko je neki udeleženec banketa zapuščal dvorano, je zavpil med goste: «Primite tatu!» Vse je planilo pokonci, kajti družba je bila uverjena, da se nahaja med navzočimi atentator, ki streže ministrskemu predsedniku po življenju.

Takoj se je vrgla množica močnejših gospodov na osumljenega «tatu». Preiskava je bila za vse goste porazna. Otipavali so se med sabo, otipali niso ničesar sumljivega. Naposled se je izkazalo, da je mož, katerega so osumili tatvine, nedolžen član narodne unije, to se pravi španski fašist, in da je imel, odkar se je rodil, pa do trenutka, ko je zapuščal banket, najpoštenejše namene. Zato pa se je obrnil srd gostov sedaj proti denuncijantu. Sreča jim je bila mila. Ko so mu preiskali žep, so se prepričali, da je hotel s svojim klicem samo zbegati udeležence banketa, da bi jih — sam laže okradel.

Prebivalstvo Zedinjenih držav

Na približno 8 milijonih kvadratnih kilometrov živi danes v Severni Ameriki 117 milijonov ljudi. Od zadnjega ljudskega štetja v Ameriki l. 1920. je število prebivalstva naraslo za osem milijonov duš. Statistika pravi, da živi sedaj na ozemlju Unije 89,7 odst. belokožcev, 9,9 odst. črncev ter 0,2 odst. Indijancev, 0,1 odst. je Kitajcev in Japoncev.

Mulatsko prebivalstvo se je zadnje čase skrčilo v korist črncev, in tudi število Indijancev je nekoliko padlo. Zanimivo je, da je od celokupnega števila sedanjega prebivalstva Zedinjenih držav 36 milijonov ljudi, ki so bili rojeni izven ozemlja Unije. To ogromno število ljudstva se je torej priselilo. Samo Nemčija je prispevala nič manj nego 7,3 milijona prebivalcev. Iz Anglije se je doselilo v Ameriko 6,4 milijona, iz Rusije 3,9, iz Italije 3,3 ter iz področja bivše Avstrije 3,1 milijona. Ostali priselenci so iz Kanade, Švedske, Madžarske, Kitajske in Japonske.

Letošnja kvota naselencev, katerim dovoljuje Amerika dostop v svojo deželo, znaša 164.667 duš. Tretjina tega števila odpade na Nemčijo, več ko dobra tretjina pa na Angleško; ostale države smejo poslati čez ocean skupno 30 tisoč 697 svojih državljanov.

Kondor in letalo

Podoba je, da še mladega letalskega prometa ne ogroža resno zgolj tehnična nedovršenost današnjega letala in premala izurjenost pilotov. Zadnje čase se pogosto ponavljajo vesti, da so letalce v značilnih višavah napadli kondorji. K sreči do hujših katastrof še ni prišlo, vsakdo pa si lahko na prstih izračuna, kake posledice utesne imeti posrečen napad ogromne ptice na aeroplan. Ne glede na to, da so potniki skoro brez moči proti njej — ubraniti bi se je mogli kvečjemu z revolverji, a kaj potem, če kroga izgreši cilj in vdari v motor? — najhujša nevarnost jim preti, če se kondor zaplete v propeler in ga poškoduje. Kakor rečeno, se slična nesreča še ni pripetila, toda zadnjič ni mnogo manjkalo, da ni prišlo do katastrofe. Reuter prinaša namreč iz Elka (Nevada, U. S. A.) sledečo vest:

Dne 2. oktobra je napadel velikianski kondor, ki je meril z razpetimi krljuti tri metre, neko letalo, ki je vozilo vladno pošto. Roparica se je besna zaletela proti prednjemu delu letala, ki jo je usmrtilo na mestu; pri tem se je krilo aeroplana tako močno poškodovalo, da se je pilot pri vsej svoji spretnosti le z največjo težko srečno spustil na tla. Poškodovan ni bil nihče, letalo so pa morali odposlati v reparaturo, ker ni bilo več za rabo.

Španska kraljica

na obisku v Parizu, odkoder odpotuje po pardnevnem bivanju v London.

stavljene, spodaj voljni črni asfalt, zgoraj nebo; tu, tam se razgovarja dvoje, troje ljudi pred vrati, skoro nič popotnikov, nič vozov; bilo mi je trudnemu, da bi kar sedel kamorkoli in bi počakal večera in bi prenočil. Koroška cesta pa je vsa druga: konca in kraja ji ni, z vseh strani se stekajo vanjo reke vozov in ljudi in gredo, teko kdovekam.

Kam?

Za svojimi cilji beže v avtomobilih in hodijo peš v raztrganih črevljih. Različni so cilji; so, ki jih le v bliskovitem, svetlem vozu dosežeš, drugi so, ki jih dosežeš s trudnimi, bolečimi nogami. Različni ljudje so: eni dospejo — po napetih mišicah jih prepoznaš, po soju oči, po veri v srečo in v besedi; drugi ne dospejo nikdar — na licu jim bereš in v hoji, da ne dospejo; tretji so dospeli — mirni so, samozadovoljni, debeli.

Ob zidu sloni siv mož, papirja mu čepi na rami, čez pleča mu je obešena škafita drobnih listkov, ki se plazi po njih bela miš. Za vsakogar izmed tisočev, ki mino drve, je pisan listič, vsakomur bi za par grošev znali mož, papirja in miš povedati srečo. Ljudje pa, kakor da so se odvadili spraševati za srečo, hitijo, pešajo naprej in ne vedo,

kam — ali v nič ali pod blagoslov.

Tesno druga z drugo gredo po trotoarju tri gospodične, srednja drži v roki svinčnik in časopis in kar grede rešujejo križanko. Ne vem, kateri je zgrešil čas, ali prerok z misteriozno družino ali te tri gospodične. Ne vem, ali sta doba in kraj tako prazna, tako rešena problemov, da je mogoča ravnodušnost gospodičen, ali sta jih polna in zamotana tako, da so mogoče komaj temne proroke sivega moža. Ne vem.

Mnogo ljudi je na tej cesti, ki ne gredo več naprej, ki so se ustavili morda zdavnaj, morda včeraj. Na vogalu se prestopa grbavec z opico; od zore do mraka se najde kdo, ki se malo pozanimajo zanj, zlasti kak otrok pridrži mamico pred njim, potem pa ne ve, koza bi gledal bolj; ali opico, ki užene kako smešno gesto in pozo, ali grbavca, ki je tako žalosten videti v spačeni obraz in skrivljeni život; od zore do mraka se najde kdo, ki vrže krajcar.

Potem brezno invalid z lajno. Po najnovejšem pariškem kroju so kostumi po izložbah in na damah v avtomobilih. Ta lajna pa je kakor v časih Radeckega in zato tako grenko reče njena melodija v hrupno pesem življenja na Koroški cesti.

Malo dalje mlad, krepak človek, ki

nudi igrače na prodaj. Kak delavec iz tovarne bo, brez posla. Ni vajen tega, to življenje na ulici mu leni mišice in kazi dušo. Strašne živalce prodaja, ves dan jih stiskajo prsti njegovi in tujih otrok, da gredo grdi, zopni glasovi od njih. Drugačnih glasov je vajen, glasov, ki jih pojo transmišije, zdaj pa tu na ulici pohajkuje službi skorjo kruha in od postavanja, od pesmi njegovih igrač, od trušča množice mu umirajo čuti.

Da, umirajo čuti. Srečal sem človeka, ki je na križišču ulic prodajal časopise, in človeka, ki je na pragu kina vabil k predstavi. Gledal sem njuna lica in oči, tehtal sem njune glasove in videl, kako je v njih obeh umrlo vse, razen njunih slepo vabečih klicev. Kakor da ne kličeja ljudem, kakor da v praznino kličeja, tako je bil brez barve glas, brez znamenja obraz in oči; dvoje avtomatov.

Kakor življenje je hrupno in silno Koroška cesta in tla in skrajava je kakor smrt.

Doxa-ure

DOXA-URE

Anatole France:

Riquet

(Pasja zgodba.)

Ko je dospel selilni rok, je gospod Bergeret s svojo sestro in hčerko zapustil staro, že razpadajočo hišo v Seinski ulici in se je uredil v modernem stanovanju na Vaugirardski cesti. Tako sta odločili Zoé in usoda. Tekom dolgih ur selitve je psiček Riquet žalosten taval po opustošenem stanovanju. Čutil se je oviranega v svojih najdražjih običajih. Neznani ljudje, slabo oblečeni, sovražno in divji, so mu kalili počitek in prišli so celo prav v kuhinjo, kjer so pohodili krožnik za njegovo pijo in skledico za pitno vodo. Stole so mu odnašali sproti, kakor se je pač vlegel nanje in preproge so nagloma potezali izpod njegove zadnjice tako, da v svojih lastnih hiši ni več vedel, kam bi jo dekl.

Povejmo v njegovo čast, da se je spočetka skušal upirati. Ko so odnašali tla za vodo je divje obljajal sovražnike. Toda nihče ni prišel na njegovo klicanje. Čutil se ni prav nič ohrabljen in ni bilo mogoče niti dvigniti oči. Na koncu je rekel: «Gospodična Zoé mi je šlo rekla: »Bodi no tihi!» A

gospodična Pavlina je pristavila: «Riquet, smešen si!»

Ker je sklenil, da odslej ne bo več nikogar brezuspešno opozarjal in se ne bo več čisto sam boril za splošno blaginjo, je le še na tihem objokaval propast gospodarstva in zaman od sobe do sobe iskal malce miru. Čim so selilci vdrli v sobo, kamor se je zatekel, se je iz previdnosti skrčil pod mizo ali pod kako omaro, ki je ostala še na mestu. Toda ta opreznost mu je bolj škodovala, nego koristila, kajti kmalu se je ta kos pohištva pričel majati nad njim, se vzdigoval, bobneče padal nazaj in grozil, da ga stare. Bežal je preplašen in z naježeno dlako in se zatekel v drugo zavetje, ki pa ni bilo nič varnejše od prvega.

A te neudobnosti, te nevarnosti celo, so prav malo pomenile sprčo muk, ki jih je trpelo njegovo srce. Najtežje je bila v njem prizadeta naravnostna notranost, kakor se to že imenuje. Pohištvo v stanovanju mu ni predstavljalo mrtvih predmetov, temveč bila so to zanj oživiljena in blagohotna bitja, nekakšni naklonjeni duhovi, čijih odhod je napovedoval krute nezdgo. Krožniki, sladkornice, ponve in ponvice, vsa kuhinjska božanstva; naslanjači, preproge, blazine, vsi maliki hiše.

Svobodnjaška ječa

Iz Pariza poročajo skoroda neverjetno dogodivščino, ki se je pripetila eno izmed prejšnjih noči v Versaillesu.

Profos kaznilnice se je naveličal monotonijskega poklica. Spoprijateljil se je z dvema zločincema, od katerih je bil eden morilec, a drugi tat. Zahotelo se mu je igranja na karte. Okoliščine pa so tako nanesle, da je bilo igranje v kaznilnici nemogoče in zato je povabil svojega prijatelja morileca v bližnjo gostilno na partijo kart in na mero pijače. Zadovoljen je morilec sledil pozivu in odšel s profosom.

Da bi kaznilnica ne ostala brez nadzorstva, je poveril profos ta čas pazništvo tatu, drugemu svojemu prijatelju, kateremu je izročil ključce ter mu dal potrebna navodila.

Par ur sta profos in morilec kvartala v gostilni. V rani jutranji meglji sta se dvignila in nastopila pot domov. Vse je bilo v najlepšem redu. Tatu, ki je nadomestoval profosa, še na um ni prišlo, da bi izkoristil priložnost in osvobodil sebe in svojih 50 tovarišev ječe. Vsa zadeva bi bila nemara sploh ostala tajna, da ni srečal profosa in kaznilnice na poti iz gostilne v kaznilnico neki stražnik, ki je dogodek opazil obliži. Uvedena je preiskava in lahkomiselni profos bo gotovo odstavljen, kaznilnica pa bo izročena v pažnjo zanesljivim osebam.

Človeška hvaležnost

Lepa jensen nas kolikor toliko odskočuje za deževno poletje. Jesenska sezija je na višku in čudno je, kako veliko vlogo zavzemajo med vsemi charleston prireditvami — vojni grobovi. Vsako jutro vrže pošta na uradniško mizo kup časopisov iz vseh koncev stare Evrope in iz vseh listov odseva, da je morje prelite krvi temeljito pozabljeno. Zelena ruša je pogrnula ostanke junakov in nikomur ni mar grozne žetve angela smrti. Kje so časi, ko smo z grozo čitali pesmi »Grobovi tulijo«, ko bi kamenjala množica nesramneže, ki bi hoteli zabavati čez žrtve? L. 1916. je skoro področje občinstvo! Odlikovanje zmagovalcev, kjer je zbiral tovrstne šale neki pijani literat. Rešil si je življenje skozi zadnja vrata, dasi je imel uspeh pri vojnih bogataših, ter njih lahkokrilihi damali. Če pa vzamemo v roko današnji »Matin«, ali pa angleške liste, najdemo povsod kričeče reklame: »Novo! Izvirno! Zahvalno potovanje na bojišče!« Vsi se spominjamo neskončnega podzemeljskega labirinta s čudnim imenom »Damska pot — Chemin des Dames«, ki so ga zgradili nemški vojni inženjerji l. 1915 v Champagni. Maršal Joffre je žrtvoval čez 100.000 ljudi, predno je zavzel te utrde. Posebno drago je stala Francoze »Zmajeva jama«, iz katere je nemški ogenj pokosil polke in divizije. Takoj po vojni je romala tja karavana vdov, sirot, nevest, ki so izgubile ženina, mater, ki so izgubile otroka. Zdaj pa je vzela v najem »Zmajev luknjico« neka angleška družba. Plača sicer visoko najemninjo, a pride na svoj račun. Ob vohu stoji blagajna, vodniki pripovedujejo neštevilnim turistom gorostasne vojne zgodbe in prodajajo spomine: krvavo kamenje, od eksplozije zmečkane relike in v slično. Kri je za nami in ljudje ne marajo misliti nanjo, če ne gre za živčno senzacijo.

Dunajsko »Renaissance« — gledališče bo moralo kmalu prenehati s predstavami Regalove drame »Grob neznanega vojaka«. Dejanje je napeto: kaže junaka, ki se je vrnil na osem-dnevni dopust, in vidi, da ne misli nihče na fronto. Njegova nevesta hodi z drugim, ker ne more več čakati tani. Njegovi stariši mislijo bolj na sladkor, kakor na sina. »Nočem več biti junak!« kriči razočarani vojak. »Bodi prokleto vojna!« Ta izbruh se dogodi v patriotični družbi sredi zabave »v korist junakov« in orožnik je za pleči... Junak se vrne na fronto in pogine v obupu. Njegov grob bodo pozneje isti patrioti slavili. Drama pretresa, a občinstvo zeha: dosti je te vojne... Dvorana je napol prazna. Koliko krvi je stal svoj čas Nemce »vrh 304« v lotarijskem območnem gorovju! Devetkrat so ga napadli in so pustili za seboj na desetisoče

mrtvili, da ne govorimo o pohabljenih, ranjenih, umirajočih... Danes pa čitamo v desničarskih, pristno nemških »Germaniji«, ki izhaja v Weimarju, velikanski oglas podjetnega kavarnarja: »Kolo-salni praznik! Novo! Izvirno! Boj s konfeti! Navaj na vrh 304! Trobentači bodo dali povelje za naval natančno ob 22. uri zvečer! Generalni štab bo volilo občinstvo neko beznico, na Montmartru, Vojne noše!« Gospod kavarnar in njegovi gostje so med vojno najbrže kazali svoje junaštvo v zaledju, ker drugače ne bi pozabili na ledeno mrzlo, z vodo in krvjo zalite jarke, na celodnevni svinčeni dež in pričakovanje smrti, na spomin ubitih. A morje prelite krvi je za nami. Ljudje hite uživati, predno pride nova katastrofa. Trava in pozabljene rasteta vedno bolj bohotno na grobovih-milijonov neznanih žrtev...

Kamela v plesni dvorani

V Turinu je prirejal predstave neki cirkus, ki ima tudi več dromedarjev. Te dni je po neki predstavi kamela ušla iz kletke in zdirjala po mestnih cestah. Seveda so se ljudje srečevali z živaljo jako začudenih obrazov. Ker se ni upal nihče nastopiti proti pošasti, so jo, ženske in otroci obmetavali kamelo s palicami, stoli, steklenicami, kozarci in kamni. Žival pa se ni dala zbežati, marveč jo je še bolj urno ubrala naprej. Končno se je premirila v neko plesno dvorano, kjer je s svojo veliko grbo preplašila vrteče se pare. Da je vrla med plesalce in godce, je vzrok mogoče jazz-band, katerega eksotični zvoki so jo utegnili spomniti na vročo domovino Afriko. Plesalci so se kajpada urno razkropili in poslali nad kamelo policijske stražnike. Ti so poklicali cirkuskega krotilca, ki je kamelo zopet izgnal na prosto. Policijski direktor v Turinu pa je, da se zmešnjava ne ponovi in strah ne razširi, odredil, da mora cirkus takoj ustaviti svoje predstave in se odpeljati drugam.

Nevoščljivost med pevskimi bogovi

Ta pravda teče na Dunaju. Leo Slezak, znan tenorist, je član dunajske Državne opere. Ker pa je član istega zavoda tudi Alfred Piccaver, ki ima še lepši in še bolj šolan glas kakor Slezak, se razume, da dela z njegovimi atrakcijami on ara še večji dobiček, kakor s Slezakovimi nastopi. Seveda ga tudi bolj plača. Zato se vrši med tema dvema umetnikoma že dolgo hudo konkurenčni boj, ki je pravkar dozorl do tožbe pred sodiščem.

Mogoče bi se bila stvar poravnala kako drugače, da ni dobil Slezak še enega tekmeča v osebi poljskega tenorista Jana Kiepure, ki je prišel iz Varšave. Njegov glas ima pred Slezakovim to prednost, da zveni sveže, mladostno in da ne kaže nobenega sledu o kaki izrabljenosti. (Pravijo celo, da je Kiepura novi Caruso.) Slezak je prišel na ta način do nekakega omalovaževanja svojih drugačih prav čednih pevskih sposobnosti. To omalovaževanje se je pokazalo tudi pri určevanju njegovih gnotnih vprašanj in pevca hudo boli, da prejema Piccaver že od leta 1923. za vsako predstavo 10 milijonov avstrijskih kron, dočim dobi on

Moderna ženska.

»Pravite, da se ne zanimato za sport in da ne poznate novih plesov. In vi trdite, da hočete budočo ženo osrečiti!«

za več predstav v mesecu samo 4 milijone kron.

Ko se je predstavil Slezak intendantu ter pojasnil te nevrzdrne razmere, so mu hinavsko prijazno povedali, da se je v svojem tolmačenju blagovolil zmotiti. Toda kmalu nato je zvedel, da je dosegel Piccaver novo zvišanje svojega pevškega honorarja, dočim je ostala pri Slezaku plača ista.

V zadnjih časih so se raznesle vesti, da je Piccaverjeva gaža poskočila na 20 milijonov. Slezak je skušal stvar dokazati in izravnati mirnim potom. Skliceval se je pri tem na zaščito, ki mu jo nudi pogodba. Toda uprava zveznih gledališč je ostala gluha in tako je prišlo do tožbe. Slezak zahteva, da mu intendant Državne opere izplača razliko v znesku 127.600 šilingov, kar znaša v našem denarju približno 1 milijon dinarjev.

Čudna očetova zahteva

Pred tedni je v Budimpešti umrl univerzitetni profesor Barsonyi, ki je postavil v oporoki svojo hčerko le pod tem pogojem za univerzalno dedično, če se obveže, da ne bo poročila moža, po katerega žilah se preteka židovska kri. Proti tej očetovi določbi je hčerka vložila na sodni senat ugovor, v katerem ugotavlja, da je očetov pogoj nenaraven in nemoralen, in da je slednjič tudi nemogoče dognati, če se preteka v tem ali onem človeku židovska kri. Hčerki torej ne ostane drugo, kakor da ostane samica ali pa se izpostavi nevarnosti, da jo razdedinjeni sorodniki tožijo na vrnitev očetovega premoženja.

Proti tej hčerini interpretaciji je nastopil državni pravdnik, ki je oporekal, da bi morala biti očetova oporoka zbog navedene klavzule neveljavna. Oče da je hotel hčeri le svetovati, naj bo pri izbiri bodočega moža previdna. Toda hčerini advokat je odločno zahteval, da se oporoka razveljavi. Predvsem zato, ker se noben mož ne bo hotel dati preiskati, da-li teče v njem židovska kri ali ne. Poleg tega pa se dekletu vendar ne more nalagati, da mora poročiti baš takega človeka, ki se ponaša s starim rodovnikom. Slednjič je odvnetik navedel par konkretnih primerov iz novejših zgodovine, ki izpričujejo, da tudi odličnejši možje, dostikrat celo hudi nasprotniki cionizma, niso čiste krvi. Tako je n. pr. dokazano za bivšega nemškega državnega kanclarja Bethmann-Hollwega, da je bil eden njegovih prednikov poročen z judinj.

Kako se bo nenavadna afera razpletla, bomo še poročali.

Leksikon z 10.000 snopiči

Predsednik kitajske delegacije v Društvo narodov je o priliki septembreskega zasedanja poklonil v imenu svoje vlade knjižnici Društva narodov en kompleten izvod kitajske enciklopedije. Delo bo vlada odposlala takoj, ko izide v ponatisu.

Ta vest je v Londonu vzbudila veliko presenečenje in osuplost. Tajnik londonske kitajske delegacije izjavlja sicer, da pozna samo kitajsko enciklopedijo, ki je izšla pred leti v Sanghaju v dveh zvezkih. Nasprotno pa trdi Lionel Giles, kustos kitajske knjižnice v britanskem muzeju in tajnik sinološkega društva, da misli kitajska vlada očitno na enciklopedijo v 800 zvezkih, ki je izšla pred 200 leti na pobudo kitajskega cesarja Kang-Hsi. Gradivo je zbral in uredil učenjak Chen-Ming-Ei.

Ta enciklopedija obsega 10.000 »su-anov« ali snopičev. Vsaka stran ima po devet stolpčev in do dvajset črk, oziroma znakov v vsakem stolpču. Če računamo povprečno 40 listov, odnosno 80 strani na snopič, dobimo v celoti 800 tisoč strani, 7 milijonov 200.000 stolpčev in 144 milijonov znakov. Vsebinska enciklopedija se nanaša na 6 kategorij, na nebo, zemljo, človeka, znanost, literaturo in vlado. V orientalskem oddelku britskega muzeja v Londonu zavzemajo zvezki tega gigantskega dela, ki so vsi enotno vezani, devet velikih omar, ki so vse natrpane od tal do stropa.

Glede poklonila kitajske vlade Društvu narodov pripominjajo švicarski li-

sti, da se pripravljajo ponatis enciklopedije že 200 let, da pa delo najbrže še ne bo kmalu zagledalo belega dne, ker bi stal tisk več milijonov dolarjev. Tudi prevoz v Ženevo bi požrl lepe denarce. V ostalem bi si pa moralo Društvo narodov priskrbeti posebne lokale, če bi hotelo spraviti ogromno enciklopedijo. Švicarski listi dostavljajo šaljivo, da bi bilo lažje prepeljati v Švico Keopsovo piramido kakor pa kitajsko enciklopedijo. Menda bo tako tudi res!

Friziranje zabranjeno!

V nekem velikem restavrantu v Kopenhagenu vise že nekaj dni nad vsemi mizami in pod zrcali lepaki z napisli: »Friziranje pri mizi zabranjeno!«

Tako daleč smo torej prišli. Nekdaj je Loreley sedela na skali in česala svoje zlate lase in ribiči so jo z zamaknjenjem gledali. Danes pa si moderna Loreley frizira svoj buhikop pri jedi ob belo pokrtni mizi! Gostom, ki sede v bližini, se ni treba kaj truditi, da najdejo v juhi lase. Kopenhagenski restavranter je dobro vedel, da njegovim gostom ni do tega, da smejo gledati, kako si dame lepotočijo svojo zunanost. Usmilil se jih je in izdal kategorični ukaz, ki je bil večini mož gotovo govorjen iz srca. Evropejec se namreč sramuje, povedati dami v obraz, da česanje ne sodi k obedu. Tuji ženski že iz galantnosti ne bo rekel besedice, napram svoji ženi pa je prestrašen, ker ve, da bi dobil prompten odgovor: »Tebi kakopak se ni treba frizirati, ko imaš plešo. Za moje krasne lase pa je stvar druga.«

Ameriški študentje so si znal pomagati na drug način. Vedno in vedno se jim je namreč dogajalo, da so se slušateljice kar med predavanjem začele frizirati, ličiti in pudrati. Pa so nekateri najagivši prišli v predavalnico z britvijo, si neženirano namilili obraz in se začeli briti. Dama se se sprva kakopak razburjala, slednjič pa so le uvideli, da je ličenje, pudranje in friziranje na javnem prostoru prav tako neumestno kakor britje. Ta drastični recept seve ni vedno uporabljen: nasprotno pa je vzgled kopenhagenskega gostilničarja vreden vsega posnemanja.

Hvaležni Nemci

Ne vem, kaj bi rekla stara ljubljanska mamica, če bi ji sinček podaril za god ne kanarčka, cvetke ali obleko, temveč potrdilo — iz krematorija, da ima pravico biti sežgana takoj po smrti! Nemške matere v tem slučaju niso užaljene, žalostne ali jezne, temveč se lepo zahvaljijo ljubemu Hansu ali Kurtu: »O, ti dober otrok! Čital je v listih, da bodo prihodnji mesec pogrebni stroški povračeni, pa mi je prištedil izdatke!«

Če so Nemci takšni, ni čuda, da se že zdaj vroče pripravljajo, kje naj bi pokopali svojega Hindenburga. Tujec, ki čita liste, bi mislil, da je stari feldmaršal nevarno obolen, če ni celo umrl, a se hudo moti. Gospod prezident je zdrav kakor riba v vodi, a Nemci, pristni Nemci vendar hočejo določiti že vnaprej njegovo zadnjo pot. Red vlada svet! Najbolj so se zavzeli za to vprašanje hannoveranski listi. V Hannoveru se je Hindenburg rodil, tam se je šolal, tja se je preselil po končani vojni. Če ne bi bil izvoljen za prezidenta bi tam živel še zdaj. Jasnno je, da mora biti tudi tam pokopan. — Vzhodno-pruski dnevniki pa goodejo svoje: — Dovolite vendar, rojaki, Hin-

Nesreča nikdar ne počiva

— Prvi teden po poroki mi je pogorela hiša!
— Ti nesrečnež! Nesreča nikdar ne pride sama...

denburg je zmagovalno rešil vzhodno Prusijo ruskega navala. Kje naj bi bil pokopan, če ne v zemlji, ki hrani spomine na njegov največji uspeh? — Bogve, kaj misli o tej polemiki sam častitljivi prezident. Če je pristen Nemec, ne bo hud in se bo nemara še čutil počaščenega. Pri Grkih se je pripravilo sedem mest za čast Homerjevega rojstnega kraja. Nemška mesta pa se tepajo za čast prezidentovega grobišča! Končalo se bo menda s tem, da bo potoval Hindenburg na pokopališče onega kraja, ki mu je izkazal največjo ljubezen!

× Trojčke je povila v Talmassou v Italiji mlada žena Ana Turco. Tri deklice, zdrave, močne in čile. Trojčki! Mussolini že sedaj toži, da je preveč Italijanov in je doma že preteseno. Sedaj pa rodijo Italijanke kar trojčke! Italijanska ekspanzija mora postati tako vedno silnejša.

× Napad na poštni avto v Ameriki. V newyorškem predmestju New Jersey je napadla 7 banditov poštni avtomobil. Zasledovali so ga v dveh vozilih ter so pri tem zasledovanju povzeli enega policista, ki je sledil poštnemu avtomobilu na motociklu. Ko je bil stražnik mrtve, je eden irmed avtomobilov prehitel poštni avtomobil, iz drugega vorila pa so začeli banditi obstreljevati poštni voz z mitraljezo. Poštni uradnik je bil pri tem smrtno ranjen, ostali spremnljevalci so bili tudi težje ali lažje poškodovani. Ko so banditi videli, da je osebe brez moči, so poštni voz oplenili ter odnesli 160.000 dolarjev gotovine. Ameriška poštna uprava se radi tega dogodka sklenila oborožiti svoje avtobuse s strojnimi puškami.

× Prečrtavo za leto 1927. V Angliji se bodo razmere poslabšale in smrt se pojavi v vladarski hiši. Mnogo nesreč, avtomobilskih nezgod, silne vročine, razpoki in razleti itd. Anglija izgubi naslednje leto enega prijatelja. — Nemčija se zopet pretvori v cesarstvo. — Na Francoskem se bodo denarne prilike zboljšale, a prvotna še ne bo. Kritični dnevi nastopijo v prosincu, sredi svečana in v vseh drugih mesecih. — V Avstriji napoti težavno leto za državo in vlado. Gospodarske stiske, odstop viske, brzkone predsednikova smrt. Posebno nevšečni bodo jesenski dnevi, nazadnje pa se vse na dobro zasue. — Sovjetska Rusija gre nasproti črnim dnevom, pobune, trogovski ter obrtniški polomi, brezposlica, ne zakonje. Zlasti svečan se obeta kritičen. — V Českoslovaški se napoveduje mnogo prevar, prometnih nezgod, a tudi lepih uspehov. — Jugoslavija gre v dobra leta, gospodarski kakor politični položaj se popravi. — Na Madžarskem nastopijo resni dnevi v svečanu, sušcu, na koncu velikega travnja, pa tudi v listopadu in grudnu. — V Italiji se pripravljajo dobro leto. Vse bo uspelo. Ugodni dnevi bodo v sušcu ter prvi polovici rožnika; nasprotno pa se kažejo za početek prosinca in sredino svečana kakor i za mali srpan kritični dnevi.

Enrilo

Splošno priljubljen

kavni nadomestek

okusen i cenen.

Dobiva se v vseh

dobro asortiranih

kolonialnih trgovinah.

za ognjišča, njegovi Lari in domači bogovi so bili odšli. Nič ni upal, da bi se tako silna nesreča dala še kdaj popraviti. In to ga je polnilo s tolikšno žalostjo, kolikor je je mogla sprejeti njegova mala dušica. Na srečo jo je bilo, slično kot človeško, lahko razvedriti in brzo je pozabljala nesreče.

V dolgih presledkih, ko so bili žejni selici odsotni in je metla stare Angeli-ke dvigala starinski prah s parketov, je Riquet duhal nekakšen vonj po mišiji, opazoval pajka na begu in njegova lahkotna misel se je kratkočasila ob tem. Toda brzo se je spet pogreznil v tugo.

Na dan odhoda, ko je videl, da se vse zadeve vsako uro slabšajo, je od žalosti obupal. Posebno zlonosno se mu je zdelo, da so skladati perilo v mračne zaboje. Pavlina je z radostno vne-mno spravljala svoje obleke v kovčeg. Obrnil se je vstran od nje, kakor da opravlja slabo dejanje. In stisnjen v kot ob zidu je premišljeval: »Evo, to je najhujše! To je konec vsega! In bodisi, da je mislil, da predmeti, kadar jih on več ne vidi, sploh ne obstoje več, bodisi da se je samo hotel izogniti mučnemu prizoru, skrbno se je čulval pogledati tja v stran, kjer je bila Pavlina. Slučaj je hotel, da je ona, semintja hodeč, opazila Riquetovo vedenje. To vedenje je bilo ožono. Njej se je zdelo smešno in pričela se je smejati. In smej se, ga je poklicala: »Pridi! Riquet,

pridi sem!« Toda ni se ganil iz svoje-ga kota in ni okrenil glave. V tem trenutku se mu ni dalo, da bi se prilizoval svoji mladi gospodarici in vsled nekakšnega tajnega nagona, ves poln neke vrste sluteni, se je bal približati zijočemu kovčku. Poklicala ga je večkrat. In ker ni odgovarjal, je šla, ga pograbila in ga dvignila v svoje naročje. »No, kako žalostni smo!« mu je rekla. »No, kako nas bo treba pomilovati!« Njen glas je bil ironičen. Riquet ironije ni razumel. Ostal je v Pavlininih rokah kot mrtve in ves mračen in pretvarjal se je, kot da ničesar ne vidi in ničesar ne sliši. »Riquet, poglej me!« Trikrat ga je tako posvarila, in sicer vse trikrat zaman. Nato se je naredila, kot da je silovito jezna: »Žival beštva, izgini!« in zagnala ga je v kovček ter poveznila pokrov nadenj. Ker jo je tišiti hip poklicala teta, je odšla iz sobe, pustivši Riqueta v kovčegu.

Občutil je tam notri živahen nemir. Tisoč milij je bil oddaljen od tega, da bi bil mogel le pomisliti, da so ga dejanja v ta kovček čisto enostavno le v igri in za šalo. Ker se smatral, da je njegov položaj že itak dovolj neprijeten, se je na vso moč trudil, da ga s svojo neprividnostjo ne bi še poslabšal. In nekaj trenutkov je nepremično obstal, ne da bi dahnul. Nato je menil, da bi bilo koristno, če bi raziskal svojo mračno ječo. Otipaval je s svojimi

šapami spodnja krilca in srajočke, na katere so ga tako jadrno strmoglavili. In iskal izhoda iz tega strašnega kraja. Že kake dve ali tri minute se je bavil s tem, ko ga je gospod Bergeret, ki se je odpravljal na izhod, poklical.

— »Pridi, Riquet, prid!« Greva na sprehod po nabrežjih. Tam je prava dežela slave. Zgradili so tam kolodvor, ki je prav odlična skaza in očitna grobojia. Stavbarstvo je izgubljena umetnost. Podirajo hišo, ki je stala na vogalu ulice du Bac in ki je prav lepo izgledala. Nadomeste jo brez dvoma s kako ostudno zidanjio. Da vsaj naši stavbeniki ne bi mogli vtihotapiti tudi na d' Orsaysovo nabrežje barbarskega sloga, ki so nam ga na vogalu Washingtonove ceste in avenue des Champs-Élysées predstavili v strašanskem primeru! Pojdi, Riquet! Greva na sprehod po nabrežjih. Tam je prava dežela slave. Ampak stavbarstvo je zelo propadlo izza časov Gabriela in Louisa... Kje je pes?... Riquet! Riquet!...

Glas gospoda Bergereta je bil Riquetu v veliko uteho. Odgovarjal mu je s šumom svojih šap, ki sta v kovčku silovito praskali po steni iz vrbovine.

— »Kje je pes?« je vprašal gospod Bergeret Pavlino, ki se je vračala z velikim kupom perila v rokah.

— »Papa, v kovčku je.«

— »Kako to, da je v kovčku in zakaj je tam?« je vprašal gospod Bergeret.

— »Zato, ker je bil tako bedast,« je odgovorila Pavlina.

Gospod Bergeret je osvobodil svojega prijatelja. Riquet mu je, mahljaje z repom, sledil prav do prednje sobe. Nato ga je spreletela nova misel. Vrnil se je v sobo, stekel k Pavlini in se povzpelo do kril mlade deklice. In šele, ko jih je burno, v znak oboževanja, poljubil, je na stopnišču dohitel gospodarja. Misli bi bil, da se je pregrešil zoper modrost in svojo neodpušno dolžnost, če ne bi bil s temi znaki dokazal svoje ljubezni osebi, ki ga je v svoji mogočnosti pogreznila v globoki kovčeg.

Na ulici se je gospodu Bergeretu in njegovemu usu ponudil jaden pogled na njuno domačo pohištvo, ki je bilo razpostavljeno po pločniku. Medtem, ko so bili selici odšli pit k vinskemu trgovcu na vogalu, so se v zrcalni omari gospodične Zoé ogledovale vrste moidočih, delavcev, dijakov iz umetnostne akademije, deklet in prodajalcev, dalje dvokolnice, izvoščki in vozovi za prevoz pohištva ter lekarnarjeva prodajalca s steklenimi vrči in Eskulapoviimi kačami. Naslonjen ob vogelnik se je gospod Bergeret-oče smehljaj v svojem okvirju, z izrazom miline in blede nežnosti in z lasmi, ki jih

je razmršil sunek vetra. Gospod Bergeret je motril svojega očeta z ljubeznivo spoštljivostjo in ga potegnil z ogle odbojaca vstran. Postavil je na varno, da se ne bi kdo zadel vanjo, tudi okroglo mizico gospodične Zoé, ki se je zdelo, da jo je sram, ker stoji na cesti.

Med tem je Riquet drgnil svoje šapice ob gospodarjeve noge, dvignil k njemu svoje lepe, užaloščene oči in njegov pogled je govoril:

»Ti, ki si bil še nedavno tako bogat in tako mogočen, ali si morda obubožal? Ali si morda postal slahoten, moj gospodar? Pustiš, da v zanikarne cunje zaviti ljudje vdirajo v tvojo sprejemnico, v tvojo spalnico, jedilnico, da se zaganjajo na tvoje pohištvo in ga vlačijo ven, da vlačijo na stopnišče tvoj globoki naslanjač, tvoj in moj naslanjač, naslanjač, v katerem sva počivala vsak večer in prav pogosto tudi zjutraj, tesno drug ob drugem. Slišai sem ga, kako je našel v rokah slabo oblečenih ljudi, ta naslanjač, ki si velik malik in dobrončeden duh. Nisi se upiral tem vsiljenecem. Če nimaš več nobenega teh duhov, ki so polnili tvoje prebivališče, če si izgubil vse prav do teh majhnih božanskih bitij, ki si jih natakil zjutraj, ko si vstal iz postelje, vse prav do copat, ki sem jih igraje se grizel, če si rečen in beden, o gospodar moj, kaj bo potem šlec z menoj?«

Kulturni pregled

Gledališki repertoarji

Ljubljanska drama
Nedelja, 24.: «Macbeth», izv.
Ponedeljek, 25.: «Drugi breg», A.
Ljubljanska opera.
Nedelja, 24.: ob 3.: «Grafica Marica», izv.
Ponedeljek, 25.: Zaprto
Sentiakovski gledališki oder
Nedelja, 24.: «Pogumni krojaček», Ob 15.
Nedelja, 24.: «Pogumni krojaček», Ob 20.
Mariborski gledališče.
Nedelja, 24.: «Grafica Marica».
Torek, 26.: «Veronika Deseniška», B.
Celjsko gledališče.
Torek, 26.: «Drugi breg», Igrajo člani ljubljanskega dramskega gledališča.

Antievropa

Voditelj znanstvenikov v Beogradu g. Ljubomir Mitić (tudi Ljubomir Mitić) je bil resno zgovorjen njegov najbližji prijatelj, kar je z znanstvenega vidika usoda vseh velikih revolucionarjev in novostvarjalcev. Tudi mi ga ne bi vzeli resno, če ne bi videli v njegovem boju za barbarizacijo ali balkanizacijo Evrope duhovite ironije, četudi ne protestov. Henri Barbusse je hotel s svojo najnovejšo knjigo kritično razgledati balkansko zaostalost in srednjeveško romantiko, ob kateri se marsikateremu zapadnjakemu citoyenu ježe lasje, v kolikor so le-ti sploh še ostali na civiliziranih glavah. G. Mitić pa je dobil z Barbussov knjigo popolno zadostojanje, zakaj pokazalo se je, da hočejo vzeti še poslednjo originalnost, ki jo varuje nekdanja osmanska dežela od Budimpešte do Bosnija. V času, ko je izšla Barbussova obtožnica, je dvignil g. Mitić z novo zbirko svojih pesni oženjenih šest balkanizma in mu nadel bojno ime »Antievropa«.

Kar nas je Evropejcem v državi, ki jo imenuje g. Mitić »Serbie«, se klanjamo veliki ironiji, ki je bila mati znanstvenosti. Priznamo, da smo brez moči nasproti vanumum, tajinstvenemu paradižu norcev, ki ga je znanstvenost postavil kot cilj hrepenenja in zadnje plačilo za zvestobo, ki je bila potrebna, da so se izpremenili iz evropskih metuljev nazaj v barbarske bube. Priznamo, da je znanstvenost najbolj dosegljiv v odsotnosti misli in nje kuznega vrela — pameti in da brez znanstvenosti ne razumemo Balkana ali ga — kakor monsieur Barbusse — razumemo docela krivo.

Kakor svoje dni prošli Marinetti, je tudi g. Mitić obsodil na grmado klasične dohrih dveh tisočletij z vsa gromoznato šaro, ki se je hotela imenovati »moderna«; razen nekolihih citatov se ni prav nič rešilo za znanstvenost. Vzel nam je vsa merila in z zaničevanjem, ki je dostojno velikih mož, obsodil na smrt tiste najpohlevnejše nazore, ki jih je dobrih Evropejcem pustila naša gospodarica Analiza. Evropski smramo, da smo rešili svojega duha, če nam je ostalo mimo nekaterih strani v Danteju, Shakespearu, Goethu in Pascalu nekoliko razuma, kakor je ostalo voltairijancem vsaj malo boga, toliko, da so ga imeli za domačo potrebo. Ali Evropejcem na Balkanu se je zgodilo podobno kot nekolihi voltairijancem: kakor je Auguste Comte obnil razumnim vernikom boga žep, da so se izspale zadnje drobne religioznosti, tako nam je g. Mitić s svojo znanstveno revolucionarnostjo vzela pravico, da imamo na Balkanu za vsak slučaj kakšno drobno razuma in — ker je bila reč sama na sebi prisutna — še malce klasičnega in tradicije.

Kaj bi počeli z razumom, če odpremo knjigo g. Mitića na strani — pardon, o znanstvenih knjigah so mesto strani rone kocke, ker ni slabo, ker po navadi zadržuje ena stran. Odprimo na pr. pri oni kocki, kjer vidimo napis »sifon - soda - krv« in preberimo to-le:

Krv je najzdravije kupatilo
Sifon - soda - krv
U flašama suvarka in jogurta
U opancima čuvaju so misteriji

Če uporabimo pri tem, izpostavljajoč se nevarnosti, da ne prispemo nikoli v vanum, v paradiž norcev, tisti evropski razum, ki ga je zlorabil g. Mitić v uvodu svoje zbirke, se nam zdi, da je taka poezija sicer daleč od tradicionalnega okusa, da pa povde malo toliko kot ena stran zabranjene Barbussove knjige. V tej pesmi je izraženo edinstvo Balkana, očutjuje se v opankih (kjer tiče skrivnostni vojni), v krvi, jogurtu in industriji sifona. Trditelj »Krv je najzdravije kupatilo«, se nam ne zdi na Balkanu nimalo pesniška izmišljotina; zakaj velika originalnost, ki je ostala Balkanu in ki jo z bojem zoper evropsko kulturo suženstvo naravnino se ostalemu svetu, je prav in tem, da ne moreš ločiti krvave poezije od krvave

resničnosti. Balkan je diven svet. Tam so polja z debelo, sočno zemljo, kjer se orje leseni plug, tam so gozdovi s tolovaji, mesta z gozdovi, vlade s tolovaji; na teh nepoljnih poljanah se že stoletja bore izpremenjene rase za moč in gospodstvo. Ne za zemljo, kakor na zapadu, zakaj zemlja je treba samo dobrih gospodarjev, pa bi prehranila še nekaj deset milijonov ljudi. Za gospodstvo, za slavo, za epične vrline, za inat kraljeviha Marka. In v tem je velika originalnost Balkancev, pa najsi Evropa pošilja svoje komisije, ki preštevajo desetstosobno žrtev vročerkne balkanske politike. Naj besedičijo o nasiljih in krivicah, o militarizmu, o vojaških ligah, o zarotniških družinih, o atentatorjih, o slabih cestah in nevarnosti kakor za turških časov in tako naprej. Evropa se je skisala v svojih tradicijah, njen razum razkrajja lučnega paralisa. Evropa ima mesto krvi sodo in sifon, mesto las plesje, mesto lepoto — puder in parfum. V Evropi ne poznajo jogurta in si pomagajo z Voronovim; trepetajo za življenjem in govore o pacifizmu. Nad mračno, jetično Evropo pa vstaja krvavo ideje svet Balkana in poet, ki jezdi na šarcu kraljeviha Marka, branka na znanstveni strune in poje:

Krv je najzdravije kupatilo
Sifon - soda - krv...

Priznamo, da se stejejo med Evropejce in da ostanemo rajši v suženstvu evropske kulturne tradicije, prepustajoč s barbarizacijo potom revolucije g. Mitića in njegovim somišljenikom; tudi če nam kulturni revmatizem zvija ude in če smo včasih zelo nezadovoljni z Evropo, nam je ljubša tovarišija s klasičisti in z drugimi brezokusnimi stari nego zdravljenje v najzdravijem kupatilu na Mitićevem Balkanu.

Verjamemo g. Mitiću, da je vstop v njegov zvanum dovoljen le z nepisanim potnim listom talenta, ali mi smo si dovolili, zaščiteni od boginje Ironije in v spremstvu nje tovarišice Usmiljenosti, kratak sprehod po tem paradižu, kjer stoji g. Mitić »nag i čiste«. Zakaj naša Ironija je tista dobra svetovalka, ki o nji pravi Anatole France: »Elle est douce et bienveillante. Son rire calme la colère, et c'est elle qui nous enseigne à nous moquer des méchants et des sots, que nous souvions, sans elle, avoir la faiblesse de haïr.« Zdi se nam, da je na Balkanu nam Evropejcem tako težko brez te tolažbe kakor g. Mitiću brez znanstvenosti. B. Borko.

Dva znanstvena produkta

Hej Sloveni

Kolika radost
Belj snegovi padaju u planini
Beli snegovi padaju u planini
Vejavice smetovi
Golema duša goleme planine
barbarogenija

Hej Sloveni

Nekad su vaši brkovi bili isušeni
kani jatagani
A vaše verne žene bile su dvocevke
kubure

U davni ljudžderi

Uvek krvojice
Od iskona naša pesma je smrt
tonoša ljubav

Trista mu gromova

Samo napred
Nek svuda brecku naše revolucije

Da osete i bogovi mrtvaci

Kako ljuto peku stare rane
U novim grudima varvarskih
pokolenja!

Radiole na Balkanu

Nova lepota: radiotelefoni

Nova kultura je tužno oko

vanumne ludnice

Lepota — lopata — lopata

Lopata nije samo lopata

Lopata nije više naša sudbina

Lopata i lopata je sudbina

novih pesnika

A večnost

Večnost je gola lopata i kubura.

Neznana Litavko ubijena Ana

Uzupajte

Amerikanac je svirep na Balkanu

Brutalna je dedovska krv sa

divljeg zapada

Kuršum je istina

Balkanski čovek je mučenik u

Kaliforniji.

(Iz brošure »Antievropa«. Napisal

Ljubomir Mitić; založil »Ženit« v

Beogradu.)

Puccinijeva „Turandot“ na Dunaju

Pevka Lotta Lehmannova v naslovni vlogi.

Mandarin

Koncert Saše Popova v Celju

Celje, 21. oktobra.

Ime mladega bolgarskega violonista Saše Popova uživa po svetu že sedaj velik sloves. Saša Popov spada nedvomno med najboljše sodobne violonske virtuozne. Umetnik razpolaga z izredno muzikalno silo. Njegova tehnika in prednašanje sta popolna do podrobnosti, njegova violina uprav fascinira.

V sredo je gostoval Popov v celjskem mestnem gledališču. Kot prvo točko koncerta je igral Brahmov originalno zgrajeno in pestro harmonično sonato v A-dur ru. Vsi rje stavki so bili podani s finimi zamisleki in s klasično preciznostjo. Chaussonov »Poem« je melodiozna in moderna skladba, ki zahteva mnogo tehnike. Popov je napravil iz nje praveč muzikalni biser. Grandiozen je »Gregorijanski koncert« moškega dernega Italijana O. Respighija. Motivi starih cerkvenih koralov so moderno in originalno obdelani. Mogočna sta zlasti drugi in tretji stavek (Andante espressivo e sostenuto in Alleluja). Izredno komplicirano skladbo je predvajal Popov s čudovito lahko koto in točnostjo, prvi stavek (Andante tranquillo) pa je uil morda malce prehitel. De Falov »Vota« je ljubka igračka z motivi kitare in cimbalov. Panča Vladigerova bolgarska rapsodija »Vardar« je zgrajena na makedonskih narodnih motivih. Svojevrstni so plesni in guslarski motivi. V skladbi je med drugim predpisano trkanje z desnim palcem in violino ter uglaševanje g-trune med igro na e in zopet nazaj na g. Popov je podal rapsodijo bravurozno in brezhibno. Skoda le, da je čital nekatera zanimiva mesta v »Gregorijanskem kon-

certu« (zlasti sijajno kadenco na koncu I. stavka) in v rapsodiji »Vardar«. Neokrnjeno izvajanje bi utis teh dveh skladb gotovo še povečalo.

Saša Popov očaruje poslušalca s krasnimi dvojnimi, arpeggiji in pianissimi. Njegove gosli zvene polno, čisto in mehko. Vreden partner mu je bil mladi dunajski pianist Fred Grone, ki je zaigral kot solotovski Marxov »Preludij« in Schulz Everjeve »Arabeske« na temo Straussovega valčka »Ob lepi modri Donavi« z lepim prednašanjem in neoporečno tehniko. Schulz Everjeve Arabeske pa niso prav spadale v resni umetniški okvir koncerta.

Gledališče je bilo dobro obiskano. Popov je žel za svoje izvajanje burno odobravanje in je moral ob koncu še dodati dve skladbi. Bil je večer velikega umetniškega užitka, kakršni s v Celju prav redki.

R. P.

»Skopuh«

(Otvoritev gledališke sezone v Celju.)

Celje, 20. oktobra.

Sinoči je bila v celjskem mestnem gledališču otvorjena nova sezona. Gostovali so člani ljubljanske drame z Molierovo komedijo »Skopuh«. Režijo g. Sesta je bila dobro zamišljena in efektivna. Nekateri sceni so bile malce prehudu karikirane in niso učinkovito ugodno.

Glavno vlogo starega skopuha Harpagona je postal g. Rogoz živahno in z rutino. Nekateri geste se pri njem ponavljajo. V mololog ob koncu 4. dejanja je položil precej dramatične sile in je žel zanj burno odobravanje. Ljubimke vloge gđ. V. Juvanova (Eliza) in M. Danilove (Marjana) ter gđ. Jana (Valer) in Drenovca (Kleant) so v igri precej medlo označene, a so bile podane zadovoljivo. G. Drenovec igra z rutino, a se v svojih kreacijah ponavlja. Dobra figura vodnice Frozine je ustvarila g. Medvedova. Zelo posrečene sarže so ustvarile g. Povhe kot kuhar in kočijaž Jakob, Plut kot sluga La Flehe in Peček kot meščar Simon. V manjših vlogah so nastopili g. V. Balatkova ter gđ. Osipovič, Kosič, Sancin, Jerman in Zagar.

Skupna igra je bila temperamentna, ko stumi okoli scene in v iluminacija polvoljni. Gledališče je bilo polno in razpoloženje dobro.

R. P.

Dunajsko glasbeno pismo

Dunaj, v oktobra.

Izmed vseh dunajskih gledališč je začela Državna opera tekočo sezono najbolj obetajoče. Zgleda, da je imelo naučno ministrstvo pri imenovanju Schneiderhana za generalnega direktorja opero srečno roko. Njegova velika zasluga je, da je zopet pridobil operi kot dirigenta komponista Richarda Straussa, ki se po svoji aferi z ravnateljcem Schalkom, katere je svojčas dvignila na Dunaju veliko prahu, ni več pokazal v Državni operi pred dirigentskim pultom. Strauss, ki je medtem deloval večnoma v Nemčiji, nastopi v Državni operi prvič dne 4. decembra. Dirigiral bo svoj »Intermezzo«. Obenem bo to tudi dunajska premiera te najnovejše Straussove kompozicije. Nadalje bo dirigiral Strauss Fidelia Tristana, Figarovo svatbo, Čarobno piščal in Wagnerjev ciklus.

Zato sezono je pridobila opera tudi celovrstno novih sil. Pravo senzacijo za Dunaj je pomenil nastop mladega poljskega tenorista Jana Kiepure, ki se je predstavil obiskovalcem v »Tosca« ob enem s primadomo Marijo Jeritzo. Agenci so ga takoj proglasili za Carusovega naslednika. V tekoči sezoni bo nastopal na dunajski, milanski in njunjski operi. Na novo je angažiran tudi madžarski lirčni tenor Patáky, ki poje Puccinijeve opere z velikim uspehom. Tako ima dunajska opera danes kar pet znamenitih tenorjev (poleg imenovanih dveh še Slczas, Piccaverja in Grosavescs).

Imeli smo tredi premijero zadnje Puccinijeve opere »Turandot«. Ta uprizaritev, ki jo je občinstvo pričakovalo z velikim zanimanjem, je pomenila za Dunaj ne samo prvovrsten glasbeni, ampak tudi družabni dogodek. V operi se je sestala ta večer dunajska elita. Videti je bilo nebroj lepih dam v dragocnih toaletah, v ložah so se lesketali briljanti, občudovati si mogli hermeline in drugo dragoceno krzno. Predstava je posetili tudi Puccinijev sin Antonio. Ta večer je bilo videti v operi posebno mnogo Kitajcev tukajšnje kitajske kolonije, ki so hoteli »saj prav ur sanjati o svoji daljni domovini«.

Predstava »Turandot« je tako sijajno izpadla, da se je opera s to predstavo povzpela zopet na umetniški nivo predvojnih let. Kritiki priznavajo, da je šteti »Turandot« med najuspešnejše predstave v zgodovini dunajske Državne opere. Opero trodesjanko je po sijajnih scenah, po izredni ulozi, ki jo je komponist prisodil zborom, in po vsej občestnosti prištevati velikim operam. Nastudbiral in dirigiral je delo ravnatelj Schalk.

režiral pa Wallerstein, ki je dokazal pri tej predstavi svoje izredne talente. Inscenacija 2. dejanja (na cesarskem dvoru) prekaša vse, kar je v tem oziru do danes nudila Državna opera. Stvar spominja Borisa Godunova.

Vso opero preveva bleščeča italijanska melodika; harmonični in instrumentalni naslini pa takoj izda mojstra Puccinija, tudi že po prvih taktih, čeprav dišijo po kitajski zemlji. Kljub krepkemu podarku vsega značilnega in pestrega v operi je ostal komponist svojemu načinu ustvarjanja zvest. Posebno nečrna Lili je prešla svojo dušo od komponista Mine Butterfly. Ko jo mučijo, udarjajo zonet akordi iz drugega dejanja »Tosca«.

Ljudska opera je še vedno zaprta in prav tako Carl-Theater, v katerem je nedavno zaključil češki ansambl iz Olomunca svoje osrednjo gostovanje pod vodstvom Karla Nedbala. Na sporedu so bila dela: Prodana nevesta, Dalibor, Jenufa, Rusalka, Vrag in Katra ter Dvojakov Jakobin. V ansamblu sta pela tu? tenorist Mestek in njegova soproga, ki sta bila lani angažirana v Ljubljani. Carl-Theater je bil tiste dni dnevno razprodan in tudi kritika je nastopu čeških gostov zelo hvalila. — A.

Francoski glasovi o dveh naših plesalcih

Jutro je že nekajkrat poročalo o naših simpatičnih plesalcih gđ. Wisjakovi in g. Vlček, bivšem baletnem mojstru ljubljanske opere. Dvojica se že delj časa nahaja v Parizu, kjer se je dobro uvela. Ocene, ki jim prinašajo listi o njih nastopih, so jako laške.

Paris Mitić registrira nastop obeh umetnikov v Nizzi in piše: »Gđ. Wisjakova in g. Vlček, ki sta Parizom se v zelo dobrem spominu izva svoja gostovanja v Comedie des Champs Elysees sta privedla več soarej v dvorani hotela »Negresco« v Nizzi. Sila njune nedvojbene umetnosti je zbrano odlično publiko mogočno dojnila in umetnika sta, kakor vedno, dosegla velik uspeh«.

Glasbeni mesečnik »Courier Musical« pa beleži o nastopu naših plesalcev sledeče: »Kratke, precizno izvajane in ostro povdarjene slike ter strumali ritem karakterizirajo recital gđ. Wisjakove in g. Vlčka. Omenjamo posebno med slikami Musorgskega pretresljivo sceno židov Goldenberga in Schumyleja, dalje izvajanje gđ. Wisjakove v »Plesu kolača« v jažni skodelici. Harmonična skupnost pri predvajanju srbskega »Kolac« in češkega plesa priča o živahnem muzikalnem čutu obeh umetnikov. G. Vlčka diči velika fantazija in interpretacija in v izražanju. Zelo originalni so bili tudi kostumi, s katerimi je bil opremljen »Scherzo« od Balatke ter »Ples od Rožkega«. Zračna in sladka kakor »Zefir«, ki ga je umetnica plesala, je dražestna Wisjakova združevala v »Habeneriz« vse odlike svojega znanja. Tu je združila vso raskavost s patetiko.

Beležimo te glasove pariškega tiska z zadovoljstvom in želimo, da bi naša umetnika še nadalje spremljala taka hvala.

Mestno gledališče v Ptujju odprlo svojo letošnjo sezono v ponedeljek, dne 25. oktobra in uprizori Cankarjevo »Hlapec«. Iz repertoarnega načrta posemamo, da se hoče zavod držati nastopnih emernic pri svojem sporedu: Sophokles: Ojdisus; Deutsch: Pasijonska igra; Shakespeare: Hamlet; Molijere: Namišljeni bolnik; Schiller: Razbojnik; Zola: Ubijaj; Strindberg: Oke; Wedekind: Jutro pomladi; Slovenska dela, ki jih zaznamuje spored, so: Cankar: Hlapec, Pohujšanje v dolini šentflorjanski; Cerkveniki: Greh; Golia: Peterčkovce poslednje sanje; Finžgar: Divji lovec; Govekar: Deseti brat; Ogrinec: V Ljubljano jo dajmo; Remeč: Magda. Upravni svet gledališča tvori: dr. Iv. Fernevc, Saša Skaza, N. Sterk, Val. Kauklerjeva ter Valo Bratina, ki stoji tudi na čelu artističnega kolegija. Igralski zbor šteje dame: Gabrijelečeva, Gregorinova, Komutova, Komacova, Komarčeva, Kostanjevova, Krašnerjeva, Luknerjeva, Mavričjeva, Megličeva, Sentjurjeva, Sijančeva, Wagnerjeva, ter gospode: Bratino, Dolinska, prof. Goršeta, dr. Horvata, prof. Jakla, Jaha, Kauklerja, Kostanjevca, Krašnerja, Kristofa, dr. Maležiča, Pavka, Pertekla, Preka, Rabica, Skazo, prof. Silo, Sošica, Sentjurca, Sulerja in Zupančiča. Za kompozicijo na razpolago člani igralske šole, ki se odprli dne 1. novembra, za petje bodo skrbeli člani »Pevskega društva«, za godbo pa salonski orkester »Ptuj«.

Mirana Jarca »Razbojnik Moroz« v čestni ni. Mirana Jarca lukarska igra v enem dejanju »Razbojnik Moroz« je pravkar izšla v češkem prevodu, katerega je oskrbel literaturo Otton F. Babler.

Vladimir Levstik:

Misli o slovenščini

Po gajih in livadah naše mile in z mnogostevilnimi preroki blagoslovljene Slove nije se rad oglašal klic, da je slovenščina v nevarnosti. Časih ga zažene politična spekulacija, časih se porodi iz vzajemnosti harslepinov, ki v presledkih med »narodnimi sporazumi« zalagajo drug drugega s povodi za sveto jezo. In dobri slovenski človek mu verjame iz srčne potrebe. Verjame mu, ker si po tolikih desetletjih srdite narodne defenzive ne more več misliti, da slovenščina ne bi bila v nevarnosti.

V službi te defenzive je bilo do nedavna taylorizirano vse naše dejanje. Prešla nam je v kosti. Zdaj utripujemo v tem ritmu in se ne moremo ustaviti. Vse naše sile so uprte v iluzorno periferijo, med tem ko se v zanamčenem osrčju začena razkroj...

Nu, recimo, kedaj pa kedaj slisih res kas ko neprijetno besedico. Zgodilo se mi je na primer, da me je napel prijatelj z onkraj »jezikovne meje«.

»Pa kada čete Slovenci ostaviti vaš jezik, prmejdus? (Naše kozje molitvice so Hrvas-tom na moč po godu.) To ni nič, hudič, slovenščina mora izginiti«.

Korekten Slovenec, ki misli in čuti v hoo horizontali, bi sel pri taki priliki na zadnjo plat in bi zabobil na vzbuno. Nekorekten Slovenec se krpanosko zasmije.

»Kako boš, sirota, potem v Zagrebu govoril?« sem vprašal kar moči radovedno.

In sva se oba grohotala da nikoličeno.

Drugič mi je rekel tovariš iz Vojvodine:

»Sapramiš sapralot, za tako stvar je treba skotiti iz kože. Pa nisem skotil. Prijazno

sem ga povabil, naj on opusti svoj dialekt, ki ga je doživel od malega, in naj potkusi pisal v slovenščini, ki je ni doživel od malega; in sem mu dal besedo, da se za tako žrtev neugotoma revanžiram...

Po kratkem premisleku je vrli mož z navdušenjem odklonil ponudeno mu transakcijo.

V teh zadevah je tako kakor povsod v življenju: Kdor zahteva nemogoče, se naposled zadovolji z dovtipom. Le kjer ne poznajo dovtipnosti, se pravdajo za nič.

Ostala bi še množnost, da nas prelje razvoj. Življenje ustvarja stike, v katerih vsakdanji človek izgublja čut za uvaževanje predpisanih razlik. Kakor smo nekdaž prevzeli »zaprtaščin« nemškega sprepticanja ter češkega »vojaka« in »juradnika«, tako bomo najbrže v bodočnosti sprejemali simpatične najdenke za svoje. Recimo, da bi šel ta proces do konca. Da bi, z eno besedo, srbohrvaščina po malen izpodrinila slovenščino v najširših ljudskih krogih. Kaj po tem?

Jasno je: ako bi štokavščina kdaj zagospodovala v živem govoru, bi morala nas posledel zagospodovati tudi v slovu.

Mislím, da ji ta možnost malo verjetna in da je vsekako še daleč od nas. Mislím pa tudi, da nas ob »tikh okolišnih ne bi prav nič bolela. In ne verujem v Jozveta, ki bi ukazal razvoju: stoj!

Da, tudi jeziki so deležni minljivosti tega sveta. Bil je čas, ko slovenščine se ni bilo, in pride čas, ko je več ne bo. A s to usodo se hodo sprizajati tudi ruščina, angleščina in druge. Celo kitajščina, če ostane planet tako dolgo cel...

In vendar je slovenščina v nevarnosti. Samo da ji ne grozi vnanja sila, ampak no-

tranje zlo.

Vsak jezik živi in raste iz razsežnosti svoje rabe. Jezik, ki ga govori na stototisoče čimkancev, jezik, v katerem izraža svoja dozanja na tisoče mislecev, jezik, v katerem oblikuje svoje notranje privide na tisoče piscev in početov, jezik, v katerem se sporazumeva številno ogromna vsakdanjost — tak jezik je v vsaki razvojni dobi samoumevno veliko bolj dodelan od jezika, ki ga govori in piše vrhan milijonek ljudi. Indukcija jezikovnih tokov literature, znanosti, javnega in zasebnega življenja na tvorca, ki oblikuje v jezikovnem materialu (tak tvorec en miniature je vsak, kdor rabi jezik), je tem močnejša, čim večji je narodni organizem in čim bujnejše življenje živi; in je tem nezatnejša, tem bližja ničli, čim manjši je narod in čim bolj tihi in stoječe je njegovo življenje.

Po tem zakonu gre dirka izraza z mislijo drugod in po tem istem zakonu gre tudi pri nas. A naloga vseh kulturnih jezikov je ista: čim najpopolneje izražati vse, kar duh zaznava in snuje. Kolikor manjši narod, toliko težja ta naloga. Matematika je matemaatika in izgovor na prilike tu ne velja. Popuščati od dovršenstva svojega jezika se pravi proglašati herastvo svojega duha.

Najkrajnjejša bol za človeka iz majhnega naroda je misel, da naj bi njegov duh trpel zaradi njegovega jezika. Misl, da naj bi bile možnosti slovenskega duha zapostavljene nasproti — recimo — francoskemu duhu... Ali je popolno izenačenje mogoče? Ne vem.

Vem pa, da smo zaradi svojega človeškega dostojanstva dolžni storiti za to izenačenje vse, kar je v naši moči. Kratkot in jasno: Ker nas je šokrat manj od Francozov, smo dolžni negovati svoj jezik štirideseti

krat bolj od njih. Ali pa se degradiramo kot ljudje.

Dejstva kažejo, da je slovenščina štiri-desetero zanamernarjena. Med tem, ko smo jo branili, smo pozabili, kaj je in kakšna je. Nikoli ni bil naš jezik tako iznemogel, kakor je danes, po končnoveljavni zmagi nad vnanjimi zatiralci.

Mizerija današnje slovenščine je obče priznana. V osmem letu po smrti sijajnega stilista Cankarja je groza pogledati v slovenski list in strah odpreti slovensko knjigo. Stari so pozabili jezik, mladih se več ne prijemlje. Standard slovenščine pri pišočem naraščaju pada od leta do leta. Ze imamo profesorje in učitelje, ki ne zmorejo domače naloge, za kakršne so nas v četrti soli že zvezkom tolkali okoli uses. Ze imamo doktorje in vsakojako šolano gospodo, ki se ji mučno pozna, da prezira jezikovni dobček občevarja s svojimi kuharicami in hlapci. K tej divji degeneraciji se pridružuje kupčijažslovenščina naših trgovcev in aglutinujoči žveplovodnikstrokaježik nekaterih inženjerjev...

Človek bi se vprašal, kaj delajo poklini čuvarji slovenščine?

Poljsko pristanišče Gdynija

Časi Jagelonov in drugih, ko je Poljska z orožjem v roki segala po neizmernih stepah Volinije, Podolja in Ukrajine, ne zavedajo se, da življenje in veličina države mnogo bolj zavisi od morskih bregov baltičkega morja, so že davno minili. Danes gleda Poljska čisto drugače na ta mali košček morske obale, ki ji je bil po svetovni vojni vrnjen kot njena davna, etnografsko upravičena last. Ker je to njen edini dostop do morja, si ga skuša kar najbolj previdno ohraniti pred nemškimi spletkami. Versajska mirovna pogodba hoteča odpreti Poljski prosto morskot pot v široki svet, je stvorila »slobodno mesto Gdansk«, v katerem ima Poljska zasigurano gotovo prava, predvsem tista, ki se tičejo pristanišča in izliva reke Visle. Stvoritev tega mesta pa vendar ni izpolnila svoje naloge. Gdansk podlegajoč pruskim, pa tudi angleškim vplivom, je postal pravzaprav le središče srditih političnih bojov med Nemčijo in Poljsko. V takih razmerah Poljska ni več mogla računati na nemoten razvoj svojega gospodarstva. Sklepnila je torej napraviti konec šikanam slobodnega Gdanska in zgraditi lastno luko ter se po možnosti osamosvojiti na Baltičkem morju. Seveda s tem se ni rečeno, da stremi Poljska po izolaciji Gdanska. Ne, Poljska se dobro zaveda, da eno samo pristanišče, tudi največje, ne bi moglo zadostiti potrebam 30 milijonske države, katere letni morski promet čez Gdansk je v prvi polovici l. 1925. dosegel 6 milijonov ton. Nje no stremljenje gre le za tem, da bi dosegla neko neodvisnost od tega mesta ter ga prisilila, voditi napram njej bolj lojalno politiko, kakor tudi, hočeš nočeš, sprejeti tudi skupno s poljskim rečnim pristaniščem Tčevem funkcijo njene pomožne luke.

Sicer si pa nazori poljskih gospodarskih in političnih krogov v tej stvari niso preveč edini. So ljudje, ki menijo, da se novo pristanišče nedaleč Gdanska ne bo moglo nikoli uspešno razvijati, kajti Gdansk, čeprav je staro in zanemarjeno pristanišče, ima vendarle ključ do reke Visle, glavne prometne arterije poljske države, ima dalje najlepše gospodarske pogoje za nadaljni razvoj. Menijo tudi, da bi investiranje kapitala v tako veliko in nesigurno podjetje, kot bi bila gradnja nove luke, pomenilo riziko in da bi končno bilo celo nepotrebna stvar, kajti mesto Gdansk, tako se sliši mora s časom vendarle postati poljsko. Na to vse čaka tudi poljsko naseljevanje v Gdansk, ki vedno bolj raste. Poljski živel bo gotovo kmalu prekosil sedanje nemško meščanstvo. S tem pa se tudi nehajo vsi škodljivi vplivi Nemčije proti Poljski. Gdansk se bo mogel brez potresov v prijateljskem sodelovanju s poljsko državo razviti v eno največjih pristanišč na Baltiku.

Seveda, ker trditev o popolnjenju Gdanska ni baš preveč sigurna, a predvsem, ker je treba zato še precej časa, v Poljski zmagala pod pritiskom hitro naraščajočega izvoza in uvoza misel o potrebi lastnega pristanišča, ki naj bi se čimprej dogradilo in dalo možnost ekspanziji poljske gospodarske sile ter razvoju lastne mornarice.

Kako upravičena je ta potreba, je dokazala zadnja premogovna kriza, nastala vsled stavke angleških rudarjev, ko je bila Poljska primorana, sebi v škodo, izvažati svoj premog radi pomanjkanja lastne luke in nezadostnega pristanišča v Gdansk preko tujih pristanišč.

Pod vplivom energične akcije »Ligi Zeglugi Poljske« je l. 1923. varšavski sejm sprejel zakon o gradbi pristanišča v Gdyni. Ker pa takrat država zaradi svoje velike ekonomske in finančne krize ni imela na razpolago dovolj denarnih sredstev, ki bi jih mogla zajamčiti začetno delo tudi brez presledkov in pristanišče kar najhitreje dograditi se je ustanovil poseben francosko-poljski konzorcij, ki naj bi dal na razpolago potreben kapital ter organiziral in dokončal do l. 1929. prvo gradbeno serijo pristaniških naprav, ki so preračunjene na letni promet 2 in pol milijona ton.

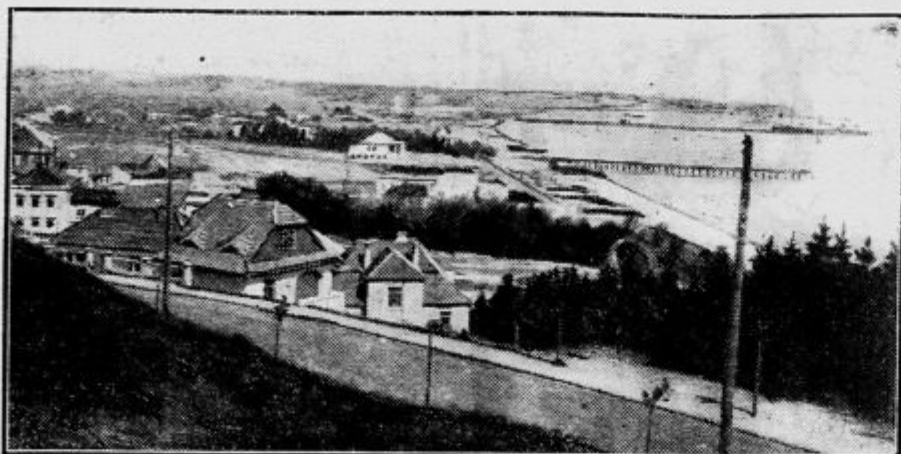
L. 1924. so se gradbena dela v resnici začela in so pokazala do danes lepe rezultate. Del dograjenih zgradb je že dalje oddan prometu.

Delo izvršujejo razne inozemske tvrdke po načrtu poljskega inženjerja Vende. Po tem načrtu bi bila Gdyna v vsakem oziru idealno pristanišče, odgovarjajoč vsem zahtevam velikih, modernih urejenih luk. Delila bi se v predpristan (avantport) in v notranje takorekoč pravo pristanišče. Pred-

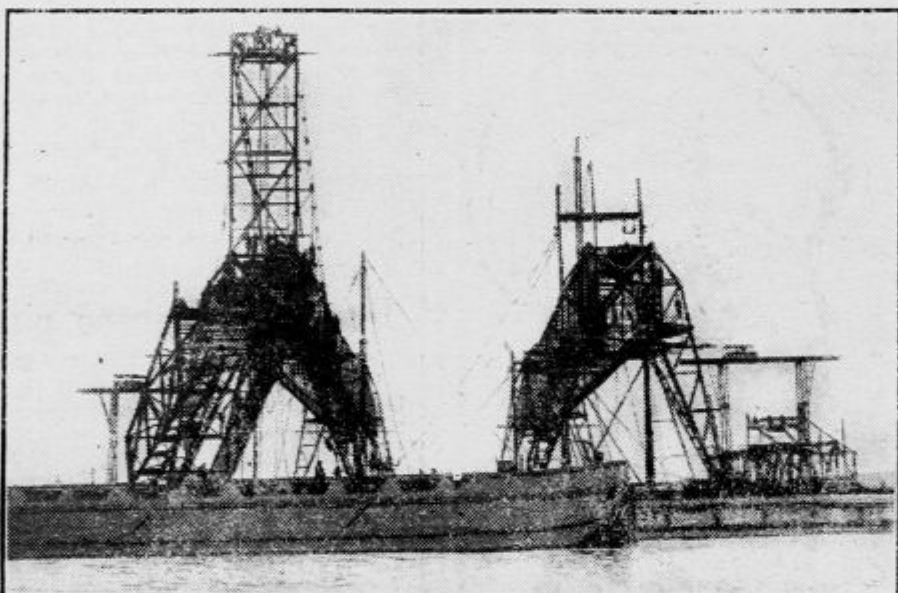
pristan, zavarovan z dolгими moli pred viharji, bi nudil ugoden vhod v notranje pristanišče kakor tudi varno postajališče za čakajoče ladje. Severni del predpristana bi služil kot vojna luka, ki bi mogla opirajoča se v ozadju na visoko oksivsko gričevje, uspešno braniti Gdyno pred eventualnimi

sovražnimi napadi. Drugi del pristanišča pa potisnjen s svojimi desetim bazeni v notranost bregov, bi bil pravzaprav pravo pristanišče, kjer bi se s pomočjo najmodernejših strojev in drugih tehniških naprav vršilo nakladanje in razkladanje blaga.

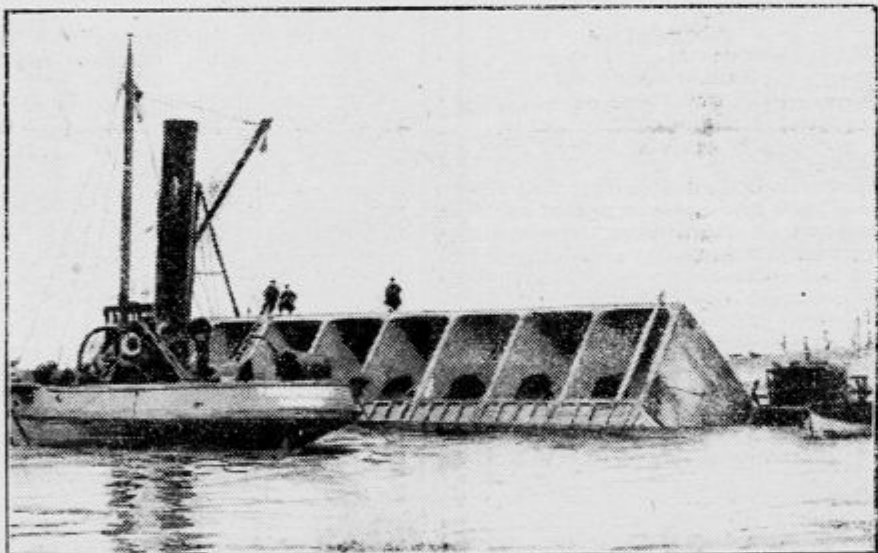
Niž manj zanimive in velipotezne kot ce-

Splošni pogled na gradeče se pristanišče in del razraščajočega se mesta Gdynije l. 1924.

Velikanski žerjavi (Krani) za vkanesa in premoženja ladje.

Plavajoča železobetonska skrinja pred pogreznjenjem v morje.

Prevračajoča se železobetonska skrinja. V ozadju že gotove skrinje.

loten projekt so tudi nekatere njegove dejtalne konstrukcije.

Originalne so velikanske železobetonske skrinje, služee za podstavo bulvarov in molov. To so skrinje do 1500 ton teže, ki se grade na obrežju, nato pa se s črpalkami toliko čas podkopavajo, dokler se ne prevrnejo v morje. Plavajoče vlečejo potem parniki na odkazano mesto, kjer jih postavljajo na že prej izravnano morskot dno. Seveda ne manjka razni nesreč pri prevračanju takih kolosov in čestokrat se tudi zgodi, da se taka skrinja zlomi in postane neuporabna v velikansko škodo gradbene tvrdke.

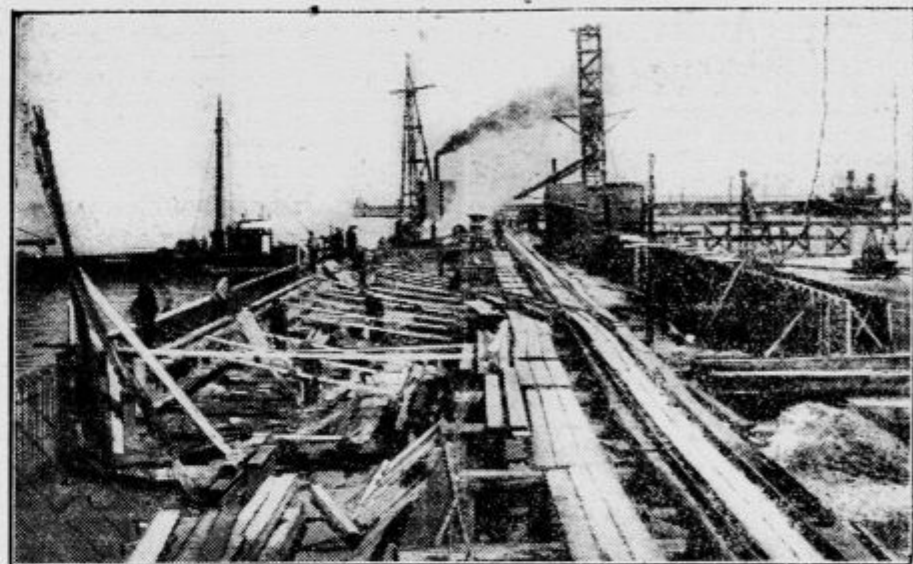
Zanimivi so tudi ogromni, že postavljeni, 150 metrov dolgi, premikajoči se zaboji, ki bodo nakladali premog in les z železniških vagonov in skladišč na ladje.

Niž manj pa niso interesantna vodna dela potapljačev in črpalk velikih dimenzij zna-

ne nizozemske firme Achermann van Karren, ki neprestano poglabljajo dno in vedno bolj in bolj rajejo v notranost peščenih in močvirnih bregov gdynskega zaliva. Tudi to delo je precej riskantno in drago. Nemalo črpalk se je že prevrnilo, izrabljilo in utonilo in koliko jih še bo, predno se izkopije 14 milijonov kubičnih metrov peska in močvirnatga blata, da se z njim zasipi nizko gdynsko barje!

Na tem barju imajo v bodočnosti stati pristaniški deli polmilijonskega mesta Gdyna, ki se že sedaj razvija iz male ribiške vasice v mogočno trgovsko mesto. Gotovo ni več daleč čas, ko ta nova slovanska luka stopi v osredje trgovskega življenja in pokaže celemu svetu mogočno fasado prerojene, velike in bogate republike Poljske.

Ing. Milko Janežič.

Južni pomol v delu

Na starosti

nastopa potreba specialne skrbi, katero zahteva ravno rastoče oslabiljenje organizma.

OVOMALTINE

ponu a Vam zdravo jedilo, prosto od vsake lekarniške pri-mesi, nenavadno bogata vitamina, ker je sestavljena iz naj-boljših naravnih hranilnih stvari, v največjem stopu prebav-ljiva in lahkotna.

„OVOMALTINE“ rešava vprašanje in skrb hranjenja tudi tistih, kateri težko podnašajo navadno hrano ter jim ne za-prečuje in sploh ne otežava delovanje prebavnega aparata. Ena šalica „OVOMALTINE“ enako je vredna hranljivosti kakor 12 šalic juhe, 7 šalic kakao ali 3 jajc.

Ovomaltine se dobi v vsaki apoteki in drogeriji po cen:

100 gr 18:50 Din, 250 gr 36:25 Din,
500 gr 63:25 Din.

Zahtevajte poskusno pošiljatev, sklicujoč se na ta list, od

Dr. A. WANDER d. d. tovarna
farmaceutskih in dijetetnih preparatov
ZAGREB, Jurjevska ul. 37

B.-K.

Na tisoč drobcev

Nisem bil sicer poleg, a mislim si lahko, kako se je zgodilo. Poznate Streharjeva dva, ni res? Katica je mala norička in Peter je šaljivec, ki skriva za veselimi obrazom najdramatičnejšo trmo in najtrdnjšo voljo. Prisegel bi, da se je stvar odigrala takole:

Peter vstopi z zavitkom v žepu v sobo. Katica poskoči kakor majhna norička in plosne z rokami.

»Že vem, kaj imaš, že vem, kaj imaš!« kliče. »Darilo zame je! Da, da, da, za moj god! Ni res, da je darilo zame?«

»Skoroda,« pravi Peter. »Kako — skoroda? Kaj s, to pravi — skoroda? Darilo zame je. Takoj je hočem videti!«

»Pa pogledj!« Nekaj trenutkov še: nervozna se zamuja z vrstico (vrvice zavoj, ki bi ga ne strpen rad odprl, prav posebno nagajajo in se ne dajo odvozlati, škarij pa ni nikjer) — in evo darila na mizi! Majhna etruščanska vaza je, poslikana z ženskami s čudno ogrinjenimi tunikami in dionizijskimi obrazy, ki dvigajo k plesu noge, dočim efebji piskajo na piščal.

»Ni slabo, kaj?« zine Peter. »Pač res, da ni slabo, zlasti sprčo cene: štiri in trideset dinarjev v Grand Bazarju.«

»Oh!« Katičin obraz razodeva, da mu ne verjame in da je razžaljena. Morda pa le ni res? Pač. Peter je povsem resno priklimal.

»In ti se mi upaš ponujati h godu darilo za štiri in trideset dinarjev?«

»Srček! Me tako slabo poznaš? Ne, nisem jaz mož, da bi ti ponujal darila za štiri in trideset dinarjev. Mož sem marveč, ki bi ti dal darilo za pet sto dinarjev. A nisem človek, ki bi lahko plačal pet sto dinarjev za darilo tebi!...«

»Kaj?«

»Nejasno govorim, pa ti bo kaj jasno. Zaslužiš pač dragoceno darilo, Katica, ker si srečkana in ker te imam rad. A ne morem je tvegati, ker nisem bogat, in nočem je tvegati, ker ti ni potrebno. Oglej si malo bolj to vazo, ljubica. Oni, ki bi jo delal, je jako nadarjen, zelo spretno in zelo točno jo je posnel po starih etruščanskih vazah. Ne razloži tega nihče, če se ne razume na take reči ali če se ne potruji, pogledati stvar malo bliže. Pogledj sedaj, iz česa je: čudovito rahla snov. Nastavljenec, ki mi jo je prodal — prodal za štiri in trideset dinarjev — mi je

jamčil njeno zdrobljivost. Najmanjši udarec jo razbije na tisoč drobcev. Če je stvar taka, pa pomisli, da povabiva jutri svojega dobrega prijatelja Jakobca. Poznaš tega ljubeznivega fanta? Ima lastnost, ki nadkriljuje vse druge: koder hodi, dela škodo. Izhaja iz rodbine, kjer so vsi živahne narave: kadar sedi, zvija noge, kadar stoji, cepeta z njimi; stare stol, ki je nanj sedel in neizogibno razbije šipo, kadar ga zlože zmoti, da hoče poljubiti dami roko. Smeješ se, Katica, razumela si. Igračka bo za naju, ga spraviti do tega, da bo občudoval imenitno umetnino, ki da sva jo nedavno kupila, ki jo neizmerno ceniva in zlomek ni, če je ne bo hotel vzeti v roke — in je ne bo spustil na tla! Tisoč drobcev, — mi je dejal prodajalec. Sicer bi tudi dva zadostila. Naš Jakob je poštenjak; ve, kaj se spodobi. Naj ne bom več Peter, če ti koj prihodnjega dne ne pošlje lepega darila za pet sto dinarjev, ki sem ti ga obljubil!...«

Katica je mala norička: domislek njene-ga Petra se ji zdi imeniten in prepričan sem, da ga je objela in mu rekla s hvaležnim občudovanjem:

»Prefriganec si pa le, možek moj!«

Pravim vam, da poznam Streharjeva. Prav tako bi bil uganil sledeči prizor,

da mi ga ni dobri Jakob sam povedal.

Cesar mi Jakob ni povedal (kajti nihče ne vidi samega sebe), kar pa vendar vem, je to, da mu je ob vstopu padel klobuk na tla in da je imel priliko reči: »Pardon!« vsaj desetkrat, ko je začel ob ta ali onj kos pohištva. Potem se je požužil na sedež. Ne da bi veroval, da je neroden, vendar Jakob sam priznava, da ima neko nagibenost k okornosti... Preveč katastrof je že povzročil, da ne bi že nehal zaupati sam vase. In tako obsedi na svojem mestu, kar se najdalje da; tako tvega manj, kakor če se pre-stavlja.

Sicer se počuti še precej varnega v sprejemnici Streharjevih. Sprejemnica ni izmed onih prenapolnjenih salonov, po katerih se lahko gibljejo samo spretno zvijajoča se telesa, kjer je vsak najmanjši del pohištva nadevan z dragocenimi kipi in drobjarijami in kjer je preproga zahrbtno pokrita z blazinami (— ne govorite Jakobu o blazinah po tleh: smatra jih za pasti, nastavljene ljudem). Ne, sprejemnica Streharjevih je opremljena le z neobhodno potrebnim pohištvo in stvari za 500 dinarjev so redke v njej: Streharjeva nista bogata (ne obžalujte jih, saj se lahko postaneta).

Jakob je torej precej miren, a se iz modre preudarnosti nikakor ne mara

preveč približati etruščanski vazi. Vedno sedé posluša, kako se Peter divi nad natančnostjo izdelave, nad primernostjo dekorativnih podob in kako hvali Boga, da je tako srečno nanjo naletel. S tem podžiga navdušenje tudi v Katici, ki zatrjuje, da se ne bi mogla ločiti od take umetnine za... ah, za petnajst sto dinarjev in še več (Katica kot ženska ženska namreč misli, da je nepotrebno, ostajati pri relativno nizki vsoti pet sto dinarjev). Jakob pravi: »Da... da...« in se ne gane. Peter mu lahko daje vazo pred nos, ne dotakne se je za vse na svetu: predobro vé, da ima nesrečne prste...

Ne gre, Katica pogleda Petra z razs-rjeno šobo in Peter zaman kaže brez-skrben obraz, ko prav nalahno — »pozor! — postavlja vazo na mizo, — saj tudi njega jezi. Pa ne za dolgo, — kajti zabliskalo se mu je: posreči se mu, da spravi Jakoba pokonci, da se obrne, in — tk! da ni več sitnosti — sune z roko vazo na tla. Ropot. Krik. Tisoč drobcev. Katica je zavpila.

»O — moja lepa vaza!...«

Pa se komaj zdržuje smeha.

»Ali sem jaz?... Ali sem jaz?...« sprajše Jakob ves rdeč in pomilovanja vreden.

Po slovanskem svetu

Od Varšave do rusko-boljševiške meje

Baranovič, na vzhodnem Poljskem. Hotel sem spoznati tudi vzhodno krajo današnje Poljske, kraje med Vilnom in Pijńskim, domovino junaka Kościuszki, velikega pesnika Adama Mickiewicza in Pilsudskega. To so kraji, kjer je od leta 1915, do 1918. bila namško-ruska fronta; nemški generalni štab je bil dolgo haš tukaj v Baranovičah (v nekem okoliskem dvorcu).

Odpeljal sem se iz Varšave z osebnim vlakom, z vzhodnega kolodvora po stranski, bolj vzhodni železniški progi, ki drži do Vilna. Misli sem, da bodo tu zamenjani vagoni, ostanki starih časov, a videl sem, da so vagoni lepi, predeži v njih čisti. Poljske železnice so sploh v najlepšem redu in vozijo zelo točno. Iz Vilna drži železnica preko Baranovič in Luninca tja do proti Lovu, torej ob vsej dolgi rusko-boljševiški meji, a tudi tukaj ima Poljska svoje železnice v najlepšem redu. Promet pa je bil slab; že iz Varšave se nas je odpeljal malo in vlak se celo na večjih postajah ni napolnil; čutil sem se temu, ko vem, kam promet je na drugih poljskih progah; deževalo je in hladno je bilo, a glavni vzrok najhujšega števila potnikov je bilo to, da so onega dne žideli imeli nekaj praznik, ter so zato ostali doma. Židji dajejo tukaj lepo število potnikov. Vsa ta vzhodna mesta in mesteca so prenapolnjena z židji; od 60-75% prebivalcev je židov. Srednje meščanstvo je skoro izključno židovsko, na pr. obrtniki in trgovci. Hotela nisem videl nobenega, ki bi ne bil v židovskih rokah; so pa hoteli majhni in neznatni, a rad priznavam, da semic nisem našel. Promet ob rusko-boljševiški meji je slab že zato, ker je blizu meja; trgovske zveze so zelo slabe; kdo se bo pa z boljševiki spuščal v trgovske zveze? Manjka zupanja, a tudi vse njihov gospodarski sistem je različen od zapadnoevropskega, tako, da je trgovsko življenje oteženo.

Poljal sem se neposredno v Novogrodek, rojstno mesto Mickijevičev; hotel sem videti kraj, kjer se je rodil ta veliki Poljak in Slovan. Iz Novogrodka, kjer sem predaval o Jugoslaviji, sem se odpeljal preko Baranovič v Nieśwież; to mestce, ki pa ne leži ob železnici, ima grad knezov Radziwiłłov, ne toliko znan na zunaj, kakor sijajen v svoji notranjosti. Tu je bil slučajno shod učiteljska in tudi na tem shodu sem predaval o Jugoslaviji. Postaja, s katero sem se vrnil v Nieśwież, je predzadnja poljska postaja; pol ure vožnje je in bil bi v Stelpah, na zadnji poljski postaji, kjer se ustavljajo že boljševiški vlaki.

Naj navedem nekaj epizodskih razgovorov s tega pota. Bilo nas je v kupeju par oseb (bilo je to tam pred Novogrodom), dva poljska železničarja, katoliški duhovnik in jaz. Poljski železničarji, ki je delj časa — proti svoji volji — živel tam ostran boljševiških mej, je pripovedoval v kakšni strahu in beži tam ljudstvo; sajke sploh ne pozna, čisto visi na človeku le poedine črnje; on sam da je ruskim železničarjem, ki vozijo čez mejo, svetoval, naj se vsaj pri prehodu čez mejo primerno obklepejo. A duhovnik? To je bil katoliški župnik in katoliški poljski gimnazijec v Harbinu na Kitajskem. Harbin spada pod kitajsko vladno, a železnica je od nekada v ruskih rokah; pred vojno so se Poljaki kot inženjerji in tehniški delavci naselili tam in tvorijo še danes celotno kolonijo. Baš ta duhovnik izdaja v Harbinu poljski časopis. Poprašal sem ga, kaj je s temi revninskimi revolucijami na Kitajskem. Odgovoril mi je, da to niso nikakršne revolucije kitajskega naroda, ampak samo podjetja posrednih generalov, ki kupujejo vojske; ljudstvo je bedno in išče pri generalih za službo; ko si tak človek nekaj priušči, so vrne in mirno dalje živi z onimi, ki se je doslej proti njim bojeval. A Kitajec se bojuje samo »viteški«; ter pravi, da so Rusi neznajo bojevati »viteški«. Kaj je njemu viteški boj? Vitez se ne boji po noči, ne ob slabem vremenu in ne ob času obeda in večerje! Kitajec se ne boji vnanjega sovražnika in pravi: »Naj le pridejo Japonci! Pojlejo daleč, daleč v našo zemljo, a tam se pokitajoji, zakaj naša zemlja je velika!« Gospod Ostrovski, tako nekako se piše duhovnik, je bil na evharističnem kongresu v Ameriki, se tam seznanil z nadškofom iz Banjaluke (sarajevskim?); bil je tudi na katoliškem shodu v Varšavi in sedaj potuje v Albertov, kraj nedaleč od Baranovič, kjer imajo jezuiti nekaj seminar. Jezuiti imajo v Vilnu svojo klasično gimnazijo in poleg Baranovič nekaj zavod. Gospod iz Harbina se vrne preko Brindisija in po morju nazaj v Mandžurijo. Kdo plača takemu misijonarju pot?

Baranovič so mesto, zgodovine nimajo, t. j. nastale so nedavno, pred 50 leti jih še ni bilo. Rusija je tu napravila umetno-krajske železnice (danes se izteka in križajo tukaj velike železnice: Varšava-Stolpe, Baranovič-Bialystok, Vilno-Zdobomov) in vsled tega je nastalo mesto, razmetano na prostemem teritoriju, z dosti lepimi ulicami, s hišami, malone vsakokoli lesenimi, kar so tu večinoma hiše vsespod. Kolodvor je pa jako velik. Za uradnike se zidajo kolonije, nove hiše, ker je v stanovanju drugje težko. Direktor državne gimnazije me je sprejel in pogostil, a profesor poljskega jezika me je povabil k poljski uri v 7. razredu. V majhni, a čedni sobi je sedelo kakih 36 dijakov in dijakinj. Izpovedoval sem mladini besedo o Jugoslaviji in Poljski uvažujoč, Mickijevičev pesem »Romantičnost, ki se je ravnokar obravnavala. Med profesorji se nahajal i bivši ruski general, ki ima znanca med profesorji ljubljanske univerze.

Se nekaj o Lunincu, mestecu južnozhodno od Baranovič, kakih 300 km vzhodno od Varšave. Prijaznost poveda, pri židih in kristjanih: v Vilnu ni hotel uti postrešek, niti nosač, reči, koliko mu gre, gospod naj da, kolikor hoče; noče delati škode gospodu. V Nieświežu je tako govoril klepar, ki mi je popravil torbico, tukaj v Lunincu pa frizer. A faktično so pričakovali vsi, da jim dam več, nego jim gre. Je to paš bistvo take vzhodne prijaznosti. Ne zahtevam in pogoda, nego neka nejasnost, kjer more biti dobiček večji. Vobče pa treba reči, da poljski časopisi razmere v teh skrajnih (obsejnih krajih) prečno slikajo. Mir je; banditov ni.

Dr. Fr. I.

Poljski ulani

Poljgo uro je trajala vožnja s potniškim vlakom od Stierniewic do Varšave; bili so z menoj starejši podoficeri — ulani, profesor neke gospodarske šole v Kutnu in en študent.

»To je postaja Stierniewice,« pove ulan, ki je sedel tem nasproti, stu je bilo leta 1914. in 1915. silno vojske, ruske in nemške, nepopisno mnogo artilerije, top pri topu. V veliki vojni je kot Poljak iz Poznanjskega služil v nemški armiji ter z njo stal proti Rusom tukaj in na rumunski fronti. Sedaj je v poljski armiji, pri ulanih, staroslavni poljski kavaliriji.

Pravi vojak — veteran, ves »strokovnjak«. Oči so mu zabliščale in živo je gestikuliral, ko je pripovedoval o kozakih. Nemci so se kozakov strašno bali, pa je bil tudi kak kozak »fante (chlop)«. Visok na konju, s črnimi očmi — ves razpaljen — »Germanec!« Samo pred poljskim ulanom je imel kozak respekt! »Bili smo se s konja na konja, na star način, in sablje so treskale po sabljah.« »Ali kozak je znal le dariti, ne pa tudi parirati,« je dodal drug ulan.

»Da, fantje so bili ti ruski kozaki, le poljski ulani im je bil kos! A ruski oficirji so bili izdaleč! Polkovnik je zapustil svoje mesto in oddal komando kapetanu, a tudi kapetan je odšel in oddal poveljstvo poručniku in poručnik je odšel ter oddal komando podoficerju in nazadnje je ostal kaplar kot komandant in ta naj bi odločil v težkem trenutku! In ogorčenost pogumnega, vestnega vojske je bila nenavadno življenje mojemu ulanu, ko je to pripovedoval. »Izdaleč so Rusom vse pokvarile. Nad Varšavo so letali ruski in nemški aeroplani, ko je ta stala fronta, a bojov v zraku ni bilo nobenih, zrakovplovci so se mirno razšli, ruski aeroplani so prinesli nemškim ruske vojske načrte in označbe ruskih pozicij...«

Končno sem posegel tudi jaz v razgovor in vprašal, če so bili oni (ulani) tudi v Srbiji. Niso bili, le eden je bil na italijanski, tiroški fronti. Ali živo so se vsi zavzeli, ko sem povedal, da sem jaz iz Jugoslavije (»Srbije«). Srbe so hvallili; sploh se nikjer nisem slišal, da bi ljudje iz svetovne vojne ne imeli visokega mnenja o Srbih — vojakih; le o Bosancih trde v bivši Galiciji, da so tam kruto vršili revizije.

Profesor, prirodoispelec, je začel izpraševati o Jugoslaviji; poln vere v slovansko bodočnost, je rekel, zakaj se mi, predstavnik jezika in literatur slovanskih, ne brigam za en jezik slovanski. Razložil sem mu to stvar, kako kočljivi in nemogoči so za sedaj in za dolge čase taki poizkusi ter se obrnil zopet k ulanom.

»Ali Nikolaj Nikolajevič, to je bil pravi komandant! Hodil je sam po strešnih jarkih! Ruski oficirji so imeli s seboj v strelskih jarkih cele postelje in ženske... Nikolaj Nikolajevič je pri inspekciji osebno take oficirje klonil in napodil...« je pripovedoval ulan, »ali proti splošnemu neredu se je zaman boril; poslali so ga na Kavkaz.«

Koliko je na vsej sliki, ki jo je razvijal ulan, istine; koliko so govorice dodale; ne morem reči; v glavnem bo slika realistična. Vsekakor pa mi je bil ta ulan z vsemi tovariši nenavadno simpatičen; zdelo se mi je, da imam pred seboj tipičnega poljskega ulana, ki tako bajno ilustrira vs poljsko prošlost.

Alfredo Panzini:

Železniški tat

Ekspresni vlak Rim — Napoli je pravkar prispel v Caserto, ko se je začelo dani. Sedem možakov, ki so v tem skupaj potovali in skupaj kimali z zaspnimi glavami, se je predramilo in gledalo, gledalo drug drugega...

Tedaj so se odprla vrata, mrzel zrak je zavlel in sprevodnik je dejal: — Kdor se pelje v Napoli, mora izstopiti. Ta voz gre v Foggio.

Tedaj je sedem »raspancev« zamrmralo nerazumljive besede, združili so se in izstopili.

Ostal sem sam.

— Sedaj bom vendar že zaspal, sem si dejal zadovoljno, kajti vso noč nisem mogel zaspati obesa, stisnjen in zmlet med dvema debehurjem, ki sta srečno smrčala, kakor bi šlo za stavo.

V istini nisem ostal sam: v nasprotnem kotu se je nahajal kup blaga, ki ni bil samo plašč. Morda je bil v njem človek. Noč je bila že prešla, a dan se še ni napravil; ni se dalo dobro razločiti.

Ekspresni vlak v Napoli se je, takoj odšel dalje in voz, v katerem sem se nahajal, je ostal na tiru dovolj časa, da se je med tem dovolj zdalilo.

Skozi sipo sem videl, kako je črtalo pomladno jutro ljubke zlate pramene v nebo. V daljavi se je videl kraljevski grad Bourbonov. Koliko zgodovine se je odigralo v njem!

Zagrmel sem z zastorno zgodovino in pomlad in zaspal.

Ko sem se prebudil, sem videl pred seboj temnoročnega čepico načelnika postaje in dva stražnika. Vlak je stal in vrata so bila odprta.

— Kje smo?

Videl sem apeninsko solince in samotno.

— Ali je bila tu pozabljena listnica? Načelnik postaje je vprašal tako go-

doma s Poznanjskega, so služili ti moške dosedaj na Poznanjskem, a sedaj so premešeni na mejo sovjetske Rusije, v bodne Baranovič, kjer je v vojni dolgo stal nemški generalni štab. Rodbine so jim ostale na Poznanjskem; dodatkov zato ne dobijo nikakršnih. »Vse to je naša domovina (otčina), Poznanj in Baranovič«, je vneto govoril ulan, ko smo se pripeljali na kolodvor varšavski in jaz sem živo pritrjujoč njemu in vsem njegovim ulanskim tovarišem ob slovesu prisrčno stiskal roke...

Bila mi je lepa ta vožnja med poljskimi ulani. Močno sem čutil med njimi Slovinstvo.

Kiena pod Vilnom

Vzhodni veter veje... Veje na Litvi, na Poljskem, v zemlji Adama Mickiewicza in Jos. Pilsudskega.

Sprejelo me je vlastelinstvo g. Slavinjskega; 24 km daleč od Vilna je to.

Pri obedu se sestajamo: poljski major — invalid, njegova žena, njegova sestra in jaz. Visokorastel je major in mlad; komaj 30 let je star... L. 1914. je odšel v vojsko. V zemlji krakovski je bil in l. 1919. se je tukaj na Litvi bil z boljševiki... Trilkrat je bil ranjen, trojič težko; noga mu je odvečena; na tisoče koscev železa mu je v nogi razpršenih in zdaj pa zdaj se zagnajo in pride kak kosček na dan... Gospod major je dobil državno prodajalno duhana na veliko v Vilnu.

Naši skupni obedi so postali akademijec, kjer se slobodno razpravlja o najrazličnejših problemih, ki morejo tiftati v vsakdanjih, majhnih dogodkih.

Pripovedoval nam je g. major, kako je postal na bojnem polju z vojak, ki so se pregrešili... In njegova sestra in jaz sva čutila, koliko je bilo psihologije in plemenitih etičnih nagibov v njegovem postopanju. Oficir in pedagog, kje jima je meja?

Mali je doraščajočega sina poslal bez dvorišče z nekim orodjem na pomoč rodbini, ki ji je grozila plaha... Ali bi ne bilo lepše, da je šla sama in ne bi spravljala sina na nevarnost? Gospod major je obkrožno dokazoval svojo tezo, da mati ni postopala dobro.

Ali je Sokrates pri vsakokratnem razgovoru s sofisti imel odgovor na probleme napre gotov, ali se mu je odgovor šele razvil v teku razgovora? Gospod major je umno razpravljal tudi o tem.

Gospod major je čital le drobno knjižico o Ruskinu, a razpravljal je o njem vsestransko; kar je domazil uje; to je zvezel bistro z ostalimi pojavi onega časa, primerjal in sklepal... Malo je čital, a mnogo ve, ker o vsem zaključuje...

Fant je pokvaril tujo puško in jo dal popraviti, aparat je v njej sedaj drug, a boljši, nego je bil prejšnji. Fant dodaje: javim lastniku naj se mi zahvali za to, da sem mu pokvaril puško. Gospod major tolmači fantu, kako bi bilo to nelepo...

V navni dušni lepoti zastopa sestra cerkveno versko prepričanje... In razvije se dolg razgovor in gospod major vpraša: »Ali je bog tudi v vrugu? Če je povsod! In razvija se je debata o bogu in vrugu, o dobrem in zlem.

Majhni, skoro brezpomembni dogodki so prišli vmes med sestro in brata, ki se vaje jemo ljubita in spoštujeta in čenita kakor redkokdaj bratje in sestre. Red in čistost ljubita obo, ali nekoč njegova sestra se ni bila v redu in nastal je dolg razgovor o »shodnosti« in neuhodnosti opazkah, o razliki starosti v zakonih itd.

In tako trajajo obedi po dve uri in delj, in prihajajo na vrsto sanje in zdravjenje dušnih pojavov. Dostojevski in Slovacki in Hoene — Wronski... in »duma set in misli in razpravlja in filozofira« vse subtilno, vse podrobno, globoko, a vse se zdi tako nerealno, vse do rafiniranosti psihologije, a vse je kritika, vse opozicija, vse analizir. Kar je gospod major razjasnil z analizo, to je njegova sestra čisto videla že z intuicijo. Živci delujejo sestrin in bratu izredno živo, trepetajo in vsaki njih drhtaj je njunima misli in čustva... Težko je imeti take živce...

Tako »duma« poljska duša slovanska... Majorjeva sestra je diven ženski cvet, ki pestro izpreminja barvo po žarkih solca... Gospod major je njeno žensko kaprično duhovnost izpremenil v moško logiko... On je vojak, a mogel bi biti tudi profesor. Ota je profesorica, mati, v življenju in misljenju poetka, subjektivizem; dobro ji de njegov realizem in objektivizem.

Tudi tend je zaigral gospod major, dasi hrom in šepajoč. Visok stoji na igrišču; z zavestjo sigurnosti bje žogo... tako sigurno, kakor je pri obedu tiral misli, ali tako, kakor je na Varšavi pred 3 meseci.

No, ko je meseca maja Pilsudski nastopil v Varšavi, da napravi red v zmešanju in razstiri motne struje, mu je Vilna poslala na pomoč svoje polke in v Varšavi so opazili, kako je v Aleja Ujazdovskih komandiral in napredoval težko hromi visokorastli mladi major... Gospod major veruje v Pilsudskega in ne kritizira njegovih načrtov...

Zvečer so parkrat zaigrali igro Mah Jongg, ki je doma na Kitajskem. Zna jo do-

tovo me je bil on prebudil iz spanja.

Z rumeno brzojavko v roki je hodil po malem vlaku ter spraševal:

— Ali je bila tukaj pozabljena listnica?

Kje smo bili? Na majhni postaji med Caserto in Poggio. Kaj se je zgodilo? Rekli so, da je neki gospod pozabil listnico, ko se je presedel v Caserto. Našli niso ničesar in vlak se je odpeljal. So le potem, ko se je bil vlak premaknil in sem začel jasno gledati, sem opazil rumeno listnico, ki je ležala v mreži pred menoj. Ali je bila to izgubljena listnica?

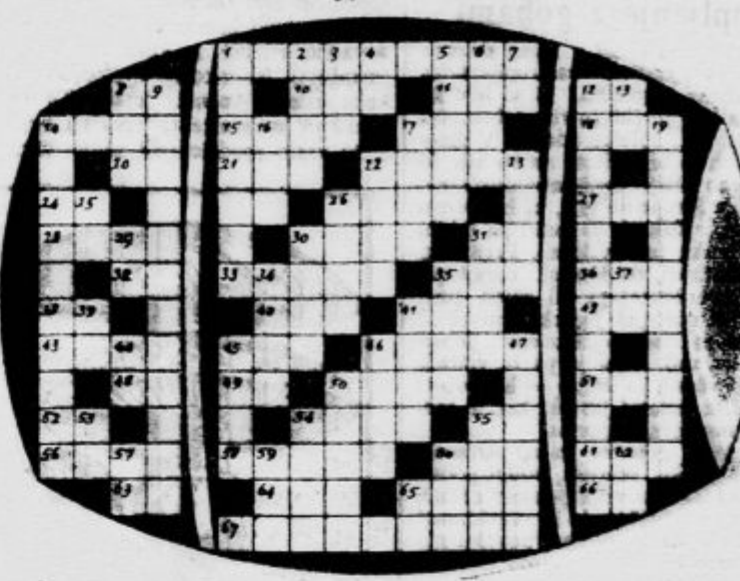
Najprvo sem se hotel dvigniti, stopiti na hodnik in reči stražnikom: — Izgubljena listnica je tukaj.

Toda takoj sem se premislil in sklenil, da tega nikakor ne storim. Te listrice vobče ni bilo. Stražnika nista bila našla ničesar in načelnik postaje je rekel: »Ničesar ni tu.«

In moram izjaviti, da nisem nikoli kradel. In to povem kot suho dejstvo. Važno bi bilo vedeti, kaj vsebuje ta listnica. In če vsebuje veliko vrednost?

Drugi potnik (za onim plaščem je namreč v istini ždel možak) je spal. Da, gotovo je spal. Vendar... Tu pride majhen predor. Razburjen se dvignem in potiplem listnico. Bila je za-

Križanka „Vinski sod“

Pomen besed.

voščarstvo: 1. oblika vladavine; 8. datum ska okrajšava; 10. žuželka; 11. del stavbe; 12. predlog; 14. svojiti zaimek; 15. Zolajev roman; 17. števnik; 18. pesnitev; 20. zlaht na kovina (kemični znak); 21. vprašalnica; 22. samosilnik; 24. prislov; 26. prometna pot; 27. osebni zaimek; 28. starogrški slikar; 30. grška črka; 31. lahka kovina (kemični znak); 32. osebni zaimek; 33. matematični izraz; 35. medmet; 36. listina; 38. medmet; 40. reka (špansko); 41. števnik; 42. etris v zloženkah; 43. krogla; 45. kraj pri Ljubljani; 46. otok v Sredozemskem morju; 48. veznik; 49. del kolesa; 50. leto višče v Jugoslaviji; 51. dvojica; 52. Zevsova ljubica; 54. pregreška; 55. utežna enota; 56. prislov časa; 58. utežna enota; 60. predlog; 61. delinkvent; 63. egiptovsko božans-

stvo; 64. predlog; 65. ime rimskega papeža; 66. značka na listinah; 67. orientalski posentat.

navpično: 1. avtomobilska znamka; 2. konj; 3. velesila; 4. kemični znak za barij; 5. reka v Franciji (fonetično); 6. ženski kras; 7. v letu Gospodovem; 8. prislov kraja; 9. lahka bolezen; 12. gora v Mehiki; 13. predlog; 14. bolnik; 16. glas; 17. ločilo; 19. plemič; 22. naloga (tujska); 23. sestavljen veznik; 25. pesnitev; 26. časovni prislov; 29. medmet; 30. vzpetina; 31. draguli; 34. boginja prepisa; 35. kosti; 37. skrajšava na državnih institucijah, spisih itd.; 39. predlog; 41. drevesni sadež; 44. vprašalna členica; 45. zver; 46. pritlikava stanovanja; 47. bolezen; 50. del obraza; 53. predlog; 54. vrtni sadež; 55. morska žival; 57. ploskova na mera; 59. žensko krasno ime; 60. stara dolžinska mera; 62. igralna karta; 63. nota.

bro gospod major in njegova sestra jo je vzljubila... Vedno vlogo v njej ima oni, ki mu po pravilih igre gre ime vzhodni veter...

Prisrčeval sem igri in sem zamislil: »Da, Vzhodni veter! Skozi poljsko dušo, veje, kakor skozi rusko vzhodni veter, tako značilen za prvotno bistvo slovanske... Veje vzhodni veter skozi dumaenje, analiziranje naših obelod... Vzhodni veter, ki je dal vse religije in mnogo poezije, ali malo organizacije in tehniške... Ali vzhodni veter sili na zapad in nikjer se toliko ne ceni zapadna kultura, kakor na Poljskem... Kaj prinese ta slovansko — vzhodni veter, ko se vrne z zapada?«

Dr. Fr. J.

— Vsa društva naj začno s pripravo za čim veličastnejšo proslavo narodnega praznika 1. decembra, ki je obenem sokolski praznik. JSS bo naslovil na svoja društva tozadevna navodila v saveznem glasilu. Ta praznik naj bo namenjen razven stalno veljavni dolžob o začelnih veljave glasstva, telovadnih akademij itd., predvsem za dvig in temeljito vzgojo našega naraščaja, za edinstvo Sokolstva ter resno in smoteno notranje-telovadno delo.

— Odlikovanje po smrti. Nedavno tega je v Pragi umrl predstojnik ministrstva Narodnega zdravja dr. Jan Semerád, primarij vinohradške bolnice. Pokojnik je užival, kakor smo zabeležili v nekrologu, velik ugled ne samo doma, marveč tudi v tujini. Z ozirom na pokojnikove zasluge na zdravstvenem polju ga je odlikoval prezident francoske republike z viteškim križcem častno legije. To odlikovanje pa se je izvršilo po njegovi smrti. Minister narodnega zdravstva je sedaj izročil red častno legije pokojnikovi vdovi.

Radio-vlak

Potovanje z godbo in še prvi v Evropi! Ravnateljstvo avstrijskih železnic je povabilo člane dunajske novinarske »Concordie« in tudi dopisnike inozemskih listov na izlet v radio-vozu brzovlaka Dunaj—Gradec. Uspeh je bil sijajen. Ob 8. uri zjutraj je zdrvel vlak z brzino 60 km na uro. Tovarniške nasebine dunajske okolice so izginile, vlak je zarezal v sredo porumenelih polj obdanih z gozdnatimi hribi. Sedli smo v lepe naslanjace in si natakli nova kovinasta slušala. Inženjer lovi yalove ob sprejemniku s 6 žarnicami. Voz se precej trese, stekla zvenkečejo. Klub temu slišimo vsi naenkrat prav razločno, kakor da govori nekdo poleg nas! Halo! Tu dunajska radiopostaja. Današnje tržne cene. Ura kaže pol devetih. Nastane molk. Zvemo, da stane telefona 2 šlinga in 10 grošev za funt,

maslo 3 in pol šil. funt. jajca 1 šil. 80 grošev za 10 kosov itd. Odpiramo okna — zunanje šumenje nič ne ovira glasa. Gospodarske vesti so končane. Pol ure odmora. Ob pol 10. se prične koncertni del, seveda s Straussovim valčkom. Vlak veselo drvi proti Semmeringu, gore so vedno bližje. Vidijo se slapovi, vinogradi se vzpenjajo v hrib, dan je lep in naš voz poln vesele godbe.

»No, zdaj pa bo Rax nagajal,« se smehlja inženjer. Resnično takoj pomotijo godbo 3000 in 3500 m visoki vrhovi. Včasih so zvoki komaj razločni. Wagnerjeva koračnica iz »Tannhäuserja« je izgubila ves svoj zanos. Zato pa se krasno slišijo sanjavi Griegovi valčki. Potem se prične predori in radio jame pojemat. V velikem semmeringem predoru, ki je dolg 1431 m, vlada popolna tišina. Ko pa pridrvi vlak po štirih minutah zopet iz temne luknje, se vnovič prične Griegova godba. Odtod do samega Gradca smo imeli vedno razvedrilo. Predori so nagajali tudi pri povratku na Dunaj, a kljub temu smo z naslado »uživali« različne valove: iz Budimpešte, Nürnberga, Monakova, Basla in Breslave. Posebno zadnja postaja je delovala sijajno. Prihodnje leto bodo potniki lahko poslušali tudi newyorskijazzband, seveda le ponoči, ker je v Ameriki čas postavljen na glavo.

Od 15. t. m. ima vsak brzovlak na progah Dunaj—Gradec, Dunaj—Čelovec in Dunaj—Pasava svoj radiovoz. Dosedaj je zapustilo dunajske delavnice 23 radiovoz, od katerih ima vsak 45 sedežev. Izmed njih je 9 prostorov za potnike I. razreda, 12 za II. razred in 24 za III. razred. Ta delitev v starokopitne razrede se zdi nekam čudna, posebno, ker se plača v vseh treh razredih ista pristojbina za slušalo: 1 šling, t. j. 8 dinarjev na uro. Vendar so sklenili železniški izvedenci, da je delitev potrebna. Takozvani boljši potniki ne potujejo radi v družbi manj petičnih tretjerazrednikov. Železnica more biti nedemokratska, a se mora ozirati na dohodek. Izkušnje kažejo, da prispeva prvi razred največ za vzdrževanje železniških radio-koncertov. Povsem ugodno so bile tudi izkušnje z donavskimi parniki.

Potovanja z železnico postajajo torej zanimiva. Evropske postaje nudijo obilo razvedrila in tudi pouka: človek, ki ne mara poslušati godbe, je lahko deležen berlinskih znanstvenih predavanj ali tečajev španščine in angleščine iz Hamburga.

»Da... Vaš suknjič... ko ste se obrnili...«

Besede letijo sem in tja. Jakob prosi opravičenja za kar najobujnejši meri: opravičevati se zna izborni. Je pač vajen, kaj ne? Peter ponavlja: »Pa to ni nič. Ljubi moj, to ni nič...« s popolnoma ljubljenom tonom neravnega in nenaravnega svetvskega moža. Katicica je čim dalje težje, vzdrževati se smeja.

Brž ko Jakob napravi svojo nerodnost, postane povsem neprisiljen. Dejal bi, da čaka samo nanjo, da se končno dobro počuti. To je zanj. Pobral je drobce. Znova prosí opravičenja, a s samozavestjo moža, ki bo storjeno škodo popravil. In oditi zna naglo, — veličastveno, dovršeno. Tedaj pa objame Katica Petra še enkrat bolj.

»Pa sva doigrala, a?« reče: Peter. »Imela je boš, svoje darilo za pet sto dinarjev!«

Takoj drugega dne dospe v resnici zavoj z Jakobovimi pismoni. Med tem ko Katica z mrzlično naglico trga vrvice, bere Peter pisemce:

»Draga prijatelj! Proseč še enkrat opravičenja zaradi svoje neokretnosti, sem vesel, da jo morem, mislim, popolnoma popraviti. Bal sem se, da bom le težko dobil vazo, enakovredno onim, ki sem jo Vama strli; ali, kar sem drobce

včeraj pobral, sem zagledal na enem izmed njih listek, ki je bil ostal na njem. Lahko sem torej dobil v Grand Bazarju prav tako vazo, kakršno imata tako zelo rada. Videla bosta, da je prejšnja tako podobna, da bosta mislila, da je še zmerom ista in prepričan sem, da bosta pozabila, da je bil moj suknjič neroden...«

Poznam Streharjeva dva: Katica, ki je majhna norička, si je najbrž morala privoščiti živčen napad; in Peter, ki je robat, je bržčas — strahovito zaklel...

Alfredo Panzini:

Ekspresni vlak Rim — Napoli je pravkar prispel v Caserto, ko se je začelo dani. Sedem možakov, ki so v tem skupaj potovali in skupaj kimali z zaspnimi glavami, se je predramilo in gledalo, gledalo drug drugega...

Tedaj so se odprla vrata, mrzel zrak je zavlel in sprevodnik je dejal: — Kdor se pelje v Napoli, mora izstopiti. Ta voz gre v Foggio.

Tedaj je sedem »raspancev« zamrmralo nerazumljive besede, združili so se in izstopili.

Ostal sem sam.

— Sedaj bom vendar že zaspal, sem si dejal zadovoljno, kajti vso noč nisem mogel zaspati obesa, stisnjen in zmlet med dvema debehurjem, ki sta srečno smrčala, kakor bi šlo za stavo.

V istini nisem ostal sam: v nasprotnem kotu se je nahajal

Zastrupljenje z gobami

Pred kratkim smo čitali v naših dnevnih, da se je v Ljubljani zastrupila neka uradnikova rodbina z gobami, ki so bile na trgu kupljene kot jurčki (užni goban, organ, globanja, lat.: boletus edulis). V omenjenih poročilih je bilo čitati, da so bile to gobe, ki so močno sličijo jurčkom-ajdovčkom, a so strupene. Strupenih gob, ki bi močno sličile jurčkom, plohi ni, najmanj pa takih, ki bi sličile črnim (ajdovčkom). Predvsem je treba konstatirati, da jesenski temni goban (olivnorojave črno-rojave ali sploh črne kaste barve) ni običajni jurček, temveč je sovratnik ter se imenuje bronasti goban (lat. boletus aërus). Ker je pa ta vrstnik ravno take — včasih še boljše — kakovosti kot pomladni in poletni jurček, ker je trdnjši — je zamenjava dopustna.

Imamo pa štiri gobane, ki so strupeni, ozir. sumljivi (vražji, svinjski, volčji goban in noroglavka). Zadnja vrsta je sicer užitna, a ker ostalim trem slična, je iz previdnosti ni priporočati. Toda le skrajno površni nabiralec ali kupec bi mogel katero teh gob zamenjati z jurčkom. Včasih so po vrhu klobuka morda — nekoliko podobne barve, toda vsi štirje gobani pa so pod klobukom, ozir. tudi po koccu živo rdeče barve. Torej le slepec bi ne opazil te kričave razlike. Vse štiri vrste pa tudi takoj počinjo ali pomorijo, ako jih pretrgamo ali prečemo, kar mora zopet vsaka gospodinja takoj opaziti. Kor prevladujejo pri nas še vedno zastareli nazori, da je strupena vsaka goba, ki spremeni barvo, bi jih že zaradi teh predsodkov nobena gospodinja ne pripravljala. Kakor rečeno, so taki nazori zastareli in napačni, vjemajo se le pri imenovanih gobanih, izmed katerih pa je dokazano strupen le vražji goban (boletus satanus). Nekatere prav dobre gobe tudi spremene barvo n. pr. turek ali kozak, kostanjeva, sirovka itd. Nasprotno pa najhujši strupenjači strupeni kukmak ali krompirjeka in mušnica prav nič ne prečugate barve, ako jih prečemo.

Popolnoma neumljivo se tudi zdi, da bi tržno nadzorstvo ne opazilo takoj, ako bi kdo res prinesel na trg take rdeče gobe, ozir., da bi jih kupovalci ne odklonili. Najbolj verjetno je, da so bile usodne gobe pristani jurčki, ozir. bronasti gobani, toda prestari t. j. predolgo časa nabrani. Znano je namreč — ali bi vsaj moralo znano biti — da se najboljša goba časaoma pokvari in postane škodljiva ali celo strupena. Nobena goba se ne sme uporabljati za jed, ako je že preteklo 48 ur odkar je bila utrjana. Ker je bilo letos dosedaj le malo takozvanih jurčkov, je prav lahko mogoče, da so nabirali na deželi odlasli z donosom v Ljubljano več dni, da so med tem še zraven nabrali več gob. Morda so bile gobe že čeli teden nabrane in hranjene na hladnem n. pr. v kleti, kar pa ne more preprečiti, da se jih vsaj v notranjosti ne loti škodljivi plesen. Staro, navidez še mlado in jedro, toda predolgo utrjeno gobo more spoznati le strokovnjak. Neveščaki pa se lahko prepričajo o tem, ako pritisnejo nalahko s prstom na vrh klobuka gobana. Ako se goba pod pritiskom takoj uda, je prestara. Tudi se pri takih prestarih gobah da kožica sleči s klobuka, kar pri mladem in zdravem gobanu ni mogoče.

Laglje kot takih doma zastaranih gob se je varovati tistih, ki postanejo prestare v gozdu. Gobe, ki so že v gozdu vsled starosti mehke, da se razkrajajo, ne bo pameten gobar pobral, ker so gusne in bi jih tudi nihče kupiti ne hotel.

Merodajno načelo je: Vsaka prestara in že razkrajajoča se goba je lahko strupena ali vsaj škodljiva, četudi nudi v svežem stanju najboljšo jed. Istotako pa si je treba zapomniti, da je vsaka jed iz najboljših gob lahko škodljiva, ako je postana. Ako ostane gobja jed od kosila, je niti za večerjo ni priporočati, kaj šele pogrete drugi dan. Vsaka goba, tudi užitna, vsebuje takozvani kolin, ki se pri kuhanju ali praženju, nato pa postanih gobah prekroji v strupeni neorin, ki povzroča vnetje v želodcu ali črevesih.

V splošnem se pripeti zelo malo zastrupljenj z gobami, a bi moralo sploh popolnoma izostati, ako bi bili ljudje kolikaj poučeni in pazljivi. Ze stari narodi — Rimljani in Grki — so zelo cenili gobe, dast se je takrat pripetilo dosti več zastrupljenj. Pesniku Evripidu so se v enem dnevu zastrupili žena in trije otroci, za zastrupljenjem z gobami sta umrla papež Klement VII. in cesar Karel VI. Nesreče pa ljudi niso splašile, le bolj previdni so postali.

Pri nas je zelo malo strupenih gob — kakih 3-6 kmed približno 200 užitih. Vsakdo bi si lahko na podlagi dobrih slik in opisi zapomnil teh par strupenjač, saj imamo za to dobro Begovo knjigo. V tem oziru bi morale storiti naše šole dolžnost.

Najhujši strupenjače med našimi gobami. Slika prikazuje strupeni kukmak ali krompirjeka, (nem. Knollenblätterpilz, lat. amanita). Barve le različne: rumenkaste, rumenkasto zelene, olivnozeleno, citronasto-rumene, sedaj jeseni pa navadno bele. V mladosti je goba v hrapavi, kožnati lupini, katere ostanki se vidijo pri odrasli gobi na

spodnjem delu koccna, ki je vsled tega odebel v obliki hrške. Tudi sredi koccna je navadno ostanek te kože v obliki obročka (manšeta), istotako so krpiče po vrhu klobuka ostanki kožnate lupine. Tu so glavni znaki za spoznanje te nevarne strupenjače. V to vrsto spadajo tudi užitni kukmaki ali

šampinjoni, ki so najodličnejše užitne gobe. Njih pa more zamenjati le slepec z gornjo strupenjačo. Pristni kukmaki nimajo pri tleh hrškastega koccna, temveč je njihov koccen enak debel, nimajo nadalje povrhu klobuka krpic, a kar je glavno: pod klobukom so mesnorožnate, na starost čokoladne barve, dočim imajo strupeni kukmaki vedno bele lističe.

Filatelija

Kdor hoče spoznati stanje filatelije v naši državi, je to mogoče edinole v Zagrebu. Ze samo glasilo Hrvatskega fil. društva »Filateliste« nam dovoljuje dosti vpogleda v silno razvito delo hrvatskih zbiralec, a vsakoletni filatelistični dnevi, ki je Hrv. fil. društvo 10. t. m. priredilo svojim članom in tudi prijateljem že četrtega, nam pa jasno odkrivajo, da je žarišče filatelije v naši državi nesporno v Zagrebu. Ze po udeležbi sami je bilo mogoče presoditi, da sta Srbija i Slovenija še silno daleč za Hrvati. Neoprijeto je povedati, da sta na to najvažnejšo letno prireditel v državi prišla le dva Slovenca, in še to eden bolj kot založnik in trgovec, drugi pa kot publicist, saj n. pr. naša najstarejša organizacija v Ljubljani sploh ni bila zastopana. Kaj potem pomaga delo posameznika?

Vso prireditel je zopet s sijajno rutino vodil nad vse simpatični častni društveni predsednik, g. Viktor Račić. O tem gentlemanu človek poč ne more reči nič drugega, kot to, da razen njega v Zagrebu nikdo drugi ne bi mogel biti častni predsednik, ne samo hrvatskega temveč tudi jugoslov. filatelističnega društva. Da tak predsednik vodi tudi v resnici otmeno društvo, je samo ob sebi umljivo.

Udeležba v Zagrebu sicer ni bila velika, bila pa je izbrana, kar je višini prireditve koristilo.

Tudi razstava sama je bila pravzaprav majhna in se je ravno zato in pa radi izbrane materialja zelo ugodno razlikovala od ogromnih in nepreglednih inozemskih izložb, ki so po večini le sejmi. Specialna zbirka Bosne, Črne gore, Hrvatske, Jugoslavije, Srbije in Slovenije, last g. Miše Wolfa, bi bila gotovo dosegla visoko priznanje tudi na vsaki tuji razstavi radi bogatega materialja, posebno pa še radi neprecenljivega indeksa. V posebni obsežni knjigi je namreč opisana vsaka znamka, prejšnji lastnik, njena cena in vrednost. Ta indeks bo marsikateremu raziskovalcu služil kot vir in dragocen pripomoček pri študiju naših znamk. G. Vilim Gregorič, ta do poštvalnosti agilni naš strokovnjak, je razstavil Slovenijo, verjetno po njegovem novem sistemu, kjer so n. pr. barve označene s številkami. Filatelistična središča naj bi imela popolne zbirke slovenskih znamk, vsaj one, ki pri njih pride v poštev barvna razlika, pa bi bile s številkami rešene vse težkoče imenovanja barv. Kakor oblike grških vaz najtočnejše opisujemo s številkami kataloga vaz v Britanskem muzeju v Londonu, bi z vsjo preciznostjo na ta način lahko obeleževali tudi vse odtenke naših znamk. Za estetsko in strokovno vzgojo naših zbiralec zelo potrebne knjižice je z velikimokusom in znanjem razstavil tudi g. Gregorič, gurmane pa je presenetil z malo zbirko turških znamk z bosanskimi žigi, a ta mali zvezek je odtehtal debele albume. G. podpukovnik Werklijan je vzu-

jal navzočim ekomine s svojo Slovenijo pri specialisti, g. Buchbinder je pa mnoge navdušil za Bolgarijo. Samo Hrv. fil. društvo je izločilo svojo kompletno zbirko poštinih žigov Hrvatske in Slavonije do l. 1918. In društveno zbirko falsifikatov s 2250 komadi najrazličnejših ponarejenih znamk. Vse to je društvo zbralo z velikim trudom in stroškom ter s pomočjo velikega dela društvenih članov. In pri nas?

Dražba znamk radi splošno slabih razmer ni mogla imeti velikega denarnega uspeha. Dan je zaključil najprijetnejši večer z razdelitvijo priznanj in diplom.

Priznalno diplomu so dobili: Mišo Wolf iz Erecnogovega, Friderik Stehlik, Vilim Gregorič, Adolf Buchbinder in Mate Werklijan, vsi iz Zagreba.

Pohvalno priznanje so zaslužili: Albin Poganič iz Kranja za publikacije, Slovensko fil. društvo iz Ljubljane za resnično lepi in praktični album, ki ga je založilo, Franca Spathisova vdova z Dunaja, Marksten & Gabor iz Budimpešte, Aleksander Pintirits iz Budimpešte, Josip Kahofer, Ivan Raverta, Mihajlo Stern, Vilim Gregorič, vsi iz Zagreba.

Priznanje so pa sprejeli: Franjo Jenschke iz Daruvarja, Josip Kahofer, Ivan Raverta, Mihajlo Stern, Rudolf Balcer, Oskar Weiss, dr. Viktor Horvat, Alfred Makanev, vsi iz Zagreba.

O tako vsestransko lepo uspeli prireditvi je pač lahko poročati z odkritosrčnim veseljem. Naj že enkrat ponudi priliko tudi Ljubljani!

Zalostna usoda je doletela mladega trgovca z znamkami J. B., rojenega v Podhosti pri Toplicah. Pred nekaj leti se je kot visokošolac vozil na božične počitnice iz Prage domov na Dolenjsko. Ko je na Grosupljem prestopil, mu je vlak nad koleno odtrgal obe nogi. Na nadaljevanje študij ubogemu fantu brez nog ni bilo mogoče več misliti. Lotil se je z vno filatelije, ostal je pa do zadnjega le začetnik brez pravega strokovnega znanja. Zvedel je, da je v Novem mestu na prodaj velika in stara zbirka, ki je bila vredna okrog 100.000 Din. Lastniku se je ponesrečenec smilil in jo mu je zupal po prav nizki ceni. Ravno tako se ga je usmili tudi neka velika banka v Ljubljani in ga sprejela v službo. Ko je imel znamke, si je najel stanovanje več sob in začel trgovino z znamkami. Blago je takrat nitro šlo v denar, a revež je denar potrošil za svoje zdravljenje in razvedrilo, mesto da bi znamke odplačeval prejšnjemu lastniku. Lani je moral pred sodnijo in pred nekaj dnevi je Stal sedmorice v Zagrebu potrdil sodbo tukajšnjega deželnega sodišča, da se lahkomišelnim invalid kaznuje radi hudodelstva goljufije na tri mesece ječe, zasebni udeležencem se pa s svoji om odkodninskimi zahtevkom zavrta na pot civilne pravde. Pretresljivo vest objavljamo le v svari loznim zbiralcem, ki bi radi po ceni prišli do lepih znamk, ne pa radi obsojenega filatelista, ki mu nikdo ne more privočiti tako krute usode.

Kino

Koliko so stari?

Tudi to vprašanje zanima nad vse našo kinematografsko publiko, žensko kakopak neprimerno bolj kakor moško. Da našim cenjenim čitateljem tudi v tem pogledu ustrežemo, navajamo v naslednjem nekaj števil, v katerih bodo z naslednjo ugotovitve, da je platno včasih močno, močno varljivo. Naštetje igralci in igralke so do dveh sami Nemci.

Alfred Abel	42 let
Otto Gebühr	37 "
Ernst Hofmann	36 "
Erich Kaiser-Titz	40 "
Bruno Kastner	35 "
Rudolf Klein-Rogge	41 "
Eugen Klöpfer	40 "
Max Landa	41 "
Harry Liedtke	38 "
Paul Morgan	40 "
Hans Mierendorff	49 "
Harry Piel	35 "
Johannes Riemann	40 "
Reinhold Schünzel	37 "
Gunnar Toland	43 "
Conrad Veidt	36 "
Paul Wegener	44 "
Friedrich Zelnik	41 "

Koliko so stare?

Fern Andra	32 "
Lucy Dora	32 "
Käthe Dorsch	38 "
Xenia Dorni	33 "
Evi Eva	27 "
Lya Mara	29 "
Mia May	43 "
Hela Mo	30 "
Mac Murray	39 "
Erna Morena	36 "
Helga Molander	30 "
Asta Nielsen	49 "
Ossi Oswalda	29 "
Henny Porten	38 "
Lya de Putti	26 "
Hanna Ralph	39 "

zavozil pod pristrešje postaje v Foggii. Vlak se še ni bil ustavil, ko je možak bliskoma sunil mojo odejo v stran, zagrabil listino, odprl vrata, skočil na nasprotni strani iz voza in stekel preko tirov.

— Tat! Tat! sem hotel zakričati. Hotel sem izstopiti in hiteti k izhodu, kjer sta stala na straži dva karabinerja, ter jima reči:

— Gospoda, v vlaku je bila pozabljena lista, neki možak jo je vzel, skočil na tir na nasprotni strani postaje in zbežal. Tecite za njim in zagrabite ga!

Toda čudež božji, tu zagledam moža, kako se spreha ja sem ter tja po peronu in se razgovarja z načelnikom postaje.

Kaj naj si mislim? To je res popolen tat!

Še bolj sem se pa začudil, ko se je vlak začel premikati in je ta možak stopil na vagonove stopnice ter odprl vrata, a ga ni nihče zadržal, kot se to zgodi, če hoče, nekdo stopiti v vlak, ki se že premika.

In mož je spet sedež meni nasproti.

Vozil smo se preko Puglie. Mož me je vprašal za najljubnejšim smehljajem:

Ellen Richter 33 "
Dagny Servaes 32 "
Hanni Weiss 33 "

Med nemškimi igralci sta torej odnesla starostni rekord Hans Mierendorff z 49 in Paul Wegener s 44 leti med igralkami pa Asta Nielsen z 49 in Mia May s 43 leti. Daleč za njima je Lya Mara s svojimi 29 leti, ki pa bi ji menda nihče ne prisodil manj kot tri križe in še enega pol...

S kom so poročeni?

Kadovednost je pač človeška slabost, predvsem seveda ženska, in med našimi čitateljicami je gotovo mnogo ljubiteljic kin, ki se vsak teden sprašujejo: kakšen je neki mož te in te igralke, kako mu je ime? In s katero je pač poročen glavni junak tega ali onega filma?

Ne moremo si ustreči vsem tem vprašanjem, ali pa nekatere pomembnejše igralke in igralce vam lahko damo podatke. Za danes objavljamo imena boljnih in slabših polov ameriških filmskih igralcev in pa igralk, Francozi, Nemci itd. pa pridejo na vrsto ob drugi priliki.

Poročeni so:
Agnes Ayres z Manucom Reachijem, Richard Barthelmess z Mary Hay (se name-ravata ločiti), Barbara Bedford z Albertom Roscoejem, Wallace Beery z Rito Gilman, Emid Bennett s Fredom Niblom, Charlie

Chaplin z Lito Grey, Betty Compson z Jamesom Cruzem, Priscilla Dean z Wheelerjem Oakmanom, Reginald Denny (alias Kid Roberts) z Ireno Haisman, Douglas Fairbanks z Mary Pickford (pravijo, da je to najusrečnejši par v Hollywoodu).

Lilian Gish (Bela sestra) — M. G. Nathan, Dorothy Gish (njena sestra) — James Rennie, Corinne Griffith — Walter Morosco, Sessue Hayakawa — Tsuru Aoki (stalna njegova partnerica, oba Japonca), Buster Keaton — Natalija Talmadge (sestra Norme in Constance), France Howard — Samuel Goldwyn (solastnik tvrdke Metro-Goldwyn-Mayer), Bert Lytell — Claire Windsor, Harold Lloyd — Mildred Davis, Colleen Moore — John Mc Cornick, Antonio Moreno — Daisy Canfield Danziger, Mac Murray — Robert Z. Leonard (se hoče'a baje ločiti), Conrad Nagel — Ruth Helms, Anna Qu. Nilsson — John Gunnerson, Jack Pickford (Maryn brat) — Maryn Miller, Teodor Roberts (Možres — »Desetih zapovedih«) — Florence Smith, Larry Semon (Zigoto) — Dorothy Dwan, Milton Sills — Gladys Winne, Gloria Swanson (marki de la Falaize du Coudray (francoski plemič), Blanche Sweet — Marshall Neilan, Norma Talmadge — Joseph Schenck (filmski industrijalec v Hollywoodu), Estelle Taylor — Jack Dempsey, Conway Tearle — Adele Rowland, Alice Terry (čujetnik z Zende) — Rex Ingram (režiser), Adolphe Menjou — Catherine Conn Tinsley.

II. kongres Južnoslovenskega Pevackoga Saveza

V dneh 2. do 4. t. m. se je vršil v Novem Sadu II. kongres Južnoslovenskega Pevackega Saveza, na katerem je bilo zastopanih okoli 180 včlanjenih pevskih društev in zborov cele države. Slovenska pevška društva so zastopali in sicer ona iz ljubljanske oblasti predsednik ljubljanske župe JZS g. M. Hubad in t. č. tajnik g. Premelj, ona iz mariborske oblasti pa g. A. Skala in Maribora.

Ze v soboto 2. oktobra zvečer se je vršila v kongresnem lokalu, t. j. v slavnostni dvorani Matice Srpske predkonferenca pod vodstvom glavnega saveznega tajnika g. K. Manojlovića, ki je po čitanju stenoografskega zapisnika lanskega sarajevkega kongresa na predlog univ. prof. dr. V. Novaka pojasnil uspeh sklepov in predlogov omenjenega kongresa ter prečital popravljena Savezna pravila (z ozirom na župe) in predlog pevovodje »Muzičkega društva« iz Novega Sada g. Paščana glede osnovanja žup.

Naslednji dan, t. j. v nedeljo 3. oktobra ob pol 9. dopokline so se zbrali delegati ob grobu komponista Ise Baičiča, kjer so ob navzočnosti vdove in hčerke pokojnika ter mnogih novosadskih odličnih oseb po spominiskem govoru in molitvi svečenika g. A. Popovića ter petju pevškega zbora društva »Neven« položili krasen lovorjev venec z državno trobojnic.

Takoj nato se je vršil kongres, ki ga je s pomembnim nagovorom otvoril poštvalni pospeševatelj glasbene umetnosti, bački episkop g. dr. J. Čirčić. Med drugim je povdarjal golo resnico, da so v naši državi — izvenzmi nekaj profesionalnih — glasbena in pevška društva navezana le na dobro voljo svojih izvršujočih članov, ki posvečajo svoj prosti čas glasbi brez kak materialne koristi.

Na njegov predlog je bil soglasno izvoljen za predsednika kongresa g. dr. Novak, ki je iskreno pozdrvil vse zbrane delegate, predvsem pa g. M. Hubada, častnega člana JPS, povdarjal njegove velike zasluže za ustanovitev Saveza in povzdigo glasbene umetnosti sploh ter mu ob burnem odobravanju vseh navzočih iskreno čestital k njegovemu 60letnemu jubileju.

Za podpredsednika kongresa je bil izvoljen g. dr. Kosta Hadži, za tajnika pa g. M. Premelj.

Glavni savezni tajnik g. K. Manojlović je podal nato obširno letno poročilo z naslednjimi najznačilnejšimi rezultati:

Savez je pripomogel z demarnimi podporami 12 včlanjenim društvom (med temi tudi 3 iz Slovenije), priredil prvo južnoslovensko glasbeno razstavo, na kateri so prvič po prevaru sodelovali tudi Bolgari, ter ustanovil s pomočjo »Prvega beogradskega pevškega društva, Muzički muzej, kojega originalni in publikacije bodo na razpolago vsem zainteresirancem izdal je prve Savezne muzikalije, ki jih bodo včlanjena društva prejela takoj, ko bodo dovršena.

Med drugim je obrazložil tudi poskuše, storjene na sklep sarajevkega kongresa za likvidacijo Hrv. pev. Saveza ter pridobitev hrvatskih pevskih društev k pristupu v JPS. Vsi ti poskusi pa so se do sedaj žalobog izjalovili. Vprašanje ustanovitve Slovanskega pev. saveza se bo na soglasen sklep skušalo rešiti na ta način, da se zdru-

žijo v njem le edinstveni Savezi slovenskih držav, ne pa posamezni plemenski Savezi.

Odposlala se je udanostna brzojavka Nj. Vel. kralju, nakar je bil kongres opoldne prekinjen ter so delegati pristostvovali svečanostni akademiji v Narodnem gledališču. Nastopila so vsa novosadska glasbena in pevška društva, med njimi tudi madžarska in nemška.

Popoldne ob 3. se je kongres nadaljeval s pregledom računov. Na predlog preglednikov g. Skale in prof. Jankovića je bilo soglasno odobreno blagajniško poročilo, izkazujoče Din 13.103.40 premoženja, ki pa nikakor ne zadostuje potrebam uspešnega delovanja glavnega tajništva.

Nato se je ves popoldan zelo obširno debatiralo o osnovanju pevskih žup ter se je z malim dodatkom soglasno odobril kot vzor pravilnik ljubljanske župe, stopajoč v istim dnev v veljavo. Značilno je, da se je na podlagi predlogov nekaterih delegatov izkazala potreba ustanovitve žup tudi v drugih oblastih naše države.

Soglasno so bili storjeni sklepi, da se Savezna članarina zniža na Din 100, da se morajo vsa včlanjena društva brezpozolno pokoravati saveznim sklepom, ter da se njegova pravila spremene v toliko, da se v svrhu čim večjega finančnega blagostanja ustanovi dobrotvorno, utemeljevalno in podporno članstvo posameznikov.

Nadalje se je sklenilo soglasno, da so zavezana vsa druga društva in organizacije brez izjeme, na kojih prireditvah sodelujejo Savezna pevška društva, vplačati Savezu 5 odstotkov čistega dobička.

Pozdravilo se je brzojavno prosvetnega ministra dr. Trifunovića ter češkoslovaški in poljski pevski savez, ter sklenilo, da odda takoj deputacija k prosvetnemu ministru z osebno prošnjo za stalno podporo Savezu in predloži obširno utemeljeno resolucijo (obzir pri bodočem budžetu, znižanje davka in takse na minimum, namestjenle učiteljev-pevovodij v krajih, kjer manjka istih, revizija učnega načrta z ozirom na glasbeno izobrazbo na učiteljskih in sploh vseh šolah itd.).

Po sklepu, da se vrši prihodnji kongres leta 1927. v Zagrebu povodom obletnice pevškega društva »Lisinski« in leta 1928 veliki pevski kongres v Beogradu s pevsko tekmo vseh včlanjenih društev, — je bil soglasno izvoljen za glavnega tajnika zopet g. Kosta Manojlović, nakar je bil kongres svečano zaključen.

Naslednji dan, t. j. v ponedeljek dopoldne so delegati posetili grob komponista hrvatske himne Jos. Runjanina ter tudi tam položili krasen venec.

Tekom popoldneva in večera so se delegati, oduševljeni nad lepiim uspehom kongresa, vračali domov k svojim društvom, da začno z novim delom v prosodi pevške umetnosti.

OBLEKE

lastnega izdelka Vam nud:

NAČENEJE

Jos. Rojina, Ljubljana, Aleksandrova 3

Robert Louis Stevenson:

Štirje reformatorji

Štirje reformatorji so se sestali pod robidnim grmom. Vsi so se skladali v tem, da je treba svet spremeniti. »Odpravi moramo lastnino,« je dejal eden.

»Odpraviti uoramo zakon,« je dejal drugi.

»Odpraviti moramo zakon,« je dejal tretji.

»Moja želja je, da bi mogli odpraviti delo,« je dejal četrti.

»Nikar se ne oddaljimo od praktične politike,« je dejal prvi. »Prvo je, da se ljudje izenačijo na isto višino.«

»Prvo je,« je dejal drugi, »da se do spoloma svoboda.«

»Prvo je,« je dejal tretji, »da najdemo, kako naj to storimo.«

»Prvi korak je to, da odpravimo sveto pismo,« je dejal prvi.

»Prvo je,« je dejal drugi, »da odpravimo postave.«

»Prvo je,« je dejal tretji, »da odpravimo človeštvo.«

(Iz angleščine prevel P. V. B.)

Dr. Dinko Puc:

Mestna občina in stanovanjska akcija v Ljubljani

Ta teden smo čitali v nekaterih ljubljanskih dnevnikih, kako je razvil g. vladni komisar na mestnem magistratu svoje načrte o rešitvi stanovanjske krize.

Ti načrti obsegajo tri misli: 1) da občina ne sme več zidati lastnih stanovanjskih hiš, ker mora doplačevati iz lastnih sredstev za obresti in amortizacije; 2) da občina ne sme več prevzemati garancij za razne stavbne zadruge za od njih najeta posojila, ker se teh kreditov poslužujejo večinoma oni člani stavbnih zdruget, ki so državni nameščenci z nestalnim mestom in podvrženi neprestanim redukcijam; 3) da naj se na mesto tega najame obligacijsko posojilo v približnem znesku 20 milijonov dinarjev, s katerim bi se dalo napraviti okrog 350 stanovanj.

Mislil sem, da bo ta program izzval polemiko v časopisju. Toda, ker se nihče ne oglasi, storim to, da se ne bi mislilo, da vsa javnost temu programu pritruje. Gre za prevažno stvar, da bi se jo prezrlo molče.

Gospod vladni komisar ima brezdvomno dobre namene, toda njegov program je v pretežni večini negativen. Kar moremo posneti iz njega brezdvobeno, sta dve točki, ki moreta postati za naše mesto usodopolni, ako bi se vztrajalo na njih. Ena je, da **mestna občina ne bo več zidala stanovanjskih hiš, druga pa, da se stavbnim zadrugam ne bodo dajale več garancije od strani mestne občine.**

S tem negativnim programom se ne moremo sprijazniti. Bivši gerentski svet je po mojem mišljenju ravno z ozirom na te dve točki napravil mnogo pravega socialnega dela. Zidajoč lastne stanovanjske zgradbe, 15 po številu, in dajajoč garancije stavbnim zadrugam, je v dveh letih v Ljubljani ustvaril nad 300 stanovanj, ne da bi bil preobčutno obremenil mestne finance. To je bilo pozitivno delo, kojega rezultat vidimo in ki se ne da utajiti. Predno pa se zapusti dobro in preizkušeno pot, je treba temeljito premisliti, ali je to, kar se namerava, boljše od dosedanjega.

Res je sicer, da občina na svojo dosedanje stanovanjske stavbe doplačuje. Toda ona doplačuje v prvi vrsti na one stavbe, ki jih je še gradil bivši v klerikalnih rokah se nahajajoči občinski svet, kajti v onih stavbah je stalo posamezno stanovanje povprečno 100—120.000 Din, dočim je gerentski svet gradil stanovanja za ceno od 34—50.000 Din. Seveda se tudi zadnja se ne amortizirajo popolnoma, ker so nastavljene — kar je s socialnega stališča gotovo prav — za javne nameščence razmeroma prav nizke najemnine. Dolžnost občine je, da pomaga reševati stanovanjsko krizo z nizkimi najemninami, in če to tudi celokupno prehalstvo nekaj stane.

Občina bo radi tega še vedno morala graditi stanovanjske hiše, kakor jih grade druge občine. Posebna škoda bi bila, ako bi se vsled spremembe na mestnem magistratu ne izvršil sklep gerentskega sveta o zidanju velike stanovanjske hiše na Bregu, ki bi bila poleg tega temu delu mesta v poseben okras.

Naravnost kuriozno pa je stališče, katero je zavzel g. vladni komisar napram stavbnim zadrugam. S stališča socialnih odnošajev in s stališča higijene je najbolj priporočljiva na periferiji mest zidava vil, oziroma eno- in dvedrugihihi hiše z vrtno. Najboljša pot pa pomagati tudi revnemu uradništvu, nameščencu, ali delavcu do take lastne strehe, so bile in bodo še dolgo časa ravno stavbne zadruge. Zgodovina stavbnih zdruget, ki so se zlasti v Nemčiji izvanredno razvile, kaže, da so se skoro povsod prav dobro obnesle. Na tisoče malih ljudi je prišlo na ta način do lastne hiše, kar bi se sicer ne bilo postrežilo.

Zato ravno ne razumem stališča gospoda vladnega komisarja, ki je radi tega proti njim, ker so člani stavbnih

zadrug v pretežni večini državni nameščenci. Kakšno socialno pojmovanje je to? Saj so stavbne zadruge, ravno za te ustanovljene! Kapitalisti ne potrebujejo stavbnih zdruget, ti si pomagajo že sami.

Da pa se očita javnim nameščencem, da so nestalni in da jim grozi redukcija, tega bi ne smel reči komisar, ki je sam uradnik. Saj bi na podlagi istega načela javni nameščenec sploh ne imel pravice do stanovanja! Vsak hišni gospodar se bo vedno z vso odločnostjo postavil za stranko, ki bo stalna in ne bo podvržena redukcijam.

Vrhu tega pa to načelo ne drži. Kajti princip vseh stavbnih zdruget je ta, da mora član, ki zida, kupiti zemljišče in prispevati tudi še en del, običajno eno tretjino, k stavbnim stroškom. Se le ostali dve tretjini kredita mu preskrbi zadruga na podlagi mestne garancije. Vsak član ima tedaj velik interes na tem, da mu hišica ostane, ker bi drugače izgubil to, kar je vanjo vložil, in to so zadnji prihranki njegovi in njegove rodbine.

Za občino je pa ta način zidave najcenejši in skoro brez vsakega rizika, kajti dovoljen kredit, za katerega jamči predvsem zadruga kot taka, je tudi vključen na zemljišču in na hiši in sicer na prvem mestu.

Znano je, da se pri nas stavbne zadruge niso moge razviti, ker je bil kredit predriz. Sele, ko smo v bivšem gerentskem svetu dali inicijativo za mestno garancijo, so dobile zadruge kredit poceni. Naenkrat je začelo delovati pet, šest stavbnih zdruget in cela vrsta ličnih hiš ob periferiji mesta kaže, da je bila ideja srečna. V tej zvezi naj opozorim že na dejstvo, da je tudi minister za socialno politiko v Narodni skupščini priporočal stavbne zadruge in jim obljubljal — ali smemo na take obljube kaj dati? — podporo države. Nastop proti stavbnim zadrugam je absolutno nesocialen in za moramo obsoditi. Ako se jim odtegne mestna garancija, morajo vse stavbne zadruge prenehati z delovanjem!

V nadomestilo za ta način rešavanja stanovanjske krize priporočam gospod vladni komisar najete obligacijskeza

posojila po 3—4% obrestni meri. Na videz dobra ideja, ki pa ni nova in se mi zlasti ne zdi v dan. času izvedljiva. Obligacijsko posojilo je posojilo, kakor vsako drugo, ki ga najame mestna občina, same da tega najame pri prebivalstvu. Zelo dvomim, da bi se dalo tako posojilo realizirati v sedanjih časih. Kapitalist svojskega denarja ne bo založil v dolgoletno obligacijsko posojilo, dokler ni naša valuta stabilizirana in postavljena na zlato podlago, ker hoče imeti možnost, da z denarjem vsak čas razpolaga. Z zbiranjem malih prispevkov, ki jih bodo v prvi vrsti dali tisti, ki so potrebni stanovanja, se pa ne bodo zgradili niti kletni prostori. Namizuje se sicer, da bi tako posojilo bilo nekako prisilno posojilo, ki bi se naložilo večjim podjetjem in industrijam. Toda kako naj se to izvede, na podlagi kakega zakona? Saj vsi stanovanjski uradi in vsa stanovanjska sodišča — sedanjega je menda član tudi gospod vladni komisar — v teku let niso mogla ničesar napraviti, dasi so imela »zakonito podlago! In v sedanjih gospodarski krizi da bodo industrije in trgovska podjetja, ki se bore z največjo težavo za svoj obstanek, nalagala svoj denar v dolgoletno

obligacijsko posojilo? Ne bo za pa tudi ne nalagal kapitalist, dokler bo obrestna mera drugje le za en dinar višja. Če bi se danes izdale obligacije po 4%, bi se pod nobenim pogojem ne moglo prodati al pari, ampak dosti pod nominalno vrednostjo. To pa pomeni, da bi dejanska obrestna mera znašala najmanj toliko kot sedaj in o kakih redukcijah najemnin za polovico ali celo dve tretjini še govora ne bo! Vsled stroškov za oddajo, provizij za prodajo in organizacijo, pa bi bilo posojilo še dražje!

Iz tega se vidi, da je ideja gospoda vladnega komisarja sicer dobro mišljena, toda da je fata morzana. Škoda bi bilo, ako bi se radi nje prekinilo ali pa ustavilo lepo začeto delo gerentskega sveta, ki je prineslo Ljubljani veliko olajšav v pogledu stanovanjske mislerije.

Prosvetni Glasnik

Te dni je izšla prva številka »Prosvetnega Glasnika« Zveze kulturnih društev v Ljubljani in Mariboru.

Širok in obsežen je delokrog ZKD; saj obkroža čez 500 kulturnih društev, katere vodi, bodri in podpira po najboljših svojih močeh. Da se ustvari med temi društvi čim ožja vez in bo mogoča ZKD še bolj ustrezati svojemu namenu, se je odločila izdajati lastno glasilo, ki bo včlanjenim društvom vodnik in svetovalec pri njihovem narodno-izobraževalnem delu.

Dolžnost in naloga vseh naprednih društev, kakor tudi posameznih društvenih voditeljev je, da se na list narače, ker bo istim potreben in obilo doprinal k uspešnemu razvoju in procvitu našega društvenega življa na deželi. List bo poučen in zanimiv ter bo obravnaval vse panoge, na katerih se udeležujejo naša narodno-kulturna društva. Da pa bo mogoč list v pravi smeri voditi in uravnati društveno življenje ter dajati vsepovsod in vsikdar najboljša navodila in nasvete, prosimo in pozivamo vse prijatelje in kulturne delavce, pisatelje, režiserje, pevovodje, predsednike in odbornike naših društev, da v list redno in vneto dopisujejo ter ga vsepovsod podpirajo. Društva naj nam marljivo poročajo o prireditvah, predstavah, koncertih, predavanjih ter nam tako podajajo živo sliko njih dela za narodno prosveto. »Glasnik« bo vse te članke, poročila, predloge in nasvete prinal šal radevolje.

»Prosvetni Glasnik« je torej glasilo vseh naprednih kulturnih društev. Sklep občnega zbora za vsa v ZKD Ljubljana in Maribor včlanjena društva je, da se na list narače. Izhajal bo vsakega prvega v mesecu, naročnina skupna z glasbeno prilogo Din 40 letno. Oni društveni delavci, ki žele dobivati list za sebe, naj nam sporoče to svojo željo čim prej. Uredništvo lista in uprava istega se nahajata v prostorih Zveze kulturnih društev v Ljubljani, Kazina, II. nadstropje. Tlakal je nasloviti vse članke in poročila ter pošiljati letno naročnino.

Naš novi roman.

„Kakšen bodi novi roman? Kam naj povede čitatelje „Jutra“ in o čem naj jim pripoveduje? Za kakšnih ljudi usodo in katerih časov skrivnost naj koprne posiej od številke do številke?“

Skrb, da ustrežemo svojim zvestim, nam je že do go zadajala to vprašanje. Prijatelj »Jutra« je mnogo in mnogim ugoditi ni lahko. Toda mnenja, ki jih slišimo z raznih strani, nas potrjujejo v prepričanju, da je vsej ogromni in pestri množici naših bralcev gotovo najbolj skupna želja po izpremembi. Zato smo se to pot odločili za

zgodovinski roman,

za sliko iz davnih dni, ki so bili v svoji burni razgibanosti tako bogati s skrajnimi napetji, izjemnimi usodami in nevsakdanjimi osebnostmi, velikimi v dobrem kakor v zlem

Izbrai smo mojstrsko delo znanega in obče priljubljenega

Michela Zévaca

pisca „Papeževih otrok“, „Nostradama“, „Krvavega kardinala“ in mnogih drugih zgodovinskih veleslik, ki je čitateljem naših dnevnikov v živem spominu kot neprekosljivi čarodej romantičnih zapletljajev, pretresljivo dramatičnih borb in grandioznih pripovedniških senzacij.

Kakor e ime Michela Zévaca že samo po sebi jamstvo najvišjega užitka, tako nudita doba in snov našega bodočega romana še posebej priliko za uveljavljanje vseh in egovih preizkušenih pisateljskih vlin.

Dejanje romana

se odigrava na Francoskem, za časa nesposobnega kralja Henrika III., v mračni, po državljanskih bojih, uporih ljudstva in zarotah vladodolnih imenitnikov razburkani dobi ki je sedela Jernejevi noči in drugim strahodejstvom Karla IX. Nedolžna kri desetisočev sodržavljanov, pomorjenih iz verske mržnje, se kruto maščuje: kraljevski prestol se maje, na parjskih ulicah se dvigajo barikade, Henrik III. beži iz svoje prestolice in Henrik Guiški, voditelj Jernejskega pokolja, izteza krvavo roko po vladarskem žezlu, opt na ligo katoličanov, ki so ob neoviranem bratomornem divanju izgubili vsak zmisel za pravico in red. Ta strašna anarhija je v izpodbudo vsem blaznim zamozvanskim načrtom. Najopasnejšega izmed njih snuje

naslovna oseba romana:

Papežinja Favsta

hči Lukrecije Borgijske — dedična tradicij papežinje Giovanne,

ženska brezpr merne odločnosti in krvoločne okrutnosti, ki hoče ob strani Henrika Guiškega zasesti francoski prestol, da bi se hkratu ovcčala s kraljevsko krono in s papeško tiaro!

Sredi te črne vihra izdajstva, nemorale in razbrzdanih pohleptov, sredi pobesnelih človeških zveri, ki gazijo po krvi in prezirajo vse zakone, se bo simpatija čitateljic in čitateljev tem bolj vroče oklepala svetlih pojav romana. Vsa srca si bo osvojil

vitez de Pardaillan,

ta junak brez strahu in madeža, ki preizkuša svoj ostr meč in svojo kaljeno dušo v nešteti borbah ter nosi skozi vse nevarnosti in zasede vzvišeni ideal moštva, zvestobe pravičnosti in casti.

Težko bi našli vse osebe in naznačili vsa pota njihovih usod. V pomirjenje dragih čitateljic povemo le še to, da jim obeta naš novi roman, kar se tiče

ljubavnih zapletljajev

toliko strahu, skrbi, kopnenja in končnega odrešenja, kakor gotovo še nobeden izmed vseh, kar smo jih doslej objavili. Tu strastna, pogubonosna Favsta, tam nežna Violetta, oboževanka mladega vojvode Angoulémskega, ondi pogumna Hugeta, ki se ne plaši ne žrtve ne opasnosti za svojo brezupno ljubezen do viteza Pardaillana — težko je prerokovati, katera jim bo izvalila več žalostnih in veselih solza...

„Papežinja Favsta“

prične izhajati začetkom novembra.

Ker je treba po dosedanjih izkušnjah računati s tem, da bodo ob začetku novega romana posamezne številke „Jutra“ vzlic višji nakladi do zaanjenja razprodane, priporočamo vsakomur kar najstopleje, da se se za časa naroči na ust.

Uverjeni, da smo s svojo izbero ustregli veliki večini čitateljev, jim želimo ob „Papežinji Favsti“ obilo užitka in zabave.

„Jutro“.

Beli mecesen

Ne moremo dovolj naglašati pomembne činjenice, da smo dobili po tako dolgem premoru kar dva romana naenkrat, in oba nam je dala Vodnikova družba. V petnajst-tisoč izvodih, kar je izredno visoka naklada, ako jo primerjamo z običajnimi. Pri tej priliki mi pride na misel gospod George Nypels, urednik »Algemeen Handelsblada« iz Amsterdamu, ki je prišel leta 1919. v Ljubljano, pogumen mož z dvema pistolama. Čeprav so mu na Dunaju nujno odsvetovali, naj ne gre sem dol k nam. Pričakoval je, da najde v Ljubljani, lesemem in slumnatem skupetarskem gnezdu, bosa ljudi, ki drug drugemu krađejo jančice in se streljajo z delgimi pištolami ali pa si režajo nosove z jatagan. — In je bil ves presenečen, ko nas je našel purgarsko občeeno, ko nas je gledal sklonjene nad dnevniki, in ko je slišal statistiko naše knjige, zlasti se Mohorjeve družbe, je bil ves zadivljen. Danes bi bil še vse drugače zadivljen, če bi izvedel, da nam preživele generacije nič več ne nudijo, da nam vse to ne zadostuje, in da smo en masse pristopili Vodnikovi družbi, kar nam je znak zdravih volov, ki silijo v zelenje v kljub sedmim suhim letom dolgotrajne obče krize, materialne in duhovne. Cesar nam Mohorjeva v dolgi zadnjih letih ni znala, mogla ali ni hotela dati, je dala Vodnikova prvi mah. Dva nova in naša romana.

Eden njiju je »Beli mecesen« Juša Kozaka. Mirko Šubic je naslikal za knjigo avtorjevo portretno studijo, imenitno uspele.

Visoko čelo, stisnjene ustnice, globoke zareze od nosa do ust. Zamisljen izraz, skoraj zagrizen. Ta analizira, grebe, rine, se muči. Če bi slikal, bi dal panorame v njih vsako podrobnost izdelano. Tudi njegov roman je takšen, njegovo slikanje minuciozno. V ozkem obsegu bi rad vse povedal, pa se mu vse izpremeni v epos. Vsako podrobnost opaza, reproducira ves ta mozaik, skrbi, da ne izgubi ničesar in da poda obsežno in obenem točno sliko, vse to v neprevetkem obsegu, in epos v moderini maniri, ne v heksametrih. Zato bruh včasih, besede, figure, liki si sledi s kinematografsko brzino, dejanja je preveč, da se mu kar gnetejo ljudje na ozkem prostoru. Potem se dejanje umiri in postane plastično. Nekateri prizori so kakor da jih je napisal Jurčič. Kmalu pa zopet zamigota nemir naše dobe. V 115 strani je zgneteno dogodkov in značajev, da bi lirični psihologarji iz njih skrojili kar po deset trilogij.

Mesto gole literature nam je dal Kozak roman, poln soka in krvi. Roman, ki ga bodo z isto slastjo brali študenti z dolgimi lasmi in filozofskimi pretenzijami, kakor dekleta z belimi rutami v nedeljo. Je še nekaj tu pa tam navlake, nekaj onih starih metafor in figur, ki se priprostim ljudem brez literarnozgodovinskih predsodkov zde nekam komične, suđano so tej gorele oči, primerja, da je Konj ženin Skute. Mrzla gora pa nezakonska hči Grintavca, — nemogoča, tudi če bi bila posneta izroku očanca iz podkorenske bajte. Ta navlaka je kakor pena, ki jo opaziš, kadar motiš gorski vrtnec. Lepoti ni na škodo. Kajti de-

janja je toliko in tako prepletenega, da zavzet gledaš, kako vrtinec vre.

Tunice, Sv. Primož, Bistrica, stena od Krvavca do Kalc, Velika in Mala Planina, Koren, grebeni od Grintovca nad Kotliči do Brane, to je oder, na katerem se kretajo avtorjeve postavbe. Trata je posestvo neke za Tunjanci, v dolini še, toda neposredno pod planinskiimi veličani. Pod njihovim vplivom so vsi ti fantje, planinske so šege, planinski in lovski so občutki, jasni, nebrzdani, brez kovaštva. Sovražnika udari, gamza ustrel, dekle obieni, vino popij, za pravico se praviš, zemljo obdeluj, v trgovini goljufaj, še le pred smrtjo se skesaj, nazadnje trpi pokoro. To so nekakšni naturni zakoni, iz prirode posneti, in posledice so prav tako prirodne. To je zdravo čtivo, in če je avtor studiral material na licu mesta, med svojimi osebami in gauzi, ni čuda, da mu je tudi pripovedovanje planinsko, jasno, sočno, epično.

Glavnemu junaku je dal ime Martin Bos. Bosove, plezalce in lovece, pozna marsikateri naš planinec. »Beli mecesen« je roman kmečki, lovski in planinski, brez evenine, dressa in nihajskih nallav, himnus na naše planine in njihovo moč. Iščem po spominu, da bi navedel sličnega iz drugih literatur, ali vsaj kaj podobnega za ilustracijo, pa mi ne pride na misel. Gaighofer se lahko skrje, njegov »Laufender Berg« ali »Schweigen im Walde« ne vzdržita primere z »Belim mecesnom«. Liki naših kmetov, planincev, pastirjev, deklet in divjih lovecov so neprimerno bolj jedrnat. Morda primerni za Hodlerja, Egger - Linza, in primer-

javo z drugimi romani bi še najraje vzel v roko švicarske avtorje.

Osebe: Stari Bos, posestnik na Trati za Tunjanci. Pravda, radi pravice bolj, kakor radi dobička. In medias res. Na prvih straneh izveš vsebino in izid pravde, spoznaš lego kraja, zemljo, Bosov značaj, izveš o sinu Martinu, ki je šel v gore — za dolino mu ni, dajmon ga vleče v planinsko svobodo. Spoznaš Martinovo mater, brata, Bosove sosedo, — Martin se prikaže v hišo slučajno na dan, ko je oče pravdo izgubil, in ker izrazi namen, da gre čez polje te »gori« mu oče zapre: Če greš, — nazaj ne smeš. Prelom. Za vse te prizore, ki so večinoma napeto dramatični, — 10 strani. To ni rutina, to je brezdvomno močan pripovedni talent. Drugih deset strani. — V istem napetem tempu se ti predstavijo. Revež Balant, njegova norost in njen vzrok, njegovo razmerje do odšle mu žene Katarine, Gržina se pojavi, ki se ženi pri Lizi Smrekarjevi, — ta pa je dekle Martinovo, in prizor, ko Martin Lizo kliče in pri njej vasuje, je pristen.

Liza, Jeračeva, Katarina, trije ženski tipi Balant in Revež, dva vaška čudaka. Pastirji, divji lovci, fantovski pretep, vmes pa naše kmečke rečenice, da so jih razveselili. Martin ne stripi na Trati. Divji lovec postane, drvar, pastirski in lovski prvak, kmet je ga ne marajo. Nekakšen izobčenec je. Liza se omoži z drugim. Izobčena Katarina Balantova žena, pride k njemu v bajto. Ko mu umre ostane Martin sam. samotar, kakor gošar-gast, ki hodi sam izven trume. Končno postane Martin lovski čuvaj in ustrelj

Za snaženje športnih jopičev, pleten in volnenega perila sploh ni boljšega sredstva kakor je „Persil“. Biti pa mora pravi „Persil“, raztopina mora biti mlačna ter po navodilu pravilno pripravljena* in uporabljena.

* Za volneno perilo vzami 1/2 od Persilove množine, katero rabiš za belo perilo, to je razano jedilno žlico na 5 litre vode.

mladega divjega lovca, Lizinega sina. Vest ga preganja. V izpovedi in pred sodiščem išče uthe, zahteva kazen za svoj zločin, — zaman. Fizično onemogli starec, strti tudi dnevno pod pezo vesti, kateri radi svoje fizične onemoglosti ne more več odoleti, se zatoče v zadnjih hiplih zopet v narajočo prirodo. Življenje je dopolnjeno. Bilo je pestro, polno življenja krepkega moža, silovite ga značaja, z voljo, fantazijo in energijo, z dajmonom in usodo, kakor je naš rod pozna od paganske dobe do danes. Visoko gori, kjer se razgleda na črne njive in hoste, bele vasi in prode, sredi skulptate planote ob belem mecesnu, sredi svojega svobodnega planinskega carstva izdihne, — »dih, ki je v smrti in rojstvu, vse in povsod, je združil Martina z živimi in umrli. Razodelo se mu je življenje od vekomaj do vekomaj«.

Naš kmet, drvar, pastir in lovec sta eno z zemljo, vasio, planino, šumo. Roman je himnus njim vsem v medsebojni skupnosti, je himnus prirodi. »Beli mecesen« bo vkljub svoji nemirni, nekoliko preliterarni in zato morda ne v naprej popularni dikičji postal pravi ljudski roman, mnogo čitan, hvaljen in popularen roman, roman močnih kvalit, lepa in tehtna obogatitev našega knjižnega inventarja, in je dobrodošel dar, s katerim je Vodnikova družba pokazala, da ima prav srečno roko. Domnevam, da bo naklada kmalu pošla. Juš Kozak si je s svojimi doslej objavljenimi romani priboril mesto znatnega in uglednega romancelera. Na »Belim mecesnu« smemo čestitati i njemu i založnici.

vkč.

Kraljestvo mode

Belo-črne kombinacije v letošnji modi

Belo-črne kombinacije so že od nekdaj priljubljena moda, ki pa je bila doslej več ali manj pridržana poletju. Tem večja zašudenost vlada letos, ko je v vodilnih modnih hišah videti belo-črne kreacije tudi za jesen in zimo. Naravno gre tu za svojevrstno modo, ki mora biti v svojih efektnih precej umerjena, da ne bo učinkovala neprijetno. Lahko pa je tudi pri skrajni omejenosti učinkov ustvarjati prav izvrstne modele. Ker so črna-bela oblačila posebno zaradi občutljivega belega materiala določena le za posebne prilike, bodo zares služila le ekskluzivnim vrstam, to se pravi: popoldanski in večerni modi. Uporablja se praviloma svila, do gotove meje pa tudi fino tanko modno blago, ki se kombinira s svilo. Ni rečeno, da bi pri teh modelih morala prevladovati črna barva, da obleka ne bi bila preveč svetla. Izmed svil, ki je na eni strani ugoštevajo, je predvsem omeniti crepe-satin, čigar fini sijaj daje črnobelim kontrastom očarljivo priklupnost. Praviloma ni potrebno tako oblačilo močno garnirati, marveč je treba efekte pretrežno poiskati v kontrastujočih barvnih kombinacijah. Par gumbov, nekoliko bort in čipk, ljubeč pas, cvetka in par pravilno nameščenih franž določa zadostje za skupno garnituro.

Napačno bi bilo domnevati, da se v tem pravcu lahko ustvarjajo samo kombinacije blaga in svile ter črnega in belega crepe-satina. Tudi kontrastujoči georgetti ter georgette in crepe-satin, ali pa baržun z gazo, nadalje velour-chiffon z georgettom, pa tudi baržun s čipkami ali blagom in končno taft z georgettom se dajo odlično kombinirati.

Za majhen pregled nove črnobele mode si ogledimo pričujočo skupino! Četudi lahko ti novi tipi brezpogojno učinkujejo mladostno in so posebno prikladni za prav mlade dame, se da fazona izbrati tako, da oblačilo učinkuje docela »damsko« ter da je prikladno tudi za starejše dame in korulentne postavbe. Takšna kreacija je predložena na prvi skici. Ta v kroju plašča izgotovljena obleka, ki figuro le malo markira, se lahko prav tako izgotavlja iz blaga kakor iz svile ali baršuna. Speta je s pasom iz dvostranskega atlasa ali moiréja, ki že po sebi nudi fin efek. Ter je na obeh krajih originalno obložena s franžami. S tem pasom v načinu šerpe pridobi obleka bluzasto linijo, ki je letos neizbežna. Glavni učinek pa je namenjen partiji ovratnika, ki je lahko izgotovljena iz močne bele vezanine (guipare) ter harmonizira z opremo čipk v obliki volanta na rokavu. Naravno je za to najprimernejša le pristna čipka, ki jo je najti v marsikateri hiši; vendar bo radi razumljivih težav pri izbiri vsaka dama namesto žrtvovanja dragocenih čipk raje nabavila imitirane.

Srednja skica predloži prikupno gledališko obleko, ki je lahko izgotovljena iz

blaga ali svile ali eventualno celo predelana iz starejših oblek. K temu modelu je potrebna spodnja obleka, ki je spredaj vidna kot plastron. Naravno pa je tudi možno, da se plastron vdel s čemer se spodnja obleka prihrani. Kot zapone spodnje obleke ali plastrona so najprimernejši črni je-t-gumbi. Gornja obleka, krojena v načinu plašča, je lahko bluzasta ter speta z belo-črnim pasom iz divjega usnja.

Večerna obleka, predložena na poslednjem mestu, je lahko z rokavi ali brez njih, vendar pa je gotovo boljše, ako ima rokave v rezervi na tilastem jopiču, da lahko model porabiš tudi za manjše priložnosti. Gornji del je bluzast ter enak, kakor spodnja partija, izgotovljen iz črnega materiala tik do četverokotnega izreza, ki je zamišljen v prozorni beli svili (gaze ali georgette). Originalen je široki pas, ki je na eni strani zožen in zavojast ter belo podložen. Ta močno vrezani pas se lahko tudi sname in porabi kakor šal za ramena, pri čemer se bela podlaga še boljše uveljavi. Belo-črna cvetka na ramenu daje tej obleki svežino.

Štola iz novejih peres

se letos ne izgotavlja več v onih velikih dimenzijah kakor pred leti. Danes zadostuje najhen ovratnik, ki odgovarja sodobni visoko zapeti moči ter je tudi cenejši kakor dolga boa. Da s poveča efekt takega ovratnika, ga je treba opremiti s precej dolgimi svilenimi trakovi iz atlasa ali moiréja. Ni vselej potrebno, da bi ti trakovi bili iste barve kakor peresa, marveč lahko imajo tudi fin nevtral. ton, morda srebrnosivkasti ali beige, ki so prijetno odraža na vsakem oblačilu. Peresa pa so na izbiri v vseh mogočih barvah in si dama lahko vselej izbere ono, ki ji najbolj prija. Takšna majhna štola je prikladna za vsako večerno, gledališko ali plesno toaletno.

Krzneni obročki na oblekah

so letos velika moda, ki pa trpi na edinem nedostatku: da je silno draga. Cenena fantazijska kožušina v to svrhu ni prikladna, ker pušča dlake. Poslužiti se je torej treba, če že ne plemenitih kožušin, vsaj gotovih srednjih kвалitet. Prikladne so: perzjanka, karakil, jagnjetina, gazela, žrebetina in končno tudi ostržena zajčevina. Skica predloži, kako se mora obleka garnirati. Levo je videti bluzasto oblačilo, ki bo polagoma menda nadomestilo jumperjevo obleko. Tudi desni model je nekoliko bluzast, pa vrlo skromen ter obrobjen na ovratniku, manšetah in spodnjem robu kriha. Preko takih oblek se smejo nositi samo široki docela ranglanski plašči, izpod katerih ni videti bogatega krznenega obroba.

Baret

utegne postati visokomodni v letošnji zimi, ker je lahko mogoče, da se bodo dame kmalu naveličale visokih klobukov, ki so sicer izredno apartni, a ne prikladni na vsak obraz. Številne dame tudi ne marajo za popoldanske prilike dragih klobukov, marveč stremijo za tem, da si iz razpoložljivega materiala same izgotovijo prikladno pokrivalo. Zato pa je naravno najprimernejša oblika baretta, ki tudi nudi možnost najrazličnejših fantazijskih kombinacij, ki se lahko prilagodijo vsaki obleki.

Meh za smeh

Dobri poset.

Zdravnik stoji ob bolniški postelji Jožkove sestre ter izjavi, da bo skorajšnja križa kmalu prinesla vse najboljše. »Mama, se preprosto oglasi Jožko, ali ne bi mogel postreči gospe Krizi s kolačem in kavo, da bi sestra hitreje ozdravela?«

Konec.

Delavci odvijajo dolge vrvi iz žice. Vrtijo, pa ni ne kraja ne konca.

»Za vruga, kje pa je vendar konec?« vpraša prvi.

»Mhm«, zamrmra drugi.

Trepti pa dé: »Veste kaj, meni se pa kar tako dozdeva, da so ga odrezali.«

Poplačana zaveda.

K Frideriku Velikemu je prišel mlad Berlinec službo prositi. »Ne maram Berlinceve, reče vladar, to so sami lenuhi.« — »To je resnica. Velikanstvo, pritrudi prosilec, ali jaz vem za dve častni izjemi.« — »Kateri neki?« — »Naš kralj in moja malenkost.« Za nagli odgovor je bistri kandidat takoj dobil zaželeno mesto.

Posekal jih je.

V mednarodni družbi ljubljanski je med razgovorom neko trdil, da je razlika med pisavo ter izreko tem večja, čim starejši omiko ima tisti jezik. Francoski M. se oglasi: »Mi pišemo »eau« in govorimo »eau«, nato pa Angležinja C.: »Jaz pišem »knif« in pravim »najt«. — Tedaj pa se oglasi gorenska korinina: »Jaz pišem »fiziok«, pravim pa »frefke«.

Nova doba - novo gledališče nova publika

Na Dunaju, 12. oktobra.

V dobi, ko nam odpira vsak dan nove pojave dramatičnega življenja, pač ni nič bolj nesmiselnega, kot igrati plitko in dolgočasno teatro.

Povod stremé za novim izražanjem, za živim gledališčem sedanjega časa. Dati gledališču zopet človeški pomen, zbrati vsaj deset tisoč oseb, ki žele razvoja gledališke umetnosti, hoče dunajska gledališka občina dunajskih komornih predstav (»Kammerspiele«). Program novega podjetja je: uprizarjati ona dela sedanjosti, ki, duševno plodovita in teatralno močna, izpreminjajo gledališče v doživljajo, ter ona dela preteklosti, ki imajo tudi v novem času svojo posebno važnost.

Kakšen je torej repertoar tega novega umetniškega podjetja? Nik. Lenau: Faust, W. Shakespeare: Izgubljeni sin Londona (Sploh prva uprizoritev!), Henri Kistenmáker: Noč je naša. Milan Begović: Pastolovščina pred vrati. Dalje dela L. Andrejeva, K. Capka, A. Tolstega, W. Bonselsa, C. Chertona, P. Claudela, K. Hamsuma, Dietzen-schmiedta, Kischea, Klabunda, Moliera, R. Musila, O' Neilla, Sil Vane, Wedekinda I. dr. Gostovala bodo Stanislavskega hudožestveniki, pariški liter. oder »Ateliers«, londonski »The English Players« in italij. ansambl Ermeta Zaccaria. Novo gledališče ne pozna stalnih abonementov, nego obično publike enakega strmljenja.

Vsak mesec bo zborovanje gledalcev, ki bodo vodstvu sporočili želje in sodbe. Vsak član te občine bo torej sodelovalec pri svojem gledališču. Člani »občine« imajo pri vstopnini 25% popust za dve predstavi in 15% popusta za nadalje (do 12) predstave na mesec. Članarina znaša 3 šilinge na leto. Vstopnice stanejo za predstavo 2.25 š. (na balkonu 3. vrsta) do 45 š. (loža za 6 oseb).

Novo gledališče hoče torej pritegniti publiko in duševno vodstvo in ustvariti občino, ki upravlja svoje gledališče. Zakaj gledališče je problem družbe. Kar ponuja gledališče danes, zbujá pesimistično svrbo. Gledališče ne stoji več v središču dogodkov. K. A. Rohan trdi: »Resnični jedrnat problemi posameznika in družbe se od te »finke in kričave« literature ne obravnavajo. Teater je postal življenje tu.«

Dr. Rob. Lohan, namestnik ravatelja in višji režiser dunajskih komornih predstav, piše:

Beseda »literatura« je v zadnji dobi tudi v svoji čisti obliki tako izgubila kredit, da si ne upa noben založnik, noben knjigotlač, še manj gledališki ravnatelj uporabljati to besedo za reklamo. »To je literatura«, pomeni občinstvu: to je papir, je življenje tu, tuje, zavoženo, nerabno — nahuje — dolgočasno. Brez dvoma je literatura sedanjosti izgubila zvezo z življenjem sedanjosti. Tako ni bilo zmeraj. Vsak človek, ki je prekorčil 40. leto, se spominja časov, ko smo z napestostjo pričakovali novo delo Ibsena ali Strindberga ali Hauptmanna, Sudermanna, Wedekinda... Ta dela je omikanec moral poznati. In danes? Še živeti avtorji prejmejo

generacije so se menda prezgodaj izžrpali, mladi pa nimajo nikakega kontakta s publiko, ji nimajo ničesar povedati in malo dati. Zal da je lahko dokazati, da ni v zadnjem desetletju niti eno delo »vodilnih« dramatik doživelo resničnih gledaliških uspehov. To žalna hipoteza, da veliki duhovi vedno korakajo pred svojim časom, je morda uporabna za vse možne genije, za filozofe, izumitelje, etike in celo za slikarje — le za dramatičarje ne.

Dramatično umetniško delo nastane šele v sodelovanju treh faktorjev: pesnika, gledališča in publike. Če Goethe je dejal, da mora dramatik najti pot do okusa in zanimanja občinstva. Ako tečeta smeri talenta in publike vzporedno, je vse dobljeno. Danes se temu pogoju ne ugaša, tako da je treba hoditi stoletja nazaj, da pridemo do analogne položaja.

Dunajske komorne predstave bodo zapirale svoja vrata plitki robi dramatičarje, rokovalce prav tako, kakor izlaganim tvorbam napihnenih diletantov ali zabodelih talentov. Z odprtimi rokami pa bodo sprejemale vse, ki so sposobni pisati življenja tople, učinkovite igre. Kajti gledališče je treba dati zopet prvotnemu namenu: gledališče naj ne služi lahki sil, niti naj se ne obremenjuje s problemi, nego naj bo prostor najplemenitejšemu uživanju, bodisi dostojni zabavi ali tragičnemu (ne sentimentalnemu) pretresanju.

Novo podjetje vodi gledališka sekcija dunajskega »Kulturbanda«. Na delu gledališča pa stoji Franc Wenzler kot ravnatelj in dr. Rob. Lohan kot njegov namestnik.

Radio

Izveček iz večernih programov

DUNAJ (531 m 7 KW), BERLIN (504 m 10 KW), LIPSKO (452 m 9 KW), FRANKFURT (470 m 10 KW), MONAKOVO (439 m 10 KW), RIM (425 m 12 KW), PRAGA (367 m 5 KW), BRNO (522 m 2.4 KW).

Nedelja, 24. X.

DUNAJ 18.15: Komorna glasba. — 1. Schumann: Godalni kvartet, F - dur. — 2. Klavirske skladbe. — 3. R. Strauss: Godalni kvartet, A - dur. 20: Ibsen: »Rosmerholm«. Drama v 4 dejanjih.

BERLIN 21: Sortzlag: Pevska produkcija. FRANKFURT 20.30: Operni večer.

MONAKOVO 20.35: Delo vode na poti iz oblaka v morje. (Predavanje.) 21.15: Večerni koncert. (Sopran, harfa, cello, violina, harmonij.)

RIM 20.45: Vokalen simfonični koncert. PRAGA 19: Verdi: Aida. (Iz Narodnega gledališča.)

Ponedeljek, 25. X.

DUNAJ 20.05: Koncertna akademija. — Poljski večer.

BERLIN 19.30: Plotow: »Marta«. Opera v 4 dejanjih. (Iz Državne opere.)

LIPSKO 20.30: Nova lirika in moderne skladbe za klavir.

22.15: Poljuden orkestralni koncert.

FRANKFURT 19.30: Orkestralni koncert.

MONAKOVO 19.30: Simfonični koncert.

RIM 20.40: Vokalen in instrumentalni koncert.

PRAGA 20.02: Ruski večer.

Torek, 26. X.

DUNAJ 20.05: Priljubljeni dunajski kompoziti.

BERLIN 20.15: Dr. Selthäuser: »Prejem oddajnih postaj«. (Eksperimentalno predavanje.)

21: Pesem. (Schubert.)

21.30: Recitacija: Georg Kaiser.

FRANKFURT 20.15: Pesni in orkester.

MONAKOVO 19.30: ADAM. »Postilion iz Longjumeauja«. Komična opera v tren dejanjih. (Iz narodnega gledališča v Monakovem.)

RIM 21: Prenos iz gledališča. V pavzah: Pregled knjig in razgovori.

BRNO 19: Smetana: »Má vlast«.

20: Komorna glasba.

Sreda, 27. X.

DUNAJ 19: Giordano: »André Chenier«.

Muzikalna drama v 4 slikah. Sledi lahka večerna glasba.

BERLIN 20.30: Georg Kaiser: »Plin«. Drama v 5 dejanjih.

LIPSKO 20.30: Petrarca in Boccaccio. (Iz Državnega gledališča v Lipskem. — Recitacije in klavir.)

FRANKFURT 20: »Znak in bistvo življenja«. (Predavanje.)

20.15: Grillparzer: »Medea«. Tragedija v petih dejanjih.

MONAKOVO 19.30: Koncert vojaške godbe.

RIM 21: Odlomki iz Mascagnijeve opere »Sif«.

PRAGA 20: Koncert iz »Radio - palače«.

Četrtek, 28. X.

DUNAJ 20.05: Simfonični koncert. — 1. Beethoven: Rojstvo Prometeja. — 2. Petje. — Schubert: Simfonia št. 5.

B - dur. — 4. Paganini: Koncert. — 5. Perje. — 6. Schubert: Litanije. — 7. G. Mahler: Svet me je izgubil. — 8. Mozart: »Dramski direktor«. (Uvertura.)

BERLIN 20: »Caridin ljubljene«. Opereta v 3 dejanjih.

FRANKFURT 19: Bizet: »Carmen«. Opera v 4 dejanjih. (Iz opere.)

MONAKOVO 19.30: »Lepa Risetta«. Opereta v 3 dejanjih.

RIM 21: Prenos iz gledališča; v pavzah plesna godba.

PRAGA 20: Slavnostni koncert o priliki petletnice obstoja Čehoslovaške republike.

BRNO 19.15: Janaček: »Jenufa«. (Iz Narodnega gledališča.)

Petek, 29. X.

DUNAJ 20.05: Komorna glasba. — 1. Beethoven: Godalni kvartet, op 18, št. 2.

G - dur. — 2. Sergy J. Tanejev: Klavirski kvintet, G - mol.

BERLIN 20.30: 200 let orkestra; VIII.: Haydn - Mozart.

LIPSKO 20.30: Simfonični koncert.

MONAKOVO 20: Ibsen: »Peer Gynt«. Dramatična pesnitev z godbo E. Griega.

RIM 21: Vokalen in instrumentalni koncert.

PRAGA 20: Večer solistov.

BRNO 20: Koncert pevskega društva »Foerster«.

Sobota, 30. X.

BERLIN 20: Gerhart Hauptmann čita iz svojih spisov.

PRAGA 19.30: Slavnostni koncert Češke filharmonije.

Brezžična postaja med Anglijo in dominijoni

V ponedeljek se odpre brezžična oddajna postaja na kratke valove za brezžični promet med Anglijo in dominijoni. Postaja bo obdelovala s Kanado na valovih 26 metrov. Uporablja se Marconijev način usmerjenega oddajanja. Antena je slična okvirni anteni, obrnjeni proti postaji, s katero obuje. Oddajalo se bo preko 20 žrk na sekundo. Brzlojavke pojdejo direktno iz generalnega poštnege urada v Londonu. Senator Marconi trdi, da se bo na ta način možno izogniti vremenskim motnjam. Pokazalo se je, da je obdobje za 11 milj oddaljeno radiotelegrafsko postajo v Kanadi na ta način mnogo lažje kakor z dolgi valovi in veliko energijo. Enake postaje so bile zgrajene v Melbourne v Avstraliji za direktni promet s Kanado.

Parizanka kot Figaro

V Franciji, predvsem v Parizu, se že dlje časa občuti precejšnje pomanjkanje na brivskih učencih. Nagnjenje do brivskega poklica usiha med Francozi od dne do dne bolj in nihče noče več vzeti v roke britve in škarij. Ta zagonetni pojav močno vznemirja stanovsko združenje francoskih brivcev, in kroniar pariškega »Journala« se je čutil poklicanega, da je v svojem listu napisal sledeče razmotrivanje:

»Edino sredstvo odpomoči temu zlu je apel na žensko. Udruženje brivcev je na to tudi mislilo. Pripravljeni je, sprejeti v uk mlade deklice, ki bi imele veselje za brivski poklic. Posel bi se jim gotovo izplačal. Ni baš neprijeten in bo podjetnejšim deklicam omogočil vzdrževati dobro posečen salon. Figarova umetnost nežnemu spolu čudovito pristaja, saj so mehke, božajoče ženske ročice kakor nalašč ustvarjene za možka lica in lase!

Prepričan sem, da bodo moderne učenke sevilskega brivca beležile velik uspeh. Z njimi se vsaj ne bo treba meniti o politiki, razvijali se bodo nežni flirti in kdo ve, če se slednjič ne bo končalo s poroko...? A šalo v stran! Pogumnim ženskam se odpira novo polje za udejstvovanje, ki jim bo prilo tem bolj prav, ker je v deželi toliko samskih Francozini, da ne bodo nikdar prišle do svojih slabših polovic Vse pa tudi ne morejo priti k filmu...

Tako in le tako utegne zmagati feminizem.

× Milijoni v dimu. Meseca septembra je dala prodaja tobaka v Franciji 263 milijonov frankov. Tekom devetih mesecev t. l. se je razpečalo v Franciji tobaka za 2013 milijonov frankov.

× Znamenita stoletnica. Letos obhaja mo stoletnico smrti zvezdoslovca Gius. Piazzi (1746 — 1826), iz teatinškega reda. Kot profesor v Genovi, pozneje na Maltili in v Palermi, je ustanovil zvezdarno (1791) s pomočjo princa Caramanica, podkralja v Siciliji. Pred uredničenjem svojega načrta je šel še studirat v Pariz k Lalandu in v Greenwich k Maskelynu, odkoder je prinesel raznih instrumentov L. 1801 je odkril prvega izmed Malih planetov in ga nazval »Ceres«, po boginji zaščitnici Sicilije. Odkritje je povzročilo veliko pozornost. Nato je »čeni matematik zasledil še več premičnic, katerih število se danes čeni na milijon, a niso še vse znane. Z njimi so spojena zanimiva astronomska vprašanja. Tako si e Piazzi priboril neveljivo ime v znanosti.

Radio potrebščine

v največji izbiri ima stalno v zalogi

FRANC BAR, Ljubljana

Cankarjevo nabrežje 5. Telef 407.

(Po Vestniku Zveze dunaj. kultur. društ. št. 24. in 25.)

Na Dunaju so si torej ustanovili nov tip teatra, ki se bo oziral na želje publike. S tem ni rečeno, da se ponizja do nje, temveč da se bo trudil ohraniti si njeno zanimanje in medsebojno tesen kontakt, ki edini daje teatru možnost življenja. Sicer je bilo že mnogo poizkusov na polju modernega gledališča, toda to se mi zdi — vsaj idejno — prebistveno in tako naravno, da tega ne morem prištevati k poizkusom.

Pač pa trdim obratno: dejstvo je, da pre malo budimo zanimanje publike in ji pre malo nudimo v igri in v repertoarju. To je napak. Običajno dražijo zanimanje publike samo z zunanji, pogosto dovolj šarlatanskimi sredstvi, a gledališče »Kammerspiele« to poglavlje ter postopa povsem enostavno in pošteno.

Doslej sem videla v tem gledališču dve predstavi. Pri Lenauovem »Faust« je prišla predvsem do veljave režija, zunanja in notranja. Sicer popolnoma moderna, enostavna insecnacija ni merila nikjer na prazen efekt. Posamezne scene pa so bile tako potanko in delane, tako polne življenja in razpoloženja (občutja), da je prehajalo na publiko kakor godba, ki človeka prevzame, tudi če bi se ji hotel ustavljati. K ubranosti je pripomogla tudi glasba, ki je pritrjeno uvajala in pogosto spremljala igro. Vsekakor: ta predstava spada med najlepše, kar sem jih videla.

Med nje spada tudi Kistenmákerjeva komedija »Noč je naša«. (Režija Lohanova,

igralca Klinger in Peppler.) Moderno življenje, hitro, brez predsodkov in včasih trpko. Nikjer solzavosti, nikjer sentimentalnosti, le tragika. Komedija: ker je zaključek srečen, ne komičen; igra izven tako plemenito, kakor smehljaj človeka, ki je mnogo trpel, a vendar ljubi življenje in zna ceniti vsak kosček sreče, ki ga je bil deležen. Res, tudi s to predstavo sem bila zelo zadovoljna.

Kar se tiče lahkih stvari, nudi veliko razkošje Stadttheater, ves prenovljen, v reviji »Dunaj se zopet smeje.« Revije so dandanes moderne, duhovito aktualne, krasne za oči in ušesa in ne brez pozicije. V reviji »Wien lacht wieder« sodelujejo komika Farkas in Grünbaum (prvi je hkratu avtor) in plesalka Dora Duly, ki je enako lepa dama kot velika umetnica. Njena dovršena tehnična niš ne znožasta za eleganco in finim okusom, ki ga izraža njen ples.

Revija sama je opremljena z neverjetnim razkošjem in neverjetnimi domisleki. Tako n. pr. zborovanje narodov v Zenevi. Avstrija, dancica s še manjšim gospodom (dunajski »murgarjevi«) pripoje na zborovanje: »O du mein lieber Augustin, Alles ist hin; Prag ist weg, Pest ist weg...« In publika se smeje, pleska in je vesela — peč dobrodušni Dunaj Anglež je hladno miren; le če se »narod« skregajo, zapiska in veli energično: »Kuš!« — pa je mir. Še poljubni se morajo v znak sprave in Francija z veseljem hiti poljubiti nemškega Miha... Nihče ni ogorčen; vsa tragika je že predaleč, in nikomur ne pride na misel, da bi revijo gledal drugače, nego kot duhovito burko.

Tudi to je živo gledališče sedanje dobi!

Geneza umetnosti

Nemški prirodoslovec Wilhelm Bölsche, mojster v popularizaciji znanosti, je po svojih obilnih in zajetnih spisih iz raznih panog prirodoslovja in antropologije, ki v njih ni mogel zatajiti umetniških sposobnosti in literarnih stimpali, dospel k nekaterim končnim problemom umetnosti o odnosu umetnosti do zgodovine. Bölsche na tem polju ni novinec; citatolju njegovih spisov so nemara ostali v spominu česa, v katerih je večje zagovarjal najpristnejše razmerje med prirodoslovno vedo in umetnostjo, zlasti poezijo. V najnovejšem spisu »Die Abstammung der Kunst« si je zastavil ne baš lahko nalogo, da zbere in zgosti na nekaterih straneh vse, kar so dognala najnovejša raziskovanja o izvoru umetnosti.

Bölsche se dobro zaveda težko, ki jih ima baš prirodoslovec na polju, čigar obzorja leže v nepredprični temi skrivnosti. Samo bistvo umetnosti je zlate bogati estetični literaturi še vedno prikrito jasnosti človeškega spoznanja; kakor uporabljamo elektriko, ne da bi jo poznali do zadnjega dna njenih problemov, tako uživamo sadove umetnosti ali jih sami dajemo, ne da bi poznali poslednje niti umetniškega ustvarjanja, ki se izgublja v megli podzavestnih sil. Vprašanje: Kaj je umetnost? ni vprašanje prirodoslovca, marveč spada v domeno filozofov, ki imajo opraviti s skrivnostmi in ki pri razstavljanju o njih sami uporabljajo enega izmed pomožnih elementov umetniškega čuta — domišljijo.

Vzlie temu pa je Bölsche postavil celo vrsto prirodoslovnih vprašanj o izvoru umetnosti in skuša izteči iz podrobnih raziskovanj njih najzlahnejši sok. Mestoma skoraj kramljuje razlaganje, ki očituje mojstra besede, nas igraje popejle preko teh globeli, ne prikrivajoč nam, da je njih dno še vedno nedostopno našim zvedavim pogledom.

Potem ko pisec razdeli nekatere znane elemente umetniškega ustvarjanja — zlasti sen, domišljijo, intuicijo in zakon ritma in harmonije — zaide v težaven problem: Kaj je z umetnostjo v prirodi? Je-li priroda umetnica ali ni? Kdo ustvarja oblike, ki se nam zde lepe, umetniške? Ali je na pr. metuljva perot, ki očituje uprav krasne ornamente, kakor jih s težavo naslika umetnik, zavestno delo prirode ali pa le gola slučajnost. In cvetlice? Pa živili imajo-li na pr. ptice pevske umetniški čut? Če slavček zgoli — ali posleha svoj glas in uživa v njem kakor ustvarjajoči umetnik v svojem delu?

Tu se nam odpirajo neodgovorni problemi. Lahko je reči: Priroda je ustvarila svojo lepoto in ljudje jo samo posnemajo. Toda je-li priroda hotela ustvariti lepoto? Je-li nastalo vse to iz nekega zavestnega ustvarjanja, ker samo v tem primeru gre za problem umetnosti v prirodi?

In če je vse v prirodi ustvarjeno za neki smoter, za koristnost, čemu so neki te umetnostne forme?

Tri stopnje vidi Bölsche v razvoju koristnosti v prirodi. Prva je organ, druga instinkt, tretja inteligenca. Metuljva perot je delo organa, slavčevko petje delo instinkta, človeška umetnost delo inteligenca.

Ne vemo, čemu ustvarja organ ornamente, in čemu je ptičje perje tako zoblizovano, da vzbuja umetnostni dojem. Ali vemo, da obstoji v vsem neka notranja muzika, kakor lepo imenuje Bölsche lastnost, da se organi kažejo v umetnostnih formah. Vemo nadalje, da obstoja v vsem vesoljstvu zakon ritma, simetrije, harmonije, torej sila, ki odločuje tudi v zavestnem umetnostnem ustvarjanju.

Darwin je prvi postavil hipotezo, ki jo je prav tako težko izpodbiti kakor dokazati. Po Darwinu so ornamenti, ki jih tvorijo priroda sama, v zvezi s spolnim življenjem. Spolnost sloni na ritmičnosti, na izvestni simetriji med dvema deloma. Iz te ritmičnosti spolnega nagona so se polagoma razvile umetnostne forme.

Danes nimamo nič boljšega od te hipoteze, ki se sicer da izpodbiti, ne pa docela izpodbiti, ker bi sicer morali priti do jasnega spoznanja. Bölsche se dokaj ogreva za njo in jo skuša dokazati. Primaren nagon množitve, ki tiči v slehernem bitju, je tedaj na svojih višjih stopnjah, posluščujoč se zakona ritmičnosti, razvil prve organske pojave umetnosti.

Daljša stopnja koristnosti v prirodi je razvoj instinktov, ki so se izoblikovali stoprav tedaj, ko so začeli v organizmu gospodovati mozgani. Ali obstoji v svetu instinktov taka, četudi najprimitivnejša sled umetnosti. Zopet se vračamo k ptičjemu petju. Ali ptič ve, da poje? Ali čuti, da poje lepo? Ali ima e petjem kak namen? Je li razen same koristnosti — n. pr. radi spolnega nagiba — še kakta, pa najsiho še tako neznatna sled kakkega drugega nagiba, ki bi bil tudi tedaj, če ne bi bilo koristnosti? Tega ne vemo. »Notranjost« živali nam je skrivnost s sedmimi pečati. Toda pri višje organiziranih živalih nam že nekoliko svita. Jedva zaznavamo ta evit, ali tu je! Ne da bi moglo nastopiti kak dokaz o živalih-umetnikih. Ali zaznavamo neko sled osebnosti. Špance na pr. postopajo po nekem osebnem prevdanku. Tu se je priroda izklopala iz megle instinktov in je posnil prvi žarek inteligenca, osebnosti; rodil se je človek. Šimpanze si izbirajo predmete po njih barvah, da se okrasijo in »žividno uživajo v tem zaljubljenju. Kakor so šimpanze prišle v inteligentnem razvoju do spoznanja, da jim lahko rabi kos kosa kot orožje, tako se je začela v njih zavesti oblikovati tudi neka meglezna simpatija do barv in njih lepote koristnosti.

Če ima človek posebne umetniški čut — in da ga ima, to dokazuje vsa zgodovina in samo dejstvo, da je človek v umetnosti preje dospel naprej nego v tehnični civilizaciji — tedaj se je moral ta čut razviti iz ake primitivne stopnje ali predstopnje v popolnejšo. Bölsche se zaveda, kako težko je umeti dejanje in nehanje živali, meni pa, da ni druge poti, kakor da dopustimo, da v živalskem svetu in sicer na najvišji točki pred človekom prvo znatno svetlitanje umetniškega čuta.

Ko smo večalmanj srečno prehiteli globeli umetniškega v organski primitivnosti, in instinktivnem življenju in v prvih stopnjah inteligenca, zaidejo v dobo diluvialnega človeka. O prehodnem hipu, ki bi nas najbolj zanimal, molčita zemlja in nebo. Ali diluvialni človek nam je že približno znan. Novejša izkopane so sila obogatila naše znanje. Danes je že sigurno, da se zgodovina umetnosti ne začneja pri zgodovinskih narodih, temveč v daljni dobi diluvialnega človeka. Takrat se je rodila oblikujoča umetnost.

Bölsche je na nekaj straneh zelo pregledno zbral rezultat najnovejših raziskovanj. Če bi se hoteli seznaniti s to vrlo zanimivo snovjo, bi morali prevesti vse go-

šeno pisane strani. Strme se čudimo, koliko in kaj so ustvarili umetniki zadnje ledene dobe. V južnofrancoskih in španskih spijah so odkrili snov za posebno umetnostno zgodovino: pračloveka. Na obronkih ledenjakov ledeno dobo, v družbi z bisoni in mamuti je tvoril pračlovek taka umetnostna dela, da se jedva dajo primerjati z njimi umetnostni produkti Egiptanov v dobi prve dinastije.

Prva doba pračlovekove umetnosti kaže docela naturalistične tendence. Umetnik sila živali in se trudi, da jih zadene točno po naravi.

Potem se je pojavila religija in na umetnost so začeli vplivati elementi te religije. Kakšna je bila, ne vemo. Slutimo pa, da je imel človek razne vraže in njih vpliv spoznavamo na umetnostnih ostankih davnih dob.

Bölschejevi knjigi je priloženih nekoliko karakterističnih posnetkov diluvialne umetnosti. Za na njih razberemo razvoj te umetnosti: iz grobih figur, ki izrazito podpirajo žensko mesenost, se počasi oblikujejo siluete, linija postaja mehkejša, izraz finjši, roka sigurnejša. Najsiho rezbarji ali slikarji izdelali — na vsakem je še ved individualizacije.

Glasovi neodrešenih

Trinog našega narodnega šolstva v Julijski Krajini

Šolski skrbnik Julijske Krajine, Reina Giuseppe, je naglo napravil svojo kariero. S pomočjo vplivnih protektorjev je prišel po vojni v Trst na gubernatorat in sicer na šolski oddelek, pozneje je bil pozvan na učno ministrstvo in l. 1923 so ga postavili kot učnega proveditorja v Trstu, kot šefa vsega šolstva od Vidma pa do Pulja, Reke in Zadra. Prvotno častnik »bolevnik«, se je previdno držal v ozadiju, dokler ni prišel čas, da je mogel tudi uradnik brez nevarnosti prestopiti k fašizmu. Izbral je trenutok, ko se je prestop najbolj izplačal, in res je postal kmalu potem komendant.

Reina Giuseppe je še mlad mož, čigar ime je združeno z žalostno slavo uničenja slovenskega šolstva v Julijski Krajini, z zatretjem vseh pravic učiteljstva in s preganjanjem naših ljudi. Ta človek ni le izvrševalec vseh skrajno reakcionarnih in protinacionalnih dolob Gentilejeve reforme, ki je zatrla materinski učni jezik po naših šolah, ki je uvedla decimiranje slovenskega učiteljstva, Reina je tudi ideator vseh usodnih dolob šolske reforme. Poznavajoč razmere v Julijski Krajini je pripravil vse zakonske določbe, s katerimi je pozneje pogazil zadnje ostanke našega šolstva.

Nič bolj ne karakterizira moža kot slednja zgodba: Gentilejeva reforma je zanesla v slovensko vasa mladega učitelja, menda neke iz Pijemonta. Ko je prišel v šolo, je videl, da le sredi otrok, ki ne razumejo niti besede njegovega jezika. Te otroke bi moral asimilirati, poitalijančiti. Ko je to spoznal, se je v njem uprl. Boril se je kot volak za Italijo, za svobodo, a ni se boril za to da bi druge tlačil, da bi izvrševal nad ulemi nasilja. Pustil je šolo in sporočil proveditorja Reini, da mu vest en dopuščila tega in da se kot bivši bolevnik raje vrača v svojo pokrajino, kot pa da bi vršil tukaj nedopustno delo. Šolski skrbnik pa nima tako občutljive vesti. Odgovoril je mlademu, načelnemu učitelju in objavil svoj značilni odgovor v listih nekako v tem smislu: Če si res bolevnik, bi moral vstrajati na svojem mestu in nadaljevati, kar si začel z orožjem v roki. V resnici pa ni bil to, ker si se obrnil in izdal sveto stvar: izdajica sl. Jaz šolski skrbnik, sem pravi bolevnik. Boril sem se prej in se borim sedaj dalje. Samo to je lunaško in vredno domovine.

Morda bi gospod Reina v drugačnih časih in drugačnih okolištinah tudi drugače govoril in delal. No, znal se je prilagoditi toku in ne v svojo škodo. Mesto šolskega proveditorja je visoko mesto. Šolski skrbnik ima pod seboj vse šolstvo, od najnižjega do najvišjega v vsej Julijski Krajini, ki obsega štiri prefektore. Samo učiteljstva osnovnih šol je preko šest tisoč, na stotine je pa profesorjev srednjih in najvišjih šol. Centralizacija je tako stroga, da je v eni roki žena vsa upravna in gospodarska uredba šolstva. O kakšni samopravi, izvršni nekega mesta, ni ne duha ne sluha; za imenovanja učnega osebja so nekaki natečaj, pa tudi ti so bolj fikcija. Osrednji aparat dela tudi tukaj vreme po svoji volji in ne odloča po zaslugah in sposobnostih učiteljev in profesorjev.

Kjer pa gre za neštete eksistence, za njih gnotne in moralne koristi, kjer se odloča o veliki in važni javni zadevi, kakor je šolstvo, tam so tudi velike nevarnosti, če vlada popoln absolutizem.

Tako je nastopila po eni strani bizantinska uslužnost, po drugi se je začel pojavljati prikrit odpor proti dosedanjim samodržcem. Kjer se je gospod Reina pokvaril kot inšpektor, je ta inšpekcija obstojala najprej v banketu. Za tak banket so morali iztikati denar iz učnega osebja. Potem je bilo treba pokloniti proveditorju tudi dar. Tudi za ta dar je moralo učiteljstvo šteti svoje trdo prislužene groše. Gospodu Reini na čast so se delale parade, ki jih je morala plačevati od njega odvsnja para. Kdor bi s tem ne bil zadovoljen, je bil v nevarnosti kot sovražnik — države. Zato so prizadejali — plačali. Prilagodljivost visokega gospoda se je kmalu pokazala. Banketov in podelin, ki so jih morali plačevati odvsnji, je naposled bilo preveč. Zato se je nekega dne bralo, kako se je sam šolski skrbnik spodtaknil ob nje in jim prepovedal! Kar je bilo prej belo, je postalo čez noč črno.

Odpor proti Reimovu samodržstvu se je očitno pokazal v Vidmu o priliki velikega šolskega zborovanja, ko so mobilizirali tudi vse fašistovsko učno osebje. Tedaj je imel gospod Reina oster govor proti vsem, ki so mu hoteli ukazovati. Grozil je, da nosi sam odgovornost in da nimalo čini smidkatov druge pravice kot to, da — ubogajo in garajo. Za ukazovanje bo že on skrbel, ker je zato poklican. Njegova ostra filipika

Toda sam razvoj te umetnosti je z znanstvenega gledišča sila težaven problem, ker smo še vedno v temi ali vsaj v poltemi, in prvi jutranji zarji človeštva, kjer je tipolo zaznavamo predmete.

Sigurno pa je to: V davnih diluvialni dobi se je moral izvršiti čudovit preokret v umetnostnem okusu: zakaj v spijah izza poznejšega časa opažamo produkte ekspresionistične umetnosti, ki so v živem nasprotju s pranasuralističnim. Opažamo živahno stilizacijo in ornamentiko.

Pozneje je vse to propadlo, izginito v temo, v brezdane globeli bogov. Dokler ni zopet vstalo neke v egiptanski in babilonski dobi, ko je nastopilo človeštvo novo socialno formacijo. In posihmal se umetnost vedno bolj jasni, dokler ne vstane v Heladi njeno solnce v vsej svoji lepoti in očiviljajoči gotok, ki si ob nji grejejo duše še ljudje 20. stoletja po Kristusu.

O tem, kar je strnil Bölsche na bornih 63 straneh, obstoje debelo knjige, obložene s kamenjem težkega strokovnjakstva. Mojster znanstvene besede pa nam je ponudil v najnovejšem svojem spisu prijetno uro razgovora in razglabljanja o rečeh, ki vodijo naše misli v sila stoletodnja razvoja umetniškega čuta.

B. Borko.

Zgodovinska dejstva

Italijani so tako prežeti z nacionalizmom da so radi njega izgubili vsak zmisel za poštenost in resnico. Lažejo kot otroci, da ne vedo kdaj. Njim ni kar nič potvarjati zgodovino, samo če jim kaže. Spominjamo se Amundsenovega poleta na severni tečaj. Tedaj italijanski listi dolgo časa Amundsen na še omenili niso. Še danes misli preprosto ljudstvo, da je napravil polet polkovnik Nobile in ne veliki Norvežan. Raznih sportnih evikanov niti ne omenjamo. Italijani svoje tekmece, ki so v premoči, kratkomo zamolčijo, da ostanejo oni v očeh občinstva največji.

Italijane tudi ne ženira potvarjati zgodovino. Nasprotno to delajo zelo pogosto, posebno če hočejo črpati iz takih potvorb nacionalno korist. Omenili smo že parkrat, kako silno smo Slovenci na poti Italijanov v njih mejah kraljevstva. Na vse mogoče načine bi radi deli razumeti svetu, da smo mi priptenci, ki smo s silo zavzeli čisto italijanske kraje.

V Gorici izhaja skromna italijanska revija »Squile Isontine«. Revija je v prvi vrsti patriotična, v drugi vrsti zelo zanikar, na šelo v tretji vrsti se bavi tudi z »znajnostjo«. V septemberski številki prinaša ta revija izpod peresa nekega Enrico Galante članek, v katerem razvija v statističnih in zgodovinskih paberkih misel, da je Goriško italijansko in smo se mi le priklajtili. Po tem zgodovinarju smo prišli pod vladarjem Ogrov v ta kraje tudi mi Slovenci kot drvarji, ki smo bili določeni, da zasedemo od vojn opustošeno zemljo na račun tujih fevdalnih gospodov.

To pripoveduje »veliki zgodovinar« na eni strani. Na drugi strani pa pravi med tem, ko pripoveduje, da so Slovenci na Tolminkem in na Krasu novejši naselilci, sledeč: »Do polovice preteklega stoletja je v Julijski Krajini obstojala samo italijanska kultura in civilizacija. Zapisniki duhovnih, naj so bile te še tako majhne, če niso bili uničeni iz političnih motivov, so žive priče italijanstva cele Julijske Krajine«.

Nato pripoveduje brez sramu, da so slovenski priseljenci, ki so prišli iskat kruha in sreče, pričeli počasi asimilirati Italijane, bodisi s pomočjo vlade, s pomočjo raznih zavodov, s podporo protinacionalnega dela socialistov in »s pritiskom duhovske slovenske propagande, ki še danes ni ponehal«.

»Zgodovinar« prinaša tudi številke ljudskega štetja mesta Gorice iz l. 1910, in sicer uradne in magistratne številke. Seveda so zanj magistratne številke prave. Magistrat je tedaj namreč našel 17.856 Italijanov v mestu, državni komisar, ki je reviziral magistratovo štetje, jih je dobil samo 14.720. Število Slovencev je tedaj zrastle za 3200 duš. Spominjamo se, da so vsi italijanski gospodarji zapisali svoje slovenske uslužbence kot Italijane. Celotni hišni gospodarji so vpisali na svojo roko podnajemnike za Italijane. Tedaj so prišli na dan

slučaji, ko od strank lastnoročno izpolnjevali pol ni bilo med spisi, nahajali pa so se prepisi izpod roke nekega magistratnega uradnika, ki je pekli iz Slovencev Italijane. Na ta način so oslepili Slovence na številu za eno tretjino in je umovno, da so zahtevali revizijo. Italijanom pa se je seveda zgodila »krivica«.

Tega ne omenjamo radi tega, da bi hoteli polemizirati z »zgodovinarjem« ali z listom, niti na misel nam ne pride. Dobro pa je, da to registramo, ker je preznatljivo za ljudi, ki uganjajo pri nas italijansko narodno politiko. Tako so prepričani, da smo jih mi požrli, da hočejo požreti oni nas in mislijo, da bodo s tem prišli — na svoj stari račun. Zeleti pa bi bilo, da bi bolj vestno brali svoje stare zgodovinarje in videli bodo, da so bili Furlani od Slovencev zapored nešteto krat tepeni in to v dobi, ko Slovenci niso poznali še fevdalnih gospodov nad seboj, ampak so častili svoje bogove in živeli svobodno in neodvisno življenje. Sicer se pa čudimo, da ne rečejo, da nismo prišli v to kraje tik pred vojno. Med »zgodovinarji«, ki jim je nacionalizem začetek in konec resnice, je vse mogoče.

Jože Jeram.

Spominu padlim!

Prelepi vedec raznih prireditve krona Zveza slov. vojakov iz svetovne vojne letos z odkritjem veličastnega spomenika v Trbovljah dne 31. oktobra in s počaženjem vseh padlih tovarišev 1. novembra na vojaškem pokopališču v Ljubljani.

Vabimo vse naše podružnice in tudi druge vojne tovariše, naj 31. oktobra pohite v Trbovlje, prej pa naj predsedniku oddelne podružnice tov. Staudeggerju javijo, koliko jih pride. Slavje obeta biti kar največja.

Poiovična vožnja je dovoljena pod običajnimi pogoji.

Solska deca celo Slovenije je naprošena, da tudi letos zbira cvetke, zelenje, plete vence itd. za zapuščena vojaška pokopališča in vojne spomenike (plošče) postavljene v zadnjem času.

Meščanstvo ljubljansko in mariborsko zlasti prav prisrčno vabimo, naj prinese svečke in lučke na vojaške grobove na mestnih pokopališčih in v Ljubljani tudi na Suhem bajeju.

V Ljubljani prične slavo 1. novembra popoldne takole: Vojaška godba odvori nekako ob 15.45 slavo v onem malem gaju okoli spomenika judenburških žrtv. Dostop v gaj imajo samo godci, pevci, invalidi, člani ZSV. Drugače bi nastala prevelika gneča, teptali bi se grobovi, trgali križi itd. Občinstvo naj se zbere okoli godišča. Ko godba odigra prvo žalostinko, sledi vojaška salva iz pušk v pozdrav padlim, nato pa spored, obstoječ iz govorov, deklamacij in pevskih zborov.

Ljudstvo slovensko! Pokali svoje dobro arce, prižgi lučke, oknač grobove na samo ljubljanskih svojcev, temveč tudi ubogih tujih žrtv svetovne vojne.

Glavni odbor ZSV.

Lepota

je nadragocenejši okras vsake dame. Z negovanjem lepote se ohrani mladost, ki osvaja in osreča vsakogar.

Elida Ideal-milo da koži zdravo barvo ter elastičnost mladosti.

Čisto, blago in izredno parfumirano.

Olepša Vas le

ELIDA

IDEAL-MILO

Temeljito parfumirano.

Zavarovalni akviziterji!

Zavarovalna družba na življenje

„FENIKS“

sprejme pod ugodnimi provizijskimi pogoji več vestnih in v življenjski stroki verziranih akviziter ev.

Tozadevne pismene ponudbe z navedbo referenc na ravnateljstvo za Slovenijo in Dalmacijo v Ljubljani, Aleksandrova cesta šte. 12.

11150

Brez mnogo besed

ve vsak, da more le tovarna nuditi najceneje in najboljše. Ako rabiš raglan, suknjo ali obleko, pridi v detajlno trgovino, Erjavčeva c. 2.

Konfekcijska tovarna

Fran Derenda & Cie., Ljubljana.

Reumatizem

Izjava zahvalnosti.

Gosp. D-rju. I. Rahlejevu, Beograd, Kosovska 43.

Trpel sem dolgo na reumatizmu in ni ga bitja o katerem bi mogel misliti, da bi to prenašalo. Vaš lek sem uporabljal, kakor ste Vi predi sal, pa sem popolnoma ozdravil. Manj mi besed, da b se za osto mogel zahvaliti za Vaš lek „RADIO BALZAMIK“. Prosim Vas d mi pošljete še eno steklenico, za slučaj, da b se mi notela povrnil bolezen. — Zadnji čas prihaja k meni večji ljud, katerim sem dal Vašen naslov. Se enkrat se Vam zahvaljujem za Vaše izredno zdravilo in za ozdravljenje. Tisočkrat hvala. Vaš odani klient

Jakob Hrovatin, gostilničar.

Velike Lašče, 23. III. 1925.

Lek „RADIO BALZAMIK“ izdeluje, prodaja in razpošilja z doplačilom po povzetju laboratorij RADIO BALZAMIK Dr. I. in M. Rahlejev, Beograd, Kosovska 43.

Otvoritev zasebnega tečaja za čevljarstvo

za g. mojstre in pomočnike. Začetek tečaja 8. novembra. Vse informacije daje g. J. Heinman str. uč. in vodja tečaja. Poljanska cesta 13 Ljubljana.

Koliko stanejo bolezni?

Velikanske svote letno izmečejo bolniki za razna zdravila, toda največkrat brezuspešno. Zato si nabavite izborno

Thermos-Elektron zdravilno ploščo

ki skozi leta ne izgubi svoje zdravilne moči in je vedno uporabljiva. Takojšnja olajšava za bolezni želodca, trupla, hrbta, ozdravi žolč, jetra, mehur, prehlada, ježja itd. Omenjeno ploščo razpošiljamo proti vplačilu 75 Din.

Leo Kollmann, Ljubljana, Emonska c. 10

Najžlahtnejša vina

najboljše slovesa kakor:

Grajska Herberstein, letnik 1924, 1925;

„Brunseo, Ritoznojčan;

Kaiserfeld, Sv. Jurij ob P. mali rizlec;

Dreisiebna, Špičnik, Framinec in lastni

pridelok, Pektčan toči po primernih cenah

Josip Mule, gostilničar

v Rušah.

11158 a

Društvo diplom. babo v Ljubljani, naznanja, da je njia dolgoletna blagajničarka, gospa

Franja Černe

v soboto, dne 23. t. m. preminula.

Pogreb drage tovarišice bo v ponedeljek, dne 25. oktobra 1926 ob 4. uri popoldne iz mrtvašnice drž. bolnice na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 24. oktobra 1926.

11160

Odbor.

Trgovske knjige in šolske zvezke!

Prvovrstni izdelki

Nizke cene!

A. Janežič,

Ljubljana, Florjanska ulica 14.

knjigoveznica, industrija šolskih zvezkov in trgovskih knjig.

Usnjene suknjiče

izdeluje

11147

od Din 900.— naprej

K. PREMUR, Kranj.

Plin

300 do

plinske

svetilke

Petrolej

2000 sveč

petrolejske

dobavlja

JUGOMETALIJA

Ljubljana, Kolodvorska ul 18

Predno kaj kupite,

oglete si popre ravnokar dosele krašne angloške stole in vourie za plašče in kostume v novem lokalni trgovini

Marije Rogelj, Ljubljana

Sv. Petra cesta št. 26

Čreva

vsakovrstna po najugodnejši ceni kakor vsako leto vedno v zalogi.

Kupim tud

surovi in stopljeni loj.

Plačam ga po najvišji dnevni ceni

Jos. Bergman, Ljubljana.

Poljanska cesta 83.

Gasilna arnštva, pozor:

Motorna brizgalna 10 m³ na uro do 10 m visokine

Motori 4 cilindri 2/3 HP — Cena brez cevi tranko tu Din 38.000 do 40.000

Vse auto-brizgalne 10 - 40% ceneje kot druge

Konkurenčni izdelki

dobavlja zastopstvo Renault

A LAMPRET Osnovna cesta 22

Težke delavske in vozne konje

širji do šestletne, dobavljajo vedno po najnižjih cenah

Julio Hoffmann

Čakovec (Jugoslavija)

Telefon št. 41

SLAVO KOLAR
LJUBLJANA
ELEKTRO
MATERIJAL
RADIO

Slavnemu občinstvu vljudno naznanam

OTVORITEV delikatesne trgovine in slaščičarne

v Ljubljani, Gladiška ulica šte. 8

(na voglu Aleksandrove ceste — v palači Pokojnikovega zavoda)

Razne vrste delikates, konserv, mesnih izdelkov, specialitet, likerji itd. — Si ščice, deserino pecivo, vsakovrstni keks itd.

Trikrat na dan sveži kruh iz parne pekarnice V B zjaka na Gospos eški cesti

Točna in solidna posrežba

Za mnogobrojni obisk se slavnemu občinstvu toplo p poroča

11151

A. Prešern.

Entlam na stroj

ipke in vložke k p. r. u. izdelajem zavese za okna postelina pregrinjala, urte, p. t. u. id

Izdelava sol dnal

Cene nizke!

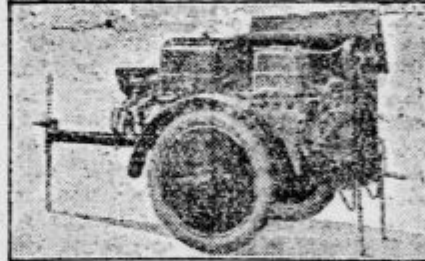
CIPERLE

11126

Poljanska cesta šte. 6, II nadstr.

Ako hočete biti vitki in elegantni

Če prav Vam do sedaj ni pomagalo nobeno sredstvo, da od navite prekomerno nezdravo kousieno, Vam gotovo pomaga dr. Holba eriev tablete katerih (zavoj kart) stane 4 — 5 Din. Omen no zdravilo je neskodljivo za srce in jetra, tud diete Vam ni treba oržati pri njih uporabi. Cenik in pujsnila brezplačno pošlje Dr. Martin, Zagreb. O. otovina 26 a

Fa Patent-Freuhend Gesellschaft für elektrische
11153
GIGHT mpen m b. H. Berlin
kot lastnik s. edecih jugoslovenskih patentov:
Br. 9/6 „Pobol šanje ki se tite živčnih vlakn vlečene žice“.
Br. 1465 „Postopek za zavarovanje Voleranovih žarnic pred požarom“.
Br. 1470 „Postopek za izdelavo žice iz kovin katere se težko topijo ko n. pr. iz volframa za elektr čne žarnice“.
Br. 1720 „Električna žarnica napajena s plinom, zlast napajena z neonom“.
zeli stopiti v zvezo z intereso, ki bi hoeli izkoristiti svoje sile ter s pri ravnanjem dati tozadevno cenico informacije
Dr. Janko Olio ad-o at v Beogradu Kolarčeva ulica

Mojstra za pletilne stroje

„Rundstrickautomat“ sistem Corona v Barhanja z večletno prakso ki je zmogel isie samostojno opravljati

sprejme ta o i

„Moravi“ tvornica pletenih proizvoda a. d. Beograd, Cirila i Metoda ulica.

Ponudbe z oznacbo plače in dosedan e prakse naj se pošljejo direktno

Nic več plašati!

LECTONAL

je edino sigurno paten trano sredstvo za ozdravljenje in jačanje bolezni la

LECTONAL

uničuje prihlje v najkrajšem casu prepreči izpadanje las in pri že ob

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

izpostavljenosti v dobi po 60 Din

LECTONAL

A. STRUPI

prodaja trboviskega premoga iz drv. Ljubljana, Pokopališka ul. 4-

OS SUCHY

Ljubljanski

tipi

Satirizao psihologije:

obraz

Kart Din 24—

Naroda se po

riskovni zadržug

v Ljubljani,

Prešernova ulica

11159

J. Stjepušin

Slak

26

griporoda

bulje k

burine k

stru

us paritit

re kole in

otale po

trehštice na

raso glas

nila

okupit

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

travko

René La Bruyère:

Hektorjev meč

Roman.

»Kako okrutno grenak je boj zoper voljo očeta, ki ga ljubimo!« sem vzdihovala sama pri sebi. »Kolikokrat moram napeti vso svojo odločnost, da ne obnemoreni!...«

Take so bile moje žalostne misli, ko je gospod du Chail, ves rdeč, razburjen in razigran, nalik bombi planil v mojo sobico. Za njim se je pojavila kanonica z obrazom žarečim od svete jeze.

»Citaj, hčerka,« je vzklilnil oče, moleč mi časopis, ki ga je vihnil v roki; »citaj, da vidiš, kako veličastna je bila ta seja!... Dne 4. minulega meseca so na izpodbujo vojvode d'Aiguillon vsi velikaši, plemenitniki in prelatti sežgali svoja fevdna pisma na žrtveniku domovine. V herojskem navdušenju so vsi žrtvovali svoje pravice in privilegije obćemu blagru... Kar svet stoji, še niso občudovale človeške oči krasnejšega in bolj gniljivega prizora... Oh, zakaj me ni bilo tam, da bi bil sodeloval pri tej daritvi, ki je vredna prvih časov kristjanstva! Tako drage volje bi se bil odrekel romadskih terjatev in rent! Res je sicer, da jih je gospod d'Hodebock malone vse pridržal zase... A vendar, odrečem se... Odpovem se odlikovanjem, ki so me stala toliko denarja... Odpovem se... pravici, da nosim rapir!...«

S kretjno, ki je bila obenem izraz togote nad nesrečnim orožjem, ga je pomolil kanonica.

»Dovolite, gospod,« se je ogorčeno oglasila Sainte-Emérance, med tem ko je bridki meč brenketaje treščil ob tla, »takih slabosti ne morem odobravati. Po svoji pravkaršnji govoranciji se nikar ne čudite, ako bo vaša hči še bolj prežeta s prevratnimi nazori.«

»S prevratnimi!... Prevratnih nazorov ste vi sami, gospa, ki se naslajate s tem, da me huškate zoper mojega ubogega otroka.« Tedaj sem mu vrgla roke okoli vratu.

»Dragi očka,« sem vzklilnila, »vaša najbolj zaslužna žrtev je ta, da se odpovedujete hlepenju po plemenitstvu. Objemite svojo malo Chaillette in ohranite jo pri sebi v domačem zapečku, namestu da bi hiral od žalosti pod obledelo krono marchezallierskega markizata.«

»Navihanka,« je odgovoril, »boljše prilike si ne bi mogla izbrati; a naj ljudje ne poreko, da sva bila edina na vsem Francoskem, ki sva se prepirala na današnji dan. Do nadaljnjega ne bodi med nama več govora o možitvi. Sicer bomo pa še videli, kako se obrne.«

Sainte-Emérance je cepetala kakor vrag v škropilniku. Izpreminjala se je na vse barve mavrice in obupno dvigala roke proti stropnemu tramovju. Nato se je odločno postavila k vratom in dostojanstveno izpregovorila:

»Vidim, gospod, da zame tu ni več posla: moja načela zasramujete, moje avtoriteto zasmehujete, moji modri sveti so vam predmet zaničevanja. Zato otresem s svojih črevljev prah te hiše in jo ostavim, da se iznova pogrezne v prostaštvo, iz katerega sem jo zaman poizkušala dvigniti. Kanonica de Sainte-Emérance ne more bivati pri meščanih!...«

»Eh,« jo je občutljivo zavrnil oče, »prav pravite, gospa kanonica, meščan sem bil in bolje bi bil storil, da sem tudi ostal. Če bi bil posnemal Julliarda, bi bil nemara z njim vred poslanec v skupščini, kar bi bilo po mojih mislih lepše, nego da plesnim na Romadi. klavrn vlastelin, in se pravdam za pravice, ki jih moram zdaj žrtvovati, še preden sem jih dosegel.«

»To je preveč!« je zajavkala Sainte-Emérance. »Se nocoj se vrnem med ljudi svoje vrste. Te burke ne bodo dolgo trajale in žal

vam bo še, da ste zatajili svoje nekdanje mišljenje, gospod du Chail.«

»Stojte, madame! Zatajil nisem ničesar, da veste? Le počakati hočem, preden se odločim; a če nas želite ostaviti, srečno pot... Do grla sem že naveličan te komedije s svojo hčerko in teh obedov, pri katerih ne vidim drugega kakor vaš naduti obraz, čeprav imam blizu sebe tako pašo za oči.«

To rekši me je nežno objel, Sainte-Emérance pa je stekla pospravljati svoje stvari.

Po obedu mi je oče prečital poročilo o seji, na kateri se je tako sijajno izkazala plemenitost francoske duše. Ogrevan se je tem bolj, čim huje mu je bilo na tihem. Vzlic vsemu, kar je govoril — njegov plemiški naslov, njegovo romadsko baronstvo, njegove nade in želje po velikaškem sijaju, vse to se je vendarle razblinjalo v dim... Prav na dnu njegovega srca pa je obenem vstajalo zadovoljstvo malega meščanskega vlastelinstva ob pogledu na zaton predpravice, ki jih je visoki aristokraciji od nekdanj tolikanj zavidal!

Sicer pa si lahko opazoval to čudno mešanico čuvstev pri vseli podeželskih plemičih in pri vsem meščanstvu; ta dva stanova sta bila v svoji nevoščljivosti prva, ki sta pozdravila začetek revolucije.

Jaz, ki sem bila še zelo mlada in po naravi navdušljiva, sem videla v tem gibanju samo velikodušen zanos. Zadnji tedni so me bili seznanili s trpljenjem; izšla sem iz njih močnejša, bolj oborožena za borbo, a tudi bolj usmiljena in bolj sočutna do tujega gorja.

Zato sem kar gorela od nestrpnosti, da bi po zgledu velikašev tudi jaz položila svoj prispevek k vseobči žrtvi. Oče mi je bil prepuštil golobnjak, čigar krilati prebivalci so bili zdaj edini nevoljniki romadskega gospodstva. Njihova požrešnost je morda kedaj oškodovala žetve sosedov; zato sem hotela, da bi poplačali te grehe s svojo vrednostjo, pa naj je bila še tako neznatna.

Pierre Škrbozobec je imel mrežo za lov na škrjančke; rekla sem si, da bi jih lahko ujel vse namah. Hoteč si prihraniti dolgo in mučno slovo od svojih prijateljev, sem neutegoma poslal ponj.

Uboge živalce so bile navezane na svoje gnezdo in ga niso hotele ostaviti. Ko sem jih videla, kako so obupno vpili in fofotali v mreži, kamor jih je zvalila nastavljen zob, me je pustil pogum na cedilu.

»Brž jih odnesite, Pierre, in prodajte jih kar najdelj odtod,« sem ukazala. »Preveč ludo bi mi bilo, če bi se vrnil in bi jih morala iznova poslati od sebe. Izkupiček si razdelite s tistimi sosedi, ki so enako siromašni kakor vi.«

»Oh, gospodična,« je odvrnil divji lovec, otiraje solzo, ki mu je zdrknula po zagorelem licu, »ni prav, da vas imenujejo samo zalo Chaillette; »dobra Chaillette« bi vam morali reči.«

Odšli so golobi z Romade in z njimi vred vsa prošlost, tako mila in polna prelesti!

Odšli so moji beli golobi... In z njimi vred je zahajal ves stari svet...

VI.

Morala sem se zadovoljiti z nepopolno zmago, ki sem jo dobila nad očetom, in čakati njegove dobre volje, da potrdi odločitev mjege srca; toda na tihem sem bila v veliki skrbi, kakšen bo razplet mojih borb.

Kaj si je neki mislil gospod de Pontguion o mojem molčanju, po tem, ko se je bil izpovedal kumici? Ali ne bo užaljen zaradi naše napetosti? »Odsotnost je najhujše zlo...«, so večkrat govorili vpricho mene, zakaj odsotnost je velikokrat pozabljenje... Še oni, moji krilati prijatelji, ki sme se tolikanj bala njihove ljubke nadležnosti, so bili pozabili pot do rodnega gnezda... Oh, čedalje večja

žalost me je obhajala, kadar sem zrla na prazni golobnjak...

Toda nekega dne sem zdajci začela veselo vreščanje in rahlo utripanje kril; preden sem se utegnla ozreti, sta že frfotala okoli mene dva mojih drobnih beguncev, kakor bi se radovala svidenja.

Ko sem jima vračala milovanje za milovanje, je zbudil mojo pozornost zeleni trak, ki ga je imel eden okoli vratu. Mislite si moje vznemirjenje in strmenje, ko sem zagledal na traku vrečico in sem ušla v njej pisemce s sledečo vsebino:

»Oprostite mi, gospodična, da porabim edino sredstvo, ki ga imam, ter se priporočim vašemu milemu spominu. Neobičajnost in nezanesljivost tega načina naj opravičita mojo drznost v vaših očeh.

V ponedeljek je prišel k angoulémskim dragoncem divji lovec, ki je bil na valleretski gonji moj gonjač, in je ponudil oficirjem »golobčke zale Chaillette« v nakup. Gotovo jih je hotel spečati kar najbolje; srečno naključje, ki ga je privedlo k meni, mi je dalo priliko, da se vam približam vsaj za trenutek.

Ta mož mi je povedal, kako so vas priprli; zdj se mi, da slutim pravi vzrok... Bodite zanj blagoslovljeni!

Kupil sem poslednja dva goloba Pierra Škrbozobca in jima zdaj zaupam to sporočilo. Ako sta zvesta kakor jaz, se vrneta k vam, da vam prineseta moj up in moje obžalovanje.

Hotel bi storiti kaj vem kaj velikega, da bi vas zaslužil, pa moram v brezdelju zapravljati čas!

.... Katerikrat sanjam o tem, da bi se napotil h generalu La-fayetteu, prijatelju svojega nepozabnega očeta, in bi ga prosil, naj uporabi mojo vmeno za kako plemenito podjetje; toda misel, da bi se moral potlej ločiti od krajev- kjer živite vi, me muči in zadržuje...

»Naš oddelek se vrne koncem novembra v Saintes. Če bi vedeli, kako hrepenim po svidenju z vami!...«

Z Bogom tedaj — ker ste rekli, da ne prepovedujete... Ljubim vas, gospodična de la Romade... Ljubim vas, moja lepa Chaillette.«

Tako sta se vrnila goloba in z njima nekaj zaupanja in sreče v moje srce...

Zdaj, ko sem vedela, da Michel-Hector ne dvomi o meni, sem lahko mirno čakala jasnejših dni.

Toda oče ni hotel položiti orožja in je še vedno vztrajal pri svojem namenu, da me omoži z markizom, ki je postajal tem vsiljivejši, čim bolj je potreboval denarja.

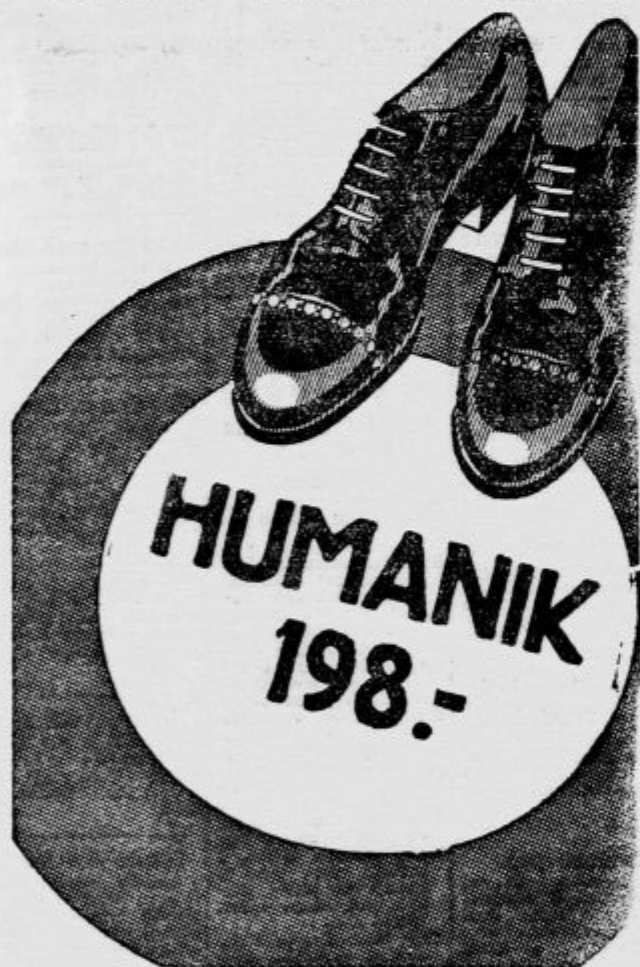
Ker so bile fevdne dajatve njegov edin dohodek, se jim nikakor ni hotel odreči; toda zakupniki niso več plačevali, ampak so srdito odbijali njegove zahteve. Zamolkle govorice so krožile med ljudmi; večkrat sem slišala iz ust Petra Škrbozobca grožnje in krvoločne fraze, ki se jih je bil naučil v Bordeauxu.

Gospod d'Hodebock je vedel vse, toda ugajalo mu je prezirati ljudsko mnenje; malone dan za dnem je prihajal na Romado ter begal mojega očeta s pripovedovanjem, kako pesti in očema svoje ljudi, in tiščal vanj zastran ženitve, ki mu je obetala rešitev iz teh zadreg.

Gospod du Chail je res da ostal do neke meje zvest obljubi, da me ne bo več silil v zakon z markizom; zato pa me je pri vsaki priliki naganjal, naj se radovoljno odločim zanj.

V svojem preplahu zaradi vesti o pobunah, so takrat začele polniti časopise, se je čutil po markizovem širokoustenju nekam pomirjenega, ne glede na to, da je bilo plemstvo še vedno zelo mogočno. Trdilo je, da ima kralja v rokah in da mu je osveta zagotovljena... Očetu se je zdelo modro stopiti v zvezo s takimi ljudmi.

Res ne vem, kako bi se bila iznebila nadležnega snubca, da niso dogodki sami tragično posegli vmes.

HUMANIK 198.-

Celje, Maribor: Josip Martinz, Gosposka 17.

zman. cene in največje sklade: če dvokoles, motorjev, otroški vozičkov, šivalnih strojev, vsa covrstnih nadomestnih de lov pneumatike. Posebni oddelek za popolno popravo emajliranja in poniklanje dvokoles otroških vozičkov, šivalnih strojev itd. Prodaja na obroke. — Ceniki franco. **»TRIBUNA«** F. B. L., tovarna dvokoles in otroških vozičkov Ljubljana, Karlovika cesta 1

Evo zlatnik!

Poglejte si ga dobro kako je lep in blesteč zlatnik po 10 frankov Kupite si še danes

ZLATOROG terpentinovo milo

n prepričajte se o njegovi nedosegljiv kakovosti

Ako Vam je sreča mila, ooste našli pri vporabi tudi Vi skriti zaklad

pristni zlatnik po 10 frankov!

Originalne potrebščine za OPALOGRAPH.
Preservat in Fixat in druge potrebščine. Originalne barve in matrice za Gestetner Cyklostil.
LUDVIG BARAGA 27 IV
LJUBLJANA, Selenburgova ulica št. 6. Telefon št. 980

Kje pa Ti kupuješ, da imaš vedno tako elegantne obleke?

Pri **VINKO SAVNIK-U** v Radovljici

Tam je lepa izbira modernega blaga za ženske in moške obleke pliša za plašče, suknje, kakor modernih čevljev, klobukov in drugih modnih predmetov.

Nikdo naj ne zamudi pri nakupu zimskih oblek!

Velika izbira za gg. šivilje in krojače! 10649

Velik promet Majhen čobiček

PONJAVE (plahete) za posojavanje
motvoz, vrvi, vreče, slamnice in nepromočljivo platno nudi po najugodnejših pogojih:
„Ponjava“ Kampus i Kajon
Zagreb, Draškovičeva 29. 6033
Tel. 2 — 89.

Fizikalno zdravilišče
v palači Okrožnega urada za zavarovanje delavcev
Miklošičeva cesta šte. 20.
Pod strokovnjaškim zdravniškim vodstvom.
Otvorjeno s 1. oktobrom — splošno dostopno.

Vse zdravilne kopeli, hidro-, helio-, elektro- in mehanoterapija za revmatične in živčne bolezni, vnetja pri ženskih boleznih, boleznih srca in ožilja, arteriosklerozo.
Odprto izjemni ponedeljek vsak delavnik od 8. — 12. n od pol 15. — pol 19., ob nedeljah in praznikih od 8. — 12. n sicer ob nedeljah, sredah in petkih za ženske, ob torkih četrtkih in sobotah za moške.
sprejemanje novih slučajev vsak delavnik od 8. — 9. ure.

Najlepši hotel pensior v Hrvatskem Primorju
n to za Slovenijo najbližji, Vam do danes še n poznani, v krasni vrtni legi tik ob morju, cele leto otvoren edini na Sušaku z gorkimi morskimi modernimi opremljenimi kopelimi, najsočnejšimi postrežbo, domačo kuhinjo, neverjetno nizkimi cenami, sobe s krasnim razgledom na morje, mogoč prehod dnevno na Reko, najmnica Slovenka. Vprašati je na **IVANKA GOGALA, Park hotel pensior, Pećine, Sušak,** telefon šte. 92
Priporočam se! Prepričajte se

Tkanine za pohištvo
pliš, moquet, afrique, strune, vzme ti (peresa) gradl za modroce, rolete, juto platno, žblje in ostale tapetniške potrebščine nudi po najnižjih cenah 6790
I. Omerzo i drug,
Zagreb, Petrinjska ul. 3, dvorišče tel. 21-83. Na veliko in malo

„Spectrum“ d. d.
Inž. Kopista, Dubsky in Krstić
tvornica ogledal in brušenega stekla
LJUBLJANA VII,
Medvedova ulica 38, telefon 343
Zagreb, Beograd, Osijek
Središnja Zagreb.
realno steklo, portalno steklo, mašinsko steklo 5-6 mm, ogledala, brušena v vseh elikostih oblikah, kakor tudi brušene orozorne šipe, izbočene plošče, vsteklavanje med fina. navadno ogledala

dom, iste gospod za kr-
tek oddih. kd prihaja p-
poslih tedensko dvakrat
Ljubljano. Oferte prošim t-
eglavni oddelček »Jutra« po-

Ponudbe na oglasni oddel.
«Jutra» pod «Profesore».

2016年12月31日

delek eJutras, 22051

100

Evropski hranilnic
v Ljubljani
Evropske
173
(hranjska dožaltna banka)
pruža vse bančne
posle in transakcije
vloge na hranilne knjižice
otri račun proti naj-
višjemu obrestovanju
posredno kredite in predujme
in prodaje valūt in deviz.

Mehanična delavnica Anton Kozina
Ljubljana, Cegnarjeva ulica št. 12
(blizu deželne bolnice)
Izdeluje: razne inženjerske ter šolske
priporočke
Popravlja: geodetske, hydrometrične, foto
aparate, ris. orodje in izvršuje
vsa v precizno mehaniko spa-

Jugoslovanski hranilnic
Ersojavi **v Ljubljani** **Telefon**
šipolkeras **172**

— (proti Kronska deželna banka) —

Izvršuje vse bančne
posle in transakcije

Sprejema vloge na hranilno knjižico
in tekoči račun proti naj-
ugodnejšemu obrestovanju

ter daje vsakovrstne kredite in predujme.
Nakup in prodaje valut in deviz.

53 a

**Predvečer
ruske
revolucije!**
PRIDE! PRIDE! PRIDE!
ELITNI KINO MATICA.

SIBIRIJA

**Predvečer
ruske
revolucije!**
PRIDE! PRIDE! PRIDE!
ELITNI KINO MATICA.

Čuvajte se prehlada!
Nosite vedno trpežno obutev!

**Dobra obutev,
zdrave noge.**

PEKO

OBUTEV je dokazano najtrpežnejša
OBUTEV ohrani lepo obliko naidelj časa
OBUTEV slavi po rahlem zajetju noge
OBUTEV je dejansko najcenejša.

Aleksandrova c. šte. 1.

Breg šte. 9.

Prepričajte se tudi Vi,

da postane Vaša obleka zopet kot nova, ako pustite isto kemično čistiti, plisirati in likati v tovarni

JOS. REICH, Ljubljana, Poljanski nas. 4-6

Sprejemališče: Selenburgova ul. št. 3

Postrežba točna 103a Cene zmerni

V središču mesta ležeča, moderno in popolnoma opremljena

KAVARNA „EMONA“

s igralnimi sobami, damskim salonom in v suterenu ležečo

BAR-RESTAVRACIJO

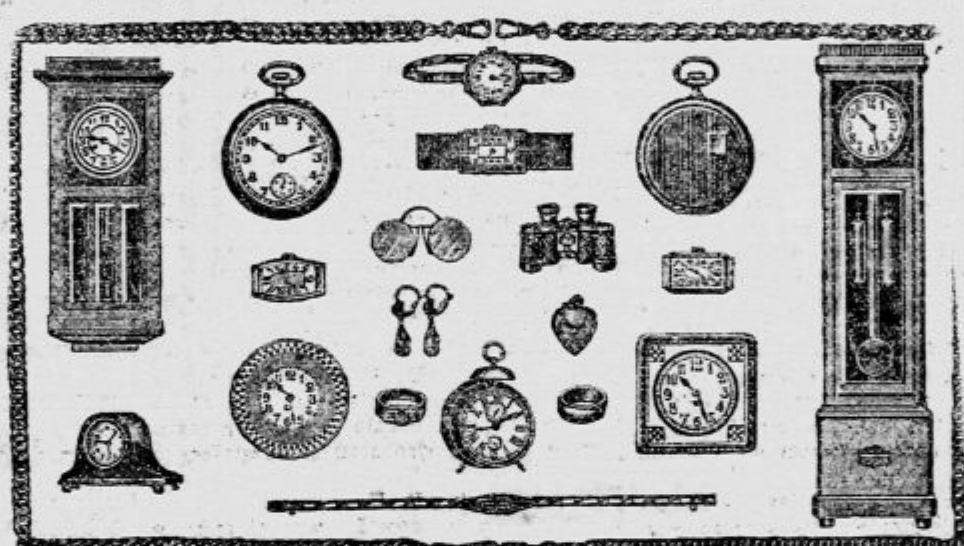
* se s 1. marcem 1927. daje v najem *

Vsi navedeni prostori ter stanovanje za najemnika in personal se bodo izročili le dobremu in kavcijsko zmožnemu strokovnjaku. 6753 a. Koncesija za obrat je na razpolago.

Pojasnila pri upravi
LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE v Ljubljani

Prepričajte se sami in zahtevajte cenik!

Ker najcenejše dobite ure, zlatnino, srebrnino, itd., pri eksportni trdki

„JUPITER“ F. KNESEN, MARIBOR,
Aleksandrova c. št. 27

Pazite na zgornjo zaščitno znamko pravega **Trapistovskega sira** ki se proizvaja že **50 let** samo v trapistovskem samostanu „Marija Zvezda“, Banja Luka, Bosna. Pri kupovanju trapistovskega sira zahtevajte vedno samo **Trapistovski sir „Marija Zvezda“ v Bosni**, ki je opremljen z gornjim zaščitnim žigom

POZOR

Restavracija „ZVEZDA“

VSAKI DAN

se vrši poleg dnevnega koncerta

PLES:

Souper - dansant

Brez vstopnine

Cene običajne

Svira prvovrstni orkester

JAZZ BAND

Začetek ob 20 uri

Ocarinjenje

vseh uvoznih, izvoznih in tranzitnih

pošilk oskrbi hitro, skrbno in po najnižji ceni

Rajko Turk, carinski posrednik

ubljana Masarykova 9 nasproti glavni

arnarnice

Vse informacije brezplačno

Snežne čevlje

sprejema v popravilo trdka

M. TREBAR, LJUBLJANA

Sv. Petra cesta 6

244 a

Tisoče

tisoče sem

avrel, ker

sem vedno

upoval si k

veletrgovin

A. Sterm-Ček, Celje, št. 20

«ter prodaja močno sušno Din 72—

krasen ševiot Din 77—

fini kamarni Din 90—

«avno tako se poceni prodaja volnena

oba za fine damske obleke in moderne

plašče.

Cenik z tisoč predmeti in slikami se

pošlje vsakemu zastoj

železniška vozna se nakupi primerno

ovrne 27 a Trgovci eno cene

Oglejte si našo izložbo za 1926!

Damski velur plašči iz čiste volne v vseh
modernih barvah od Din 550 naprej

Gričar & Mejač

samo

Selenburgova ulica šte. 3.

Najsoštanejša ter znano najcenejša
moška in damska konfekcija.

112

Twink

Novi oblike iz starin pretvarja **TWINK**. Cisti

in barva obnem v 2 različni in lepih barvah.

Stopstvo in depoti: HARBERT WEISS i drug, Zagreb.

Šte. 51 Telefon 7-43 Brz. na lov. Nerb. 1

244 a

V materijalu in izdelavi neprekosljivi & valni stroji

„Köhler“

dobivajo se po brezkonkurenčnih cenah edino le z

10 letnim letstvom pri trdki

Ivan Auerhammer

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica šte. 3

katere ima ta trdka vidi o v najr. dem. j. h. o remah za rodbine,

šivilje, krojače in čevljarje na zalogi.

Prodaja tudi na obroke

244 a

ZAHVALA.

Ana Kanobelj se v svojem in v imenu svojih otrok iskreno zahvaljuje za mnogobrojne izjave prijaznega sočutja ki ji je prejela povod in neadomestljive izgub svojega nepozabnega soproga očeta, strica, gospoda

Ivana Kanobelj.

Posebno zahvalo č. d. h. v. št. 1. gospodu postojana celnika št. 1. kol. godb. jugoslovanskih železnice, Sr. Pe. Org. Cir. 1. in M. todov. podružnici za zveč no sožalje Organizaciji tug. vac. za p. g. in. nagrobni govor kakor tudi on m. ki so darovali krasne vence in šopke in sem onim ki so p. g. ga pokopali v ta o. č. št. 1. številu spremi na njegovi zadnji poti.

Ljubljana, dne 23. oktobra 1926

11124

Gobo o žalu o a rodbina

INZ. J. H. BUHL kovinska industrija **MARIBOR**
Zahtevajte gratis cenike!